

RP 114/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att bestämmelserna om stöd för lärande och skolgång ändras i lagen om grundläggande utbildning och i andra lagar som har samband med den.

Syftet med propositionen är att förtydliga, precisera och förenhetliga de stödformer som eleven får så att stödåtgärderna är enhetliga i hela landet och tydliga samt att säkerställa tillräckliga resurser för genomförandet av stödåtgärderna.

Syftet med propositionen är att eleverna ska ha lika möjligheter att få stöd för lärandet både som medlemmar i gruppen och som individer.

Syftet med propositionen är att minska undervisningspersonalens administrativa arbete genom att minska antalet handlingar som behövs för att bedöma, fatta beslut om och planera stödet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft huvudsakligen den 1 augusti 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget	12
2.1 Nuläge och lagstiftningsgrund i fråga om stödet för lärande och skolgång	12
2.1.1 Stödet för lärande och skolgång i lagen om grundläggande utbildning	12
2.1.2 Stöd för barnets växande och lärande inom förskoleundervisningen	13
2.1.3 Stödet för lärande och skolgång i grunderna för läroplanerna	15
2.1.4 Genomförandet av stödet i tre nivåer inom den grundläggande utbildningen.....	18
2.1.5 Stödformer enligt lagen om grundläggande utbildning	22
2.2 Undervisningsarrangemang i anslutning till elevens rätt till stöd för lärande och skolgång.....	28
2.2.1 Plats för genomförande av stöd och principer för anordnande av grundläggande utbildning.....	28
2.2.2 Särskilda undervisningsarrangemang	31
2.2.3 Individualiserade lärokurser	33
2.2.4 Framsteg i studierna enligt eget studieprogram.....	34
2.2.5 Undervisning för elever intagna för specialiserad sjukvård	36
2.2.6 Flexibel grundläggande utbildning	38
2.2.7 Förlängd läroplikt	39
2.2.8 Undervisning enligt verksamhetsområde	41
2.3 Bedömning av behovet av stöd och plan för genomförande av stöd.....	42
2.4 Utbildningsanordnarens personal i den grundläggande utbildningen	45
2.5 Kontinuerligt stöd vid övergångar	46
3 Målsättning	46
4 Förslagen och deras konsekvenser	48
4.1 De viktigaste förslagen	48
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	49
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	49
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	57
4.2.3 Konsekvenser för barn	61
4.2.4 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen och likabehandling	66
4.2.5 Samhälleliga konsekvenser.....	68
4.2.6 Konsekvenser för dataskyddet och informationshanteringen.....	69
4.3 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	71
4.4 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	72
5 Remissvar	74
6 Specialmotivering.....	78
6.1 Lagen om grundläggande utbildning	78
6.2 Läropliktslagen	96
6.3 Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	96
6.4 Lagen om statsandel för kommunal basservice	97

6.5	Lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.....	98
6.6	Arbetsavtalslagen.....	98
6.7	Lagen om sjöarbetsavtal.....	98
6.8	Lagen om utbildning som handleder för examensutbildning.....	98
7	Bestämmelser på lägre nivå än lag.....	99
7.1	Förordningen om grundläggande utbildning.....	99
7.2	Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen ..	99
7.3	Förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet	100
7.4	Undervisnings- och kulturministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande inom utbildningar för yrkesinriktade grundexamina.....	100
8	Ikraftträdande.....	100
9	Verkställighet och uppföljning.....	102
10	Förhållande till andra propositioner.....	102
10.1	Samband med andra propositioner.....	102
10.2	Förhållande till budgetpropositionen.....	103
11	Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	103
11.1	Kulturella rättigheter.....	103
11.2	Jämlikhet.....	106
11.3	Social trygghet.....	109
11.4	Rättsskydd.....	109
11.5	Skydd av personuppgifter.....	112
11.6	Kommunernas uppgifter.....	116
11.7	Skyldigheten att trygga grundläggande och mänskliga rättigheter.....	116
	LAGFÖRSLAG.....	117
1.	Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning.....	117
2.	Lag o m ändring av läropliktslagen.....	127
3.	Lag o m ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	129
4.	Lag o m ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice.....	132
5.	Lag o m ändring av 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.....	135
6.	Lag o m ändring av 4 kap. 4 § i arbetsavtalslagen.....	136
7.	Lag o m ändring av 5 kap. 5 § i lagen om sjöarbetsavtal.....	137
8.	Lag o m ändring av 22 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning.....	138
	BILAGA.....	139
	PARALLELLTEXTER.....	139
1.	Lag o m ändring av lagen om grundläggande utbildning.....	139
2.	Lag o m ändring av läropliktslagen.....	158
3.	Lag o m ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	160
4.	Lag o m ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice.....	164
5.	Lag o m ändring av 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.....	169
6.	Lag o m ändring av 4 kap. 4 § i arbetsavtalslagen.....	170
7.	Lag o m ändring av 5 kap. 5 § i lagen om sjöarbetsavtal.....	171
8.	Lag o m ändring av 22 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning.....	172

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Statsminister Orpos regering har slagit fast att regeringen reviderar lagstiftningen om stöd i tre nivåer för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen så, att målet är att trygga ett tillräckligt stöd och minska undervisningspersonalens administrativa börda. Stöd för lärandet ska tillhandahållas individuellt och i enlighet med elevens behov. Med elev avses barn och unga som deltar i grundläggande utbildning och förskoleundervisning. Stödformerna är enhetliga i hela landet, tydliga och mångsidiga. Behövlig undervisning i smågrupper samt undervisning i specialklasser är också möjlig.

Undervisnings- och kulturministeriet publicerade 2022 en arbetsgrupps slutrapport om stöd för och inkludering inom lärande och skolgång. I rapporten behandlas utvecklingsförslag för stödet för lärande och skolgång samt åtgärder för främjande av inkludering inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer: 2022:44, på finska, med presentationsblad på svenska.)

1.2 Beredning

Samråd med intressentgrupper och utbildningsanordnare

Undervisnings- och kulturministeriet anordnade i november 2023 och i januari–april 2024 samrådsmöten till stöd för beredningen av lagstiftningen.

De teman som behandlades under samråden var i enlighet med regeringsprogrammet hur man kan trygga ett tillräckligt stöd för lärande, förenhetliga och förtydliga stödformerna samt minska undervisningspersonalens administrativa arbete.

I samråden deltog centrala myndigheter och företrädare för utbildningsanordnarna, fackförbunden, organisationerna och tredje sektorn. Dessutom anordnades ett möte för forskare vid Helsingfors, Östra Finlands, Jyväskylä, Lapplands, Uleåborgs, Tammerfors och Åbo universitet i syfte att kartlägga aktuella forskningsresultat inom temana stöd för lärande och skolgång samt inkludering.

Vid det första samrådet med intressentgrupperna hördes Utbildningsstyrelsen, Nationella centret för utbildningsutvärdering, Dataombudsmannens byrå, social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverken, Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Sametinget.

I det andra samrådet deltog organisationer och aktörer inom tredje sektorn: Diskrimineringsombudsmannens byrå, Handikappforum rf, Kehitysvammaliitto, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Förbundet för personer med utvecklingsstörning eller annan intellektuell funktionsnedsättning rf (FDUV), Synskadades förbund, Finlands Dövas Förbund rf, Hjärnförbundet rf, Autism Finland rf, ADHD-förbundet rf, Erilaisten oppijoiden liitto ry, MIELI Psykisk hälsa Finland rf och Pesäpuu ry.

Vid det tredje samrådet hördes följande aktörer: Finlands specialpedagogiska förbund rf, Suomen Luokanopettajat ry, Aineopettajaliitto AOL ry, Oman äidinkielen opettajat ry,

Småbarnspedagogikens lärarförbund, Finlands Svenska Lärarförbund, Finlands Föräldraförbund rf, Förbundet Hem och Skola, Finlands Ungdomsfullmäktiges Förbund rf, Privatskolornas Förbund rf, Talentia ry, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ, Finlands Kommunförbund rf, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT, Bildningsarbetsgivarna rf och Finlands Rektorer rf.

Dessutom anordnades ett fjärde samråd med följande utbildningsanordnare: Helsingfors stad, Uleåborgs stad, Åbo stad, Jyväskylä stad, Villmanstrands stad, Kervo stad, Idensalmi stad, Valkeakoski stad, Kontiolahti kommun, Kuhmo stad, Sjukhusundervisningen, Elmeri-skolorna, Valteri center för lärande och kompetens, Statens skolhem och Harjoittelukoulujen rehtorit Harre ry.

De forskare som deltog i samrådet för forskare fäste uppmärksamhet vid att systemet med stöd i tre nivåer är otydligt och inflexibelt. Det är t.ex. oklart vilken typ av konkret utredning som används som grund för enskilda stödbeslut. Stödet för lärande och skolgång verkar fungera separat från elevhälsans stödsystem. Fokus bör läggas förutom på det individuella stödet även på skolornas praxis och verksamhetskultur, stödhandlingarnas ändamålsenlighet och informationsutbytet mellan olika aktörer samt utvärderingen av stödets inverkan.

Enligt bestämmelserna om mänskliga rättigheter är syftet med det individuella stödet att garantera alla barn lika rättigheter att utvecklas som individer och vara delaktiga i en skolgemenskap (artiklarna 2, 6, 23 och 28-29 i konventionen om barnets rättigheter, artikel 24 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 27/2016). Finland har genom att ratificera konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förbundit sig att genomföra ett inkluderande utbildningssystem (artikel 24 i konventionen i fråga). Den gällande lagstiftningen om stöd delar in barnen i ett allmänt undervisningssystem och ett specialundervisningssystem. Detta kan i värsta fall innebära att ett barn separeras från sin kamratgrupp under hela sin grundläggande utbildning. Ett barn ska placeras i en separat mindre grupp endast när denna lösning används undantagsvis för att trygga barnets rätt att utvecklas och vara delaktig i en skolgemenskap. Vidare bör avseende fästas vid barns rätt till delaktighet, enligt vilken barn ska uppmuntras till att aktivt delta i frågor som gäller deras skolgång. FN:s kommitté för barnets rättigheter har bl.a. i sin allmänna kommentar nr 12 ansett att barns rätt till utbildning endast kan tillgodoses om den rätt till delaktighet som fastställs i artikel 12 i konventionen om barnets rättigheter tryggas.

I det första samrådet med intressentgrupperna lyfte *social- och hälsovårdsministeriet* fram vikten av att välfärdsområdena och utbildningsanordnarna samarbetar. I stödet för eleverna inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen gäller det dessutom att beakta tjänsterna enligt lagen om funktionshinderservice, möjligheten till medicinsk rehabilitering och samordningen av dessa, även när det gäller informationsutbyte. *Institutet för hälsa och välfärd* lyfte fram alternativet att uppgifterna i stödhandlingarna kan samlas in och omvandlas direkt till riksomfattande data. *Utbildningsstyrelsen* betonade under samrådet att undervisningen och fostran bör anordnas på ett inkluderande sätt så att stödet i regel ska ges i den lärmiljö där stödbehovet har observerats. Stödet bör kunna genomföras på flera olika sätt och individuella mål bör fattas på jämlika grunder. Vidare är det viktigt att ett enhetligt stödsystem tillämpas från småbarnspedagogiken till andra stadiet. Även behörighetskraven för undervisningspersonalen bör uppdateras enligt principen om anordnande av inkluderande undervisning. *Nationella centret för utbildningsutvärdering* framhöll att stödet för lärande inte genomförs på lika grunder och att genomförandet påverkas av de ekonomiska resurserna. Det är viktigt att stödet genomförs så att olika grupper, såsom smågrupper, specialklasser, flexibla smågrupper, kan bildas på ett flexibelt sätt. *Sametinget* lyfte fram att det kan vara svårt att skilja inlärningsutmaningar från utmaningar med språkkunskaper, och att anordnande av stöd också

är förknippat med brist på personalresurser. *Regionförvaltningsverken* poängterade i sitt gemensamma yttrande att reformen ska fokusera på barnets bästa och att alla reformer ska utgå från barnens behov och inte från resurserna. Elevens subjektiva rätt till ett tillräckligt stöd bör framgå tydligare av lagstiftningen. Regionförvaltningsverken föreslår att systemet med stöd i tre nivåer ska frångås. I elevstödet bör enskilda, tillfälliga stödåtgärder tydligt åtskiljas från regelbundet, långvarigt stöd. Särskilda undervisningsarrangemang bör identifieras som en separat helhet, och tillräckligt exakta kriterier för arrangemangen bör fastställas i lagstiftningen. Bedömningen av stödbehovet bör utgående från elevens situation inkludera en skyldighet till sektorsövergripande samarbete med de aktörer som behövs med tanke på barnets utmaningar. Det bör framgå tydligt av lagstiftningen vilka frågor som ska avgöras i stödbeslutet och när beslutet ska justeras. Vidare bör en plan utarbetas för genomförandet av stödbeslutet. Planen bör vara flexibel och i närmare detalj specificera det praktiska genomförandet av stödet. På så sätt behöver man inte alltid justera det egentliga beslutet. Det bör finnas blankettmallar för handlingarna. En utvidgad tillsynsbehörighet vore av betydelse bl.a. när det gäller att bedöma resursernas tillräcklighet.

Vid det andra samrådet med intressentgrupperna poängterade *organisationerna och aktörerna inom tredje sektorn* att flera olika parallella inlärningssvårigheter kan ligga bakom en elevs utmaningar med lärande och skolgång. Det ansågs vara viktigt att ett yrkesövergripande samarbete och team blir en del av vardagen inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, och att servicekedjorna är smidiga ur barnets och familjens synvinkel. Vid samrådet lyftes det också fram att tillgången till stöd för lärande samt stödets kvantitet, kvalitet och inriktning realiserats dåligt och att det finns tillgänglighets- och tillgångsrelaterade brister i skolorna. Det är viktigt att genomförandet av stödet bevakas effektivare. Dessutom behövs det närmare specifikationer av eller bestämmelser om undervisningsgrupperna.

Vid det tredje samrådet påpekade flera aktörer att det s.k. stödsystemet i tre nivåer inte fungerar och att det är otydligt, vilket har lett till varierande tolkningar. Vidare bör det administrativa arbetet minskas. Beslut borde fattas om stödformer och inte om stödnivåer. Gruppstorlekarna bör vara tillräckligt små, och antalet speciallärare bör utökas. När det gäller målet att minska det administrativa arbetet framhöll *Undervisningssektorns fackorganisation* att det är viktigt att antalet pedagogiska handlingar minskas till en eller två och att blanketterna förenhetligas så att de är nationella, elektroniska och så lätta som möjligt att fylla i. Det bör vara möjligt att anordna specialklass- och smågruppsundervisning, och systemet bör utvecklas så att man samtidigt följer principerna för inkludering. Undervisningssektorns fackorganisation betonade också vikten av tillräckligt små undervisningsgrupper och att det bör finnas tillräckligt många behöriga speciallärare som kan ge specialundervisning. Finlands Kommunförbund påpekade att det är viktigt att trygga ett tillräckligt stort handlingsutrymme på lokal nivå, och att exempelvis organiseringen av undervisningsgrupperna borde höra till utbildningsanordnarna. Enligt Kommunförbundet är det också viktigt att identifiera att alla kommuner och utbildningsanordnare är olika och att beakta bl.a. de minskande åldersklasserna och andelen elever som har ett främmande språk som modersmål.

Vid det fjärde samrådet med *utbildningsanordnarna* kom det fram att det finns ett behov av att förtydliga stödsystemet och kriterierna för att få stöd. Stödsystemet bör vara enhetligt under barnets hela skolstig med start från småbarnspedagogiken. Utbildningsanordnarna ville att systemet med stöd i tre nivåer ska frångås. De efterlyste också tydligare och enhetligare pedagogiska handlingar, och påpekade att det administrativa arbetet inte får öka.

Tillräckligt små gruppstorlekar ansågs vara en förutsättning för att alla elever ska kunna få stöd och lyckas i sitt lärande. Stödarrangemangen bör grunda sig dels på identifierade stödbehov hos

eleverna, dels på att utbildningsanordnarna samarbetar på lokalt plan och att undervisningspersonalen delar med sig av sitt kunnande. Specialklasserna bör samarbeta med grupperna inom den allmänna undervisningen. En viktig faktor vid anordnandet av stöd ansågs vara flexibla undervisningsgrupper, och det poängterades också att man bör beakta den inverkan som undervisningsmiljön har. När det gäller krävande stöd betonades betydelsen av konsultativt arbete. Det är t.ex. inte möjligt för alla patienter inom öppenvården att delta i undervisningen vid sjukhusundervisningsenheterna på orter där avstånden är långa. Vissa utbildningsanordnare ansåg att det är utmanande att få och hålla kvar kompetent personal. En del efterlyste också tydligare behörighetskrav och föreslog att benämningarna speciallärare och specialklasslärare ska slås samman till en enda tjänstebenämning, speciallärare. Flera utbildningsanordnare lyfte också fram finansieringsfrågan. Finansieringen bör inte ligga enbart på kommunernas ansvar, och man borde övergå från bidragsfinansiering till basfinansiering.

Samråd med barn och unga

Barnens och de ungas åsikter om reformen av stödet för lärande inom den grundläggande utbildningen hördes i form av en nationell enkät och riktade samråd av verkstadstyp som genomfördes mellan den 26 januari och den 28 mars 2024. För samrådsåtgärderna för årskurserna 7□8 ansvarade De Ungas Akademi och för samrådsåtgärderna för årskurserna 1□6 ansvarade SOS-Barnbyar. Enkäterna för eleverna i klasserna 4□6 och 7□9, som genomfördes på en webropol-plattform, kunde besvaras under perioden den 26 januari–den 14 mars 2024. Enkäterna publicerades på finska, svenska och nordsamiska. Handledda samråd av verkstadstyp genomfördes både fysiskt och på distans för eleverna i klasserna 1□3 och 7□9. Sammanlagt nådde man 2 919 skolelever genom samrådsåtgärderna.

Enkäten för eleverna i årskurserna 4□6 kunde besvaras under perioden den 26 januari–den 29 februari 2024. Eleverna besvarade den elektroniska enkäten via sin egen eller skolans digitala enhet. Enkäten besvarades av sammanlagt 1 512 elever i klasserna 4□6. Sammanlagt 47 procent av respondenterna var flickor och 45 procent var pojkar. Enkäten för eleverna i årskurserna 7□9 kunde besvaras under perioden den 26 januari–den 14 mars 2024. Enkäten besvarades av sammanlagt 1 133 elever i klasserna 7□9. Av respondenterna gick 296 (26,1 %) i klass 7, 357 (31,5 %) i klass 8 och 480 (42,4 %) i klass 9. Sammanlagt 47 procent av respondenterna var flickor och 49 procent var pojkar.

För eleverna i årskurserna 1□3 anordnades samråd av verkstadstyp i februari–mars 2024. Sammanlagt 6 samråd av verkstadstyp anordnades, och 101 elever deltog i dessa. Av samråden av verkstadstyp anordnades 5 i grupper inom den allmänna undervisningen och 1 inom specialundervisningen. Enligt information från lärarna deltog elever från alla stödnivåer i dessa verkstäder, som anordnades i Helsingfors, Esbo, Kuopio, Uleåborg, Tammerfors och Åbo. Ungefär hälften av deltagarna i verkstäderna var flickor och hälften pojkar.

För eleverna i årskurserna 7□9 anordnades samråd av verkstadstyp i februari–mars 2024. Sammanlagt 8 samråd av verkstadstyp anordnades, och 173 elever deltog i dessa. Av deltagarna gick 117 i klass 9, 43 i klass 8 och 13 i klass 7. Deltagargrupperna bestod av grupper inom den allmänna undervisningen med elever från alla stödnivåer. Enligt information från skolorna hade minst 5 procent av deltagarna en plan för lärande inom intensifierat stöd. Totalt 10 procent var invandrarelever. Av verkstäderna anordnades 6 i fysisk form och 3 på distans med hjälp av en videoförbindelse. Verkstäderna hölls i Kuopio (distans), Esbo, Kouvola, Borgå, Kempele (distans) och Helsingfors.

I enkäten och verkstäderna för elever i årskurserna 1□6 frågades och diskuterades vilka faktorer som underlättar elevernas inläring och vilka faktorer som gör det svårare för dem att lära sig

nytt. Dessa frågor diskuterades med hänseende till läraren och de andra vuxna i skolan, den hjälp som eleverna får hemma, kompisarna, läromaterialen och lärmiljöerna. Verkstäderna för eleverna i klasserna 1-3 inleddes med en bildstött presentation av samrådet och stödet för lärande, varefter barnen ombads utföra en teckningsuppgift. Medan barnen tecknade diskuterade man med dem om faktorer som försvårar och underlättar lärandet. Avslutningsvis diskuterades frågan gemensamt i gruppen. Barnens vårdnadshavare gavs möjlighet att förbjuda att deras barn deltar i verkstaden. I enkäten och verkstäderna för årskurserna 7-9 behandlades samma innehåll som i fråga om de lägre årskurserna. I samrådsåtgärderna för de högre årskurserna presenterades dessutom närmare frågor om det upplevda stödbehovet och möjligheten att få stöd. I verkstäderna för eleverna i klasserna 7-9 behandlades frågorna genom grupparbete och individuella reflexioner. Verkstaden genomfördes på spelplattformen Seppo, där eleverna i små grupper fick utföra olika uppgifter, som samtidigt hjälpte eleverna att reflektera över respektive fråga som presenterades under verkstaden. Varje deltagare besvarade ändå själv de egentliga samrådsfrågorna på plattformen. Genom en digital plattform gavs deltagarna också möjlighet att dela med sig av personliga erfarenheter och tankar som de inte ville berätta om framför de andra eleverna. Även vårdnadshavarna till eleverna i klasserna 7-9 hade informerats om verkstäderna på förhand och getts möjlighet att förbjuda sitt barns deltagande.

Majoriteten av dem som deltog i samrådet för årskurserna 1-6 upplevde att de ofta får stöd för sitt lärande i skolan och hemma. Barnen ansåg att lärandet sker genom handledning av en lärare eller någon annan vuxen och via material som tagits fram för att stödja lärandet. Många barn nämnde kompisar och syskon i sina svar. Faktorer som enligt deltagarna främjar lärandet:

- Läromaterial, hjälpmedel och digital utrustning
- Arbetsro
- De vuxna i skolan och hemmet
- Kompisar och syskon hjälper till genom att lära ut olika saker som hör till ett läroämne och genom att göra hemuppgifter och läxor tillsammans med eleven
- Lek, spel och hobbyer

Faktorer som enligt deltagarna försvårar lärandet:

- Buller eller störningar som beror på andra barn i klassen eller i hemmet
- Den egna uppmärksamheten
- Brister i lärmiljön, brist på hjälp och hjälpmedel

I samråsenkäten för årskurserna 7-9 svarade största delen av respondenterna att de fick hjälp med läxor och skoluppgifter av föräldrar, lärare eller kompisar. Över hälften upplevde att de fått hjälp av lärare med sina studier i olika ämnen och sina hemuppgifter, och majoriteten uppgav att en viktig stödform i skolan varit det stöd som de fått från en lärare. Majoriteten upplevde också att de får hjälp av en lärare eller någon annan vuxen i skolan, om de begär hjälp. Respondenterna önskade att de skulle få hjälp av flera olika yrkespersoner i sitt lärande. En fjärdedel av respondenterna har behövt hjälp av en speciallärare eller någon annan expert i skolan och en fjärdedel önskade få hjälp av en speciallärare i sitt lärande. Var femte respondent önskade få hjälp i sitt lärande i form av smågruppsundervisning. De flesta får hjälp med läxorna hemma ofta eller ibland, men var tionde har aldrig fått hjälp hemma med sina läxor. Totalt 39 procent av respondenterna upplevde att de inte behövde något som helst stöd i sin skolgång och sina studier.

Respondenterna saknade stöd inom följande områden:

- Olika läroämnen, främst matematiska ämnen och språk
- Lärande, studiefärdigheter och inlärningsmetoder
- Koncentration och arbetsro
- Välbefinnande och mental hälsa

Samråd med lärarna

Undervisnings- och kulturministeriet genomförde till stöd för beredningen av lagstiftningen också ett samråd med lärarna i februari–mars 2024. Samrådet genomfördes som en elektronisk webropol-enkät för att en så stor del av lärarkåren som möjligt skulle kunna nås. Enkäten skickades till alla utbildningsanordnare, inklusive de privata utbildningsanordnarna, de statliga skolorna och universitetens övningsskolor. Utbildningsanordnarna ombads skicka enkäten till alla lärare inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Enkäten var öppen på nätet från den 2 februari till den 8 mars 2024, och sammanlagt 6 578 svar inkom. I enkäten utreddes lärarnas synpunkter och åsikter om nuläget och revideringsbehoven när det gäller stödet för lärande.

De mest centrala respondentgrupperna var klasslärarna (31 %), ämneslärarna (26 %), speciallärarna (14 %) och specialklasslärarna (12 %) samt, när det gäller förskoleundervisningen, lärarna och speciallärarna inom småbarnspedagogik (totalt 10 %). De former av tidigt och förebyggande stöd som fungerar bäst enligt lärarna var strukturering av undervisningen och lärmiljön (58 %), differentiering (43 %), användning av grupp-specifika biträden (47 %) samt specialundervisning på deltid (44 %) och flexibla grupperingar (44 %). Majoriteten av lärarna (54 %) upplevde att de ovannämnda metoderna används i omfattande grad vid den egna enheten/skolan. En aspekt som lyftes fram mycket tydligt i de öppna svaren, som en förutsättning och en resurs för genomförandet av stödet, var dessutom behovet av att minska gruppstorlekarna. Lärarna betonade att det finns ett behov av att såväl minska gruppstorlekarna överlag som utnyttja smågrupper och delade klasser (67 %).

Specialundervisning på deltid (74 %), grupp-specifika skolgångsbiträden (59 %), undervisning i specialklass (48 %) samt stödundervisning (35 %) hör enligt lärarna till de effektivaste stödformerna när en elev behöver stöd i sitt lärande och sin skolgång. Erfarenheterna av i vilken grad metoderna utnyttjas vid den egna enheten var tudelade. Omkring hälften av respondenterna ansåg att metoderna i fråga utnyttjas i omfattande grad vid den egna enheten, medan hälften ansåg att metoderna inte utnyttjas i tillräcklig grad. De respondenter som arbetar med förskoleundervisning kommenterade i sina öppna svar att det finns ett klart behov av mer specialundervisning på deltid. Konsulteringar av speciallärare ordnas sällan (t.ex. en gång i veckan) och upplevs vara ett otillräckligt stöd.

Den stödform som lärarna efterlyste mest var enligt de öppna svaren en övergripande ökning av specialpedagogiskt stöd (64 %). Detta inbegrep bl.a. stöd och undervisning som ges av speciallärare med bred kompetens, större speciallärarresurser samt en ökning av såväl antalet platser i specialklasser som undervisningen i specialklasser. Andra aspekter som fördes fram i svaren var att resurserna i fråga om skolgångshandledare eller gruppbiträden inom förskoleundervisningen bör utökas (40 %) och gruppstorlekarna minskas (35 %).

På frågan om språkligt stöd svarade en stor del av respondenterna att det i deras skola/enhet finns elever med invandrarbakgrund som behöver stöd för att lära sig undervisningsspråket (72 %). En analys av samtliga behov av stöd för lärandet visade att behoven av stöd för lärandet

i högre grad handlade om andra behov av stöd för lärandet och skolgången än stöd för att eleverna ska lära sig undervisningsspråket. Lärarna lyfte dock i sina öppna svar fram de stödbehov som elever med invandrarbakgrund har, betydelsen av förberedande undervisning och stödet för lärande av undervisningsspråk. Lärarnas åsikter om hur stort behovet av stöd för lärande är och hur lätt det är att urskilja behov av stöd för lärande av undervisningsspråk varierade något, men de flesta ansåg att det i viss mån är utmanande att urskilja dessa stödbehov. Att stödja invandrarelevens lärande av undervisningsspråket upplevdes också i första hand vara utmanande. Endast cirka en tredjedel (31 %) av de respondenter som arbetar med förskoleundervisning upplevde att stödet för lärande av undervisningsspråk är tillräckligt. Av de öppna svaren framgick dessutom att i vissa fall har inga resurser alls fördelats för stöd för lärande av undervisningsspråk inom förskoleundervisningen, vilket innebär att stödet för lärande av undervisningsspråk inte är tillräckligt.

Cirka 82 procent av lärarna vill ändra det nuvarande stödsystemet. Det nuvarande stödsystemet upplevdes inte fungera (76 %). De flesta ändringsbehov som nämndes gällde resursfördelningen och en precisering av stödnivåerna samt, utifrån de öppna svaren, behovet av att minska gruppstorlekarna. Lärarna hade delade åsikter om det att stödsystemet är indelat i tre nivåer, men de ansåg inte att de olika stödnivåerna är helt onödiga och önskade inte att de ska slopas. Största delen av lärarna (64 %) ansåg att betydande ändringar behöver göras i lagen om grundläggande utbildning och grunderna för läroplanen för att ett fungerande stödsystem ska kunna åstadkommas. Nästan lika många förespråkade dock relativt små ändringar. Jämfört med lärarna inom den grundläggande utbildningen ansåg fler lärare inom förskoleundervisningen att det nuvarande systemet fungerar väl.

Majoriteten av lärarna undervisade vid tidpunkten för enkäten elever för vilka pedagogiska handlingar ska upprättas (85 %). Upprättandet av pedagogiska handlingar upplevdes i regel vara besvärligt (90 %). De flesta av lärarna uppskattade att det går åt mindre än en timme per vecka till att upprätta och uppdatera pedagogiska handlingar. Enligt lärarna var upprättandet av pedagogiska handlingar inte en uppgift som sköts enbart av speciallärare. Många upplevde att denna uppgift faller på förskoleundervisningsläraren, klassläraren eller ämnesläraren. Majoriteten ansåg ändå att upprättandet av pedagogiska handlingar sker genom smidigt samarbete. De pedagogiska handlingarnas struktur upplevdes vara otydlig (61 %). De flesta av respondenterna hade behövt teknisk hjälp med att upprätta och uppdatera pedagogiska handlingar samt hjälp med att skriva handlingarnas innehåll. Majoriteten av lärarna ansåg att det finns onödiga överlappningar i de pedagogiska handlingarnas innehåll. Lärarnas uppfattningar om huruvida de pedagogiska handlingarnas innehåll är bristfälligt fördelade sig jämnt. De flesta av lärarna upplevde emellertid inte att det skulle finnas betydande brister i de pedagogiska handlingarnas innehåll.

Yttranden och behandlingen av propositionen

Yttranden om utkastet till regeringsproposition har begärts av många centrala intressentgrupper. Propositionsutkastet var på remiss från den 7 maj till den 18 juni 2024.

Regeringspropositionen har bedömts av rådet för bedömning av lagstiftningen. Rådet gav ett utlåtande om propositionen den 6 augusti 2024, och utlåtandet kan läsas på adressen <https://valtioneuvosto.fi/arviointineuvosto/lausunnot>

Propositionen har granskats vid justitieministeriets laggranskning.

Angående propositionen har det ordnats ett samråd enligt 11 § i kommunallagen (410/2015) och ärendet har den 10 september 2024 behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

Beredningsunderlaget till propositionen finns tillgängligt för allmänheten på adressen <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM058:00/2023>

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Nuläge och lagstiftningsgrund i fråga om stödet för lärande och skolgång

2.1.1 Stödet för lärande och skolgång i lagen om grundläggande utbildning

Bestämmelser om principerna för och genomförandet av stödet för lärande och skolgång inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998, *nedan GrUL*). I lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det om stödundervisning och specialundervisning på deltid (16 §), intensifierat stöd (16 a §) och särskilt stöd (17 §). Den som deltar i utbildning har enligt lagen om grundläggande utbildning under arbetsdagarna rätt att få undervisning enligt läroplanen, elevhandledning och tillräckligt stöd för inläring och skolgång genast när behov uppstår. (GrUL, 30 §). Genomförandet av stödet för lärande och skolgång styrs enligt grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen 2014).

Regleringen av stödet enligt lagen om grundläggande utbildning gäller även förberedande undervisning för den grundläggande utbildningen. I regeringens proposition (RP 86/1997 rd, s. 55) konstateras att alla bestämmelser i den föreslagna lagen och i den förordning som utfärdas med stöd av den allmänt taget ska tillämpas på förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och på den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen, om det inte i bestämmelsen anges särskilt att den endast ska tillämpas på grundläggande utbildning.

Olika begrepp används om det stöd som barnen och eleverna får. I lagstiftningen används begreppet stöd för lärande och skolgång, medan man i grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen använder begreppet stöd för fostran och lärande.

Med stöd för skolgång avses främst en annan typ av stöd än pedagogiskt stöd för lärande. Stödformer som nämns i 31 § i lagen om grundläggande utbildning och som i första hand inte är avsedda att användas som pedagogiskt stöd för skolgången utan för andra ändamål är tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stöd för skolgång kan även innebära att motivera eleven till att gå i skolan och förebygga frånvaro. Enligt 26 § i lagen om grundläggande utbildning ska utbildningsanordnaren också förebygga frånvaro hos elever samt systematiskt följa och ingripa i frånvaron.

Förutom de stödformer som anges i lagen om grundläggande utbildning erbjuds eleverna inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen även stöd för skolgången i form av elevhälsa enligt lagen om elev- och studerandevård (1287/2013), där det i första hand är fråga om förebyggande elevhälsa med generell inriktning som stöder hela läroanstalten. Med elevhälsa avses främjande och upprätthållande av de studerandes studief framgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödande verksamheter inom läroanstalten. Eleverna har också rätt till individuellt inriktad elevhälsa, som innebär att en enskild studerande tillhandahålls skol- och studerandehälsövårdstjänster, psykolog- och kuratorstjänster inom elevhälsan samt sektorsövergripande individuellt inriktade insatser från elevhälsan. Med psykolog- och kuratorstjänster avses att elevhälsans psykolog och kurator ger

stöd och handledning för studierna och skolgången, vilket stöder de studerandes lärande och välbefinnande och deras sociala och psykiska färdigheter och därmed deras skolgång.

Elever som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för lärande har rätt att få stödundervisning. Elever som har svårigheter med inläring eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen (GrUL, 16 §). Elever som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska med stöd av 16 a § i lagen om grundläggande utbildning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande. Det intensifierade stödet innefattar särskilt sådana stödformer som avses i 16, 31 och 31 a § i lagen om grundläggande utbildning samt behövliga pedagogiska arrangemang. I grunderna för läroplanen finns bestämmelser om det viktigaste innehållet i det intensifierade stödet och planen för elevens lärande. Inledande och ordnande av intensifierat stöd behandlas utifrån en pedagogisk bedömning på ett yrkesövergripande sätt i samarbete med elevhälsa.

När det intensifierade stödet inte är tillräckligt strävar man efter att möta elevens stödbehov med hjälp av särskilt stöd. Särskilt stöd består av specialundervisning och annat stöd som eleven behöver och som ges enligt lagen om grundläggande utbildning. Innan ett administrativt beslut kan fattas ska utbildningsanordnaren göra en pedagogisk utredning om eleven (GrUL, 17 §). En individuell plan ska tas fram för anordnande av undervisning för eleven (*nedan* IP), där det redogörs för hur undervisningen och det övriga stödet enligt beslutet om särskilt stöd ska tillhandahållas.

2.1.2 Stöd för barnets växande och lärande inom förskoleundervisningen

På förskoleundervisningen tillämpas lagen om grundläggande utbildning samt författningar och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Förskoleundervisning ordnas oftast i anslutning till småbarnspedagogiken på en skola eller ett daghem. På förskoleundervisning som ordnas på daghem tillämpas bestämmelserna om gruppstorlek och personaldimensionering enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018). När förskoleundervisning ordnas ska dessutom beaktas att de barn som deltar i undervisningen har möjlighet att utnyttja även småbarnspedagogisk service. Största delen av barnen inom förskoleundervisningen deltar också i småbarnspedagogik. På den småbarnspedagogik som tillhandahålls utöver förskoleundervisningen tillämpas lagen om småbarnspedagogik.

Förskoleundervisningen är av central betydelse när det gäller att identifiera behov av stöd för lärande i ett tidigt skede och förebygga svårigheter. Det finns tre nivåer av stöd för barnets växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Bland de stödformer som anges i lagen om grundläggande utbildning kan nämnas t.ex. specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och anpassas enligt stödbehovet. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Barnet ska i regel ges stöd i den egna förskolegruppen i form av olika flexibla arrangemang genom samarbete mellan förskolelärare, en speciallärare och övrig personal. När barnets behov av stöd bedöms granskas alla undervisnings- och fostringsituationer, och i första hand bedöms ändringsbehoven med avseende på de pedagogiska arbetssätt som använts, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna. Att ge barn det stöd de behöver utgör en oskiljbar del av undervisningen och fostran inom förskoleundervisningen, och stödet bildar en integrerad helhet inom barnets inläring.

När ett barn behöver stöd för sitt lärande och växande blir samarbetet med vårdnadshavarna allt viktigare. Målet är att agera i samförstånd med barnet och vårdnadshavarna. Barnet eller

vårdnadshavarna kan dock inte vägra att ta emot stöd för barnets lärande och växande, och deras samtycke behövs inte vid bedömning av stödbehovet och planering av stödet.

Ordnandet av stöd inom förskoleundervisningen

Enligt en utredning från 2018 (Statsrådets publikationsserie för utrednings- och forskningsverksamhet 55/2018) anses stödet inom förskoleundervisningen i huvudsak ordnas väl, men strukturella stödåtgärder (t.ex. utökade personalresurser, mindre barngrupper, specialundervisning på heltid, biträde) erbjuds till relativt få barn och i allmänhet kan sådant stöd inte ordnas särskilt snabbt. Eftersom förskoleundervisningen pågår endast ett år uppstår frågan i vilken mån stöd hinner ges om processerna för beviljandet av strukturellt stöd är långa. Ett ändamålsenligt och tillräckligt stöd inom förskoleundervisningen tryggar förutsättningarna för barnets lärande och ett kontinuerligt stöd när barnet övergår från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen. I ljuset av resultaten från utredningen förblev det oklart om det pedagogiska stödet är tillräckligt också för de barn som behöver mycket stöd för sitt lärande och växande. Lättare, icke-strukturella stödåtgärder accentuerades också i situationer där ett barn behövde mer krävande stöd. Enligt utredningen förblir det också oklart vilka resurser personalen inom förskoleundervisningen har för att ge pedagogiskt stöd, för ökad planering och för samarbete med andra yrkespersoner. De resurser och förfaranden som reserverats för S2-undervisningen upplevs delvis vara otillräckliga. Anordnandet av stöd varierar mellan olika regioner och kommuntyper. En större andel barn fick stöd för utveckling och lärande i landsbygdskommuner än i andra kommungrupper. I landsbygdskommuner upplevdes stödarrangemangen vara mer flexibla, och man var nöjdare med stödets tillräcklighet och ändamålsenlighet i dessa kommuner än i andra typer av kommuner. Det är möjligt att det är lättare att rikta resurserna flexibelt i mindre kommuner än i större kommuner.

Skillnader mellan utbildningsanordnarna i anordnandet av stöd inom förskoleundervisningen

Organiseringen av stöd inom förskoleundervisningen har bedömts i en rapport från 2018, Stöd för lärande från småbarnspedagogik till övergång till andra stadiet (Statsrådets publikationsserie för utrednings- och forskningsverksamhet 55/2018, på finska, presentationsblad på svenska). Rapporten visade att stödet inom förskoleundervisningen till vissa delar organiseras på olika sätt i olika kommungrupper. Lösningen att minska antalet barn i gruppen användes oftare i urbana kommuner än i tätbebyggda kommuner. Biträden utnyttjades som stöd för barn i en förskoleundervisningsgrupp klart oftare på landsbygden än i tätorter eller i städer. Likaså utnyttjades regelbunden specialundervisning oftare som stödform i landsbygdskommuner än i tätbebyggda eller urbana kommuner. Detta stöd upplevdes oftare vara otillräckligt och mindre ändamålsenligt i urbana kommuner och tätbebyggda kommuner än i landsbygdskommuner. I landsbygdskommuner kunde stödet också oftare ordnas inom två månader från det att stödbehovet uppdagats jämfört med urbana kommuner och tätbebyggda kommuner. Orsakerna till att stöd för ett barn uteblivit varierade i viss mån mellan olika kommuntyper: i urbana kommuner och tätbebyggda kommuner var orsaken oftare än i landsbygdskommuner personalbrist, bristfälliga rutiner samt brist på eller dåligt fungerande sektorsövergripande samarbete. Mellan regionförvaltningsverkenas områden förekom endast några få skillnader i anordnandet av stöd inom förskoleundervisningen. Fortbildning av personalen var vanligast som stödåtgärd i området för regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland. Biträdesstöd i en förskoleundervisningsgrupp användes oftare som stödåtgärd i Norra Finlands och Lapplands regionförvaltningsverks områden än i de övriga regionförvaltningsverkens områden.

Statistik om anordnandet av stöd inom förskoleundervisningen

Statistikcentralen har i samband med småbarnspedagogiken separat samlat in uppgifter om anordnandet av stöd för barn inom förskoleundervisningen. Uppgifterna gäller situationen 2022. Av samtliga barn inom förskoleundervisningen får 3 533 (7 %) intensifierat stöd. Sammanlagt 2 524 (71 %) av dessa är pojkar och 1 009 (29 %) flickor. Beslut om särskilt stöd har fattats om totalt 1 879 (3,7 %) barn inom förskoleundervisningen. Av dessa omfattas 54 procent av förlängd läroplikt, medan 46 procent omfattas av allmän läroplikt. Även majoriteten av de barn som får särskilt stöd (72 %) är pojkar.

Antalet elever som fått intensifierat och särskilt stöd varierade mellan olika landskap. Andelen barn inom förskoleundervisningen som fått intensifierat stöd är störst i Birkaland (19 %), Södra Karelen (16 %) och Kajanaland (14 %), och minst i Mellersta Österbotten (2 %) och Norra Österbotten (3 %). Genomsnittet för landskapen är 7 procent (Statistikcentralen, stöd för lärande 2023). Bland landskapen i Fastlandsfinland är andelen barn som fått särskilt stöd störst i Södra Karelen (7 %) och minst i Norra Savolax (2 %). Genomsnittet för landskapen är 4 procent. De största sammanlagda andelarna mottagare av intensifierat och särskilt stöd bland landskapen i Fastlandsfinland finns i Birkaland (24 %) och Södra Karelen (23 %). De minsta sammanräknade andelarna finns i Mellersta Österbotten (5 %) och i Norra Savolax (6 %).

Av de barn inom förskoleundervisningen som får intensifierat stöd får 59,9 procent specialundervisning på deltid, 34,4 procent biträdestjänster, 7,8 procent stödundervisning, 2,8 procent särskilda hjälpmedel och 1,4 procent tolkningstjänster. Av de barn som får särskilt stöd får 63,6 procent specialundervisning på deltid, 49,0 procent biträdestjänster, 2,8 procent stödundervisning, 7,8 procent särskilda hjälpmedel och 5,1 procent tolkningstjänster (Statistikcentralen, stöd för lärande 2023).

Specialundervisningen av barn som deltar i förskoleundervisning och som fått ett beslut om särskilt stöd ordnas i allmänhet helt och hållet i en specialgrupp eller specialklass (30 %) eller så att högst en femtedel av specialundervisningen sker i en vanlig förskoleundervisningsgrupp (35 %). De barn som nästan alltid får specialundervisning i en vanlig förskoleundervisningsgrupp utgör 15 procent av alla barn som får särskilt stöd.

2.1.3 Stödet för lärande och skolgång i grunderna för läroplanerna

Utbildningsstyrelsens behörighet regleras i lag. Enligt 14 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning är det Utbildningsstyrelsen som beslutar om målen för och det centrala innehållet i den grundläggande utbildningens olika läroämnen, ämnesshelheter, elevhandledningen och annan undervisning som avses i denna lag, dvs. om grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

I 11 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012) konstateras det att i grunderna för läroplanen anges de kunskaper och färdigheter som eleverna ska inhämta då de fullgör lärokursen för den grundläggande utbildningen.

Enligt 16 a § i lagen om grundläggande utbildning föreskriver Utbildningsstyrelsen i grunderna för läroplanen om det viktigaste innehållet i det intensifierade stödet och planen för elevens lärande. Även det centrala innehållet i den individuella planen för anordnande av undervisning, som det föreskrivs om i 17 a § i lagen om grundläggande utbildning, bestäms i grunderna för läroplanen.

Enligt 15 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning ska utbildningsanordnaren godkänna en läroplan för den utbildning som avses i lagen i fråga. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen är en nationell föreskrift som Utbildningsstyrelsen utfärdar och utifrån vilken de lokala läroplanerna ska göras upp. Utifrån den lokala, kommunspecifika läroplanen uppgörs i vissa kommuner också skolspecifika läroplaner.

Utbildningsstyrelsen utfärdade de gällande grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (föreskrift 104/011/2014) och grunderna för förskoleundervisningens läroplan (föreskrift 102/011/2014) år 2014. För uppgörandet av en läroplan enligt 15 § i lagen om grundläggande utbildning ansvarar alla utbildningsanordnare som har omfattande prövningsrätt när det gäller att avgöra hur och i vilken form en läroplan ska godkännas. Till exempel när det handlar om undervisning som anordnas av kommunen kan läroplanen godkännas antingen för hela kommunen eller för en viss skola, eller delvis för hela kommunen och delvis för en viss skola.

I grunderna för läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen delas stödet för lärande och skolgång in i tre nivåer: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. En elev kan endast få stöd på en nivå åt gången. De stödformer som det föreskrivs om i lagen om grundläggande utbildning – stödundervisning, specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel – kan användas på alla tre stödnivåer antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra (GrUL, 16 och 31 §). I fråga om förskoleundervisningen gäller principen att stödbehovet ska bedömas och stödbeslut och andra beslut enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen har inletts. Genom att i ett tidigt skede identifiera behovet av stöd kan man förebygga inlärningssvårigheter och förhindra att problemen växer och blir mer komplicerade. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, avsnitt 5).

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är enligt grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och för den grundläggande utbildningen *allmänt stöd*. Det innebär att enstaka pedagogiska lösningar samt handlednings- och stödåtgärder sätts in som en del av vardagen i förskolan eller skolan för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ges genast då stödbehovet framkommer, och det förutsätter inga särskilda undersökningar eller beslut. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, avsnitt 5; Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, avsnitt 7) Behov av stöd för lärande och skolgång möts genom differentierad undervisning, lärarsamarbete och flexibel anpassning av undervisningsgrupper. Olika stödformer används för att möta undervisningsgruppens och de enskilda elevernas stödbehov som en del av det allmänna stödet för lärande och skolgång redan innan intensifierat stöd sätts in.

Intensifierat stöd ska enligt grunderna för läroplanen ges elever som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt för sitt lärande och sin skolgång. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet för eleven och är mer omfattande och mer långsiktigt än det allmänna stödet. Syftet med det intensifierade stödet är att systematiskt stödja elevens lärande och skolgång samt att förebygga att problemen förvärras, blir mer komplicerade och börjar hopa sig. Intensifierat stöd ges utifrån en *pedagogisk bedömning* då det allmänna stödet inte är tillräckligt. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs elevens lärande och skolgång som helhet ur olika synvinklar, det allmänna stöd som eleven har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkar, elevens styrkor och intressen, inlärningsfärdigheter, särskilda behov samt en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs. Det intensifierade stödet är mer omfattande och mer långsiktigt än det allmänna stödet och innefattar ofta flera former av stöd. Intensifierat stöd ges i samband med den övriga undervisningen genom flexibla undervisningsarrangemang. Stödet som eleven får ska antecknas i en *plan för barnets lärande*.

(GrUL, 16 a §; Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, avsnitt 5; Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, avsnitt 7) Intensifierat stöd som inletts i förskolan ges i regel ända till slutet av förskoleundervisningen på grund av att det tar tid att utvärdera vilken inverkan stödet har haft.

Enligt grunderna för läroplanen ska *särskilt stöd* ges till elever vars mål för tillväxt, utveckling och lärande inte uppnås tillräckligt väl på annat sätt. Om intensifierat stöd inte räcker till för att hjälpa eleven att delta i förskoleundervisningen eller klara av skolarbetet ska en *pedagogisk utredning* göras om eleven, ett förvaltningsbeslut om *särskilt stöd* fattas och en individuell plan för anordnande av undervisning uppgörs så att beslutet kan verkställas (*nedan IP*). Det är en skriftlig plan som beskriver målen för och innehållet i elevens lärande och skolgång, de undervisningsarrangemang som används, de pedagogiska metoderna och hurdan stöd och hurdan handledning eleven behöver. Av planen ska det framgå att undervisning eller annat stöd ges eleven i enlighet med beslutet om särskilt stöd. (GrUL, 17 a §; Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, avsnitt 7; Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, avsnitt 5).

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen inleds eller under pågående förskoleundervisning eller grundläggande utbildning. Om ett beslut om särskilt stöd fattas under pågående förskoleundervisning eller grundläggande utbildning utan att intensifierat stöd getts ska beslutet grunda sig på en ny bedömning av elevens situation t.ex. till följd av en olycka eller en allvarlig sjukdom. I dessa fall krävs en psykologisk eller medicinsk bedömning. Syftet med det särskilda stödet är att ge eleven ett övergripande och systematiskt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och få en grund för fortsatta studier efter grundskolan. Särskilt stöd består av *specialundervisning och annat stöd som eleven behöver* och som ges enligt lagen om grundläggande utbildning. Alla stödformer inom den grundläggande utbildningen finns då att tillgå, inklusive den specialundervisning som hör till det särskilda stödet, dvs. specialundervisning på heltid (GrUL, 17 §). Behovet av särskilt stöd ska granskas om elevens behov av stöd förändras, efter årskurs två och innan eleven flyttas upp till årskurs sju. Om inget behov av särskilt stöd längre finns ska ett beslut om avslutande av stödet fattas, och i stället ska eleven börja få intensifierat stöd. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, avsnitt 5; Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, avsnitt 7)

I grunderna för både förskoleundervisningens läroplan och läroplanen för den grundläggande utbildningen betonas det att stödsystemet ska vara planmässigt, flexibelt och kontinuerligt. Med planmässigt system avses att bedömningen och stödet ska vara allt mer motiverat och systematiskt och bättre motsvara individens behov. Även handlingarna ökar planmässigheten, dvs. den pedagogiska bedömningen och den pedagogiska utredningen, planen för lärande och den individuella planen för anordnande av undervisning. Med flexibilitet avses att barn har rätt att få stöd enligt sin aktuella situation. Ett annat exempel på flexibilitet är olika typer av flexibla pedagogiska lösningar, såsom flexibla indelningar i grupper. När stödbehovet och lärandet bedöms och följs upp planmässigt får barnet hela tiden det stöd han eller hon behöver i sitt aktuella utvecklingsstadium. På så sätt blir det möjligt för barnet att få stöd i rätt tid och på rätt nivå under pågående allmänt, intensifierat eller särskilt stöd.

Utbildningsanordnaren kan utnyttja alla stödformer enligt lagen om grundläggande utbildning i olika faser av stödet. Ett undantag utgör den s.k. specialundervisningen på heltid, som hör till det särskilda stödet och som erbjuds först i samband med särskilt stöd, samt individualisering av lärokursen i ett ämne, som inte kan göras förrän ett beslut om särskilt stöd har fattats. Även elever med förlängd läroplikt (2 § 3 mom. i läropliktslagen 1214/2020) eller elever vars

undervisning ordnas enligt verksamhetsområde i stället för enligt en läroämnesindelning har alltid fått ett förvaltningsbeslut om särskilt stöd, där det bestäms om dessa arrangemang.

I den slutrapport om stöd för och inkludering i lärande och skolgång som undervisnings- och kulturministeriet har publicerat fäster ministeriet vikt vid att principerna för stödet och anvisningarna om det inte överensstämmer med varandra. Framför allt lyfter ministeriet i sin rapport fram de problem och förbättringsförslag som är förknippade med det särskilda stödet. Laglighetsövervakarna har i sina kommentarer framhållit att det inte alltid framgår helt klart av beslutet om särskilt stöd vilka tjänster eleven har rätt till. (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer: (2022:44, s. 18 och 21)

2.1.4 Genomförandet av stödet i tre nivåer inom den grundläggande utbildningen

När det gäller gränsen mellan intensifierat stöd och särskilt stöd, behovet av stöd på olika nivåer (allmänt, intensifierat, särskilt) samt de konkreta stödåtgärder som utnyttjats ger resultaten vid handen att alla stödåtgärder finns att tillgå på alla stödnivåer, med undantag av specialundervisning som ges på grundval av ett beslut om särskilt stöd och individualiserade lärokurser. Allmänt taget verkar stödets intensitet och antalet utnyttjade stödformer öka från nivån för allmänt stöd till nivån för intensifierat stöd och vidare till nivån för särskilt stöd. (Stöd för inläring och skolgång: Utredning om utbildningsanordnarnas syn på ordnandet av stöd i kommunerna. Lintuvuori & Rämä. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:6, s. 40–, på finska, med presentationsblad på svenska.)

Lagen om grundläggande utbildning innehåller ingen bestämmelse om allmänt stöd, men enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen 2014, s. 64) ska allmänt stöd ges genast när behovet av stöd uppstår. I utredningen om hur stödet för lärande och skolgång anordnas nämnde emellertid endast 12 procent av respondenterna detta i sina svar. Endast 7 procent av utbildningsanordnarna nämnde differentiering, påbyggnadsundervisning, stödundervisning och möjligheten att gå om en årskurs. Inte heller förebyggandet av problem, som nämns i grunderna för läroplanen (Utbildningsstyrelsen 2014), lyfts fram nämnvärt i materialet. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven rätt till stödundervisning också som en del av det stöd som ges på nivån för särskilt stöd; trots detta uppgav 13 utbildningsanordnare att stödundervisning inte används på nivån för särskilt stöd. (Stöd för inläring och skolgång: Utredning om utbildningsanordnarnas syn på ordnandet av stöd i kommunerna. Lintuvuori & Rämä. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:6, s. 56, 69.)

Utbildningsanordnarnas tolkningar av de tillämpliga stödformerna varierar enligt utredningen sannolikt mycket beroende på de resurser som finns att tillgå i kommunen och på stödåtgärdernas utgångsläge. Statistiken över specialundervisning visar att det finns stora skillnader mellan kommunerna också när det gäller platserna för genomförande av specialundervisning (t.ex. FOS, 2020; Lintuvuori, 2019). I en nationell enkät som genomfördes 2018 (som en del av en VN TEAS-utredning) ansåg 78 procent av rektorerna att stödet för lärande och skolgång är väl organiserat i deras skola (Vainikainen m.fl., 2018). Hösten 2020 genomfördes en enkät som byggde på ett exempelmaterial från kommunerna (Lintuvuori, 2020), och där hade lärarna en mer kritisk syn på läget. Totalt 64 procent av speciallärarna och ungefär hälften av klasslärarna och ämneslärarna ansåg att skolan hade ett välfungerande system för anordnande av intensifierat stöd. Tre av fyra utbildningsanordnare upplevde att behovet av stöd var större än resurserna, och det fanns stora variationer mellan de sätt på vilka utbildningsanordnarna fördelade resurserna för stöd för lärande och skolgång till skolorna. (Stöd för inläring och skolgång: Utredning om utbildningsanordnarnas syn på ordnandet av stöd i

kommunerna. Lintuvuori & Rämä. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:6, s. 98, 106□107.)

Av utredningen framgick att i synnerhet det intensifierade stödet och dess förhållande till både det allmänna stödet och det särskilda stödet upplevdes vara oklart. Enligt utbildningsanordnarnas bedömning kunde tydligare och mer entydiga kriterier för eller definitioner av de olika stödnivåerna bidra till att skillnaderna mellan kommunerna minskar när det gäller stöd för lärande och skolgång. Vissa utbildningsanordnare föreslog att systemet med stöd för lärande och skolgång på olika nivåer kunde slopas helt och hållet i sin nuvarande form eller att det räcker med en indelning i allmänt och särskilt stöd. Ett sätt att anordna stöd enligt elevernas behov ansågs också vara att slå samman benämningarna specialklasslärare och speciallärare med bred kompetens till en enda benämning, speciallärare. (Stöd för inläring och skolgång: Utredning om utbildningsanordnarnas syn på ordnandet av stöd i kommunerna. Lintuvuori & Rämä. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:6, s. 98, 109□110.)

Begreppet krävande särskilt stöd finns inte i lagen om grundläggande utbildning eller i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Det infördes i samband med forsknings- och utvecklingsprojektet VETURI 2012□2015 vid Jyväskylä och Helsingfors universitet i syfte att beskriva målgruppen för forskningsprojektet i fråga: elever som behövde yrkesövergripande särskilt stöd för sitt lärande och sin habilitering. Begreppet definierades så att det innefattar barn och unga med allvarliga psykiska problem, flera funktionsnedsättningar eller en grav funktionsnedsättning, utvecklingsstörning eller autismspektrumstörning som behöver krävande och yrkesövergripande särskilt stöd för sitt lärande och sin habilitering. Denna grupp kan också inkludera barn som får hemundervisning. Samma begrepp användes också i slutrapporten (2017) för undervisnings- och kulturministeriets utvecklingsgrupp för krävande särskilt stöd (2015□2017). Med barn som får hemundervisning hänvisade man i rapporten främst till elever med särskilda undervisningsarrangemang enligt 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Utvecklingsgruppen använde begreppet för att beskriva att det är fråga om dels många olika problem och funktionsnedsättningar, dels krävande undervisning som förutsätter ett yrkesövergripande samarbete. Vidare konstaterades det att eleverna har krävande behov som går över sektorsgränserna. (Undervisnings- och kulturministeriets publikation 2017:34. Krävande särskilt stöd i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Utvecklingsgruppens slutrapport, på finska, med referat på svenska.)

Ett orosmoment som lyftes fram var tillgodoseendet av rätten till undervisning för elever som får s.k. krävande särskilt stöd (GrUL, 30 §). Utvecklingsgruppens uppgift omfattade undervisningen och skolgången vid sjukhusundervisningsenheter, kommuner och samkommuner samt privata institutions- och specialskolor. Stödet för dessa elever anordnas inte alltid på normenligt sätt. Varje elev har dock rätt att få förskoleundervisning och grundläggande utbildning varje förskole- och skoldag, alltid när det är möjligt med beaktande av elevens hälsotillstånd. (Undervisnings- och kulturministeriets publikation 2017:34. Krävande särskilt stöd i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Utvecklingsgruppens slutrapport.)

I och med utvecklingsgruppens utvecklingsförslag har temat särskilt krävande stöd utvecklats inom ramen för forskningsprojekt och det nationella VIP-nätverket under 2018□2022. Bortsett från den grundläggande utbildningen används begreppet krävande särskilt stöd också i lagstiftningen om yrkesutbildning, dock med en viss annan innebörd än det begrepp som uppstått utifrån de konkreta behoven inom den grundläggande utbildningen. Även inom den grundläggande utbildningen väckte begreppet diskussion, och i vissa studier har det konstaterats att det ofta har tolkats antingen som en extra nivå inom stödet för lärande och skolgång eller

som en del av det särskilda stödet. I studier har det också föreslagits att begreppet ”krävande sektorsövergripande stöd” bättre beskriver att det handlar om ett krävande sektorsövergripande samarbete och inte för tankarna till det särskilda stöd som avses i lagen om grundläggande utbildning. (Äikäs & Pesonen, 2022; Mannerkoski m.fl. 2023)

Den internationella PISA-undersökningen och nationella bedömningar av inlärningsresultaten visar att kunskaperna inom läsförståelse, matematik och naturvetenskaper har försämrats bland eleverna inom den grundläggande utbildningen. Omkring hälften av alla elever med svaga kunskaper får särskilt eller intensifierat stöd. I nuläget behöver var femte elev i grundskolan intensifierat eller särskilt stöd, och enligt statistiken verkar stödbehovet öka. Elevernas försämrade inlärningsresultat under de senaste åren beror inte på någon enskild faktor. Forskningsresultat visar att kunskaperna har försämrats mest bland barn med en utmanande bakgrund. Andra faktorer som kan förklara den varierande kunskapsnivån är t.ex. elevens socioekonomiska bakgrund, en atmosfär i hemmet som främjar lärandet, elevens kön och invandrarbakgrund.

Ett svagt kunnande är mer typiskt bland elever som kommer från en socioekonomiskt utmanande bakgrund, och de bakgrundsrelaterade skillnaderna har ökat allteftersom inlärningsresultaten har försämrats. De ökande skillnaderna mellan eleverna medför utmaningar när det gäller att beakta och stödja deras individuella behov. Det att skillnaderna i kunskapsnivån ökar visar att en del av eleverna inte får det stöd de behöver i sitt lärande, trots att omkring hälften av eleverna med svaga kunskaper omfattas av särskilt eller intensifierat stöd.

Skillnader mellan utbildningsanordnarna i anordnandet av stöd

Som bakgrund till Utbildning för alla-arbetsgruppens arbete beställdes en utredning i syfte att kartlägga befintlig praxis i kommunerna och de principer som styr praxisen när det gäller att ordna och genomföra stöd för lärande och skolgång. Det material som användes hade samlats in genom en riksomfattande enkät bland utbildningsanordnarnas experter inom stöd för lärande och skolgång (N = 189 utbildningsanordnare). Utifrån denna och tidigare utredningar och undersökningar kan man konstatera att det finns skillnader mellan olika skolor och regioner när det gäller tillgången till stöd inom den grundläggande utbildningen. De centrala stödformerna i materialet för denna utredning var ganska långt desamma oberoende av stödets nivå. Resultaten visade dock att t.ex. platserna för genomförande av stödet varierar mycket i hela landet, och att arrangemang där en elev på heltid deltar i undervisning i en liten grupp eller en specialklass utanför den allmänna undervisningen delvis också gäller elever som får intensifierat stöd, i fråga om vissa utbildningsanordnare t.o.m. elever som får allmänt stöd. Mängden individualiserade lärokurser varierar mycket mellan kommunerna. Ett annat exempel på varierande praxis är huruvida ett beslut om individualiserad lärokurs ska grunda sig på ett utlåtande, ett ställningstagande eller en rekommendation. I utredningen observerades i anslutning till de konkreta stödformerna att särskilt stöd inte alltid nödvändigtvis innefattar specialundervisning. (Stöd för inläring och skolgång: Utredning om utbildningsanordnarnas syn på ordnandet av stöd i kommunerna. Lintuvuori & Rämä. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:6, s. 10-13)

Statistik om anordnandet av stöd inom den grundläggande utbildningen

Statistikcentralen publicerar statistik om stöd för lärande och skolgång som en del av Finlands officiella statistik. Uppgifterna om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i statistiken över stöd för lärande har fram till 2019 grundat sig direkt på data som samlats in av utbildningsanordnarna. Data har samlats in årligen i september-oktober som summativ information genom datainsamlingen Elever och studerande på anordnar- och läroanstaltsnivå.

Sedan 2020 fås data om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen från den nationella informationsresursen KOSKI (FOS 2022a). Statistikcentralen samlar separat på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet också in data om specialundervisningen.

Enligt Statistikcentralens uppgifter har andelen elever som får intensifierat stöd ökat stadigt sedan 2011. Andelen elever som får särskilt stöd minskade något från 2011, men började öka igen från 2016. Efter 2019 har andelen elever som får särskilt stöd varit större än före ändringen av lagen om grundläggande utbildning 2011.

Statistikcentralens uppgifter visar att allt fler elever i grundskolan fick stöd för lärande 2022. Totalt 79 200 elever i grundskolan, dvs. 13,9 procent, fick intensifierat stöd och 55 500, dvs. 9,7 procent, fick särskilt stöd. Andelen elever som fick intensifierat och särskilt stöd ökade med 0,7 procentenheter från föregående år.

Hösten 2022 deltog 5,7 procent av alla elever som fick särskilt stöd i undervisning som skedde helt och hållet i en specialgrupp eller specialklass vid en specialskola. Andelen elever som får sin undervisning helt och hållet i en specialgrupp eller specialklass vid en specialskola har minskat år för år; 2022 var andelen 7,6 procentenheter mindre än 2011. Andelen elever som undervisas helt och hållet i en specialgrupp eller specialklass någon annanstans än vid en specialskola var 26 procent 2022. Av alla elever som fick särskilt stöd deltog 32 procent i undervisning som skedde helt och hållet i en specialgrupp eller specialklass, medan 36 procent av eleverna deltog till 80–100 procent i undervisning som skedde i en allmän undervisningsgrupp. Undervisningen av den återstående andelen, 32 procent, var jämnare fördelad mellan allmänna undervisningsgrupper och undervisning i specialgrupper eller specialklasser.

Av alla de elever som fick intensifierat stöd hösten 2022 fick 80 procent specialundervisning på deltid, 54 procent stödundervisning, 33 procent biträdestjänster, 2 procent tolkningstjänster och 6 procent särskilda hjälpmedel inom ramen för stödet. Av alla de elever som fick särskilt stöd fick 45 procent specialundervisning på deltid, 38 procent stödundervisning, 55 procent biträdestjänster, 5 procent tolkningstjänster och 11 procent särskilda hjälpmedel inom ramen för stödet. Specialundervisning på deltid gavs hösten 2022 i högre grad än året innan endast i form av intensifierat stöd. Stödundervisningen, biträdestjänsterna och tolkningstjänsterna minskade i bägge stödformerna. Andelen särskilda hjälpmedel förblev oförändrad.

Under läsåret 2021–2022 fick sammanlagt 132 000 elever, dvs. 23,5 procent av alla grundskoleelever hösten 2021, specialundervisning på deltid. Det är en 0,8 procentenhet större andel jämfört med föregående läsår. Hösten 2021 ingick specialundervisning på deltid i det intensifierade stödet för 60 100 elever och i det särskilda stödet för 25 100 elever. Genom subtraktion kan man räkna ut att av alla 132 000 elever som fick specialundervisning på deltid under läsåret 2021–2022 fick cirka 46 850 elever, dvs. 35 procent, specialundervisning som allmänt stöd.

Antalet elever som fått intensifierat och särskilt stöd varierade mellan olika landskap. Andelen elever som fick intensifierat stöd var störst i Norra Karelen, 16,5 procent, och minst i Kajanaland, 11,8 procent. Bland landskapen i Fastlandsfinland var andelen elever som fick särskilt stöd minst i Mellersta Österbotten (6,7 %) och störst i Kymmenedalen (14,4 %). På Åland var andelen elever som fick särskilt stöd 5,8 procent. Av alla landskap i Fastlandsfinland fanns den största sammanlagda andelen elever som fick intensifierat och särskilt stöd i Kymmenedalen, där 31 procent av grundskoleleverna fick intensifierat eller särskilt stöd. De minsta sammanlagda andelarna fanns i Lappland och Norra Österbotten, 20 procent i vardera.

2.1.5 Stödformer enligt lagen om grundläggande utbildning

I nuläget har en elev oberoende av stödnivå rätt till stödundervisning och specialundervisning på deltid.

Stödundervisning

Enligt 16 § i lagen om grundläggande utbildning har elever som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för inläring rätt att få stödundervisning. I motiveringen till en regeringsproposition om lagen om grundläggande utbildning konstateras i fråga om 16 § att utbildningsanordnaren i paragrafen klarare än för närvarande åläggs skyldighet att ordna stödundervisning. Stödundervisning ska ges elever som t.ex. på grund av sjukdom eller någon annan orsak blivit efter i sina studier samt elever som t.ex. på grund av sitt modersmål som avviker från undervisningsspråket har svårigheter att följa undervisningen. I den gällande lagstiftningen är stödundervisningen således inriktad på många olika stödbehov, inkl. sådana problem med deltagande i undervisning som beror på bristfälliga kunskaper i undervisningsspråket. (RP 86/1997 rd, s. 61)

I motiveringen till en regeringsproposition om lagen om grundläggande utbildning konstateras följande: Stödundervisning ska med stöd av 16 § i lagen om grundläggande utbildning ges elever som tillfälligt inte lyckas följa studietakten eller annars behöver särskilt stöd. Stödundervisningens omfattning har inte bestämts, utan den grundar sig på elevens behov. Utom stödundervisning finns även andra undervisningsarrangemang att tillgå, till exempel differentierad undervisning. Om en elev har lindriga inlärnings- eller anpassningssvårigheter, ordnas hans eller hennes undervisning med stöd av 17 § 1 mom. genom specialundervisning på deltid utöver den övriga undervisningen. Det finns inga bestämmelser om omfattningen av stödundervisningen och specialundervisningen på deltid och något förvaltningsbeslut krävs inte, utan elevens behov är det som avgör. (RP 109/2009 rd, s. 5□6, 20)

I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen fastställs att stödundervisningen ska inledas genast då svårigheter gällande lärande eller skolgång upptäcks, så att eleven inte varaktigt blir efter i studierna. Stödundervisning kan även användas för att förebygga svårigheter. Stödundervisningen ska ordnas systematiskt och så ofta den behövs. I förebyggande stödundervisning går man igenom nytt lärostoff på förhand. Stödundervisning kan också användas för att möta ett behov av stöd som beror på frånvaro.

Enligt grunderna för läroplanen för grundläggande utbildning ska skolarbetet planeras så att varje elev vid behov har möjlighet att delta i stödundervisning. Stödundervisningen ges antingen enligt elevens schema under de lektioner där eleven behöver stödundervisning eller utanför lektionerna. Olika flexibla grupparrangemang kan användas. Initiativet till stödundervisning för en elev ska i första hand tas av elevens lärare, men kan också tas av eleven eller vårdnadshavaren.

En utredning från 2021 visade att 92 procent av utbildningsanordnarna använde stödundervisning på alla stödnivåer. Totalt 7 procent av utbildningsanordnarna, dvs. 13 utbildningsanordnare, rapporterade dock att stödundervisning inte användes på nivån för särskilt stöd. Förebyggande stödundervisning användes också relativt allmänt i synnerhet på nivån för allmänt och intensifierat stöd. (Lintuvuori & Rämä, 2022).

Utbildningsanordnarna har olika förfaranden för hur de bokför anordnad stödundervisning, vilket gör det svårt att samla in uppgifter på ett enhetligt sätt och jämföra mängden stödundervisning som har anordnats. I regel bestämmer utbildningsanordnaren en timresurs för

varje skola, och en del av den kan användas för stödundervisning. Oftast är det skolans rektor som förvaltar timresursen och delar ut resurser till dem som behöver dem. En utredning från 2021 visade att 74 procent av utbildningsanordnarna utnyttjade en handlingsmodell där stödundervisningen beaktades redan på förhand i lärarnas läsordning eller i timresursen. Nästan alla utbildningsanordnare utnyttjade s.k. delad klass, där en undervisningsgrupp eller klass delas in i två eller flera grupper för ett visst antal lektioner enligt läsordningen. Nästan lika vanligt var förfarandet med samtidiga lektioner, där t.ex. lektioner i ett och samma läroämne sätts in på samma ställe i läsordningen för flera grupper, vilket möjliggör flexibla grupperingar och andra konkreta stödmetoder. (Lintuvuori & Rämä, 2022, s. 68, 71)

Specialundervisning på deltid

Enligt 16 § i lagen om grundläggande utbildning har elever som har svårigheter med inläring eller skolgång rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen. I regeringens proposition om lagen om grundläggande utbildning konstateras följande: Hur stödundervisningen eller specialundervisningen på deltid ges kräver inte något förvaltningsbeslut, utan såsom nu handlar det om ordnande av undervisningen, dvs. om en reell förvaltningsåtgärd. Bestämmelsen om specialundervisning som ska ges vid sidan av den övriga undervisningen dvs. specialundervisning på deltid flyttas från paragrafen om specialundervisning till paragrafen om stödundervisning. Innehållet i specialundervisning på deltid ändras inte, utan syftet med ändringen är att stärka denna stödform som ett medel för tidigt ingripande. Rätten till specialundervisning på deltid tillkommer enligt förslaget elever som har svårigheter med inläring eller skolgång. Med avvikelse från nuvarande bestämmelse behöver svårigheterna inte vara lindriga. Ändringen betonar elevens rätt till specialundervisning på deltid också i andra situationer. (RP 109/2009 rd. 5, 6, 23)

I grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen konstateras att specialundervisning på deltid ska ges elever som har t.ex. språkliga eller matematiska svårigheter, andra inlärningssvårigheter eller svårigheter i anslutning till studiefärdigheter eller inlärningsförutsättningar, kommunikativa färdigheter eller skolgången. Målet är att förebygga svårigheter i lärandet och skolgången. Enligt läroplansgrunderna ska specialundervisningen på deltid ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Målen och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i elevens övriga undervisning. Lärarna ska tillsammans och i samråd med eleven och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga.

Med specialundervisning på deltid avses sådan undervisning som elever kan få parallellt med den övriga undervisningen, om de har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång. En elev kan också få specialundervisning på deltid parallellt med intensifierat eller särskilt stöd. En utredning om den grundläggande utbildningen som genomfördes 2021 visade att specialundervisning på deltid och samundervisning som ordnas tillsammans med en speciallärare med bred kompetens används på någon stödnivå av så gott som alla utbildningsanordnare som besvarade enkäten. Specialundervisning på deltid som ordnas som smågruppsundervisning var vanligast på nivån för intensifierat stöd men används på alla stödnivåer av 72 procent av utbildningsanordnarna. Specialundervisning på deltid som ordnas som individuell undervisning användes på någon stödnivå av 96 procent av utbildningsanordnarna, oftast på nivån för intensifierat stöd. På alla tre stödnivåer användes den av 64 procent av utbildningsanordnarna. (Lintuvuori & Rämä, 2022).

Av rapporten från undervisnings- och kulturministeriets arbetsgrupp Utbildning för alla framgår att den roll som specialundervisningen på deltid har som en viktig handlingsmodell inom

specialundervisningen och en del av det tidigare stödsystemet fortfarande är oklar i det nuvarande systemet med stöd för lärande och skolgång. Som stödform kan specialundervisningen på deltid användas på alla nivåer av stöd. Enligt lagen om grundläggande utbildning har elever som har svårigheter med inläring eller skolgång rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen. Specialundervisning på deltid är en metod för tidigt ingripande och spelar därmed en central roll i systemet med stöd för lärande och skolgång. Förutsättningarna för anordnande av specialundervisning på deltid och principerna för hur det ska genomföras ska preciseras i lagstiftningen och i styrdokumentet.

Specialundervisning som ingår i särskilt stöd

Särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning består av specialundervisning och annat stöd som ges enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisning som ingår i särskilt stöd och som ordnas enligt 17 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning i samband med den övriga undervisningen eller delvis eller helt i specialklass eller på något annat lämpligt ställe kan endast ordnas för en elev på grundval av ett beslut om särskilt stöd, dvs. på nivån för särskilt stöd. För att särskilt stöd ska kunna ges ska utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut (beslut om särskilt stöd), där det bestäms bl.a. om elevens huvudsakliga undervisningsgrupp. I regeringens proposition om lagen om grundläggande utbildning (RP 109/2009 rd, s. 5) konstateras det att enligt 17 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning är principen vid anordnandet av utbildning att specialundervisning alltid då det är möjligt ordnas inom den allmänna undervisningen. Undervisningsarrangemanget för en elev som behöver särskilda stödåtgärder bedöms separat från fall till fall. Om det är omöjligt att integrera en elev, ordnas undervisningen i en specialklass eller på ett annat lämpligt ställe. Att inrätta en specialklass eller en specielskola är utbildningsanordnarens beslut liksom avgörandet om andra undervisningsställen. Vidare konstateras det i regeringspropositionen (RP 109/2009 rd) att i undervisningen av elever som intagits eller överförts till specialundervisning och som får särskilt stöd enligt 17 § 1 mom. i den gällande lagen om grundläggande utbildning kan undantag från bestämmelserna om läroämnen, lärokurser av olika omfattning, ämnas frivillighet och valfrihet samt elevhandledningen göras med stöd av vad som i 14 § i lagen om grundläggande utbildning föreskrivs om timfördelningen och grunderna för läroplanen.

Språkligt stöd

Flera studier och utredningar visar att kunskapsnivån bland elever med invandrarbakgrund är lägre än genomsnittet. Enligt PISA-undersökningarna ligger de elever som är födda utomlands två år och de invandrarelever som är födda i Finland cirka ett och ett halvt år efter eleverna med finländskt ursprung med avseende på kunskapsnivå. Det finns inga förpliktande bestämmelser om att språkkunskaperna hos elever med invandrarbakgrund ska beaktas. Det finns inte tillräckligt med stöd för inläring av undervisningsspråket, och nationellt reglerade förfaranden saknas. Undervisning som förbereder för grundläggande utbildning, språkligt stödd undervisning och undervisning i finska eller svenska som andraspråk är alla sådana undervisningsformer som utbildningsanordnarna kan anordna frivilligt. Avsaknaden av nationella bestämmelser har lett till att metoderna och förfarandena för språkligt stödd undervisning varierar från en ort till en annan.

Enligt grunderna för läroplanen för grundläggande utbildning (2014) ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva hur man beaktar elevernas språk, språkliga färdigheter och kultur i skolarbetet och hur deras undervisning ordnas i praktiken. Likaså ska utbildningsanordnaren besluta med vilka åtgärder elevernas språkliga och kulturella identitetsutveckling stöds.

Enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande undervisningen kan en elev studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur eller finska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande: elevens kunskaper i svenska eller finska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller elevens kunskaper i svenska eller finska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur eller lärokursen finska och litteratur.

Det språkliga stödet för invandrare i de högre årskurserna varierar enligt kommunernas resurser. Skolans praxis i fråga om språkligt stöd är beroende av flera omständigheter, bl.a. hur stor andel eleverna med invandrarbakgrund utgör av alla elever i skolan samt huruvida det i skolan finns en grupp för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen. Ur invandrarelevernas synvinkel är det till fördel om det språkliga stödet fortsätter från den förberedande undervisningen till den allmänna undervisningen utan avbrott.

I 45 § 2 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) konstateras följande: Anordnare av verksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning eller gymnasielagen beviljas, inom ramen för det anslag som anvisats för ändamålet i statsbudgeten, statsunderstöd för sådan undervisning i modersmål och i finska eller svenska som andra språk som ges elever med främmande språk som modersmål samt för stödjande av annan undervisning för dessa elever, när undervisningen utgör ett komplement till förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen, samt för undervisning i modersmål för samiskspråkiga och romanispråkiga elever.

Närmare bestämmelser om finansieringen har utfärdats genom undervisnings- och kulturministeriets förordning 1777/2009. Berättigade till stöd för undervisning i finska eller svenska som andra språk och till stöd i annan undervisning är enligt förordningen elever med främmande språk som modersmål vars deltagande i sådan undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) inleddes för högst sex år sedan och som inte behärskar finska eller svenska på en nivå som motsvarar kunskaperna i modersmålet hos en finsk- eller svenskspråkig elev i motsvarande ålder.

För undervisning i svenska eller finska som andraspråk och för stödjande av annan undervisning på det egna modersmålet betalas statsunderstöd för tre undervisningstimmar per vecka. För undervisning i det egna modersmålet betalas statsunderstöd för två undervisningstimmar per vecka. Finansieringen uträknas utifrån kalkylerade grupper och betalas i efterskott. Understödet för timmarna 2023 beviljades i februari 2024 och uppgick till 22,5 miljoner euro. Språkets centrala betydelse för undervisningen och lärandet samt hela skolans verksamhetskultur har lyfts fram i 2014 års grunder för läroplanen för den grundläggande utbildningen, enligt vilka utbildningsanordnarna är skyldiga att ordna språkmedveten undervisning. I en språkmedveten skola identifieras språkets centrala betydelse i lärandet, undervisningen, bedömningen och all verksamhet. Det betyder att alla språk värdesätts och syns på ett naturligt sätt i skolans verksamhetskultur. I undervisningen innebär det språkmedvetna arbetssätt, som grundar sig på ett samarbete mellan lärarna. I en språkmedveten skola är varje lärare också språklärare i sitt eget ämne. En språkmedveten undervisning främjar särskilt lärandet hos elever med invandrarbakgrund, men den är samtidigt en del av all undervisning. I förskoleundervisningen främjas språkkunskaperna och utvecklingen av identiteten och självkänslan hos flerspråkiga barn och barn med ett främmande språk som modersmål.

Skolorna har infört en pedagogik om språkligt stödd undervisning (KIETU), som innebär undervisning i olika ämnen för de flerspråkiga elever som behöver stöd för att utveckla sitt studiespråk och sina övriga studiefärdigheter. Framför allt som en pedagogisk stödform för elever med invandrabakgrund i de högre årskurserna kombinerar KIETU-undervisningen skolans undervisningsspråk och läroämnestudierna. KIETU-undervisningen är en handlingsmodell för språkligt stöd som är integrerad i den allmänna undervisningen och som avviker från arbetsbeskrivningen för specialundervisning på deltid på grund av sin språkpedagogiska och språkmedvetna betoning. (Harju-Autti 2022). Ett tätt samarbete mellan speciallärarna, ämneslärarna och KIETU-läraren, som skolans ledning stöder t.ex. i planeringen av läsordningen, möjliggör ett flexibelt arbete för skolans och hela skolgemenskapens bästa. KIETU-undervisning ordnas både som samundervisning (tidigare kompanjonundervisning, se t.ex. Pulkkinen & Rytivaara, 2015) och som separat undervisning. Ett centralt mål med KIETU-undervisningen är att stärka språkkunskaperna och skolgångsstrategierna för elever i de högre årskurserna som studerar finska. Samtidigt strävar man efter att skapa positiva inlärningserfarenheter och stärka elevens egen språkliga och kulturella identitet genom en princip om kontinuerligt och planerat stöd som kan anpassas efter olika situationer (se t.ex. van Lier 2004). Genom att stödja kamratrelationer, garantera en tillräcklig språkutbildning och utveckla interaktionsfärdigheterna kan man förebygga separation och uppmuntra till integration (Tuittu, Klemelä, Rinne & Räsänen, 2011; Gibbons, 2015).

Undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen, undervisning i finska som andra språk och litteratur (S2) och undervisning i det egna modersmålet genomförs på varierande sätt, och detsamma gäller den pedagogik om språkmedvetenhet som förutsätts av alla lärare. Experterna och lärarna är medvetna om de behov av stöd som elever med invandrabakgrund i de högre årskurserna har, men den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen har upplevts vara för kort. Andra utmanande faktorer anses vara de varierande undervisningsarrangemangen inom S2-undervisningen samt ämneslärarsystemet för årskurserna 7-9, som gör det svårt att sätta sig in i enskilda elevs situation och bakgrund. I de skolor där det har funnits en lärarresurs för språkligt stödd undervisning har den upplevts vara till nytta, men lärarens arbetsbeskrivning behöver ännu utvecklas och fastställas. (Harju-Autti 2022).

Enligt grunderna för förskoleundervisningens läroplan främjas förskolebarnens utveckling av kunskaperna i finska/svenska inom de olika delområdena av språkfärdighet utifrån barnens behov och förutsättningar både under handledning och i vardagen i förskoleundervisningen. Separat undervisning i finska/svenska som andraspråk och undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i den mån det är möjligt. Om kommunen ordnar förberedande undervisning kan barn med invandrabakgrund delta i den. Utbildningsanordnaren är dock inte skyldig att anordna stöd för inläring av undervisningsspråket inom förskoleundervisningen.

Avgiftsfria tjänster som är en förutsättning för deltagande i undervisning

Enligt 31 § i lagen om grundläggande utbildning har handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd rätt att avgiftsfritt få förutom undervisning, läroböcker och annat läromaterial även tolknings- och biträdestjänster som är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen.

Det bör konstateras att 31 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning, som ändrats genom en lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning (477/2003) inte hänvisar endast till det särskilda stöd som avses i 17 § i den gällande lagen om grundläggande utbildning utan till alla elever som behöver ovan avsett särskilt stöd för sitt lärande. Begreppet särskilt stöd togs in i lagen om grundläggande utbildning för att beskriva den stödnivå som garanterar det starkaste

stödet för lärande och skolgång genom en ändringslag (642/2010), som innehöll ändringar av 16 § och 17 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998). I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004 beskrevs begreppet särskilt stöd enligt följande: Särskilt stöd i undervisningen behöver elever vars utveckling, tillväxt och inlärningsförutsättningar har försvagats på grund av skada, sjukdom eller funktionsstörning. Särskilt stöd ges till elever vars psykiska och sociala tillstånd kräver stöd. Detsamma gäller elever som, enligt undervisnings- och elevvårdsexpertis och vårdnadshavare, löper risk för inlärnings- och utvecklingssvårigheter. Utifrån detta är tillgången till tolknings- och biträdestjänster inte bunden endast till nivån för särskilt stöd, utan dessa tjänster är tillgängliga även på andra stödnivåer.

Tolknings- och biträdestjänster

Med tolkningstjänster avses individuella tolkningstjänster som tillhandahålls eleverna genom teckenspråk eller andra kommunikationsmetoder.

Med biträdestjänster avses sådana biträdestjänster som är en förutsättning för deltagande i undervisningen. Enligt riksdagens biträdande justitieombudsmans beslut EOAK/3136/2021 har det i rättslitteraturen konstaterats att utbildningsanordnaren har möjlighet att sörja för anordnandet av biträdestjänster förutom på individuell nivå även med hjälp av klassvisa biträdestjänster. Bestämmelserna i 3 § och 31 § i lagen om grundläggande utbildning förutsätter dock att elevens individuella behov ska utredas på ett tillräckligt sätt så att undervisningen och de tjänster som den förutsätter ordnas enligt elevens förutsättningar.

Särskilda hjälpmedel

Vad som ovan konstateras om elever med funktionsnedsättning och andra elever som är i behov av särskilt stöd gäller även rätten till behövliga hjälpmedel som är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen. Utöver tolknings- och biträdestjänster har man strävat efter att trygga att elever med funktionsnedsättning och andra elever som behöver särskilt stöd också har tillgång till behövliga hjälpmedel som är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen. Med hjälpmedel avsågs i RP 86/1997 hjälpmedel som är avsedda för en klass eller en skola. Om personliga hjälpmedel konstaterades det däremot att ”en elev har rätt till personliga hjälpmedel enligt förordningen om medicinsk rehabilitering (1015/1991).”

Övriga undervisningstjänster

Enligt den ursprungliga formuleringen i 31 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning 628/1998 hade handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd rätt att avgiftsfritt få övriga undervisnings- och elevvårdstjänster. Genom lagen om ändring av lagen om grundläggande utbildning 642/2010 fogades en 31 a § till lagen, varvid hänvisningen till elevvård ströks i 31 § 1 mom. och endast formuleringen övriga undervisningstjänster lämnades kvar. Av förarbetena till lagen, RP 109/2009 rd eller RP 86/1997 rd, framgår det inte tydligt vilka övriga tjänster förutom elevvård uttrycket undervisnings- och elevvårdstjänster ursprungligen har hänvisat till, varför det kan antas ha avsett övriga eventuella tjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och tjänster i anslutning till undervisningen.

Uppgifter enligt 39 § i lagen om grundläggande utbildning

Enligt 39 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisnings- och kulturministeriet besluta att en utbildningsanordnare ska sörja för rehabilitering som ges i samband med det särskilda stöd som avses i 17 § 1 mom. samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter

som hör samman med undervisningen. Med rehabilitering avses i denna paragraf sådan rehabilitering som ordnas enligt ministeriets beslut, tidigare t.ex. i statliga skolor för handikappade barn, i nuläget i Valteri center för lärande och kompetens, som verkar under Utbildningsstyrelsen, dvs. Valteri-skolan. Valteri-skolan är en statlig skola med sådant tillstånd att ordna utbildning som avses i 8 § i lagen om grundläggande utbildning. Valteri-skolans verksamhetsställen finns i S:t Michel, Kuopio, Jyväskylä, Helsingfors och Uleåborg. Valteri center för lärande och kompetens har dessutom kontor i Tammerfors, Åbo och Vasa.

Valteri-skolans undervisningsverksamhet och handledningstjänster främjar i första hand utvecklingen av det stöd som avses i 17 § i lagen om grundläggande utbildning. Dess uppgifter skiljer sig således t.ex. från uppgiften att anordna undervisning för elever intagna för specialiserad sjukvård, som i 4 a § i lagen om grundläggande utbildning åläggs den kommun där sjukhuset finns. Statistiken visar att särskilt psykiatriska orsaker oftare än tidigare ligger till grund för att elever börjar få sjukhusundervisning.

2.2 Undervisningsarrangemang i anslutning till elevens rätt till stöd för lärande och skolgång

2.2.1 Plats för genomförande av stöd och principer för anordnande av grundläggande utbildning

I och med en ändring av lagen om grundläggande utbildning blev specialundervisning en del av det särskilda stöd som ska erbjudas elever vid behov (lagen om ändring av lagen om grundläggande utbildning 642/2010). Specialundervisningen bevarades som stödform, men begreppen intagning eller överföring till specialundervisning slopades. Enligt regeringens proposition (RP 109/2009 rd) är principen att det särskilda stödet ordnas i samband med annan undervisning. Det betyder att särskilt stöd till en elev inte som sådant får inverka på vad som bestäms om skolplats eller undervisningsgrupp. Syftet var att undervisningen för en elev kan ordnas i specialklass eller specialskola om den inte kan ordnas i en allmän undervisningsgrupp på villkor som gagnar eleven. Kulturutskottet ansåg i sitt betänkande att det är viktigt att undervisningen organiseras med hänsyn till behoven hos den elev som behöver särskilt stöd såväl som det övergripande läget i undervisningen, och ett omnämnande av förutsättningarna att anordna undervisning fogades till lagen (KuUB 4/2010 rd). I 17 § 1 mom. i den gällande lagen om grundläggande utbildning tas hänsyn till såväl elevens bästa som förutsättningarna att anordna undervisningen, och där föreskrivs det att specialundervisning ordnas, med beaktande av elevens bästa och förutsättningarna att ordna undervisning, i samband med den övriga undervisningen eller delvis eller helt i specialklass eller på något annat lämpligt ställe.

Trots att man i diskussionerna om inkludering ofta har fokuserat på frågan var undervisningen och stödet ska ordnas, innebär inkludering inte enbart beslut om var undervisningen ska ordnas. Det inbegriper ett allmänt mål om en närtjänst eller närskola som är öppen för alla, och det handlar om att förebygga, minska och undanröja hinder för lärande och deltagande utgående från en undervisning som gäller alla elever. Samtidigt ska det också anses handla om något större än bara undervisning, nämligen att alla människor uppskattas och respekteras på lika grunder som medlemmar av en gemenskap, som bygger på principen om social inkludering och som resulterar i lika möjligheter för alla att delta i hela samhället. Följaktligen innebär det också att ingen utesluts ur systemet för fostran och utbildning t.ex. på grund av en funktionsnedsättning eller behov av stöd. Inkludering innebär också att varje elev får tillräckligt mycket stöd för sitt lärande och växande i rätt tid, vid behov också i en liten grupp, specialgrupp eller specialklass. (UKM, 2022)

Finland har förbundit sig till många internationella konventioner och rekommendationer om fostran och utbildning som strävar efter att främja principerna om inkludering och inkluderande

pedagogik, bl.a. Unescos Salamancadeklaration 1994 och uppföljningsrapporten om denna från 2020, FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 59□60/1991) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 26□24/2016). Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som övervakar genomförandet av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, konstaterar i sin allmänna kommentar nr 4 att inkluderande utbildning är en mänsklig rättighet som varje elev har. Kommittén för barnets rättigheter uppmanar också i sin allmänna kommentar nr 9 (CRC/C/GC/9) alla medlemsstater som ratificerat konventionen om barnets rättigheter att sträva efter ett inkluderande utbildningssystem. Finland har ratificerat dessa konventioner och därmed förbundit sig till att bygga upp och genomföra ett inkluderande utbildningssystem. (Mäntylä, Poikola & Pölönen, 2024).

Närskoleprincipen

Ett inkluderande utbildningssystem innebär att alla elever har rätt till fostran och undervisning i en skola i sitt samhälle, samt rätt att där få de stödåtgärder de behöver (UKM, 2022). De internationella konventionerna utgår från principen att eleverna har rätt att studera i sin egen närskola alltid när det är möjligt, och Finland har förbundit sig till att utveckla det finländska utbildningssystemet utifrån dessa konventioner så att alla barns och ungas lärande kan tryggas så långt som möjligt. Grundlagens 6 § förbjuder diskriminering och kräver att alla individer ska bemötas på lika grunder. I RP 109/2009 rd konstateras det att undervisningen för en elev som får särskilt stöd ska ordnas i elevens närskola och naturliga undervisningsgrupp. Vidare anges det som mål att undervisningen för en elev som får särskilt stöd jämte tillräckliga stödåtgärder ordnas i elevens närskola och naturliga undervisningsgrupp alltid när det är möjligt.

Syftet med regeringspropositionen och de lagändringar som föreslogs i den var att principen om en förverkligad närskola stärks när utgångspunkten är att stödet till eleven ordnas i skolan eller på en annan undervisningsplats som också normalt utan ett stödbehov står till elevens förfogande. Ett annat mål som angavs var att också särskilt stöd i regel ordnas i den egna skolan, eller om barnets intresse kräver, i en skola som kan ge detta stöd. Propositionens syfte var att på så sätt stärka jämställdheten mellan eleverna och öka alla elevers delaktighet i den egna gruppen. Även så gott som alla remissinstanser betraktade elevernas rätt att i första hand få det stöd de behöver i sin närskola som synnerligen viktig. (RP 109/2009 rd) När dessa mål realiseras stärker även de ett inkluderande utbildningssystem. Begreppet inkludering kan inte definieras entydigt och används inte heller separat i lagen om grundläggande utbildning, men det innebär framför allt en övergripande verksamhetskultur för förskoleundervisningen och skolan som gäller alla elever och som bygger på jämställdhet, icke-diskriminering och principen att mångfald är en rikedom. (UKM, 2022)

Undervisningsgrupper

Samarbetet mellan lärarna och verksamhetsmodeller som stärker detta, såsom samundervisning, är av stor betydelse för målet att stärka alla elevers delaktighet och genomföra närskoleprincipen. Forskningen visar att samundervisning kan bidra till minskad segregation och ökad delaktighet, dvs. inkludering, och leda till att elevernas socioemotionella och interaktiva färdigheter förbättras och utmanande beteendemönster minskar. Dessutom kan elevernas stödbehov mötas bättre när det finns fler än en lärare i klassen (t.ex. Kokko, Takala & Pihlaja, 2021). Det finns också studier som visar att samundervisning hjälper lärarna att orka med sitt arbete och stöder deras professionella utveckling (t.ex. Sirkko, 2021).

Undervisningsgruppens storlek påverkar tillgodoseendet av elevernas rättigheter och jämlika möjligheter att få undervisning som beaktar elevernas ålder och förutsättningar. Enligt 3 a § i

lagen om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning, och detta ska vara utgångsläget också när undervisningsgrupperna bildas.

Enligt 30 § 1 och 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i utbildning under arbetsdagarna rätt att få undervisning enligt läroplanen, elevhandledning och tillräckligt stöd för inläring och skolgång genast när behov uppstår. Undervisningsgrupperna ska bildas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen.

Det finns inga närmare bestämmelser om hur många elever det maximalt får finnas i en allmän undervisningsgrupp inom den grundläggande utbildningen utöver vad som föreskrivs om dels undervisningsgrupper där det finns elever som får särskilt stöd, elever med förlängd läroplikt eller elever med mycket grav utvecklingsstörning, dels grupp som består av både elever med dessa behov och elever som får allmän undervisning.

Kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen från 2012 innehåller en rekommendation om det maximala antalet elever i allmänna undervisningsgrupper. Enligt den ska gruppstorlekarna begränsas så att det är möjligt för läraren att följa och stödja elevernas lärande och övriga utveckling också i samarbete med hemmen, att främja och utnyttja samarbete mellan eleverna och att använda mångsidiga metoder. Det rekommenderas att undervisningsgrupperna ska bestå av i genomsnitt högst 20–25 elever. När undervisningsgrupperna bildas måste grupperna minskas i proportion till hur många elever det finns som behöver särskilt stöd eller som har ett främmande språk som modersmål eller en annan kulturell bakgrund. När undervisningen sker i sammansatta klasser eller i en grupp där det även ingår en förskoleundervisningsgrupp ska gruppstorleken planeras från fall till fall. Undervisningsgruppernas storlek påverkas också av olika säkerhetsfaktorer. Också arbetsron i undervisningen kan förbättras, och det finns bättre förutsättningar för samarbete mellan hem och skola i en liten undervisningsgrupp. (Undervisnings- och kulturministeriet 2012: Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2012:29, s. 43–, på finska, med presentationsblad på svenska.)

Barn är redan med tanke på sin ålder i en utsatt situation, framför allt sådana barn som behöver särskilt stöd. I 17 § 6 mom. i lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det att bestämmelser om bildandet av undervisningsgrupper där det ingår en eller flera elever som har fått ett beslut om särskilt stöd eller elever som omfattas av förlängd läroplikt utfärdas genom förordning av statsrådet. I 2 § 2 mom. i förordningen om grundläggande utbildning (852/1998) konstateras det att när undervisning ges sådana i 17 § i lagen om grundläggande utbildning avsedda elever som får särskilt stöd, får undervisningsgruppen, med de undantag som bestäms nedan, omfatta högst tio elever. Maximistorleken på en undervisningsgrupp får överskridas, om detta är motiverat på grund av elevernas förutsättningar eller det arbetssätt som används i undervisningen, och arrangemanget inte äventyrar uppnåendet av målen för undervisningen av de elever som studerar i undervisningsgruppen.

Lagstiftaren har avsett att när grupper av elever som får särskilt stöd bildas får den fastslagna maximala gruppstorleken (10) inte överstigas. I samband med ändringen av 2 § i förordningen om grundläggande utbildning motiverades bestämmelsen med att gränsen på tio elever per grupp i praktiken kan överskridas i allmänhet särskilt i situationer där en elev som fått ett beslut om särskilt stöd ingår i en allmän undervisningsgrupp. När det gäller elever som fått ett beslut om särskilt stöd kan den maximala gruppstorleken i regel alltid vara högst tio elever. Utgående från rådande förhållanden kan det emellertid alltjämt övervägas hur stor gruppen kan vara för att målsättningarna för undervisningen ska kunna uppnås i fråga om alla elever i gruppen. Här ska också eventuella fastslagna stödåtgärder beaktas, såsom skolgångsbiträden och särskilda

hjälpmedel. (Promemoria: Statsrådets förordning om ändring av 2 § i förordningen om grundläggande utbildning. Undervisnings- och kulturministeriet 8.10.2010, på finska.) Undervisningsgruppernas storlek begränsades till högst 10 elever i 2 § 2 mom. i förordningen om grundläggande utbildning före den reform av stödet för lärande och skolgång som trädde i kraft 2011. Det föreskrevs om en maximigräns på tio elever redan i grundskoleförordningen från 1984 (718/1984, upphävd), där det i 43 § 3 mom. konstaterades att vid undervisning i specialklass kan en basgrupp omfatta högst 10 elever.

Enligt 2 § 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning får undervisningsgruppen i undervisning som ges elever som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020) omfatta högst åtta elever. En undervisningsgrupp som bildas av mycket gravt utvecklingsstörda elever får dock omfatta högst sex elever. Om undervisningen för elever som omfattas av förlängd läroplikt eller gravt utvecklingsstörda elever ges i samma grupp eller tillsammans med i 2 § 2 mom. i förordningen om grundläggande utbildning avsedda elever som får särskilt stöd, bestäms maximistorleken på undervisningsgruppen enligt vilket slags stöd merparten av eleverna i gruppen får. Om undervisningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt eller en gravt utvecklingsstörd elev ges tillsammans med andra elever än sådana som nämns ovan, får undervisningsgruppen omfatta högst 20 elever.

2.2.2 Särskilda undervisningsarrangemang

Bestämmelser om särskilda undervisningsarrangemang finns i 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen kan studierna för en elev ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning, om

- 1) eleven anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs,
- 2) det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att eleven ska genomgå den grundläggande utbildningens lärokurs, eller
- 3) detta är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Avvikelse med stöd av 1 punkten kan enligt förarbetena till lagen (RP 86/1997, s. 65) komma i fråga t.ex. beträffande en elev som har studerat utomlands och flyttar till Finland och här ska placeras i en undervisningsgrupp som motsvarar hans kunskaper och förmåga. Nämda punkt gör det också möjligt att hoppa över en årskurs, om det konstateras att eleven redan annars har den kunskap som förutsätts på ifrågavarande årskurs. Med stöd av 2 punkten kan avvikelse göras t.ex. i fråga om en specialbegåvad elev eller i fråga om en sådan handikappad elev eller en sådan elev med främmande modersmål som inte skäligen kan förpliktas att delta i undervisningen av ett visst läroämne. Med stöd av 3 punkten kan undantag beviljas t.ex. i fråga om ordnande av studierna för en handikappad elev som deltar i den allmänna undervisningen. Om möjligheten att allmänt i specialundervisningen avvika från de bestämmelser som gäller läroämnena och läroplanen bestäms i 17 § 2 mom.

De särskilda undervisningsarrangemang som det föreskrivs om i denna paragraf har tillämpats på mycket olika situationer. Om t.ex. en elevs möjlighet att delta i undervisningen tillfälligt har förhindrats eller försvårats på grund av en sjukdom eller någon annan livssituation har rektorn med stöd av paragrafen kunnat befria eleven från att fullgöra lärokursen i ett eller flera läroämnena. Undervisningen har kunnat ordnas avvikande från timfördelningen och grunderna för läroplanen, t.ex. så att skoldagen förkortas eller uppgifterna i läroämnet ersätts med andra aktiviteter, eller genom distansstudier. Paragrafen har också kunnat tillämpas när en elev har

befriats från undervisning med anledning av sin invandrarbakgrund. Vidare har paragrafen kunnat tillämpas i beslut om årskursintegrerad undervisning eller sådana stödåtgärder som det föreskrivs om i andra paragrafer i lagen om grundläggande utbildning (årskursintegrerad undervisning behandlas i Utbildningsstyrelsens föreskrift nr 105/011/2014 / OPH-866-2017). Tillämpningen av paragrafen har också motiverats med undervisning vid sjukhus och poliklinik, trots att det föreskrivs om ordnande av undervisning som sjukhusundervisning i 4 a § i lagen om grundläggande utbildning. Andra omständigheter som i skolorna har kunnat anses förutsätta särskilda undervisningsarrangemang enligt paragrafen i fråga är hemundervisning, s.k. privat undervisning, ändringar i undervisningen som krävs på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom, svårigheter att ordna undervisning på grund av socioemotionella utmaningar, fall där eleven inte längre är i läropliktsåldern och problem med att få avgångsbetyg.

På grund av paragrafens allmänna ordalydelse har paragrafen tillämpats på de sätt som beskrivs ovan. Paragrafens tillämpningsområde har varit bredare än vad lagstiftaren ursprungligen avsett. Elevens rätt att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs har kunnat begränsas med stöd av paragrafen i många olika situationer. När fullgörandet av den grundläggande utbildningens lärokurs begränsas eller eleven befrias från att fullgöra lärokursen innebär detta samtidigt ett ingrepp i elevens grundläggande rättighet. Det är inte möjligt att ingripa i en grundläggande rättighet genom beslut på lägre nivå än lag, utan en begränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs ska grunda sig på en noggrant avgränsad bestämmelse på lagnivå.

Arbetsgruppen Utbildning för alla fäster i sin slutrapport uppmärksamhet vid förhållandet mellan beslut om särskilt stöd och särskilda undervisningsarrangemang, som laglighetsövervakarna lyfte fram i sina utlåtanden 2021. I beslut om särskilt stöd bestäms det vid behov om avvikande undervisningsarrangemang för eleven, men det är oklart vilket förhållande som råder mellan beslut om särskilt stöd och särskilda undervisningsarrangemang. Det behöver förtydligas vad allt man kan göra inom ramen för särskilt stöd och huruvida allting som gäller elever som får särskilt stöd ska bestämmas i ett beslut om särskilt stöd. Alternativt behöver det specificeras i vilka avseenden 18 § gäller dessa elever. Av laglighetsövervakarnas utlåtanden framgick också att det finns ett behov av att bedöma vissa problempunkter i anslutning till tillämpningen av särskilda undervisningsarrangemang enligt 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Enligt laglighetsövervakarna är det viktigt att alla aspekter i anslutning till förvaltningsförfarandet tas in i lagstiftningen. I nuläget nämns beslut om särskilt stöd och deras förhållande till särskilda undervisningsarrangemang samt beslut om förlängd läroplikt endast i läroplansgrunderna, vilket är problematiskt med tanke på lagbundenhetsprincipen. (UKM 2022, s. 103)

Arbetsgruppen Utbildning för alla poängterar i sin slutrapport också att 18 § i lagen om grundläggande utbildning ofta används i situationer där elevens psykiska tillstånd är så svagt att han eller hon inte orkar studera mer än några timmar per dag eller inte klarar av att studera ens i en liten grupp som får starkt stöd. Beslut om att förkorta en elevs skoldag eller skolvecka fattas således ofta med stöd av 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Det har blivit allt vanligare med förkortade skoldagar, men denna lösning är delvis problematisk; när ett beslut om förkortade skoldagar fattas ska det också anges vad eleven ska göra när han eller hon inte deltar i lektioner. Situationen kan leda till att elevens rättsskydd äventyras. Regionförvaltningsverken har observerat att kommunerna har använt 18 § i lagen om grundläggande utbildning som grund för att förkorta en elevs skoldag i situationer där elevens skolgångsförmåga är nedsatt. Detta har lett till att vårdnadshavarna förhindras att arbeta och ansvaret för undervisningen för lätt överförs på vårdnadshavarna. Det är oklart om det i dessa fall är fråga om stöd för lärande och skolgång eller en åtgärd inom elevvården som kräver vårdnadshavarens samtycke. Det har

ifrågasatts om ett beslut om förkortad skoldag i dessa fall överhuvudtaget är förenligt med 18 § och om ett förvaltningsbeslut alls då fattas. (UKM 2022, s. 103)

En utredning från 2021 visade att förkortad skoldag eller skolvecka var en åtgärd som utnyttjades oftast på nivån för särskilt stöd (92 %). Totalt 27 procent av utbildningsanordnarna utnyttjade denna åtgärd på alla stödnivåer. Hemundervisning utnyttjades av sammanlagt 61 procent av utbildningsanordnarna på någon stödnivå, oftast på nivån för särskilt stöd, där 57 procent av utbildningsanordnarna utnyttjade denna åtgärd. (Lintuvuori & Rämä, 2022).

2.2.3 Individualiserade lärokurser

Den gällande lagen om grundläggande utbildning innehåller inga direkta bestämmelser om individualisering av lärokursen för ett ämne. I 17 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning konstateras det att Vid undervisningen av elever som avses i detta moment kan avvikelser göras från 11 § i enlighet med vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §. Individualisering av lärokursen för ett ämne grundar sig på 9 § i förordningen om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012). I denna paragraf konstateras det att undervisningen av sådana elever som avses i 17 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning kan, om det med hänsyn till elevens inlärningsförutsättningar är motiverat, enligt 17 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning ordnas med avvikelser från 6 och 7 § som anges i den individuella läroplanen för hur undervisningen ska ordnas som gjorts upp för eleven.

Enligt läroplansgrunderna (2014) kan svårigheter i olika läroämnena förebyggas och lärandet stödjas genom olika differentieringsmetoder och stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Om man fastställer särskilt prioriterade områden för en elev i något läroämne, kan eleven i sina studier koncentrera sig på det centrala innehållet i läroämnet. I det fallet studerar eleven fortfarande läroämnet enligt de allmänna målen och elevens prestation bedöms i relation till den allmänna lärokursen. En utredning från 2021 visade att särskilt prioriterade områden för en elev i något läroämne användes av 79 procent av utbildningsanordnarna på nivån för särskilt stöd, av 77 procent på nivån för intensifierat stöd och av 12 procent på nivån för allmänt stöd. (Lintuvuori & Rämä, 2022).

Ifall det trots stödet inte är möjligt för eleven att nå målen för det centrala innehållet med godkänt resultat kan lärokursen för ämnet individualiseras. Enligt läroplansgrunderna kan t.ex. språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende inte i sig vara grunder för individualisering av en lärokurs, utan eleven ska i sådana fall stödjas på andra lämpliga sätt.

Individualisering av lärokursen i ett läroämne innebär att den eftersträfvade nivån för elevens lärande bestäms utifrån elevens förutsättningar. Målen ska ändå ge eleven tillräckliga utmaningar. Individualisering av en lärokurs ska fastställas i beslutet om särskilt stöd. Den pedagogiska utredningen ska innehålla motiveringar för individualiseringen för varje enskilt läroämne. Man ska för varje läroämne separat avgöra, om eleven kan studera läroämnet enligt den allmänna lärokursen eller om lärokursen måste individualiseras. Om det senare finns behov av att öka eller minska antalet individualiserade lärokurser, ska en ny pedagogisk utredning göras och utifrån den ett nytt beslut om särskilt stöd fattas. Målen och innehållet i en individualiserad lärokurs ska härledas ur de allmänna målen och innehållet i läroämnet för den aktuella årskursen. Målen och innehållet för lägre årskurser kan också tillämpas. De ska beskrivas tillräckligt tydligt och detaljerat i elevens IP. Den eller de lärare som ansvarar för läroämnet i fråga ansvarar för att utarbeta ovannämnda innehåll i elevens IP.

Elevens prestationer ska bedömas i relation till elevens individuella mål i IP:n. Ifall en elev studerar enligt en individualiserad lärokurs ska siffervitsordet eller den verbala bedömningen i läroämnet enligt läroplansgrunderna markeras med en asterisk (*) både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen. Under rubriken Tilläggsuppgifter ska nämnas att eleven har studerat läroämnena som markerats med en asterisk enligt individualiserad lärokurs. Verbal bedömning kan användas i stället för sifferbedömning i alla årskurser, även i avgångsbetyget.

2.2.4 Framsteg i studierna enligt eget studieprogram

I enlighet med 11 § 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning kan det i läroplanen bestämmas att eleven kan gå vidare i studierna i de olika läroämnena enligt ett för eleven uppgjort studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs. I läroplanen bestäms om de studiehelheter som ska genomföras med godkänt resultat för att eleven ska kunna gå vidare i studierna i ämnet i fråga. Efter att läsårets skolarbete avslutats flyttas eleven till följande årskurs. I nionde årskursen räknas eleven som elev i årskursen ända tills eleven får avgångsbetyg eller avgår från skolan. Om möjligheten att i ett särskilt prov slutföra en studiehelhet som utgör hinder för att gå vidare i studierna samt om kvarstannande i årskursen på grund av den allmänna framgången i skolan gäller vad som bestäms i 1 och 2 mom.

I motiveringspromemorian till förordningen om grundläggande utbildning (17.11.1998) har det i fråga om 11 § konstaterats att paragrafen innehåller två alternativa sätt att bestämma om förutsättningarna att framskrida i studierna. Om man vill tillämpa förfarandet med individuellt studieprogram enligt 11 § 3 mom. i undervisningen ska bestämmelser om detta tas in i läroplanen. En och samma utbildningsanordnare kan tillämpa olika förfaranden i olika skolor och undervisningsgrupper. Vidare konstateras det i motiveringspromemorian att enligt 3 mom. ska hinder för att framskrida i studierna anges separat för varje läroämne i läroplanen. När det gäller undervisning i kursform kan det t.ex. handla om krav på att vissa centrala kurser ska avläggas med godkänt resultat eller med vissa minimivitsord, eller att elevens prestation inte får bli underkänd i två på varandra följande kurser. Utbildningsanordnaren ska ge eleven möjlighet att i ett särskilt prov slutföra en studiehelhet som utgör hinder för att framskrida i studierna utan att eleven behöver delta i undervisningen på nytt. Efter att läsårets skolarbete avslutats flyttas eleven till följande årskurs oberoende av hurdan framgång eleven har haft i sina studier under läsåret. Eleven kan ha gjort långsammare eller snabbare framsteg inom ett visst ämne än de andra eleverna i sin årskurs. Kvarstannande i årskursen, som leder till att studieprestationerna upphör att gälla, kan komma i fråga endast på grundval av elevens allmänna skolframgång. I nionde årskursen räknas eleven som elev i årskursen ända tills eleven slutfört sina studier eller avgår från skolan.

I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen från 2014 används begreppet årskursintegrerade studier när det gäller elever som framskrider i sina studier enligt ett för eleven uppgjort studieprogram. I punkten Årskursintegrerade studier (ändringsbestämmelse 24.4.2017) i avsnitt 5.4 konstateras att årskursintegrerade studier möjliggör en flexibel studiegång. Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i undervisningen i en hel skola, endast i vissa undervisningsgrupper eller för enskilda elever. De kan tillämpas till exempel för att stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott. Årskursintegrerade studier förutsätter ett beslut i den lokala läroplanen. Möjligheten till årskursintegrerade studier ska anges också då studierna gäller enskilda elever.

I läroplansgrunderna (2014) konstateras vidare att om årskursintegrerad undervisning endast ges en enskild elev, ska ett studieprogram som grundar sig på läroplanen göras upp för eleven. Där anges mål för eventuella särskilda mål. Elevens studieframgång ska följas upp regelbundet.

Om en enskild elevs studier genomförs som årskursintegrerad undervisning enligt ett eget studieprogram ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva principerna för beslut om årskursintegrerade studier i fråga om en enskild elev och principerna för hur studieprogrammet som ska uppgöras för eleven ska struktureras och utarbetas.

När det gäller bedömningen av elevens lärande i studier som genomförs enligt ett eget studieprogram konstateras det i punkt 6.2.2 i läroplansgrunderna (ändringsbestämmelse 10.2.2020) att en elev som studerar enligt ett eget studieprogram får i slutet av läsåret ett läsårsbetyg över de studier som hen genomfört med godkänt resultat under läsåret i fråga och går efter det avslutade läsåret vidare i sina studier följande läsår. Genom studier enligt ett eget studieprogram kan man om det behövs undvika att eleven stannar kvar på klassen och på så sätt undvika att elevens alla prestationer under läsåret i fråga upphör att gälla. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram kan stanna kvar på årskursen endast i det fall att den allmänna skolframgången är svag. En elev i årskurs nio räknas som elev i ifrågavarande årskurs ända tills han eller hon avlagt hela den grundläggande utbildningens lärokurs och får ett avgångsbetyg eller avgår från skolan.

I studier enligt ett eget studieprogram studerar eleven i egen takt i stället för enligt en lärokurs som är indelad i årskurser. När eleven övergår till studier enligt ett eget studieprogram gäller det att i praktiken beakta den lokala läroplanen. Om studier enligt ett eget studieprogram anges som en möjlighet i den lokala läroplanen ska det förfarande tillämpas som utbildningsanordnaren anger. I situationer där studier enligt ett eget studieprogram inte nämns i den lokala läroplanen har denna lösning kunnat tillämpas genom ett beslut om särskilda undervisningsarrangemang (GrUL, 18 §).

Enligt Utbildningsstyrelsens anvisning ska man för elever som deltar i s.k. årskursintegrerad undervisning utarbeta ett eget studieprogram enligt vilket undervisningen genomförs. Enligt anvisningen kan undervisningen i olika ämnen spridas ut eller koncentreras till vissa årskurser, förutsatt att minimiantalet timmar enligt timfördelningen uppfylls såsom vid utgången av årskurs 9. Även det genomsnittliga minsta antalet timmar per år enligt förordningen om grundläggande utbildning ska uppfyllas för varje årskurs.

Vid studier enligt ett eget studieprogram antecknas elevens studieprestationer under läsåret i fråga i läsårsbetyget, liksom även ett omnämmande av att eleven studerar enligt ett eget studieprogram i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. Studieprogrammet har kunnat bifogas betyget.

När ett beslut om studier enligt ett eget studieprogram har gällt en enskild elev har det kunnat fattas av rektorn som ett förvaltningsbeslut med stöd av 18 § i lagen om grundläggande utbildning eller av direktören för bildningsväsendet i samband med ett beslut om särskilt stöd. Studierna antecknas i den individuella planen för anordnande av undervisning (IP). Årskursintegrerad undervisning har kunnat utnyttjas t.ex. för att stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott.

I praktiken har flera olika orsaker ansetts kunna utgöra grund för studier enligt ett eget studieprogram: skolans allmänna pedagogiska lösningar, undervisning i sammansatta klasser eller, när det gäller en enskild elev, svårigheter med studier på grund av sjukdom eller av någon annan orsak. Det bör noteras att det inte finns några bestämmelser i lag om studier enligt ett eget studieprogram. Avsaknaden av bestämmelser på lagnivå har gjort det möjligt att från fall till fall bedöma om studier enligt ett eget studieprogram lämpar sig för elevens situation.

Trots att studier enligt ett eget studieprogram inte anges i lag som en form av stöd för lärande och skolgång har denna lösning ändå kunnat inkluderas i särskilt stöd som fastställts för en elev, och den har även använts som en metod för anordnande av undervisning. Med tanke på elevens rättsskydd är det nödvändigt att beslut om individuell studieplan fattas i form av ett förvaltningsbeslut, på samma sätt som i fråga om alla stödarrangemang som gäller eleven.

Om en elev inte klarar av att studera enligt årsklasser i samma takt som de andra eleverna, och det inte direkt är fråga om elevens hälsotillstånd, är eleven i praktiken i behov av särskilt stöd. När det gäller elever som får särskilt stöd ska beslut om studier enligt ett eget studieprogram således fattas i form av ett individuellt stödbeslut, varvid beslutet också ska granskas på det sätt som förutsätts i lagen om grundläggande utbildning. I praktiken har elevens eget studieprogram fogats till planen för anordnande av undervisning för eleven.

Riksdagens justitieombudsman har tagit ställning till årskursintegrerade studier i ett avgörande (4.11.2022 EOAK/4355/2021): ”Även om årskursintegrerade studier inte har angetts som en form av stöd (i tre nivåer) för lärande och skolgång i lagen om grundläggande utbildning är det ändå fråga om en lösning som stöder elevens lärande och skolgång, genom att den möjliggör flexibla studier och en individuell studietakt. I praktiken är det fråga om ett arrangemang som avviker från lagen om grundläggande utbildning, och det är därför min uppfattning att ärendet ska avgöras genom ett förvaltningsbeslut. Arrangemang med årskursintegrerade studier har en direkt inverkan på hur elevens rätt att få grundläggande utbildning faktiskt tillgodoses. Således anser jag att elevens rätt till grundläggande utbildning även genom årskursintegrerade studier vid behov i sista hand ska kunna prövas i domstol. Detta förutsätter ett överklagbart beslut. Möjligheten att anföra förvaltningsklagan vid meningsskiljaktigheter kan inte ersätta denna rätt. Om beslut om årskursintegrerade studier alltid fattas i form av förvaltningsbeslut skyddar detta förfarande tillgodoseendet av elevens rättigheter och rättsskydd samtidigt som det fungerar som en garanti om god förvaltning, vilket även bidrar till att stärka jämlikheten inom den grundläggande utbildningen. Förfarandet gör det möjligt för förvaltningsdomstolarna att bilda en rättspraxis som förtydligar sakläget. När det gäller elever som får särskilt stöd ska beslut om årskursintegrerade studier fattas i form av ett beslut om särskilt stöd.” (fri översättning)

Tillämpningsområdet för 18 § i lagen om grundläggande utbildning och 11 § i förordningen om grundläggande utbildning har varit bredare än vad lagstiftaren ursprungligen avsett. När det gäller de elever om vilka inget förvaltningsbeslut om särskilt stöd har fattats har beslutet om årskursintegrerade studier enligt läroplanen varit bristfälligt med tanke på elevens rättsskydd. I lagstiftningen föreskrivs det om olika förfaranden i flera olika, delvis överlappande paragrafer, varför det har varit utmanande att tillämpa lagen.

2.2.5 Undervisning för elever intagna för specialiserad sjukvård

Undervisning för en elev i specialiserad sjukvård ordnas enligt 4 a § i lagen om grundläggande utbildning i första hand i elevens egen skola eller plats för förskoleundervisning. Den kommun där sjukhuset finns är dock skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till patientens hälsa. Utöver elever i förskole- och grundskoleålder som vårdas på avdelning har sjukhusundervisningen efter den ändring av lagen om grundläggande utbildning som trädde i kraft 2013 även omfattat andra elever intagna för specialiserad sjukvård än de som vårdas på avdelning, om undervisningen trots andra stödåtgärder inte kan ordnas på ett sätt som är förenligt med elevens intresse. I praktiken innebär detta att eleverna undervisas på en sjukhusundervisningsenhet, s.k. undervisning inom öppenvården, om elevens hemkommun inte på något annat sätt kan ordna undervisning enligt elevens behov. (Ärelä & Huusko, 2021.) I 4 a § i lagen om grundläggande utbildning hänvisas det till elever intagna för specialiserad sjukvård, men

sjukhusundervisningen utgör inte en tjänst inom social- och hälsovården utan det handlar om anordnande av undervisning, vilket den kommun i vilken vårdenheten är belägen ansvarar för.

Enligt 4 a § 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning ska elevens utbildningsanordnare tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för ordnande av undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning och återgår till sin egen skola eller plats för förskoleundervisning.

Vid de intressentgruppssamråd som anordnades för utbildningsanordnarna i anslutning till reformen av stödet för lärande och skolgång presenterades fakta om nuläget inom sjukhusundervisningen:

För närvarande finns det 25 enheter i Finland som ger sjukhusundervisning. Sjukhusundervisningen omfattar cirka 900 elever per dag och drygt 4 000 elever per år. Antalet elever som får sjukhusundervisning ökar, eftersom det var 3 449 elever per år ännu i statistiken för 2019. Redan då var psykiatriska grunder den vanligaste orsaken till att en elev övergick till sjukhusundervisning (se även Ärelä & Huusko, 2021). I synnerhet inom barn- och ungdomspsykiatri har vårdpraxis under de senaste åren förändrats avsevärt, och det har skett en skiftning från vård på avdelning till öppenvård. Utmaningar med tillgången på psykiatrisk vård för barn och unga har lett till att situationen för elever som studerar i sin egen skola och elever som övergår till sjukhusundervisning har förvärrats: problemen har anhopat sig och mängden problematisk skolfrånvaro har ökat. Vid enheterna för sjukhusundervisning är s.k. studier inom öppenvården inte ett alternativ för alla på grund av de långa avstånden, vilket innebär att eleverna hamnar i en ojämlig ställning. Sjukhusundervisning ges på både finska och svenska. Svenskspråkig sjukhusundervisning ordnas i Helsingfors (Zacharias Topeliuskolan), Esbo (Finno Skola) Raseborg (Tammipuiston koulu/Ekparkens skola), Åbo (Kiinamylyn koulu), Karleby (Mariogatans skola) och Vasa (Haga skola) (hel.fi; espoo.fi; www.raasepori.fi; turku.fi; kokkola.fi; vaasa.fi). Det är dock oklart om den sjukhusundervisning som ordnas på svenska räcker till för att möta behoven hos svenskspråkiga elever intagna för specialiserad sjukvård och på vilket sätt de långa avstånden påverkar elevernas möjligheter att få sjukhusundervisning på svenska.

Undervisnings- och kulturministeriet har understött genomförandet och utvecklingen av en konsultativ tjänst för sjukhusundervisningen genom att bevilja 23 sjukhusundervisningsenheter ett specialunderstöd på cirka 7 miljoner euro för 2021–2023. Ministeriet satte upp som mål för arbetet att stärka kompetensen i närskolorna, förankra principen om förebyggande och tidigt stöd i skolornas verksamhetskultur samt stärka strukturerna för det sektorsövergripande arbetet med elever som behöver starkt stöd. I och med projektet har sjukhusundervisningsenheterna kunnat tillhandahålla en konsultativ tjänst för sjukhusundervisning, som det funnits ett stort behov av. I närskolorna har stödet upplevts vara nödvändigt. Det finns ett kontinuerligt ökande behov av uttryckligen den kompetens som fås från sjukhusundervisningen och via ett tätt samarbete med den specialiserade sjukvården, eftersom t.ex. enkäten Hälsa i skolan visar att elevernas olika stödbehov särskilt på grund av psykiska hälsoproblem har ökat.

Vid samrådet den 16 november 2023 föreslog utvecklingsgruppen för nätverket för sjukhusundervisning i anslutning till konsultering om sjukhusundervisning att 4 a § i lagen om grundläggande utbildning ska ändras så att paragrafen motsvarar nuläget och att sjukhusundervisningen och dess kompetenscenterverksamhet i fortsättningen lagstiftningsmässigt ska bestå av två delområden: 1. Anordnande av undervisning inom vård på avdelning och öppenvård samt tillhörande konsultering i övergångsskedet, som definieras i 4 a §

1□2 mom. i lagen om grundläggande utbildning samt 2. Anordnande av förebyggande konsultering och lägesbedömningskonsultering om sjukhusundervisning samt pedagogisk konsultering för elever som inte omfattas av sjukhusundervisning, vilket gör det möjligt för eleverna att studera i sin närskola i enlighet med principen om inkludering. I lagstiftningen har det således observerats att det finns ett behov av att till lagen foga bestämmelser om en konsultativ och förebyggande sjukhusundervisningstjänst.

Sjukhusundervisning för barn utan hemkommun

Lagen om statsandel för kommunal basservice (2021/618) innehåller en bestämmelse om ersättning för undervisning och stödåtgärder för elever intagna för specialiserad sjukvård. Enligt 28 § 1 mom. i den lagen är den kommun som under vårdtiden är hemkommun enligt lagen om hemkommun för en elev som får i 4 a § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning avsedd förskoleundervisning eller grundläggande utbildning skyldig att för eleven till den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom specialiserad sjukvård finns betala ersättning, som beräknas genom att antalet dagar som den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ordnar undervisning för eleven multipliceras med de genomsnittliga faktiska årskostnaderna för en sådan undervisningsdag. Hemkommunen för en elev som får sådant stöd som avses i 4 a § 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning är skyldig att betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för stödåtgärderna till den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som tillhandahåller stödet finns.

Situationer där en elev är utan hemkommun beaktas för närvarande inte separat vare sig i 4 a § i den gällande lagen om grundläggande utbildning eller i ersättningsbestämmelsen om denna. I och med kriget i Ukraina har det kommit personer till Finland som får tillfälligt skydd och som tills vidare saknar hemkommun i Finland. En kommun är dock skyldig att ordna grundläggande utbildning för alla personer i läropliktsålder som bor inom dess område. Det har förekommit situationer där ett barn utan hemkommun dessutom har behov av sjukhusundervisning.

Ett barn utan hemkommun kan omfattas av mottagningssystemets tjänster eller falla utanför dessa. I 26 § i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011, s.k. mottagningslagen) konstateras det att personer som får tillfälligt skydd eller barn som söker internationellt skydd samt offer för människohandel som är barn och inte har en i lagen om hemkommun avsedd hemkommun i Finland får hälso- och sjukvårdstjänster på samma grunder som en person som har en i lagen om hemkommun avsedd hemkommun i Finland. Enligt 56 a § 1 och 3 mom. i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021) har barn som inte omfattas av mottagningssystemet rätt till de tjänster som hör till välfärdsområdets organiseringsansvar i samma omfattning som invånarna i välfärdsområdet. Barn utan hemkommun omfattas således av specialiserad sjukvård oavsett om de ingår i mottagningssystemet eller står utanför det. Ingen sådan begränsning kan härledas ur lagstiftningen som skulle innebära att barn utan hemkommun som bor i en kommun faller utanför sjukhusundervisningen. Således kan en skyldighet att ordna sjukhusundervisning även för barn utan hemkommun omvänt härledas redan av de gällande bestämmelserna, men det finns skäl att precisera detta i lagstiftningen.

2.2.6 Flexibel grundläggande utbildning

Enligt 5 § i lagen om grundläggande utbildning kan utbildningsanordnaren ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7□9. Bestämmelser om anordnande av flexibel grundläggande utbildning finns i 9 a och b § i förordningen om grundläggande utbildning. Syftet

med flexibel grundläggande utbildning är att minska avbrotten i den grundläggande utbildningen och att förebygga utslagning.

Med flexibel grundläggande utbildning avses sådan undervisning och sådant stöd för lärande och utveckling som ordnas i enlighet med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av yrkesövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster. I undantagsfall kan också en elev som får sådan specialundervisning som avses i 17 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning antas till flexibel grundläggande utbildning om eleven kan följa den läroplan som följs i den flexibla grundläggande utbildningen och om arrangemanget som helhet kan anses vara till fördel för eleven. En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning utgående från en ansökan som gjorts av eleven eller dennes vårdnadshavare.

2.2.7 Förlängd läroplikt

Enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen omfattas barn med grava funktionshinder av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. (Utbildningsstyrelsens föreskrifter och anvisningar 2014:96 och RP 86/1997 rd.) Med förlängd läroplikt avses enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen att om barnet på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom uppenbart inte på nio år kan nå de mål som ställts för den grundläggande utbildningen i lagen om grundläggande utbildning, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som anges i lag, dvs. i 6 års ålder. I praktiken innebär detta att läroplikten gäller medan barnet deltar i förskoleundervisningen.

Enligt 26 a § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning har dessutom ett barn som omfattas av förlängd läroplikt rätt att få förskoleundervisning det år barnet fyller fem år. Eftersom förskoleundervisningen vid förlängd läroplikt kan pågå i två år, har ett barn som omfattas av förlängd läroplikt vid behov rätt till ett andra år av förskoleundervisning.

Enligt 27 § i lagen om grundläggande utbildning har ett barn som enligt psykologisk och vid behov även medicinsk utredning har förutsättningar att klara av studierna rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som bestäms. Med stöd av sådan utredning kan en utbildningsanordnare också ge ett barn tillstånd att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts. Vid behov har förlängd läroplikt kombinerats med en s.k. senareläggning enligt 27 § i lagen om grundläggande utbildning. I situationer där ett barn har deltagit i förskoleundervisning vid fem års ålder före gällande läroplikt är ett tredje förskoleundervisningsår vid sju års ålder dock en mycket exceptionell lösning som utnyttjas endast sällan.

Förlängd läroplikt har således kunnat fullgöras på tre olika sätt:

1. Barnet kan börja i förskoleundervisning vid 5 års ålder i form av förskoleundervisning som föregår läroplikten, fortsätter inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen vid 6 års ålder och inleder den grundläggande utbildningen vid 7 års ålder. Då slutför barnet sin grundläggande utbildning vid 16 års ålder.
2. Barnet kan omfattas av förlängd läroplikt och börja i förskoleundervisning vid 6 års ålder, delta i förskoleundervisning ett år och inleda den grundläggande utbildningen vid 7 års ålder, varvid barnet slutför sin grundläggande utbildning vid 16 års ålder.

3. Barnet kan omfattas av förlängd läroplikt och börja i förskoleundervisning vid 6 års ålder, delta i förskoleundervisning två år och inleda den grundläggande utbildningen senare, vid 8 års ålder, varvid barnet slutför sin grundläggande utbildning vid 17 års ålder.

Inga innehållsmässiga eller begreppsliga ändringar i fråga om förlängd läroplikt gjordes i samband med att läroplikten utvidgades (läropliktslagen 1214/2020). I reformen utvidgades läroplikten så att säga i slutändan, genom att läropliktsåldern förlängdes till 18 år.

Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i regel innan barnet blir läropliktigt. Om inget beslut har fattats eller om elevens situation förändras under förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen kan beslutet i undantagsfall också fattas senare. I dessa fall kan läroplikten inte längre förlängas, men beslutet inverkar på storleken på elevens undervisningsgrupp och eventuellt också på läroämnena. Bestämmelser om gruppstorleken i fråga om elever som omfattas av förlängd läroplikt finns i 2 § 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning (893/2010), och en mer detaljerad beskrivning finns i punkt 2.2.1.

Beslut om förlängd läroplikt fattas som en del av ett beslut om särskilt stöd enligt 17 § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning. Förlängd läroplikt ska grunda sig på ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande, där den sakkunniga bedömer graden av funktionsnedsättning och huruvida förlängd läroplikt behövs.

Den förlängda läroplikten gäller syn- och hörselskadade barn samt barn med andra grava fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar eller försening i utvecklingen. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. (RP 86/1997 rd) Alla syn- och hörselskadade barn omfattas inte automatiskt av förlängd läroplikt, utan det ska för varje barn bedömas separat om definitionen av förlängd läroplikt uppfylls.

I statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (310/2021) föreskrivs det att undervisningen av de elever som omfattas av förlängd läroplikt vid behov kan ordnas så att undervisning i det andra inhemska språket och i ett främmande språk inte ges som ett gemensamt ämne. Enligt förordningen kan i undervisning av elever som omfattas av förlängd läroplikt ämnen också kombineras till ämnesblock och indelas i delområden så som anges i läroplanen.

Enligt 5 och 48 a § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) beräknas finansieringen av förskoleundervisning och grundläggande utbildning för finansåret enligt uppgifterna om prestationer (elevantalet) den 20 september det år som föregår finansåret och enligt de per prestation bestämda priserna per enhet. I 29 § i den lagen föreskrivs det om priserna per enhet för förskoleundervisning och grundläggande utbildning. När det gäller tilläggsfinansiering härleds priserna per enhet från hemkommunsersättningens grunddel som finansministeriet bestämt, och de fastställs årligen genom undervisnings- och kulturministeriets beslut. Det föreskrivs inte om någon annan tilläggsfinansiering för anordnande av stöd enligt lagen om grundläggande utbildning än separat tilläggsfinansiering för förlängd läroplikt när det gäller elever med mycket svår utvecklingsstörning och andra som omfattas av förlängd läroplikt.

Ett beslut om förlängd läroplikt och beslut om särskilt stöd som samtidigt ska fattas ska grunda sig på ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande, av vilket den sakkunnigas bedömning av graden av funktionsnedsättning ska framgå (oph.fi). Den gällande anvisningen enligt etablerad praxis avseende statsandelar har varit att om grunden för beslutet om förlängd läroplikt (graden av funktionsnedsättning) inte tydligt framgår av sakkunnigutlåtandet ska ett nytt utlåtande begäras, så att tjänsteinnehavaren tydligt kan använda utlåtandet som grund för sitt beslut och

eleven på grundval av detta beslut kan uppges höra till det antal elever som ska omfattas av tilläggsfinansiering. De kriterier för förlängd läroplikt som bygger på funktionsnedsättning och behovet av ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande har i praktiken medfört utmaningar för utbildningsanordnarna, eftersom kriterierna enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet inte helt motsvarar t.ex. den terminologi som används inom det medicinska området. Tilläggsfinansieringen av den förlängda läroplikten har varit en av de statsandelsposter som gett upphov till flest rättelse- och korrigeringsbehov.

2.2.8 Undervisning enligt verksamhetsområde

En elev inom den grundläggande utbildningen har alltid i första hand rätt att studera läroämnesvis. Undervisning enligt verksamhetsområde i stället för i skilda läroämnen kan ordnas för en elev, om det på grund av grav utvecklingsstörning, någon annan allvarlig funktionsnedsättning eller sjukdom är för utmanande för eleven att studera läroämnesvis och det inte heller är förenligt med elevens intresse. Undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde endast om det konstateras att eleven inte kan studera enligt en individualiserad lärokurs. Om det är förenligt med elevens intresse ska utbildningsanordnaren alltså i första hand erbjuda behövliga pedagogiska metoder, eventuella tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel för att stödja elevens lärande och skolgång och möjliggöra undervisning i skilda läroämnen.

I regel har undervisning enligt verksamhetsområde ordnats för elever med grav utvecklingsstörning, men också när det gäller elever med andra typer av funktionsnedsättning eller allvarligt sjuka elever kan det av hälsoskäl vara motiverat att undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde. Undervisning enligt verksamhetsområde ska motiveras både i den pedagogiska utredningen och i beslutet om särskilt stöd, där antingen 18 § 1 mom. 3 punkten i lagen om grundläggande utbildning eller 9 § 3 mom. i statsrådets förordning (422/2012) används som motivering beroende på elevens individuella situation. Om eleven har en grav utvecklingsstörning som diagnostiserats av läkare motiveras undervisningen enligt verksamhetsområde i enlighet med statsrådets förordning, där det konstateras att undervisningen av mycket gravt utvecklingsstörda elever kan ordnas enligt verksamhetsområden i stället för i skilda läroämnen så som anges i lagen. När det i fråga om elever med andra typer av funktionsnedsättning eller allvarligt sjuka elever kan vara motiverat att med tanke på elevernas hälsotillstånd ordna undervisning enligt verksamhetsområde används 18 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning som grund, där det föreskrivs om särskilda undervisningsarrangemang som är motiverade av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd. Förvaltningsbeslut som fattas utifrån hälsorelaterad skäl kräver ett utlåtande av en läkare eller någon annan sakkunnig inom hälso- och sjukvården. Det innebär att en diagnos eller ett utlåtande av en läkare har behövts som grund för ett sådant beslut om särskilt stöd som gäller undervisning enligt verksamhetsområde (se även Äikäs & Rämä, 2022).

Undervisning enligt verksamhetsområde kan endast ordnas inom den grundläggande utbildningen. Inom förskoleundervisningen undervisas barnen alltid enligt läroplanen för förskoleundervisning. Inom den grundläggande utbildningen kan undervisning enligt verksamhetsområde ordnas i en klass för allmän undervisning, i en mindre grupp eller i någon annan undervisningsgrupp som utbildningsanordnaren anvisar, om detta är förenligt med elevens intresse och stöder elevens funktionsförmåga samt anordnandet av undervisningen. Undervisningsgrupperna ska bildas så att målen i läroplanen och de individuella mål som satts upp för undervisningen enligt verksamhetsområde kan nås i undervisningen. Vidare ska gruppens storlek beaktas på det sätt som beskrivits ovan.

Elever som deltar i undervisning enligt verksamhetsområde studerar inte särskilda läroämnen, utan deras mål fastställs per verksamhetsområde. Dessa verksamhetsområden är motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, färdigheter för dagliga rutiner och kognitiva färdigheter. Målet för undervisningen som ordnas enligt verksamhetsområde är att ge eleven sådana kunskaper och färdigheter som eleven behöver för att klara sig så självständigt som möjligt i livet. Vanligtvis har också ett beslut om förlängd läroplikt fattats om en elev som deltar i undervisning enligt verksamhetsområde. Det kan vara motiverat och förenligt med elevens intresse att inom den grundläggande utbildningen övergå till undervisning enligt verksamhetsområde, om eleven t.ex. har studerat enligt individualiserade lärokurser eller har befriats från studier i flera läroämnen men ändå inte gjort några framsteg i sina studier eller sitt lärande. Likaså kan det vara förenligt med elevens intresse att övergå till undervisning enligt verksamhetsområde, om elevens skoldag till största delen går ut på att träna färdigheter i olika vardagssituationer och läroämnesvisa mål kan användas för att beskriva endast en liten del av elevens skoldag.

Undervisning enligt verksamhetsområde är dock inte det enda alternativet för en elev som har en svår funktionsnedsättning eller sjukdom eller som har diagnostiserats med en utvecklingsstörning, utan i nuläget är det också möjligt att individualisera lärokurserna så att de är förenliga med elevens stödbehov och inlärningssituationen. Det att en elev studerar i en specialklass eller i en viss skola får inte automatiskt innebära att elevens undervisning ordnas enligt verksamhetsområde, utan beslutet om undervisningsplatsen ska fattas i enlighet med elevens intresse, och studier i skilda läroämnen är alltid det primära alternativet.

2.3 Bedömning av behovet av stöd och plan för genomförande av stöd

Pedagogisk bedömning och plan för lärande

Elever som för sin inläring eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande (GrUL, 16 a §). Intensifierat stöd inleds och anordnas yrkesövergripande utifrån en pedagogisk bedömning i samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården, och detsamma gäller vid behov beslut om att en elev ska återgå till att omfattas av allmänt stöd. I grunderna för läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen fastställs det vad den pedagogiska bedömningen och planen för lärande ska innehålla. Utbildningsstyrelsen har publicerat dokumentmallar för utbildningsanordnarna.

Barnets lärande och skolgång ska följas upp och bedömas regelbundet under den tid intensifierat stöd ges. Om det sker förändringar i elevens situation ska planen för lärande justeras så att den motsvarar elevens stödbehov. Den plan för lärande som ska göras upp för intensifierat stöd grundar sig på informationen i den pedagogiska bedömningen. Planen för lärande kan vid behov göras upp redan i det skedet då allmänt stöd ges.

Pedagogisk utredning och individuell plan för anordnande av undervisning (IP)

Särskilt stöd ska ges till elever vars mål för tillväxt, utveckling eller lärande inte uppnås tillräckligt väl genom andra stödåtgärder. Ett beslut om särskilt stöd får inte meddelas innan utbildningsanordnaren fått en utredning om elevens framsteg vid inläringen av dem som ansvarar för elevens undervisning och en utredning genom yrkesövergripande samarbete tillsammans med yrkesutbildade personer inom elevvården om det intensifierade stödet eleven fått och om helhetsituationen för honom eller henne. Utifrån dessa utredningar gör utbildningsanordnaren en bedömning av elevens behov av särskilt stöd. Den helhet som utgörs av dessa två utredningar och den bedömning som görs utifrån dem kallas för en pedagogisk

utredning. Den pedagogiska utredningen ska vid behov kompletteras t.ex. med ett psykologiskt eller medicinskt expertutlåtande eller en motsvarande social utredning (GrUL, 17 §).

Om en elev behöver särskilt stöd ska ett överklagbart beslut om särskilt stöd fattas enligt förvaltningslagen (434/2003) och en individuell plan tas fram för anordnande av undervisning (IP). Planen ska tas fram i samarbete med vårdnadshavarna och granskas vid behov, dock minst en gång per läsår, i enlighet med elevens behov (GrUL, 17 a §). Det finns föreskrifter om innehållet i den pedagogiska utredningen och den individuella planen för anordnande av undervisning, och utifrån dessa har Utbildningsstyrelsen publicerat dokumentmallar för utbildningsanordnarna.

Inom den grundläggande utbildningen fastställs bl.a. följande i elevens IP:

- prioriterade områden inom studierna
- uppföljning och bedömning av elevens framsteg
- elevens möjlighet att påvisa sitt kunnande på olika sätt
- bedömningsmetoder och bedömningstidpunkter
- elevens självutvärdering
- övriga pedagogiska lösningar, såsom flexibla grupperingar, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt, kommunikationsmetoder och läromedel.

Inom förskoleundervisningen fastställs bl.a. följande i elevens IP:

- Mål för barnets välfärd, uppväxt och lärande
- Pedagogiska lösningar
- Samarbete och tjänster som krävs för stödet
- Uppföljning och utvärdering av stödet

Beslut om särskilt stöd ska fattas skriftligen och beslutet granskas åtminstone efter årskurs två samt före uppflyttningen till årskurs sju (GrUL, 17 §). Det särskilda stödets nödvändighet ska dock alltid bedömas när barnets behov av stöd förändras. För denna bedömning ska det göras en ny pedagogisk utredning, utifrån vilken det bestäms att särskilt stöd ska beviljas fortsättningsvis eller att särskilt stöd inte längre ska beviljas. Om ett fortsatt behov konstateras, fattas ett beslut om fortsatt särskilt stöd. Om det anses att eleven inte längre behöver särskilt stöd fattas ett beslut om upphörande av stöd, varvid barnet övergår till att omfattas av intensifierat stöd.

I den pedagogiska bedömningen och den pedagogiska utredningen redogörs det för elevens lärande som helhet, det erhållna stödet och en bedömning av dess effekter. Informationen i de pedagogiska handlingarna fås genom lärarnas observationer och olika instrument för bedömning av elevernas lärande. Genom bedömningen av barnets lärande och kompetens och olika bedömningsmetoder och instrument som används för att identifiera stödbehov får man information om t.ex. barnets läs- och skrivförmåga och matematiska kunnande. Dessa bedömningsuppgifter kan kombineras med uppgifter och observationer som samlats in genom andra metoder när man skapar en uppfattning om helhetssituationen i fråga om barnets lärande. Bedömningsuppgifterna kan också användas när man uppskattar vilka framsteg barnet har gjort i sitt lärande och hur effektivt det erhållna stödet har varit, då uppgifterna kombineras med andra observationer om barnets kunnande och lärande. Denna information antecknas t.ex. i planen för lärande eller för följande justering av den individuella planen för anordnande av undervisning.

2.3.1 Stödhandlingar

Bedömningen av stödbehovet och inledandet och genomförandet av stöd är förknippat med flera pedagogiska och administrativa handlingar.

Arbetsgruppen Utbildning för alla har i sin slutrapport (UKM publikationer 2022:44) lyft fram ett antal praktiska problem i anslutning till handlingarna. Det huvudsakliga budskapet i de samråd och diskussioner som arbetsgruppen anordnade var att det för närvarande upplevs finnas alltför många handlingar om inledande och anordnande av stöd, och att de överlappar varandra, dvs. att samma uppgifter registreras i olika handlingar. Personalen upplever att det är besvärligt att fylla i handlingarna, och i praktiken kräver det flera möten och mycket beredningsarbete. För närvarande anses den pedagogiska bedömningen och den pedagogiska utredningen till stor del gå ut på att fylla i blanketter, vilket innebär att resurser satsas på överlappande anteckningar i stället för på att tillhandahålla stöd. I vissa fall registreras det eller samlas det också in information som inte är väsentlig med tanke på anordnande av stödet eller som i övrigt är för omfattande eller onödig. I sin nuvarande form möjliggör blankettmallarna långa beskrivningar av elevens helhetssituation, och ibland kan handlingarna bli flera sidor långa. Anvisningarna om hur handlingarna ska skrivas behöver preciseras inte minst med tanke på dataskyddet.

Det väsentliga är framför allt att förtydliga skillnaden mellan förvaltningsbeslut och pedagogiska handlingar. Laglighetsövervakarna poängterade i sina yttranden att framför allt besluten om särskilt stöd inte alla gånger utarbetas enligt de krav som anges i lag, och alla har inte nödvändigtvis heller en klar uppfattning om vilka dessa krav är. Beslut om särskilt stöd ska uppfylla de krav som ställs på förvaltningsbeslut enligt 44 och 45 § i förvaltningslagen. I klagomål är det ofta fråga om att det inte framgår tillräckligt specifikt av ett beslut vad som har bestämts och vad eleven har rätt till (se t.ex. EOAK/1586/2019 och HFD 20.5.2020/2193).

Enligt arbetsgruppen Utbildning för alla vore det ändamålsenligt att utveckla handlingarna som helhet och, framför allt när det gäller pedagogiska bedömningar och pedagogiska utredningar, sträva efter att ta fram en handling som kan användas på alla stödnivåer. En ändamålsenlig lösning när det gäller dessa är en handling som kan anpassas i lämplig mån och som kan användas vid bedömningar av stödbehovet på bägge stödnivåer. Den pedagogiska bedömningen och den pedagogiska utredningen kan således utgöra en och samma blankett, men utredningen kräver dessutom vissa tilläggs punkter, utifrån vilka beslutet om särskilt stöd ska fattas. För att blanketterna verkligen ska fungera som verktyg bör de innehålla färdiga svarsalternativ, så att man bara genom att ögna igenom dem snabbt får en uppfattning om utmaningarna, det stöd som getts och målen.

Även anvisningarna om den individuella planen för anordnande av undervisning behöver förtydligas. Detta gäller i synnerhet läroplansgrunderna, men också informationsstyrningen.

Arbetsgruppen Utbildning för alla lyfter i sin slutrapport fram att handlingarna som helhet behöver preciseras när det gäller förskoleundervisningen. På förskoleundervisningen tillämpas lagen om grundläggande utbildning samt författningar och föreskrifter som utfärdats med stöd av denna. Delvis tillämpas också lagen om småbarnspedagogik i situationer där förskoleundervisningen ordnas på ett daghem. Stödet för barn regleras således i två olika lagar, vilket delvis leder till överlappande skyldigheter. Arbetsgruppen Utbildning för alla har föreslagit följande: anvisningarna om stödhandlingarna som helhet ska förtydligas framför allt när det gäller olika uppgifter i anslutning till förvaltningsbeslut och pedagogiska handlingar; den pedagogiska bedömningen och den pedagogiska utredningen sammanslås till en enda handling som kan användas i alla situationer; anvisningarna om de planer som ska utarbetas för anordnande av stöd ska förtydligas i läroplansgrunderna och i den övriga

informationsstyrningen; förskoleundervisningen ska analyseras som en separat helhet när det gäller stödhandlingarna. (Mot inkluderande småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Utbildning för alla – Slutrapport från arbetsgruppen som bereder åtgärder för att främja stödet för lärande, stödet till barnet och inkludering inom småbarnspedagogiken samt förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer: 2022:44, s. 78–79).

2.4. Utbildningsanordnarens personal i den grundläggande utbildningen

I 37 § i lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det om utbildningsanordnarens personal. Enligt 1 mom. ska varje skola där det ordnas grundläggande utbildning ha en rektor som svarar för verksamheten. Enligt 2 mom. ska en utbildningsanordnare ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande, och utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare, skolgångsbiträden och annan personal. Momentet förpliktar utbildningsanordnarna att sörja för att det finns ett tillräckligt antal lärare med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas, men bestämmelsen om timlärare, skolgångsbiträden och annan personal är inte förpliktande för utbildningsanordnarna.

Studier visar att elevernas stödbehov kan mötas bättre när det finns fler än en lärare i klassen. Samundervisning kan bidra till minskad segregation och ökad delaktighet (inkludering), leda till att elevernas socioemotionella och interaktiva färdigheter förbättras och minska utmanande beteendemönster (t.ex. Kokko, Takala & Pihlaja 2021). Enligt lärarna stöder samundervisningen deras arbete, professionella utveckling och samarbete. Det hör till lärarens uppgifter att planera och genomföra undervisningen och att bedöma elevernas lärande. Dessa uppgifter grundar sig på lärarnas yrkeskompetens och yrkesskicklighet, som det föreskrivs närmare om i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet.

En inkluderande, delaktighetsfrämjande skola bygger på idén om att alla aktörer i skolan samarbetar för att möjliggöra elevernas studier och svara på deras stödbehov. Under de senaste decennierna har särskilt antalet skolgångshandledare ökat. I lagen om grundläggande utbildning används benämningen skolgångsbiträden. Deras arbetsinsats är av stor betydelse i och med att de stöder eleverna i deras lärande och skolgång. (Sirkko, 2022.) Lagen innehåller inga behörighetsvillkor för skolgångshandledare. Yrkesexamen i handledning av skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet fastställdes 2010, och 2023 infördes en reviderad yrkesexamen i pedagogisk verksamhet och handledning (www.oph.fi). Den som avlagt examen kan stödja barnens och elevernas uppväxt, utveckling och lärande, men det hör inte till skolgångshandledarens uppgifter att planera och genomföra undervisningen, vilket det gör för lärarna. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014) fastställs det att skolgångshandledarnas arbete består av handledning och stöd. Det pedagogiska ansvaret ligger alltid hos läraren, och skolgångshandledarna ska inte tilldelas något ansvar för planeringen och genomförandet av elevernas undervisning. En väsentlig del av deras arbete går ut på att trygga och upprätthålla arbetsron. (Sirkko, 2022.) I synnerhet i denna roll ger skolgångsbiträdena och skolgångshandledarna stöd till elever som behöver det i sin skolgång.

Enligt regeringens proposition 86/1997 avses med annan personal t.ex. personal inom elevvården, skolgångsbiträden och kanslipersonal. Dessa egentliga yrkespersoner inom elevhälsotjänster är nuförtiden anställda av välfärdsområdena, inte av utbildningsanordnarna. Lagstiftningen utesluter inte och föreskriver inte heller närmare om andra yrkespersoner som en utbildningsanordnare kan ha för att ordna undervisningen.

2.5. Kontinuerligt stöd vid övergångar

Ofta har ett barns stödbehov observerats redan innan förskoleundervisningen börjar. Genom samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets eventuella tidigare plats för småbarnspedagogik och vårdnadshavarna tryggas ett kontinuerligt stöd för lärande. Information om eventuella stödåtgärder som barnet fått före förskoleundervisningen utnyttjas när förskoleundervisningen ordnas. Anordnaren av småbarnspedagogik ska trots sekretessbestämmelserna lämna sådana uppgifter som är nödvändiga med tanke på anordnandet av förskoleundervisning och grundläggande utbildning för barnet till utbildningsanordnaren (41 § i lagen om småbarnspedagogik 540/12018).

I 40 § 4 mom. i den gällande lagen om grundläggande utbildning konstateras det att när ett barn som deltar i förskoleundervisning övergår till av en annan utbildningsanordnare anordnad förskoleundervisning enligt 26 a § eller grundläggande utbildning enligt 26 §, ska den tidigare utbildningsanordnaren trots bestämmelserna om sekretess utan dröjsmål lämna uppgifter som är nödvändiga för ordnande av undervisningen eller utbildningen till den nya utbildningsanordnaren. Motsvarande uppgifter kan lämnas också på begäran av den nya utbildningsanordnaren.

Anordnaren av grundläggande utbildning är skyldig att överföra uppgifter som är nödvändiga för ordnande av undervisningen till andra stadiet med stöd av 40 § i lagen om grundläggande utbildning. För att ett kontinuerligt stöd ska kunna tryggas när en elev övergår från ett utbildningsstadium till ett annat är det viktigt att det finns tillräckliga uppgifter om det stöd eleven har fått inom den grundläggande utbildningen. I den gällande lagstiftningen om yrkesutbildning konstateras det att om det för en läropliktig har fattats ett beslut om särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning och beslutet gäller när den grundläggande utbildningen avslutas, ska utbildningsanordnaren utreda och bedöma den studerandes behov av särskilt stöd utifrån det beslut om särskilt stöd som fattats under den grundläggande utbildningen.

Anordnarna av undervisningen och utbildningen ansvarar för att informationen överförs smidigt, och målet är att småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt det andra stadiet ska bilda ett kontinuum som stöder barnens och de ungas utveckling och lärande.

Parallellt med revideringen av lagen om grundläggande utbildning bereds också en reform av stödsystemet på andra stadiet. Målet med bägge reformerna är att säkerställa ett kontinuerligt stöd när eleven övergår från den grundläggande utbildningen till andra stadiet.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att i enlighet med målen i regeringsprogrammet revidera den nuvarande lagstiftningen om s.k. stöd i tre nivåer för lärande och skolgång så att stödformerna är enhetliga i hela landet, tydliga och mångsidiga. Behövlig undervisning i smågrupper samt undervisning i specialklass är också möjlig. Enligt förslaget förtydligas helheten av stödformer som ges eleven samt principerna för ordnandet av stöd och praxisen och begreppen i fråga om stödet.

Syftet med denna proposition är också att beakta FN:s rekommendationer i anslutning till genomförandet av strategin för ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning och undvika att använda termer som upplevs som kränkande och förnedrande, såsom förleden ”special-”. FN rekommenderar att den inte ska användas för att beskriva personer med

funktionsnedsättning. Andra uttryck som bör undvikas är ”specialbehov”, ”specialhjälp” och ”specialundervisning”, varför det i propositionen föreslås att de tidigare begreppen specialundervisning på deltid eller specialundervisning ersätts med t.ex. undervisning som ges av en speciallärare eller undervisning som ges av en specialklasslärare.

Propositionen går inte ut på att lätta upp modellen med stöd i tre steg, utan det handlar om ett helt nytt tankesätt som i stället för stödnivåer bygger på elevernas faktiska behov av stödåtgärder, som vid varje tidpunkt främjar elevens lärande. I första hand ordnas stödformer för flexibelt sammansatta mindre elevgrupper (*gruppspecifika stödformer*) enligt elevernas behov och situation, och alla elever har rätt till dessa stödformer. Om de gruppspecifika stödformerna är otillräckliga för ett enskilt barn, har barnet emellertid alltid rätt till individuella stödåtgärder (*elevspecifika stödåtgärder*).

Målet med propositionen är att stärka elevens rättigheter att få ett tillräckligt stöd för lärande och skolgång som motsvarar elevens behov. Stöd för fullgörande av den grundläggande utbildningens lärokurs och deltagande i förskoleundervisning ska ges som gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder. Eleven ska ha rätt till gruppspecifika stödformer flexibelt som en del av skolans och förskolans grundläggande verksamhet. Utbildningsanordnarna åläggs skyldigheter att se till att de kan erbjuda gruppspecifika stödformer i tillräcklig omfattning. Förvaltningsbeslut behöver inte fattas om gruppspecifika stödformer.

För situationer där de gruppspecifika stödformerna är otillräckliga med tanke på elevens behov föreslås elevspecifika stödåtgärder. De elevspecifika stödåtgärderna ges som regelbundna och ofta långvariga åtgärder. Elevspecifika stödåtgärder är elevspecifik undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupper och i samband med annan undervisning, undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupper, undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass och tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleven.

Målet är att minska det administrativa arbetet. Elevspecifika stödåtgärder ordnas på basis av en bedömning och en plan samt ett beslut. I och med att tyngdpunkten flyttas från individuella stödåtgärder till gruppspecifika stödformer minskar samtidigt lärarnas administrativa arbete. Vidare minskar förekomsten av överlappande dokumentering och det administrativa arbetet genom att antalet plan- och bedömningshandlingar minskar från fyra till en.

En annan målsättning med propositionen är att föreskriva i närmare detalj om när en elev inte behöver fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs som helhet eller inte når alla mål enligt läroplanen. Detta blir aktuellt ytterst sällan, och befrielse från den grundläggande utbildningens lärokurs är alltid en åtgärd som vidtas i sista hand. Ett förvaltningsbeslut ska fattas i sådana fall.

Syftet med revideringen av den förlängda läroplikten och tilläggsfinansieringen av den är att bilda en tydligare och ändamålsenligare helhet för tiden efter läropliktsreformen. Det nya begreppet tidigarelagd läroplikt är tydligare och mer beskrivande, eftersom läroplikten redan i nuläget har kunnat förlängas endast från början av läroplikten, dvs. tidigareläggas. Genom reformen eftersträvas också tydligare finansieringsgrunder, som i fortsättningen ska grunda sig på anordnandet av undervisning i stället för på medicinska bedömningar och utvecklingsstörningstermer.

Termen konsultativ sjukhusundervisningstjänst tas in i lagen om grundläggande utbildning i syfte att etablera en verksamhet som tidigare har genomförts i projektform och som konstaterats

vara behövlig. Genom att etablera en förebyggande konsultativ tjänst som kan ges i elevens egen skola eller förskoleundervisningsgrupp strävar man också efter att behovet av egentlig sjukhusundervisning inte ska öka i fortsättningen, utan att det i stället ska minska med hjälp av det konsultativa stöd som kunnat ges i ett tidigare skede. När den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten vidareutvecklas och tas in i lagen om grundläggande utbildning kan stöd för sjukhusundervisning också erbjudas på jämlikare grunder till barn och unga som på grund av långa avstånd inte kan delta i den undervisning inom öppenvården som ordnas vid sjukhusundervisningsenheterna. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska erbjuda lärare och annan personal konsultativt stöd när det gäller att planera och genomföra elevens lärande och deltagande i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen enligt närskoleprincipen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att förtydliga och precisera både de stödformer som en elev kan få och lagstiftningen om hur dessa ska bedömas och planeras. Ett annat centralt syfte är att stärka de tidiga och förebyggande stödformerna, och se till att resurser för dessa fördelas systematiskt som en del av verksamheten så att de kan erbjudas med låg tröskel utan administrativa förfaranden. Begreppen intensifierat stöd och särskilt stöd frångås, och i stället ska det föreskrivas om gruppsspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder. I stället för stödnivåer ska regleringen grundar sig på elevens rätt att få både gruppsspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder som lämpar sig för elevens individuella situation. Som begrepp innebär stödformer och stödåtgärder att eleven erbjuds stöd för att kunna delta i förskoleundervisningen eller fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. De gruppsspecifika stödformerna, som ska ordnas som en del av undervisningsarrangemangen, åtskiljs dessutom från de elevspecifika stödåtgärderna.

I propositionen omfattar stödet för lärande och skolgång gruppsspecifika stödformer, elevspecifika stödåtgärder samt åtgärder för avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen. Gruppsspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder används inte för att avgränsa förskoleundervisningens och den grundläggande utbildningens mål eller innehåll. Det är framöver inte längre möjligt att tillämpa stödåtgärder enligt lagen i syfte att befria en elev från att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs eller avvikelser från målen i läroplanen ska alltid tillämpas i sista hand. Detsamma gäller befrielse från att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs antingen helt eller delvis.

Syftet med de gruppsspecifika stödformerna och de elevspecifika stödåtgärderna är att stödja elever inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen så att de kan delta i undervisningen, nå målen i läroplanen och fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Eleven har alltid i första hand rätt till gruppsspecifika stödformer. Utbildningsanordnaren ska reservera tillräckliga resurser så att gruppsspecifika stödformer kan ordnas som en del av förskoleundervisningen och skolans grundläggande verksamhet.

Exempel på stödformer som ordnas i grupp inom den grundläggande utbildningen är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och kortvarig undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. I propositionen åtskiljs allmän stödundervisning som ges vid svårigheter i alla läroämnen eller i lärandet tydligare från stödundervisning i undervisningsspråket, så att dessa utgör två separata stödformer. Syftet är att säkerställa att det finns tillräckligt med resurser att ingripa i fall där eleven blir efter i sina studier

på grund av bristande kunskaper i undervisningsspråket. Vidare strävar man efter att säkerställa att problem med lärandet som beror på t.ex. matematiska svårigheter eller dyslexi kan identifieras och att stödundervisning eller undervisning som ges av en speciallärare kan inledas på ändamålsenligt sätt.

Propositionen innehåller bestämmelser om bedömning av behovet av elevspecifikt stöd samt om en plan för och beslut om genomförande av stödet. Pedagogiska bedömningar och pedagogiska utredningar görs inte längre som separata bedömningar, och planer för lärande och individuella planer för anordnande av undervisning utarbetas inte längre som separata planer. På så sätt förtydligas helheten av handlingar som gäller inledande och uppföljning av stödet.

I propositionen förenhetligas registreringen av elevuppgifter genom att det föreskrivs om de uppgifter som åtminstone måste antecknas i planen för genomförande av stödet.

Jämfört med nuläget innehåller propositionen mer detaljerade bestämmelser om hur undervisningsgrupperna inom den grundläggande utbildningen ska bildas. Det föreslås att 2 § i förordningen om grundläggande utbildning ska fogas till lagen om grundläggande utbildning och att det ska föreskrivas att det i en grupp inom den grundläggande utbildningen som undervisas av en lärare får finnas högst fem elever som får speciallärarundervisning som en elevspecifik stödåtgärd.

Begreppet förlängd läroplikt slopas. I fortsättningen ska situationer som motsvarar förlängd läroplikt tolkas som tidigarelagd läroplikt, som fullgörs inom förskoleundervisningen, samt ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Som en del av revideringen av den förlängda läroplikten görs de ändringar som krävs i bl.a. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt lagen om statsandel för kommunal basservice.

En bestämmelse om konsultativ sjukhusundervisningstjänst fogas till lagen om grundläggande utbildning, vilket innebär att förebyggande och korrigerande åtgärder ska planeras och genomföras i elevens egen skola eller förskoleundervisningsgrupp. Syftet är att tjänsten ska erbjudas framför allt i undervisningen av elever som på grund av att de bor på långt avstånd från en sjukhusundervisningsenhet inte har jämlik möjlighet att delta i s.k. undervisning inom öppenvården eller som trots sina eventuella behov ännu inte är intagna för specialiserad sjukvård eller i behov av egentlig sjukhusvård. Vidare preciseras i lagen om statsandel för kommunal basservice skyldigheten att ersätta sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst när det gäller elever utan hemkommun.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna bygger på Utbildningsstyrelsens insamling av kostnadsuppgifter från 2022, uppgifterna om elevantalen 2023 i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen, Statistikcentralens meddelande och statistik över stöd för lärande 2022 samt Kommunarbetsgivarnas lönestatistik från 2022. Lönerna har i kalkylerna höjts i samma proportion som de generella höjningarna 2023 och 2024.

Bildande av undervisningsgrupper

I propositionen föreslås det att de allmänna undervisningsgrupperna ska bildas så att det i en grupp inom den grundläggande utbildningen som undervisas av en lärare finns högst fem elever

som får undervisning av en speciallärare eller specialklasslärare som en elevspecifik stödåtgärd. I propositionen uppskattas det att denna grupp kommer att omfatta dem som i nuläget får särskilt stöd, med undantag av de elever som studerar helt och hållet i smågrupper, samt dem som får specialundervisning på deltid inom ramen för intensifierat stöd, dvs. cirka 76 procent av alla elever som får intensifierat stöd. Alla elever som får intensifierat stöd uppskattas således inte ingå i den grupp som kommer att få elevspecifika stödåtgärder. Sammanlagt handlar det om cirka 96 300 elever. Eftersom det inte finns någon statistik över hur de elever som får stöd fördelar sig mellan de olika skolorna eller årskurserna har man i bedömningen utgått från siffrorna för de specifika utbildningsanordnare som ordnar undervisningen för eleverna i fråga. Grupperna har bildats utifrån antagandet att en grupp består av sammanlagt 20 elever.

Det uppskattas att 149 nya undervisningsgrupper behöver bildas för att dessa elever ska vara högst fem till antalet i varje undervisningsgrupp. I kalkylen har endast de utbildningsanordnare beaktats hos vilka antalet undervisningsgrupper förväntas öka. Antalet nya grupper har för varje anordnare avrundats till följande hela tal. Det kostar sammanlagt cirka 8,6 miljoner euro att grunda 149 nya undervisningsgrupper. Det föreslås dock att en finansiering på 9 miljoner euro reserveras för detta syfte, eftersom det i den anordnarspecifika kalkylen inte har varit möjligt att beakta t.ex. de små klasstorlekarna i mindre skolor.

Gruppspecifika stödformer

Det föreslås att utbildningsanordnarna för varje läsår ska reservera resurser för allmän stödundervisning i grupp inom den grundläggande utbildningen, stödundervisning i undervisningsspråket samt undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Minst 0,122 undervisningstimmar i veckan per skolelev ska reserveras för gruppspecifika stödformer.

I de kalkyler som gäller propositionen har det uppskattats att cirka 23,7 procent av eleverna inom den grundläggande utbildningen behöver stödformer som ges i grupp. I kalkylerna har det uppskattats att det, utöver de nuvarande grupperna, kommer att bildas 8 333 grupper som får allmän stödundervisning, 9 138 grupper som får stödundervisning i undervisningsspråket och 4 170 grupper som behöver undervisning av en speciallärare. Kalkylerna bygger på uppskattningen att grupperna får 4 timmar undervisning per vecka, grupperna som får stödundervisning i undervisningsspråket 1 timme undervisning per vecka och grupperna som får undervisning av speciallärare 1 timme undervisning per vecka. Grupperna har bildats utifrån antagandet att en grupp består av i genomsnitt sex elever. Enligt Statistikcentralens statistik över stöd för lärande fick cirka 23 procent av grundskoleleverna specialundervisning på deltid under läsåret 2021□2022, och av dessa fick 35 procent specialundervisning på deltid som allmänt stöd. Utifrån detta har det uppskattats att de 4 170 grupper i kalkylen där stödet ges av en speciallärare till 20 procent utgör verksamhet som redan nu ordnas i kommunerna. Kostnaderna för de nya gruppspecifika stödformerna uppgår till sammanlagt uppskattningsvis 81,1 miljoner euro. Kostnaderna för stödundervisningen har uppskattats utifrån timlönen för klasslärare, kostnaderna för stöd som ges av speciallärare utifrån årslönen för speciallärare och kostnaderna för stödundervisning i undervisningsspråket utifrån årslönen för en resurslärare.

När timmarna för de grupper som får de ovannämnda stödformerna fördelas mellan alla elever kommer man fram till att uppskattningsvis minst 0,085 undervisningstimmar i veckan per elev går åt till de nya stödformerna. Utöver detta ordnar utbildningsanordnarna redan nu stödundervisning och specialundervisning på deltid för elever som får allmänt stöd. Enligt Utbildningsstyrelsens insamling av kostnadsuppgifter ordnade kommunerna 2022 stödundervisning i en omfattning av i genomsnitt 1,31 timmar per år per elev, vilket motsvarar cirka 0,035 undervisningstimmar per vecka. Utifrån Statistikcentralens statistik över stöd för

lärande har det däremot uppskattats att speciallärarna redan nu ger förebyggande stöd i en omfattning av minst 0,002 undervisningstimmar per vecka. Detta innebär sammanlagt 0,122 undervisningstimmar i veckan per elev.

Den ovan angivna kalkylen är riktgivande, och utbildningsanordnarna bestämmer själva hur stora resurser de behöver rikta till de olika stödformerna.

I propositionen har det uppskattats att av de stödformer som ges i grupp blir det inom förskoleundervisningen endast aktuellt med undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Uppskattningsvis 450 nya grupper bildas inom förskoleundervisningen med antagandet att andelen elever som behöver undervisning av en speciallärare är lika stor som inom den grundläggande utbildningen. Kostnaderna för de grupper som bildas inom förskoleundervisningen uppskattas uppgå till cirka 1,3 miljoner euro.

Sjukhusundervisning för barn utan hemkommun

Situationer där en elev är utan hemkommun beaktas för närvarande inte separat vare sig i 4 a § i den gällande lagen om grundläggande utbildning eller i ersättningsbestämmelsen om denna (38 § i lagen om statsandel för kommunal basservice). Skyldigheten att anordna sjukhusundervisning för en elev kan härledas redan från den gällande lagstiftningen på det sätt som beskrivs i kapitel 2.2.5, och kommunernas förpliktelser ökar således inte trots att skyldigheten och ersättningsbestämmelsen preciseras. Preciseringsen antas inte få betydande ekonomiska konsekvenser för kommunerna, eftersom enligt uppgift från undervisnings- och kulturministeriet endast enstaka elever utan hemkommun är i behov av sjukhusundervisning.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Undervisnings- och kulturministeriet har i två år beviljat statsunderstöd för ett projekt för konsultativ sjukhusundervisning. I samband med projektet har konsultativ sjukhusundervisning getts via 23 olika sjukhusundervisningsenheter till 5 028 elever runt om i Finland. Utifrån de utredningar som fåtts om projektet har det uppskattats att en konsultering kostar 313 euro inklusive kilometerersättningar. Om antalet konsulteringar på årsnivå uppgår till 9 585 orsakar detta en tilläggskostnad på cirka 3 miljoner euro per år. Det är fråga om en ny uppgift för kommunerna och den ska ersättas enligt 21 § i lagen om statsandel för kommunal basservice. Om antalet konsulteringar inom sjukhusundervisningstjänsten stabiliseras eller ökar är det sannolikt att behovet av egentlig sjukhusundervisning och kostnaderna till denna del minskar jämfört med nuläget. I fortsättningen, genom ett tillägg som ska göras i 38 § i lagen om statsandel för kommunal basservice, är hemkommunen således för en elev som får konsultativ sjukhusundervisningstjänst skyldig att betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för stödåtgärderna till den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som tillhandahåller stödet finns.

Ändring i den förlängda läroplikten

Den förlängda läroplikten revideras så att den i fortsättningen delas in i tidigarelagd läroplikt, som fullgörs inom förskoleundervisningen, och ordnande av grundläggande utbildning i årskurserna 1-9 för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga.

5- och 6-åriga elever

Den tidigare lagda läroplikten omfattar 5-åriga barn enligt den nuvarande modellen. Enligt gällande lagstiftning beräknas finansieringen för 5-åriga elever inom förskoleundervisningen som fått ett beslut om förlängd läroplikt med koefficienten 1,41. Dessutom har verksamheten för 5-åriga barn också finansierats med någondera finansieringskoefficienten som grundar sig på utvecklingsstörning. Finansieringsnivån i verksamheten för 5-åriga barn har med anledning av det ovannämnda finansieringssättet stigit avsevärt jämfört med de kostnader som orsakas av verksamheten och jämfört med finansieringsnivån för 6-åriga barn. För närvarande omfattar den förlängda läroplikten 244 elever i åldern 5 år, och de kalkylmässigt korrigerade finansiella kostnaderna för dessa, dvs. beräknat enbart med koefficienten 1,41, är i nuläget cirka 2,6 miljoner euro. För att övergången till en enda koefficient inte ska orsaka en alltför stor ändring i finansieringsnivån för utbildningsanordnarna föreslås det att finansieringskoefficienten för 5-åriga barn i samband med reformen höjs till 2,6. Utgifterna uppgår till denna del i fortsättningen till cirka 4,8 miljoner euro, vilket innebär att utgifterna enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ökar med cirka 2,2 miljoner euro i fråga om 5-åriga barn. Lösningen att övergå till en koefficient för tidigare lagd läroplikt kan också motiveras med att det i fortsättningen är ännu tydligare att förskoleundervisningen inte omfattar verksamhet enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning.

När det gäller finansieringskoefficienterna för elever med mycket svår utvecklingsstörning och andra elever än elever med mycket svår utvecklingsstörning enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet föreslås det att samma finansieringskoefficient som tillämpas på 5-åriga barn även ska tillämpas på 6-åriga barn. Enligt Utbildningsstyrelsens kostnadsrapporter är kostnaderna för elever med mycket svår funktionsnedsättning och andra elever än elever med mycket svår funktionsnedsättning nuförtiden betydligt lägre än finansieringsnivån inom förskoleundervisningen. Ändringen minskar finansieringsbehovet enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet i fråga om 6-åriga elever från nuläget med cirka 5,75 miljoner euro på den korrigerade finansieringsnivån för 2024. Tilläggsfinansieringen täcker emellertid alljämt, och t.o.m. överstiger, kostnaderna för verksamheten med 6-åriga elever. Det är motiverat att verksamheten med 5- och 6-åriga barn inom förskoleundervisningen finansieras enligt samma finansieringskriterium, eftersom verksamhetskostnaderna är av samma storleksklass i fråga om både 5- och 6-åriga barn.

Elever i årskurs 1□9 som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga

För de elever i årskurs 1□9 som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga fastställs koefficienterna enligt det sätt på vilket undervisningen av eleven ordnas. Om undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde ska utbildningsanordnaren uppge att eleven omfattas av den högsta koefficienten. Den nya högsta koefficienten ersätter den gällande koefficienten för elever med svår utvecklingsstörning. Om eleven trots sin funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsade funktionsförmåga med hjälp av de stödåtgärder som avses i lagen om grundläggande utbildning kan återgå till att studera läroämnena, ska utbildningsanordnaren uppge att den mellersta koefficienten ska tillämpas på eleven. Den nya mellersta koefficienten ersätter den gällande koefficienten för andra elever än elever med mycket svår utvecklingsstörning. Reformen beaktas också i tilläggsfinansieringen för utbildning som handleder för examensutbildning (29 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet).

Det nya fördelningssättet motsvarar inte helt den nuvarande indelningen av elever enligt olika koefficienter, eftersom det av Utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen framgår att

gruppen av elever som studerar enligt verksamhetsområde bl.a. omfattar 495 elever som i nuläget hör till gruppen andra elever än elever med mycket svår funktionsnedsättning och även 50 elever som inte fått ett beslut om förlängd läroplikt men som omfattas av särskilt stöd. För dessa elever får utbildningsanordnaren således i fortsättningen finansiering enligt en högre koefficient än i nuläget. På motsvarande sätt finns det i nuläget i viss mån elever med mycket svår utvecklingsstörning som inte studerar enligt verksamhetsområde. För dessa elever får utbildningsanordnaren finansiering enligt en lägre koefficient. Det råder överlag en viss oklarhet kring antalet elever som studerar enligt verksamhetsområde, eftersom statistiktjänsten Vipunen ger vid handen att det ännu 2019 fanns 2 100 elever som studerade enligt verksamhetsområde, och elevantalet har varit på den nivån i flera år även före denna tidpunkt. Under läsåret 2022-2023 har emellertid sammanlagt 1 785 elever studerat enligt verksamhetsområde enligt statistiktjänsten Vipunen. Risken för ett statistiskt fel måste beaktas i beredningen så att tillräckligt mycket utrymme lämnas i förhållande till anslagsnivån under moment 29.10.30.

Det nuvarande antalet andra elever än elever med mycket svår funktionsnedsättning kan minska i och med den nya regleringen, i och med att antalet beslut som fattas enbart på basis av en diagnos, utan att det finns något faktiskt behov av längre inläringstid eller andra arrangemang som medför tilläggskostnader, minskar. Samtidigt kan bestämmelserna om anordnande av undervisning för elever med funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga leda till ett ökat antal beslut i fråga om elever vars skada, sjukdom eller funktionsnedsättning yppar sig senare under den grundläggande utbildningen, eftersom en del av dessa elever i nuläget kan ha fallit utanför den förlängda läroplikten.

Eftersom det är meningen att reformen ska finansieras inom ramen för de nuvarande anslagen och eftersom betalningen av finansieringen i fråga inte är förknippad med någon prövningsrätt, justerar undervisnings- och kulturministeriet de gällande finansieringskoefficienterna. I propositionen har den gällande koefficienten för andra elever än elever med mycket svår utvecklingsstörning sänkts. Eftersom finansieringen per elev är relativt stor kan redan små kast leda till en stor ändring i den totala finansieringen. Den sänkta koefficienten äventyrar inte utbildningsanordnarnas finansiering, eftersom Utbildningsstyrelsens kostnadsuppgifter visar att de kommunala anordnarnas kostnader för andra elever än elever med mycket svår funktionsnedsättning i nuläget är i genomsnitt 19 748 euro per elev på 2022 års nivå. I fortsättningen föreslås de få en tilläggsfinansiering på 20 790 euro. Utöver detta får de också i vanlig ordning en statsandel för kommunal basservice för eleverna. Finansieringen grundar sig alltså alltjämt på koefficienter, och finansieringen överstiger de genomsnittliga kostnaderna för undervisningen. På så sätt tryggas ändå undervisningen av de mest utsatta barnen och även finansieringen för de utbildningsanordnare vars kostnader är högre än genomsnittet.

De nya finansieringskoefficienterna enligt den aktuella reformen är följande:

Tabell 1

	Gällande koefficient	Ny koefficient
5- och 6-åriga elever i tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen	1,41	2,6
Elever i årskurs 1-9 som studerar enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning (tid. andra elever än elever med mycket svår utvecklingsstörning)	2,97	2,75
Elever i årskurs 1-9 som studerar enligt 20 i § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning (tid. elever med mycket svår utvecklingsstörning)	4,76	4,76

Tabellen nedan redogör för den nya finansieringen i förhållande till kostnaderna.

Tabell 2

Kostnaderna i förhållande till finansieringen	Kostnader, kommunala	Ny finansiering
Tidigarelagd förskoleundervisning, 5- och 6-åriga elever	13 491,71 €	19 655,69 €
Undervisning enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning, elever som studerar läroämnena	36 740,99 €	35 985,03 €
Undervisning enligt 20 i § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning, elever som studerar enligt verksamhetsområde	20 949,39 €	20 789,67 €

- Kostnaderna har höjts enligt statsandelsindexen för 2023 och 2024.

- Kostnaderna för 5- och 6-åriga elever har beräknats så att kostnaderna för elever med mycket svår funktionsnedsättning och andra elever än elever med mycket svår funktionsnedsättning har viktats med elevantalens årsvärde.

- Den nuvarande finansieringen har beräknats enligt de korrigerade priserna för 2024. Det ska noteras att tilläggsfinansieringen här jämförs med de totala kostnaderna, vilket innebär att kostnaderna också innefattar en statsandel för basservice. Tilläggsfinansieringen och kostnaderna är således inte direkt jämförbara.

Ändringen finansieras med de nuvarande anslagen under moment 29.10.30 och den är avsedd att träda i kraft i början av finansåret 2027. Om eleverna även i fråga om 2027 års finansiering fördelar sig på det sätt som Statistiktjänsten Vipunen anger, påverkar ändringen den nuvarande anslagsnivån med sammanlagt uppskattningsvis -5,3 procent, vilket innebär att behovet av anslag minskar med uppskattningsvis 14,8 miljoner euro. Undervisnings- och kulturministeriet uppskattar dock att tilläggsfinansieringen i och med reformen kommer att omfatta 200 □ 400 helt nya elever, vilket innebär att behovet av anslag under momentet i fråga hålls på samma nivå som nu. Som en del av genomförandet av reformen följer man upp elevantalen enligt den nya modellen, och om det visar sig att elevgrupperna stabiliseras har ministeriet beredskap att vid behov precisera koefficienterna.

Kostnaderna för den förlängda läroplikten har i justeringen av kostnadsfördelningen avdragits från kostnadsunderlaget för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen enligt finansieringsgrunden. Om finansieringsgrunden i och med denna ändring minskar innebär det att också det avdrag som ska göras från kostnadsunderlaget minskar. Detta bidrar till en viss ökning av statsandelarna för kommunernas basservice.

Den föreslagna reformen av den förlängda läroplikten kan också i viss mån inverka på utnyttjandet av partiell vårdledighet enligt arbetsavtalslagen (55/2001) och lagen om sjöarbetsavtal (756/2011) och partiell vårdpenning enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996). Syftet med den partiella vårdpenningen är att förkorta arbetstiden för föräldrar till små skolelever, och i nuläget kan den beviljas för årskurs 1 och 2 samt, i fråga om elever med förlängd läroplikt, även för den tid barnet deltar i förskoleundervisning och för årskurs 3. Om något fler elever i fortsättningen deltar i undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning jämfört med det nuvarande antalet elever med förlängd läroplikt, leder detta till en obetydlig ökning av förmånsutgifterna när det gäller partiell vårdpenning.

I nuläget har ett barn som omfattas av förlängd läroplikt kunna inleda den grundläggande utbildningen senare, dvs. det år då barnet fyller 8 år. För dessa barn har Folkpensionsanstalten kunnat betala ut stöd för hemvård, om barnet inte har haft någon kommunal eller privat plats för småbarnspedagogik och det också har funnits ett barn under 3 år i familjen. Eftersom det i fortsättningen inte är möjligt att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare, kommer förmånsutgifterna för stöd för hemvård och stöd för privat vård sannolikt att minska något.

Utbildningskostnader

Tillgången på speciallärare stärks i samband med reformen. För närvarande utexamineras cirka 300 speciallärare från högskolorna varje år. Av dessa uppskattas 80 procent efter sin examen börja arbeta inom den grundläggande utbildningen (240). Under de följande fem åren kommer sammanlagt 1 315 speciallärare att gå i pension, och 75 procent av dessa antas för närvarande arbeta inom den grundläggande utbildningen. Det innebär att uppskattningsvis 197 speciallärare inom den grundläggande utbildningen kommer att gå i pension varje år. De speciallärare som utexamineras täcker således i stort sett antalet speciallärare som går i pension samt det antal speciallärare som lämnar branschen av andra orsaker.

De skyldigheter som följer av reformen har kalkylmässigt uppskattats kräva 150 nya speciallärare. Man har kommit fram till detta antal genom att dela in 25 000 elever i grupper på 6 elever och därefter multiplicera det antal grupper som fås med antalet timmar stöd som ges per vecka (1 h/vecka) och dividera detta med speciallärares undervisningsskyldighet (22 h/vecka.) Eftersom en del av speciallärarna redan nu ger gruppsspecifikt stöd har man från resultatet dragit av det antal lärare (39) som uppskattas göra detta. Samtidigt har det konstaterats

att detta antal nya speciallärare kan uppnås genom ett år av kompletterande studier, eftersom kommunala aktörer har meddelat att det finns ett behov av att utbilda t.ex. klasslärare till speciallärare. De 150 nya studieplatser som krävs för detta bör med tanke på högskolornas utbildningskapacitet fördelas på tre år.

Ett års heltidsstudier för komplettering av examen kostar 7 000 euro/studerande. Under 2025–2027 täcks kostnaderna av det anslag som i regeringsprogrammet har reserverats för att stärka den grundläggande utbildningen. Genom finansieringen kan dessa kompletterande examensstudier resultera i cirka 150 nya speciallärare fördelat över tre år. Den totala kostnaden för de ovannämnda åtgärderna är cirka 1,05 miljoner euro, dvs. 350 000 euro per år under budgetåren 2025–2027.

Datainsamlingar och utvecklingen av dessa

En viktig del av reformen går ut på att följa upp vilka effekter den har och hur det stöd som eleverna får genomförs. De datainsamlingar som behövs och de ändringar i informationshanteringen och informationssystemen som därmed måste göras kräver tilläggssatsningar från både kommunernas och statens sida. Det är möjligt att utnyttja befintliga datainsamlingslösningar för detta syfte. Sannolikt behöver inget nytt datainsamlingssystem byggas upp.

Ändringarna i datainsamlings- och rapporteringssystemen uppskattas leda till kostnader på sammanlagt 560 000 euro under 2025–2026. Det är fråga om kostnader av engångsnatur. Dessutom medför insamlingen, rapporteringen och administreringen av uppgifter fortlöpande kostnader på 200 000 euro per år.

Kommunerna får ett specialunderstöd på 1 miljon euro som ett engångsbelopp för de kostnader som de orsakas av att systemen och gränssnitten måste ändras och datainsamlingsförfarandena uppdateras.

Sammanlagda kostnader

De totala utgifterna för hela stödreformen uppgår till cirka 42,94 miljoner euro 2025, 96,950 miljoner euro 2026, 96,95 miljoner euro 2027 och 94,6 miljoner euro från och med 2028.

Enligt 21 § i lagen om statsandel för kommunal basservice är statsandelen för nya och mer omfattande statsandelsåligganden 100 procent. De kostnader som orsakas kommunerna ersätts som en del av statsandelen för kommunal basservice. Av finansieringen anvisas 62,9 miljoner euro till verksamhet med 7–12-åriga elever och 31,54 miljoner euro till verksamhet med 13–15-åriga elever. Undervisnings- och kulturministeriet överför till momentet för statsandel för kommunal basservice (28.90.30) 38,211 miljoner euro 2025, 91,706 miljoner euro 2026 och 94,4 miljoner euro från 2027 framåt.

De privata utbildningsanordnarnas och de statliga skolornas andel av de totala kostnaderna för reformen, cirka 2,7 miljoner euro, föranleds av att 20 b §, som gäller grupp-specifika stödformer, förpliktar också privata utbildningsanordnare. Eftersom kostnaderna kommer att beaktas i hemkommunersättningen först från och med 2027 ersätts kostnaderna för privata utbildningsanordnare och statliga läroanstalter med en separat finansiering under 2025 och 2026. Undervisnings- och kulturministeriet överför 117 000 euro 2025 och 280 000 euro 2026 till moment 29.10.01 (statliga skolor). De privata skolornas kostnader ersätts med statsunderstöd från undervisnings- och kulturministeriets moment 29.10.30.

Dessutom anvisas sammanlagt 1,05 miljoner euro till särskilda studier till speciallärare. Anslaget fördelas på tre år så att 350 000 euro per år överförs till moment 29.40.50 under budgetåren 2025–2027.

Vidare reserveras finansiering för stöd för införandet av reformen. För uppföljningen av stödreformens framskridande och konsekvenser tillsätts också ett forskningsprojekt. För dessa ändamål reserveras sammanlagt 5,5 miljoner euro för åren 2025, 2026 och 2027. Anslaget fördelas på tre år så att det överförs till undervisnings- och kulturministeriets moment 29.10.20 till ett belopp av 1,5 miljoner euro 2025, 2 miljoner euro 2026 och 2 miljoner euro 2027. Utöver vad som anges ovan anvisas 0,2 miljoner euro varje år till moment 29.10.20 för att täcka administrationen av datainsamlingen i anslutning till reformen samt 1,56 miljoner euro för utveckling av systemen under 2025. I de kalkyler som gäller statsandelen för basservice och som hänför sig till reformen beaktas inte undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen, eftersom denna typ av undervisning finansieras med en finansiering enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Mindre administrativt arbete

Enligt propositionen ska pedagogiska bedömningar och pedagogiska utredningar inte längre göras som separata bedömningar, och planer för lärande och individuella planer för anordnande av undervisning inte längre utarbetas som separata planer. Detta leder till mindre administrativt arbete, i och med att antalet handlingar för planer och bedömningar minskar.

I propositionen har det uppskattats att det administrativa arbetet inom ramen för den grundläggande utbildningen minskar med cirka 10 timmar per elev som får särskilt stöd och cirka 4 timmar per elev som får intensifierat stöd. Antalet inbesparade timmar är större i fråga om elever som får särskilt stöd, eftersom beslut om stödet ska fattas minst två gånger. Den minskande arbetsmängden uppskattas leda till administrativa besparingar på minst 4,1 miljoner euro per år inom de offentliga finanserna. Besparingen fördelas mellan kommunerna och statsandelen.

Av den besparing som hänför sig till administrativt arbete överförs en andel som motsvarar statsandelsprocenten (24,58 %) till statsandelsmomentet för kommunal basservice 28.90.30. År 2025 minskar kostnaderna med 0,42 miljoner euro och från och med 2026 minskar de med 1,0 miljoner euro.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Konsekvenser för Utbildningsstyrelsens verksamhet

Propositionen har konsekvenser för läroplansgrunderna och de lokala läroplanerna. Utbildningsstyrelsen ska fastställa grunderna för förskoleundervisningens läroplan och grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Utbildningsstyrelsen ska fastställa läroplansgrunderna för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen samt grunderna för förskoleundervisningens läroplan och läroplanen för den grundläggande utbildningen så att utbildningsanordnarna kan uppdatera de lokala läroplanerna utifrån dem och ta dem i bruk när lagen träder i kraft, dvs. den 1 augusti 2025. Utbildningsstyrelsen bereder ändringarna i grunderna under hösten 2024. En föreskrift om grunderna för förskoleundervisningens läroplan och läroplanen för den grundläggande utbildningen ska utfärdas i början av 2025 både på finska och på svenska. Utbildningsstyrelsen anordnar vid behov informationsstyrning och utbildning för utarbetande av lokala läroplaner enligt riktlinjerna för läroplansgrunderna.

I lagberedningen har Utbildningsstyrelsens befogenheter beaktats genom att det föreskrivs separat om dem i varje lag. Utbildningsstyrelsen åläggs i läroplansgrunderna en styrningsskyldighet när det gäller gruppsspecifika stödformer, elevspecifika stödåtgärder, bedömningen av behovet av stödåtgärder och planen för genomförandet av åtgärderna, avvikelser från lärokursen eller målen i läroplanen samt anordnande av undervisning för en elev som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga.

Konsekvenser för utbildningsanordnarnas verksamhet

Ordandet av förskoleundervisning och grundläggande utbildning är kommunernas uppgift enligt 4 § i lagen om grundläggande utbildning. Bestämmelser om stöd för lärande och skolgång finns i kapitel 4 i den gällande lagen om grundläggande utbildning. I den gällande lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det om stödundervisning, specialundervisning på deltid, intensifierat stöd samt särskilt stöd som en rätt som varje elev har. Stöd för lärande och skolgång ges på grundval av en pedagogisk bedömning eller pedagogisk utredning som eleven ska genomgå. Det föreslås att det ska föreskrivas närmare om skyldigheten att ordna stödformer. Utbildningsanordnaren ska utöver bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd anordna stödformer planmässigt och med framförhållning. Kommunen ska beakta antalet undervisningstimmar som används för gruppsspecifika stödformer i sin lektionsram och i planeringen av undervisningen för varje läsår. Gruppsspecifika stödformer ska ges i första hand, och de kräver inte ett förvaltningsbeslut. I praktiken har en stor del av utbildningsanordnarna redan som praxis att de timmar som används för stödåtgärder beaktas i lektionsramen och i lärarnas läsordning (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:6).

Något entydigt exempel på lösningar enligt kommunstorlek och kostnaderna för dessa kan inte uppskattas, eftersom även kommuner av samma storlek sinsemellan kan ha helt olika situationer, förfaranden och lösningar för anordnande av stöd (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:6). Vilka konsekvenser reformen får för utbildningsanordnarnas verksamhet beror på hur många elever i kommunen som får intensifierat stöd och särskilt stöd. Antalen varierar avsevärt mellan olika regioner (Statistikcentralen, 2023). Konsekvenserna beror också på i hur hög grad eleverna får konkreta stödåtgärder: stödundervisning, specialundervisning på deltid samt specialundervisning inom ramen för särskilt stöd. I och med att man övergår från beslut om stödnivåer till beslut om elevspecifikt stöd blir utbildningsanordnarna i övergångsskedet tvungna att granska besluten om särskilt stöd, som 2022 var 55 500 till antalet.

Det hör till utbildningsanordnarens befogenheter att fatta beslut om elevspecifikt stöd. I lagen om grundläggande utbildning ska det inte föreskrivas vilken kommunal myndighet eller tjänsteinnehavare som ska ansvara för att fatta förvaltningsbeslut. Det hör till kommunens behörighet att bestämma det. Lagändringen kan kräva att kommunernas förvaltningsstadgar ändras så att de motsvarar den nya lagstiftningen. Förvaltningsbeslut ska fattas av det kommunala organ eller den tjänsteinnehavare som anges i förvaltningsstadgan enligt 90 § i kommunallagen (410/2015). Fullmäktige kan i enlighet med 91 § i kommunallagen i förvaltningsstadgan delegera beslutanderätt till kommunens övriga organ samt till förtroendevalda och tjänsteinnehavare. Eftersom det i lagen ska föreskrivas att gruppsspecifika stödformer ska anordnas i första hand kan man uppskatta att behovet av elevspecifika stödåtgärder kommer att minska. Därmed minskar också antalet förvaltningsbeslut som ska fattas per elev, vilket bidrar till att minska utbildningsanordnarnas uppgifter. Utbildningsanordnarnas arbetsmängd minskar också i och med att antalet stödhandlingar minskar, eftersom det material som ska gås igenom finns i mer koncisa form.

Privata utbildningsanordnare som har fått tillstånd att ordna utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning är i nuläget inte skyldiga att ge särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning. I propositionen föreslås det att en motsvarande bestämmelse som finns i gällande 17 § 5 mom. ska bevaras i det nya 20 f § 2 mom. Skyldigheterna att ordna stöd enligt lagen om grundläggande utbildning utvidgas således inte i fråga om privata utbildningsanordnare genom denna proposition. Denna fråga ska i enlighet med regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering behandlas som en del av en proposition om att höja hemkommunersättningen. Däremot omfattar skyldigheten enligt det föreslagna 20 b § 3 mom. när det gäller undervisningstimmar som ska reserveras för grupp-specifika stödformer även privata utbildningsanordnare, och detta har beaktats i bedömningen av propositionens ekonomiska konsekvenser. Om en privat utbildningsanordnare inte har tillgång till speciallärartjänster kan utbildningsanordnaren fullgöra sin skyldighet enligt 20 b § genom andra grupp-specifika stödformer än undervisning som ges av en speciallärare. Stödreformen inverkar i praktiken på behovet av att uppdatera avtalen mellan kommunerna och de privata skolorna, eftersom skyldigheternas innehåll ändras så att konkreta stödformer ordnas i stället för stöd som bygger på olika stödnivåer.

Eftersom de uppgifter och elevgrupper som beskrivs i 4 a och 39 § i lagen om grundläggande utbildning skiljer sig från varandra på ovan angivet sätt, orsakar den nya konsultativa sjukhusundervisningstjänst som enligt propositionsutkastet ska åläggas den kommun där sjukhuset finns inte någon ändring i de uppgifter som Valteri-skolan ska ansvara för.

Konsekvenser för regionförvaltningsverken och andra myndigheter

Propositionen har konsekvenser även för regionförvaltningsverkens verksamhet. Regionförvaltningsverken behandlar begäranden om omprövning enligt 42 § i lagen om grundläggande utbildning som gäller förskoleundervisning och grundläggande utbildning samt, med stöd av lagen om regionförvaltningsverken (896/2009), bl.a. klagomål enligt förvaltningslagen där det ska bedömas om utbildningsanordnaren har följt lagen. När det gäller förskoleundervisning och grundläggande utbildning behandlas främst klagomål och begäranden om omprövning som gäller stöd för lärande. Regionförvaltningsverken har i en enkät bland laglighetsövervakarna i anslutning till Utbildning för alla-arbetsgruppens arbete och i ett samråd hösten 2023 lyft fram i synnerhet ett behov av att förtydliga stödnivåerna och beslutsfattandet i anslutning till stödet. I propositionen förtydligas lagstiftningen uttryckligen inom de ovannämnda delområdena, varför man kan uppskatta att lagreformen på lång sikt leder till ett mindre antal klagomål och begäranden om omprövning i anslutning till stöd för lärande och skolgång. Det väsentliga är hur stödet för verkställigheten av regleringen genomförs på nationell, regional och lokal nivå. Det är dock möjligt att familjernas medvetenhet om lagstiftningen om stödet ökar, framför allt i inledningsfasen av reformen, vilket kan leda till en tillfällig måttlig ökning av antalet begäranden om omprövning och klagomål.

De ändringar som föreslås i fråga om den förlängda läroplikten orsakar vissa obetydliga ändringar i genomförandet av Folkpensionsanstaltens barnavårdsstöd, t.ex. i anvisningarna, ansökningsblanketterna och handläggningssystemet.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst och barn utan hemkommun

Skyldigheterna för den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ökar i och med att en bestämmelse om konsultativ sjukhusundervisningstjänst tas in i lagen om grundläggande utbildning. I nuläget har respektive kommun varit skyldig att ordna sjukhusundervisning och relaterade stödtjänster för elever som är intagna för specialiserad sjukvård. Den konsultativa tjänsten förutsätter inte alltid

nödvändigtvis att eleven redan är intagen för specialiserad sjukvård, vilket innebär att kommunen i fortsättningen måste sörja för flera elever i det område där sjukhuset eller verksamhetsenheten ordnar tjänster inom specialiserad sjukvård. Konsultativ sjukhusundervisningstjänst har genomförts redan flera år i projektform, och antalet konsultationer uppskattas vara av samma storleksklass även i fortsättningen, 6 000–10 000 konsultationer per år som omfattar cirka 5 000 elever. Konsultationerna har inom ramen för projektet genomförts av 23 verksamhetsenheter, och detta antal antas inte ändra framöver. Projektet har också följts upp genom forskning, och med hjälp av de uppgifter som senare fås från denna forskning kan man bedöma eventuella geografiska skillnader i behovet av denna tjänst.

Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten förbättrar möjligheterna att stödja eleverna i deras egen närskola eller förskoleundervisningsgrupp. Lärarna får genom konsultationerna stöd för sitt eget arbete och kunnande när det gäller att möta t.ex. elever som har psykiska utmaningar, varvid förutsättningarna ökar att stödja dessa elever bättre i deras egen förskoleundervisningsgrupp eller skola. När stöd ordnas i ett tillräckligt tidigt skede och lärarnas kunnande förbättras bidrar detta till lugnare lär och lärsituationer, och när tjänsten ordnas i närskolan gynnar den inte bara den enskilda eleven utan hela gemenskapen.

Hemkommunens uppgifter och skyldigheter underlättas i och med att behoven av undervisning vid sjukhusundervisningsenheter minskar, liksom även kostnaderna och arrangemangen i anslutning till den undervisningen. Elever som är intagna för specialiserad sjukvård har rätt till gratis transport eller tillräcklig assistans när de deltar i sjukhusundervisning. När den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ordnas i elevens egen närskola eller förskoleundervisningsgrupp minskar också behovet av att organisera dessa transporter.

Skyldigheten att ordna sjukhusundervisning också för barn utan hemkommun kan redan nu härledas ur den gällande lagstiftningen, vilket innebär att de preciseringsåtgärder som görs i lagen om grundläggande utbildning och lagen om statsandel för kommunal basservice i fråga om boningskommunen för en elev som saknar hemkommun inte utvidgar kommunernas nuvarande uppgifter. Kommunerna får en hemkommunersättning för elever som saknar hemkommun. Denna ersättning, som motsvarar den statsandelsfinansiering som hemkommunen får, kan användas för att ersätta kostnaderna för sjukhusundervisning, och i fortsättningen även konsultationstjänst, till den kommun där verksamhetsenheten för specialiserad sjukvård finns.

Konsekvenser för småbarnspedagogiken och bedömning av behoven av ändringar i lagen om småbarnspedagogik

Regleringen av stödet för barnets utveckling och lärande avviker för småbarnspedagogiken i förhållande till förskoleundervisningen. Inom förskoleundervisningen ordnas stödet i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014). Inom småbarnspedagogiken ordnas stödet i enlighet med lagen om småbarnspedagogik (540/2018) och grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022). I fråga om de barn som deltar förutom i förskoleundervisning även i kompletterande småbarnspedagogik tillämpas två olika lagar.

Regleringen av stödet för barnets uppväxt, utveckling och lärande i lagen om småbarnspedagogik reviderades 2021 (RP 148/2021 rd). En lag om ändring av lagen om småbarnspedagogik (1183/2021) trädde i kraft den 1 augusti 2022. Syftet med reformen var att stärka barnens jämlika rätt till stöd för utveckling, lärande och välbefinnande. Till lagen om småbarnspedagogik fogades ett nytt 3 a kap., där det föreskrivs om barnets rätt till stöd inom småbarnspedagogiken. En modell för allmänt, intensifierat och särskilt stöd togs fram inom

småbarnspedagogiken, och en bestämmelse om att småbarnspedagogiken ska genomföras i enlighet med inkluderande principer fogades till lagen. Det föreskrevs exakt om det stöd som ska ges till barn och hur det ska genomföras samt om stödtjänster, bedömning av behovet av stöd och de förvaltningsbeslut som ska fattas om stöd och stödtjänster. Lagändringen om stöd inom småbarnspedagogiken bereddes med beaktande av en begreppsmässig och strukturell kontinuitet med modellen för stöd i tre steg inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, dock så att modellen anpassas till småbarnspedagogiken och dess verksamhetsprinciper.

Denna proposition innehåller motsvarande principer om ordnande av stödåtgärder som de pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformer samt stödtjänster till barn som ingår i lagen om småbarnspedagogik. En begreppsmässig enhetlighet kan noteras framför allt när det gäller undervisning som ges av en speciallärare. Den helhet av handlingar som är väsentlig med tanke på förskoleundervisningen har förenhetligats med de handlingar om stöd som det föreskrivs om i lagen om småbarnspedagogik, på så sätt att en bedömning, ett beslut och en plan ska tillämpas enligt lagen om grundläggande utbildning. Så gott som samma begrepp används i anslutning till handlingarna i både lagen om småbarnspedagogik och lagen om grundläggande utbildning: bedömning av stödbehov, beslut om stödåtgärder och plan för genomförande av stödåtgärder. Enligt 23 § i lagen om småbarnspedagogik ska en individuell plan för småbarnspedagogik göras upp för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård. Barnets behov av stöd, stödåtgärderna och genomförandet av dem samt utvärderingen av stödets inverkan ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik, som avviker från den separata plan för stödåtgärder som ska utarbetas enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt 15 e § i lagen om småbarnspedagogik ska ett förvaltningsbeslut fattas i fråga om intensifierat och särskilt stöd och stödtjänster i anslutning till dessa samt i fråga om stödtjänster i anslutning till allmänt stöd. I beslutet ska det nämnas vilka stödformer och stödtjänster som ges samt även var småbarnspedagogiken ordnas.

Till skillnad från lagen om småbarnspedagogik stryks definitionerna av stödnivåerna i lagen om grundläggande utbildning. Forskningar och utredningar visar att det finns så stora skillnader i hur utbildningsanordnarna tolkar stödnivåerna och de stödåtgärder som ingår i dem, att det inte är ändamålsenligt att den nya lagstiftningen bygger på stödnivåer.

Eftersom stödåtgärderna och stödtjänsterna har definierats även i lagen om småbarnspedagogik och handlingarna utgör en enhetlig helhet, medför avsaknaden av intensifierat stöd och särskilt stöd i lagen om grundläggande utbildning ändå inte nödvändigtvis en för stor avvikelse med tanke på förskoleundervisningen. Det viktigaste är att barn har rätt att få de stödåtgärder och stödtjänster de behöver utan dröjsmål när stödbehovet uppdagas inom såväl småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen som den grundläggande utbildningen. Dessa rättigheter ska också tryggas mer exakt i lagen om grundläggande utbildning. När den reviderade lagstiftningen verkställs gäller det dock att bedöma om det finns ett behov av att uppdatera lagen om småbarnspedagogik i fråga om stödhelheten.

4.2.3 Konsekvenser för barn

Reformen förbättrar avsevärt elevernas möjligheter att få stöd i lärandet och skolgången i ett tidigare skede och effektivare i situationer där de har svårigheter med att fullgöra sina studier eller delta i undervisningen. Genom reformen säkerställs elevernas rätt att vid behov få konkreta stödåtgärder som främjar deras lärande. I nuläget får alla elever inte nödvändigtvis de stödåtgärder som de behöver, trots att de administrativt sett hör till en viss stödnivå. Vidare föreskrivs det om utbildningsanordnarens skyldighet att säkerställa att undervisningsarrangemangen stöder inlärningsförutsättningarna i all verksamhet inom

förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Enligt gällande lagstiftning är utbildningsanordnaren inte skyldig att bygga upp lärmiljöer som lämpar sig för alla i undervisningsgruppen eller skolan eller att ordna undervisningen så att barnens olika inlärningsförutsättningar beaktas i praktiken. Genom olika undervisningsarrangemang, såsom differentiering, bildande av undervisningsgrupper och kompanjonundervisning, kan man främja alla elevers lärande på både grupp- och skolnivå.

I och med att eleverna tidigare och effektivare får stöd i sitt lärande inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen främjas deras rätt till utbildning och välbefinnande, som tryggas i grundlagen och bl.a. i FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, på allt jämlikare grunder.

Denna reglering stärker också genomförandet av ett inkluderande utbildningssystem, som FN:s kommitté för barnets rättigheter och kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har uppmanat konventionsstaterna att bygga upp (artikel 24 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning; FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 9). Kommittén för barnets rättigheter har konstaterat att undervisningen av barn med funktionsnedsättning i vissa fall kräver sådana stödåtgärder som inte alltid finns att tillgå inom det allmänna skolsystemet, och därför ska inkluderingen genomföras och formas så att den utgår från barnets individuella inlärningsbehov. Utgångspunkten för reformen är att genom att flytta tyngdpunkten i stödssystemet till tidigt stöd stärka utbildningsanordnarens sätt att planera pedagogiska lösningar samt skolans eller förskoleundervisningens verksamhetskultur och på så sätt främja en inkluderande utbildning som omfattar alla elever. Samtidigt stärker reformen också elevens rätt till stödåtgärder och därmed genomförandet av en inkluderande utbildning i enlighet med barnets individuella inlärningsbehov.

Utgångsläget är att eleven har rätt att få stöd i ett så tidigt skede som möjligt och som en del av sin egen grupp. Det ska gå lätt och planmässigt att ordna stöd för eleven. Genom att föreskriva om gruppsspecifika stödformer förflyttar man konkret tyngdpunkten i anordnandet och genomförandet av stödet till tidigt stöd. I propositionen stärks uttryckligen tidiga och förebyggande stödåtgärder, som förväntas förebygga bl.a. anhopningar av inlärningssvårigheter. Denna ändring kan antas förbättra det stöd eleverna får och elevernas förutsättningar att gå framåt i sina studier avsevärt. När stöd ordnas konsekvent genast från förskoleundervisningen och de första skolåren stärks också inlärningsförutsättningarna särskilt hos de elever som inte deltar i småbarnspedagogik, och därmed ökar också jämlikheten mellan eleverna. De gruppsspecifika stödformerna kan antas bidra till att skillnaderna mellan elevernas inlärnings- och skolfärdigheter jämnas ut i början av lärtigen.

Elevens rättigheter och rättsskydd samt vårdnadshavarnas rätt att erhålla stödåtgärder för sitt barn stärks för sin del av att det i propositionen föreslås att det i fråga om elevspecifika stödåtgärder ska fattas ett överklagbart förvaltningsbeslut. Eleverna och vårdnadshavarna drar nytta av att ett förvaltningsbeslut upprättas, eftersom det i beslutet antecknas vilka konkreta stödformer och stödtjänster eleven får rätt till. Vårdnadshavarna kan yrka på rättelse av beslutet hos regionförvaltningsverket. I enlighet med den gällande lagen har vårdnadshavarna inte möjlighet att söka ändring i det intensifierade stöd som eleven får, eftersom det inte fattas något förvaltningsbeslut om det intensifierade stödet. Föräldrarnas ställning stärks ytterligare när beslutet om stödåtgärder upprättas, eftersom utbildningsanordnaren innan beslutet fattas ska höra barnets vårdnadshavare eller lagliga företrädare enligt vad som anges i 34 § i förvaltningslagen.

Det att det föreskrivs om stödet i lagstiftningen garanterar inte i sig att elevernas rättigheter tillgodoses, utan den praktiska tillämpningen har stor betydelse för tillgodoseendet av rättigheterna. En förutsättning för att rättigheterna ska tillgodoses är att man i kommunikationen till utbildningsanordnarna poängterar att syftet inte är att lätta upp modellen med stöd i tre steg, utan att det handlar om ett helt nytt tankesätt som i stället för stödnivåer bygger på elevernas faktiska behov av stödåtgärder, som vid varje tidpunkt främjar elevens lärande. I första hand ordnas stödformer för flexibelt sammansatta mindre elevgrupper (*gruppspecifika stödformer*) enligt elevernas behov och situation, och alla elever har rätt till dessa stödformer. Om de gruppspecifika stödformerna är otillräckliga för ett enskilt barn, har barnet emellertid alltid rätt till individuella stödåtgärder (*elevspecifika stödåtgärder*). Förändringen i tankesättet kan främjas genom tillräcklig kommunikation och utbildning.

Genomförandet av modellen kräver en resursfördelning i inledningsskedet, och därför har det föreslagits att resurser ska reserveras för gruppspecifika stödformer. De gruppspecifika stödformerna bedöms på lång sikt leda till ett mindre behov av elevspecifika stödåtgärder, dvs. de åtgärder som för närvarande kräver mest tid av lärarna. Vidare antas de förtydligade handlingarna frigöra mer tid för lärarna att genomföra stödåtgärderna, vilket främjar tillgodoseendet av elevens rättigheter.

Den nya stödmodellen betonar gruppspecifika stödformer, som utgör en del av undervisningsarrangemangen och därmed den faktiska administrativa verksamheten. I fråga om gruppspecifika stödformer, där mottagarna i regel är en grupp elever, fattas inte något förvaltningsbeslut, eftersom det inte finns någon part som kan specificeras i ett förvaltningsbeslut. Om en elev eller en elevs vårdnadshavare är missnöjd med de gruppspecifika stödformerna kan de anföra klagan om undervisningsverksamheten till de behöriga laglighetsövervakarna på samma sätt som hittills. Om de gruppspecifika stödformerna är otillräckliga har eleven alltid rätt att vid behov få elevspecifika stödåtgärder, om vilka eleven också alltid har rätt att få ett överklagbart förvaltningsbeslut. Enligt den gällande lagen har vårdnadshavarna inte haft möjlighet att söka ändring i det intensifierade stöd som eleven får, eftersom det inte fattas något förvaltningsbeslut om det intensifierade stödet. I fortsättningen ska ett förvaltningsbeslut fattas om alla elevspecifika stödåtgärder, och i förvaltningsbeslutet ska det antecknas vilka alla stödåtgärder och tjänster som eleven får rätt till. I och med ändringen förbättras elevens rätt till individuellt (elevspecifikt) stöd och till det rättsskydd som tryggas i grundlagen och i flera konventioner om mänskliga rättigheter. Vårdnadshavarnas rätt att yttra sig i samband med att beslutet upprättas stärks, eftersom utbildningsanordnaren innan beslutet fattas ska höra barnets vårdnadshavare eller lagliga företrädare enligt vad som anges i 34 § i förvaltningslagen. Vårdnadshavarna i deras egenskap av barnets företrädare eller, i enlighet med förvaltningslagen, den 15-åriga eleven själv kan yrka på rättelse av beslutet hos regionförvaltningsverket. Förslaget uppskattas förbättra vårdnadshavarnas förtroende för att stöd ordnas för eleven i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Bestämmelserna om bildandet av undervisningsgrupper förbättrar på ett betydande sätt lärmiljöns kvalitet och arbetsron i klassen. Gruppens storlek kan beroende på elevantalet och strukturen antingen stödja eller belasta lärandet (Hellström, 2008). Forskningsinformationen om gruppbildning ger vid handen att elever som får stöd drar nytta av att det i samma klass också finns andra elever som får stöd. Samtidigt bör det konstateras att ju fler elever som fick stöd i klassen, desto svagare blev prestationsnivån bland de övriga eleverna (Hienonen, 2020). Lösningen att begränsa undervisningsgruppens sammansättning så att det i en grupp finns högst fem elever som får elevspecifika stödåtgärder främjar således hela gruppens lärande och stämplar inte enskilda elever. Den nationella uppfattningen är att man kan påverka lärandet genom olika faktorer som inverkar på gruppbildningen, t.ex. genom att beakta stödbehoven och främjande modersmål (Bernelius & Huilla 2021). Den allmänna uppfattningen är att

undervisningen är av bättre kvalitet när undervisningsgrupperna är små (Hienonen, 2020). Studierna påvisar dock inte entydigt att klasstorleken har någon betydande inverkan på lärresultaten, och många studieresultat ger vid handen att gruppens sammansättning har en mer betydande roll än den egentliga gruppstorleken (Hattie, 2005; Kupiainen & Hienonen, 2016). Lärarna upplever dock i allmänhet att det är bättre med mindre undervisningsgrupper bl.a. med tanke på grupphanteringen och undervisningen (Hattie, 2005). I en stor grupp blir det ytterst lite tid över för privata möten med en elev (Virtanen, 2013).

I flera studier har lärarna upplevt att de kan ge ett mer högkvalitativt stöd när undervisningsgruppen inte är för stor, eller när antalet elever som behöver stöd i gruppen är måttligt (bl.a. Blatchford m.fl., 2001; Hattie, 2005). En måttlig gruppstorlek möjliggör en bättre arbetsro och kan därigenom inverka på lärresultaten och trivseln i skolan (Blatchford m.fl., 2001). Viljan att minska antalet elever i en klass inom den allmänna undervisningen har i tidigare forskning fast samband med strävan efter att garantera ett tillräckligt stöd (Hienonen, 2020). Nedskärningarna av skolornas resurser och utvidgningen av undervisningsgrupperna har lett till att lärarnas resurser har minskat (Hakanen, 2009). Lärarnas arbetshälsa och arbetsmotivation inverkar på lärarnas förmåga att möta elevernas stödbehov och på det språkliga stöd som läraren ger eleverna (Lerikkanen m.fl., 2020). Lärarens möjligheter att möta gruppens behov och stödja eleverna har en positiv effekt på elevernas lärande och arbete.

Att höra barnen är en viktig del av bedömningen av konsekvenserna för barn. Som en del av beredningsarbetet har ett omfattande samråd ordnats med barnen i årskurs 1-9. De centrala budskapen har beaktats i beredningen av lagstiftningen, och de kommer också att rapporteras som en separat publikation. I samrådet med eleverna fokuserade man på de faktorer som enligt barnens egen uppfattning främjar lärandet och på faktorer som eleverna anser att har en negativ effekt på lärandet. Det viktigaste för eleverna är att få stöd och hjälp med skoluppgifter av vuxna och vänner samt arbetsron på lektionerna. Även läromedlen och de digitala verktygen har en främjande effekt på lärandet enligt eleverna. Faktorer som enligt eleverna försvårar lärandet var brist på läromedel och hjälp samt brist på arbetsro.

Propositionen har konsekvenser för elever med invandrabakgrund. Stödundervisningen i undervisningsspråket kan i praktiken främja även invandrabarnens ställning genom att den främjar barnets och hela familjens integration, då förutsättningarna för att lära sig undervisningsspråket och klara av att gå i skolan ökar.

Elever med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga

Propositionen har konsekvenser för tillgodoseendet av rättigheterna för barn med funktionsnedsättning. Strävan har varit att alla barns lika möjlighet till lärande, även barn med funktionsnedsättning, tryggas i lagstiftningen om grundläggande utbildning. Utgångspunkten är ett inkluderande tankesätt enligt artikel 24 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, där det i sista hand är fråga om jämlikhet. Barn med funktionsnedsättning får inte enbart på grund av sin funktionsnedsättning avlägsnas från den närskola och den klass som de enligt 6 § i lagen om grundläggande utbildning ska ha. Syftet med bestämmelserna om stöd för lärande och ordnande av undervisning för en elev som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga är att främja alla barns lika rätt till lärande och att trygga lämpliga arrangemang och rimliga anpassningar så att undervisning kan ordnas för dem och så att deras behov av stöd för lärande kan mötas.

Den förlängda läroplikten har gällt barn med svår funktionsnedsättning, såsom syn- och hörselskadade barn, barn med andra grava fysiska eller psykiska funktionshinder eller försening i utvecklingen samt svårt sjuka barn. Förslaget att den förlängda läroplikten ska delas in i

tidigarelagd läroplikt och ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga gäller i synnerhet dessa barn.

Barn med svår funktionsnedsättning och sjuka barn utgör inte någon enhetlig grupp, eftersom funktionsnedsättningen eller sjukdomens art och svårighetsgrad kan variera. Beslut om förlängd läroplikt fattas inte heller i nuläget automatiskt, utan i bedömningen av huruvida villkoren för förlängd läroplikt uppfylls fattar utbildningsanordnaren ett individuellt beslut om varje barn. Rätten att få ett individuellt beslut om längre läroplikt än vad som anges i lag bibehålls oförändrad. Det är i första hand fråga om en begreppslik ändring som förtydligar nuläget, där alla omfattas av läroplikt till 18 års ålder och läroplikten i praktiken endast kan förlängas så att den uppkommer tidigare. Begreppet förlängd läroplikt styr inte tillräckligt tydligt utbildningsanordnaren till att fatta beslut om förlängd läroplikt innan läroplikten inleds, så att barnet kan utnyttja den förlängda tiden för lärande fullt ut. Det att begreppet ändras till tidigarelagd läroplikt kan styra allt fler utbildningsanordnare till att fatta beslutet i ett tidigt skede, vilket främjar barnens jämlikhet. Detta förutsätter att utbildningsanordnarna har tillräckligt med information om ändringen.

Det nuvarande antalet andra elever än elever med mycket svår funktionsnedsättning kan minska i och med den nya regleringen, i och med att antalet beslut som fattats på basis av en diagnos, utan att det funnits något faktiskt behov av längre tid för fullgörande av den förlängda läroplikten eller andra arrangemang i anslutning till stöd för lärande som medför tilläggskostnader, minskar. Samtidigt kan bestämmelserna om anordnande av undervisning för elever med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga leda till ett ökat antal beslut i fråga om elever vars skada, sjukdom eller funktionsnedsättning yppar sig senare under den grundläggande utbildningen, eftersom en del av dessa elever i nuläget kan ha fallit utanför den förlängda läroplikten. Det att det i fortsättningen föreskrivs på lagnivå om undervisning som anordnas enligt verksamhetsområde förbättrar situationen och rättigheterna för barn med funktionsnedsättning. De tre kriterier för tilläggsfinansiering som bevaras i finansieringen av undervisnings- och kulturverksamhet tryggar alltså att de tilläggskostnader som orsakas av undervisning som ordnas för barn med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga täcks.

Det att en bestämmelse om konsultativ sjukhusundervisningstjänst fogas till lagstiftningen uppskattas få positiva effekter med tanke på barnen. Barn och unga som är intagna för specialiserad sjukvård är i utsatt ställning. Med hjälp av en förebyggande tjänst som sätts in i rätt tid kan man undvika anhopningar av problem och relaterad skolfrånvaro. Enligt undervisnings- och kulturministeriets uppfattning har i synnerhet vårdköerna inom barn- och ungdomspsykiatri ökat. Alla barn och unga har således på grund av fördröjd tillgång till vård eller långa avstånd inte en jämlik möjlighet att delta heller i sjukhusundervisning, t.ex. i glesbygder och i vissa svenskspråkiga områden. Den förebyggande, konsultativa sjukhusundervisningstjänsten bedöms på lång sikt bidra också till att behovet av egentlig sjukhusundervisning minskar. Den förebyggande, konsultativa sjukhusundervisningstjänsten kan erbjuda närskolorna lämpliga förfaranden och därmed förbättra skolornas beredskap att stödja t.ex. elever med psykiska utmaningar. Antalet elever som kommer att omfattas av konsultationerna kan uppskattas utifrån antalet konsultationer som genomförts i projektet för konsultativ sjukhusundervisning. Under läsåren 2021–2022 och 2022–2023 var antalet genomförda konsultationer 11 650, och dessa påverkade undervisningen av 5 028 elever och deras lärares arbete och kompetens, samt därigenom olika skol- och klassgemenskaper.

4.2.4 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen och likabehandling

Enligt PISA-undersökningens resultat kan man i alla deltagarländer se ett samband mellan föräldrarnas utbildning, yrke och hemmets ekonomi (den socioekonomiska bakgrunden) och elevernas kunskaper. Även i de nationella bedömningarna av lärresultaten har man observerat att familjebakgrunden påverkar resultaten mellan olika elever och skolor. De utvärderingar som gjorts av Nationella centret för utbildningsutvärdering Karvi ger vid handen att barn till högutbildade vårdnadshavare i början av den grundläggande utbildningen ligger nästan ett år före i sina kunskaper i matematik och modersmål jämfört med barn till lågutbildade vårdnadshavare. Lärresultaten korrelerar också starkt med regionernas socioekonomiska situation och utbildningsnivån hos elevernas föräldrar. I vissa bostadsområden i stora städer kan t.o.m. 75 procent av de vuxna vara högutbildade, medan motsvarande andel någon annanstans kan vara knappt 20 procent. Dessa skillnader återspeglar sig också i elevernas lärresultat för skolorna i respektive område.

De nationella utvärderingarna av lärresultaten visar att antalet elever med svaga kunskaper har ökat avsevärt framför allt när det gäller läskunnighet och kunskaper i matematik och naturvetenskaper. I nuläget behöver var fjärde elev i grundskolan intensifierat eller särskilt stöd, och enligt statistiken verkar stödbehovet öka.

Det finns skillnader mellan könen när det gäller lärresultat, sökandet till utbildning samt avhopp från utbildning. Under det senaste decenniet har en könsrelaterad utveckling noterats i lärresultaten främst till godo för flickorna. Av internationella undersökningar och nationella utvärderingar av lärresultaten framgår det t.ex. dels att läskunnigheten försämrats, dels att det finns skillnader i läskunnigheten mellan könen. Jämfört med PISA-resultaten från 2022 har Finlands poängmedelvärde i kunskaperna i modersmål och litteratur sjunkit med hela 30 poäng från 2018. Enligt Statistikcentralens uppgifter är det vanligare att pojkar får intensifierat stöd och särskilt stöd jämfört med flickor. Av de elever som fick intensifierat stöd 2023 var 61 procent pojkar och 39 procent flickor. Av dem som fick särskilt stöd var 69 procent pojkar och 31 procent flickor. Av alla elever inom den grundläggande utbildningen 2022 var 51 procent pojkar och 49 procent flickor. Antalet elever som på ett eller annat sätt avbrutit sin grundläggande utbildning under läsåret 2018—2019 var sammanlagt 443. Av alla som avbrutit sin skolgång var 43 procent flickor och 57 procent pojkar

Propositionen antas förbättra jämställdheten mellan könen och minska risken för marginalisering, eftersom de stärkta stödåtgärderna för lärande förbättrar elevernas förutsättningar att gå framåt i sina studier och fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. En annan lösning som bedöms förbättra jämställdheten och likvärdigheten är det att det framöver i en undervisningsgrupp kan finnas högst fem elever som får undervisning av en speciallärare eller specialklasslärare som en elevspecifik stödåtgärd. Denna begränsning förbättrar det stöd som ges och stärker således stödåtgärderna samt därigenom elevernas förutsättningar att gå framåt i sina studier och fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Pojkarna drar den största nyttan av att stödet för lärande stärks, eftersom majoriteten av de elever som behöver mest stöd och klarar sig sämst är pojkar. Alla kön gynnas emellertid av förändringen, även om effekten är störst i fråga om pojkar.

Flera utredningar och undersökningar som gjorts under de senaste åren har visat att det finns tydliga skillnader mellan olika områden och utbildningsanordnare när det gäller tillgången till stöd. De regionala skillnaderna återspeglar sig i urvalsbaserade bedömningar och i statistiken över specialundervisning. De regionala skillnader i påvisat kunnande som kan observeras i hela åldersklassen återspeglar sig också i kunskapsresultaten för de elever som får stöd. (Vainikainen m.fl. 2018; Lintuvuori & Rämä 2022). De regionala skillnaderna uppskattas minska i och med

propositionen, eftersom den tydligare och mer exakta regleringen samt bestämmelserna om resursfördelning i fråga om gruppsspecifika stödformer leder till en enhetligare praxis i kommunerna.

Privata utbildningsanordnare som har fått tillstånd att ordna utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning är i nuläget inte skyldiga att ge särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning. I propositionen föreslås det att en motsvarande bestämmelse som finns i gällande 17 § 5 mom. ska bevaras i det nya 20 f § 2 mom. Skyldigheterna att ordna stöd enligt lagen om grundläggande utbildning utvidgas således inte i fråga om privata utbildningsanordnare genom denna proposition. På grund av de olika skyldigheter som gäller vid anordnande av stöd står de elever som deltar i en kommunal utbildningsanordnares undervisning och de elever som får undervisning av en privat utbildningsanordnare de facto inte i helt samma inbördes ställning. Det här är dock inte en situation som skapas genom denna proposition, utan den råder redan nu. Många privata utbildningsanordnare ordnar dessutom särskilt stöd trots att de inte är skyldiga att göra det enligt lag. Exempelvis de skolor vars undervisning bygger på steinerpedagogik har en anteckning om denna uppgift i sitt tillstånd för ordnande av utbildning. Denna fråga ska i enlighet med regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering behandlas som en del av en proposition om att höja hemkommunersättningen.

Olika studier och utredningar (bl.a. Bernelius och Huilla, 2021) ger vid handen att riktandet av stöd till elever med främmande språk som modersmål har varit förknippat med vissa utmaningar i skolorna, eftersom det är svårt att veta om elevens stödbehov beror på inlärningssvårigheter eller utmaningar med språkinläringen. På grund av de språkliga utmaningarna är det svårt att testa kunskaperna och färdigheterna hos elever med ett främmande språk som modersmål, och skolorna är till stor del beroende av den information som de fått av föräldrarna. Av denna anledning finns det en risk för att stödet till elever med ett främmande språk som modersmål kan ha riktats fel, eller att en elev genom ett beslut om särskilt stöd hänvisas till smågruppsundervisning trots att eleven i själva verket skulle behöva stöd med att lära sig språket. När stödmodellen lättas upp och antalet handlingar minskar till två kan detta underlätta bedömningen av stödbehovet, i och med att det stöd som ges eleven inte behöver ställas i proportion till modellen med stöd i tre steg och grunderna för dessa. Detta antas främja möjligheten för elever med ett främmande språk som modersmål att få stöd på lika grunder och förutsättningarna för att stödet fördelas rätt.

Propositionen har konsekvenser för barn med funktionsnedsättning med avseende på deras rätt till undervisning samt hjälp och stöd som de behöver för detta. Barn med funktionsnedsättning har enligt grundlagen en jämlik rätt till grundläggande utbildning och lärande enligt sin egen förmåga. Ofta behöver de dock särskilda tjänster eller individuella åtgärder för att kunna delta i skolgemenskapen och undervisningen. Barn med funktionsnedsättning har rätt att få den hjälp och det stöd de behöver för att kunna utbilda sig (artikel 23 i FN:s konvention om barnets rättigheter). Utbildningsanordnaren har enligt 15 § i diskrimineringslagen (1325/2014) en särskild skyldighet att göra de ändamålsenliga och rimliga anpassningar som behövs utgående från bestämmelserna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Enligt 8 § 2 mom. i diskrimineringslagen betraktas vägran att göra rimliga anpassningar som diskriminering. Begreppet inkluderande utbildning syftar på en princip enligt vilken var och en har en grundläggande rätt till utbildning på lika grunder. Med tanke på rättigheterna för personer med funktionsnedsättning är syftet särskilt att via utbildning säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter för alla personer med funktionsnedsättning (FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, 2016). Syftet är att genom en positiv särbehandling i lagstiftningen om ordnande av utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga se till att jämlikheten faktiskt tryggas i fråga om dessa elever.

4.2.5 Samhälleliga konsekvenser

Reformen av lagstiftningen om lärande och skolgång är en strukturell reform som kan leda till en bestående förbättring när det gäller möjligheterna för eleverna i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen att delta i undervisning, framskrida i studierna och fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. I och med att stödåtgärderna till eleverna stärks kommer antalet elever som inte fullgör den grundläggande utbildningens lärokurs högst sannolikt att minska, vilket innebär att en större del av befolkningen fullgör sin läroplikt.

Lärarbetets och lärarutbildningens attraktivitet har under de senaste åren utmanats av uppfattningar om att lärarnas arbetsförhållanden har försämrats. Dessa uppfattningar kopplas ofta till ett ineffektivt stödsystem för lärande, oroliga undervisningsgrupper och ett ökat administrativt arbete. I synnerhet upprättandet av handlingar som hör till systemet med stöd i tre steg har upplevts kräva mycket tid och öka lärarnas arbetsbörda (Pulkkinen & Jahnukainen, 2015). När stödet för lärande och skolgång förtydligas och de administrativa arbetsuppgifterna helt konkret minskar leder det till en mindre arbetsbelastning för lärarna och därmed till att allt fler söker sig till lärarbranschen och hålls kvar där. Dessutom blir det enklare att fylla i alla handlingar i och med att antalet handlingar minskar och innehållet i dem förtydligas, varvid det sannolikt också blir tydligare hur stödet till en elev ska riktas. Ett rätt riktat stöd stärker elevens rätt att få det stöd han eller hon behöver.

Bestämmelserna om bildandet av undervisningsgrupper inom den grundläggande utbildningen förbättrar avsevärt lärarens möjligheter att undervisa samt möjligheten att beakta olika elever och ordna det stöd som behövs i gruppen. Begränsningen av undervisningsgruppens sammansättning så att det i en grupp kan finnas högst fem elever som i form av en elevspecifik stödåtgärd får undervisning av en speciallärare eller specialklasslärare innebär en stor förbättring jämfört med nuläget, där det i en grupp som undervisas av en lärare kan finnas fler än tio elever som får olika typer av stöd. En enkät bland lärarna visade att majoriteten uttryckligen önskade att undervisningsgruppernas storlek ska minskas eller begränsas för att stöd ska kunna ordnas.

Regleringen av stödet för lärande och skolgång har konsekvenser för sysselsättningen med avseende på utbildningsanordnarnas personal. Enligt lagstiftningen ska en utbildningsanordnare ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande samt skolgångsbiträden. Dessutom kan utbildningsanordnaren ha timlärare. Utbildningsanordnaren ska också säkerställa att undervisningsarrangemangen stöder undervisningen och samtidigt se till att det finns tillräckligt med personal så att både gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder kan ordnas.

Det har uppskattats att det behövs 150 nya speciallärare inom den grundläggande utbildningen för att skyldigheterna att genomföra gruppspecifika stödformer ska kunna fullgöras, och detta får kortsiktiga direkta konsekvenser för efterfrågan på arbetskraft. Antalet personer som för närvarande avlägger sin speciallärarexamen motsvarar ungefär antalet speciallärare som går i pension eller lämnar branschen av andra orsaker, och därför återspeglar sig konsekvenserna som ett behov av att utbilda fler speciallärare. En del av det behov som uppstår till följd av propositionen kan eventuellt fyllas genom att behöriga personer som för närvarande inte arbetar som speciallärare eller specialklasslärare återrekryteras till undervisningsuppgifter. Alternativt kan arbetet fördelas på lämpligt sätt bland den nuvarande personalen eller ett system med övertidstimmar införs utöver undervisningsskyldighetstimmarna. Särskilt på lång sikt uppskattas behovet av elevspecifika stödåtgärder minska i och med att tyngdpunkten i verksamheten övergår till genomförande av gruppspecifika stödformer. Detta antas leda till att behovet av specialklasslärare minskar något och att fokus tydligare än hittills läggs på

undervisning som ges av en speciallärare antingen som en gruppsspecifik stödform eller en elevspecifik stödåtgärd. I och med detta och med tanke på att antalet barn minskar kommer behovet av alla speciallärare sannolikt på lång sikt att stabilisera sig på den nuvarande nivån.

Åtgärderna för att säkerställa undervisningsarrangemang som stöder undervisningen och stärka genomförandet av gruppsspecifika stödformer kan få konsekvenser för sysselsättningen och rekryteringsbehovet i fråga om andra lärare, skolgångsbiträden eller annan personal, men med beaktande av den långsiktiga utveckling av antalet barn som förutspås kan personalbehoven och sysselsättningen på lång sikt antas stanna på nuvarande nivå, och personalbehoven kan t.o.m. minska.

Den föreslagna reformen av den förlängda läroplikten kan också i viss mån inverka på utnyttjandet av partiell vårdledighet enligt arbetsavtalslagen (55/2001) och lagen om sjöarbetsavtal (756/2011) och partiell vårdpenning enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996), om antalet elever som i framtiden deltar i undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning är något större än antalet elever som i nuläget fullgör förlängd läroplikt.

4.2.6 Konsekvenser för dataskyddet och informationshanteringen

Dataskydd

Det nationella handlingsutrymmet och uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter behandlas i avsnitt 11.

När det gäller dataskydd ska utbildningsanordnarna fästa särskild uppmärksamhet vid vissa skyddsåtgärder som avses i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen (1050/2018), närmare bestämt åtgärder för att det i efterhand ska kunna säkerställas och bevisas vem som har registrerat, ändrat eller överfört personuppgifter, åtgärder för att höja kompetensen hos den personal som behandlar personuppgifter samt utnämning av ett dataskyddsombud. Exempelvis dessa åtgärder ska redan i nuläget vidtas när personuppgifter behandlas i anslutning till stöd som ges inom den grundläggande utbildningen. Vidare är de utbildningsanordnare som anges i 4, 7 och 8 § i lagen om grundläggande utbildning informationshanteringsenheter enligt lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen, vilket innebär att de omfattas av de skyldigheter avseende informationsenhet som anges i 4 kap. i den lagen.

Enligt förslaget ska rätten att få uppgifter inte utvidgas till att omfatta andra myndigheter. Till exempel föreslås det i denna proposition inga ändringar av rätten att lämna ut information och rätten att få information i det yrkesövergripande samarbetet, utan bestämmelser om detta finns i den gällande lagstiftningen. Uppgifter som i konstitutionellt hänseende bedöms vara känsliga, såsom klientuppgifter inom socialvården, behandlas vanligtvis inom elevhälsotjänsterna. Bestämmelser om utlämnande av uppgifter och rätten att få uppgifter i anslutning till elevhälsotjänster finns i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013). Vidare föreskrivs det i 40 och 41 § i lagen om grundläggande utbildning om hemlighållande och behandling av personuppgifter samt om rätten att få information.

De ovannämnda skyddsåtgärderna som grundar sig på lagstiftning bedöms vara tillräckliga, och därför anses det inte vara nödvändigt att föreskriva om ytterligare åtgärder.

Utbildningsstyrelsen utfärdar i grunderna för läroplanen enligt den föreslagna 20 d § närmare bestämmelser om bedömningen av behovet av stöd, och enligt 20 e § närmare bestämmelser om en plan för genomförande av elevspecifikt stöd. I paragraferna föreskrivs det om handlingarnas

innehåll. Utbildningsstyrelsen preciserar i läroplansgrunderna vad dessa handlingar ska innehålla i syfte att säkerställa att innehållet blir enhetligt.

Den föreslagna 4 a §, som gäller konsultativ sjukhusundervisningstjänst, handlar i synnerhet om delning av kompetens i anslutning till sjukhusundervisning. Detta kräver inte behandling av personuppgifter i anslutning till en enskild elevs stöd.

Informationshantering

Utmaningar med det gällande stödsystemet som lyftes fram vid samråden med intressentgrupperna och utbildningsanordnarna var framför allt att systemet är otydligt och inflexibelt. Genom de föreslagna ändringarna förtydligas stödsystemet genom att stödbegreppen och handlingarna uppdateras och därmed blir mer ändamålsenliga. Propositionen har konsekvenser för utbildningsanordnarnas befintliga informationssystem och den nationella informationsresursen. Den orsakar inga ändringar i grunderna för olika aktörers rätt att få uppgifter av andra aktörer. Utbildningsanordnaren ska, precis som hittills, bedöma vilka uppgifter som måste anses vara nödvändiga för ordnandet av undervisningen.

Det föreslås att utbildningsanordnarna inte ska behöva upprätta lika många handlingar om stöd som tidigare. I propositionen föreskrivs det om bedömning av behovet av elevspecifika stöd, beslut om stöd och en plan för genomförande av stöd. Pedagogiska bedömningar och pedagogiska utredningar görs inte längre som separata bedömningar, och planer för lärande och individuella planer för anordnande av undervisning utarbetas inte längre som separata planer. På så sätt förtydligas helheten av handlingar som gäller inledande och uppföljning av stödet.

I propositionen förenhetligas dessutom registreringen av elevuppgifter genom att det föreskrivs om de uppgifter som måste antecknas i handlingen om bedömning av stödbehovet och genomförande av stödet. Dessa ändringar gör det möjligt att upprätta nationellt enhetliga anvisningar till stöd för registreringen. Enhetlig registreringspraxis är en nödvändig förutsättning för att man i framtiden ska kunna få nationella uppgifter till stöd för beslutsfattandet direkt från stödhandlingarna. Eftersom den information som kan överföras är mer användbar än tidigare har detta en inverkan på överföringen av information mellan olika aktörer.

Uppbyggandet av detta handlingssystem kräver ändringar av engångskaraktär och bestående ändringar i utbildningsanordnarnas modeller och praxis för informationshantering. Ändringarna av engångskaraktär ska göras vid övergången från den nuvarande handlingshelheten till den föreslagna modellen. De bestående ändringarna går ut på att etablera de nya förfarandena för registrering av handlingar och informationshanteringsprocesserna. Propositionen anses därför ha konsekvenser för utbildningsanordnarnas befintliga informationssystem och för informationsresurserna.

I 40 och 41 § i den gällande lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det om behandling och hemlighållande av personuppgifter samt om utbildningsanordnarens rätt att få uppgifter och lämna ut uppgifter mellan olika aktörer i syfte att ordna undervisning för eleven. De nya handlingar som föreslås ska vara sekretessbelagda.

De stöduppgifter som utgör grund för utbildningsanordnarnas finansiering ska registreras med stöd av lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017) i Utbildningsstyrelsens nationella, centraliserade integrationservice (KOSKI) för studierättigheter och prestationer. Inga ändringar behövs i lagstiftningen om nationella informationsresurser med anledning av propositionen. Enligt lagens 6 § meddelar Utbildningsstyrelsen närmare föreskrifter om bl.a.

datastrukturen i fråga om uppgifter som gäller grundläggande utbildning. Propositionen kräver vissa ändringar i KOSKI-registrets datastruktur när det gäller den förlängda läroplikten, för att de uppgifter som ska anmälas som grund för finansieringen ska kunna samlas in. I fortsättningen ska ett förvaltningsbeslut om ordnande av undervisning för en elev som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga enligt den föreslagna 20 i § lagen om grundläggande utbildning antecknas i KOSKI-registret, liksom även information om huruvida elevens undervisning ordnas enligt verksamhetsområde eller läroämnen. I fråga om 5- och 6-åriga elever som deltar i förskoleundervisning behöver det antecknas i systemet om ett förvaltningsbeslut om tidigare lagd läroplikt har fattats enligt 2 § i läropliktslagen. Utöver det som anges ovan ska nödvändiga uppdateringar av termer göras i Statskontorets och Utbildningsstyrelsens insamlingar av kostnadsuppgifter. Ändringar behöver också göras i informationsregisterernas, dvs. utbildningsanordnarnas, system.

Förutom de uppgifter som ska införas i Koski-registret har undervisnings- och kulturministeriet samlat in nationell information om andra uppgifter än de som använts som grund för finansieringen med hjälp av en separat datainsamling som beställts från Statistikcentralen. Undervisnings- och kulturministeriet uppskattar att det finns behov av en motsvarande nationell datainsamling även i fortsättningen i fråga om de stöduppgifter som inte används som grund för finansieringen. I samband med bedömningen av eventuella ändringar ska dataskyddet och behandlingen av särskilda kategorier av personuppgifter beaktas.

4.3 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Lagberedningen bygger dels på slutrapporten från arbetsgruppen Utbildning för alla som berett åtgärder för att främja stödet för lärande, stödet till barnet och inkludering inom småbarnspedagogiken samt förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen (UKM 2022:44), dels på utredningar, enkäter och samråd som genomförts som bakgrund till arbetsgruppens arbete. Arbetsgruppens slutrapport ger vid handen att stödet för lärande och skolgång som helhet behöver förtydligas. Arbetsgruppen fokuserade i sin slutrapport på att förtydliga specifikationerna av de s.k. stödnivåerna och deras kontaktytor på nationell nivå. Den utredning som genomfördes som bakgrund till arbetsgruppens arbete (UKM 2022:6) samt tidigare utredningar och studier visade dock att de lokala definitionerna och tolkningarna av stödnivåerna varierar så till den grad att definitionerna av de nationella kriterierna inte ansågs vara ändamålsenliga.

Elevernas rätt att få det stöd de behöver för sitt lärande och sin skolgång varierar mellan olika utbildningsanordnare. Eftersom anordnandet av stöd enligt den gällande lagstiftningen baserar sig på nivåer har utbildningsanordnarna i sin praxis tillämpat olika principer för vilken stödnivå en elev ska hänvisas till och vilka stödformer eleven får på olika stödnivåer. Rätten till stöd kan tillgodoses genom lag antingen a) *genom uttryckliga bestämmelser som ger en elev subjektiv rätt att få stöd när behovet av stöd framkommer*, eller b) *genom stöd som ordnas i och med skyldigheten att ordna småbarnspedagogik*. Den gällande lagen om grundläggande utbildning skapar en subjektiv rätt till stöd när ett stödbehov framkommer. Det finns inga bestämmelser om kriterierna för beviljande av stöd eller om stödbelopp. Detta är en bidragande faktor till att praxis hos anordnare av förskoleundervisning och grundläggande utbildning varierar.

I den gällande lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det inte om tre stödnivåer eller stöd i tre steg. Den gällande lagstiftningen innehåller bestämmelser om intensifierat stöd och särskilt stöd, samt om stödundervisning och specialundervisning på deltid som stödformer. Styrning avseende en s.k. tredje stödnivå, allmänt stöd, har endast genomförts på nivån för läroplansgrunder. I samband med lagberedningen övervägde man att föreskriva i lag om en tredje stödnivå, men eftersom forskning och utredningar tydligt visar att praxis varierar mellan

utbildningsanordnarna uttryckligen när det gäller stödnivåer konstaterades det att det inte främjar reformens målsättningar att definiera en tredje stödnivå.

I nuläget varierar tolkningarna och genomförandet mycket i fråga om allmänt stöd, och det finns inte heller någon relevant statistik eller datainsamling, vilket gör det synnerligen utmanande att i lag föreskriva om en allmän stödnivå. I en utredning som genomfördes för undervisnings- och kulturministeriet i syfte att klargöra utbildningsanordnarnas uppfattningar om hur stödet har arrangerats i kommunerna kartlades också utbildningsanordnarnas nuvarande tolkning av det allmänna stödet. Så gott som alla utbildningsanordnare (98 %) höll med påståendet i enkäten enligt vilket allmänt stöd kan definieras som god grundläggande utbildning som alla elever ska ha tillgång till. Under den period eleven får allmänt stöd ges stödåtgärder tillfälligt eller kortvarigt. Eleven övergår till intensifierat stöd om stödbehovet blir kontinuerligt eller regelbundet och de stödåtgärder som använts inom det allmänna stödet är otillräckliga. Gränsen mellan allmänt och intensifierat stöd verkar dock vara något oklar. (Lintuvuori & Rämä, 2022). Närmare begreppsdefinitioner saknas om stödnivåerna, stödets regelbundenhet och långvarighet eller vad som i praktiken avses med flera stödformer. En närmare definition av stödnivåerna skulle behövas för att förenhetliga utbildningsanordnarnas praxis men ansågs ändå inte vara av kritisk betydelse för att eleverna ska få tillräckligt med stöd.

Enligt 80 § i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Principen om förvaltningens lagbundenhet förutsätter att bestämmelser om individens rättigheter utfärdas genom lag. Att bestämmelser utfärdas uttryckligen genom lag främjar för sin del rättssäkerhet och likabehandling. Det är också fråga om utövande av offentlig makt i förhållande till individen, vilket i enlighet med 2 § 3 mom. i grundlagen ska bygga på lag. Utgångspunkten är att det alltid ska framgå av lag vilken myndighet som är behörig. Med beaktande av vad som anförts ovan har man i propositionen valt det alternativ som bäst kan anses tillgodose grundlagen och elevernas rätt att få de konkreta stödåtgärder som de behöver. Det föreslås att bestämmelser om elevens rätt till stödåtgärder uttryckligen utfärdas genom lag.

4.4 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Lagstiftningen i Norden

Lagstiftningen om stöd för lärande har analyserats i förhållande till lagstiftningen i Norden med anledning av att utbildningssystemen påminner om varandra. Lagstiftningen i alla nordiska länder bygger på att eleven i regel har rätt att få undervisning i sin närskola. De övriga nordiska länderna tillämpar inte olika stödnivåer, såsom Finland, utan de föreskriver om grundläggande utbildning och specialundervisning. Stödet är ofta förenat med ett bedömnings- och samarbetsförfarande med vårdnadshavarna. De nordiska länderna förutsätter också i sin lagstiftning att en plan för genomförande av stödet ska upprättas och att genomförandet ska följas upp.

Sverige

I Sverige bygger all undervisning i regel på en nationell läroplan, men betoningen ligger på individuella mål för lärandet enligt elevens behov. Elever som har en syn- eller hörselskada, döva elever samt elever som har en utvecklingsstörning eller svår tal- eller språkstörning har möjlighet att studera i en specialskola.

I Sveriges lagstiftning är rätten till stödåtgärder för lärande i skolorna bunden till vissa minimikriterier för kunnande. Om en elev inte uppnår målen i läroplanen görs en bedömning av

behovet av särskilt stöd. Läraren bedömer ofta i samarbete med elevhälsopersonalen hur eleven presterar på skol- och gruppnivå och på individuell nivå och strävar efter att utreda om behovet av särskilt stöd gäller ett enda läroämne eller om eleven behöver stöd i flera eller alla läroämnen.

Enligt svensk lagstiftning ska ett individuellt studieprogram upprättas för läropliktiga som behöver stöd samt även en plan för hur det ska genomföras. Planen för elevens stödbehov bygger på en bedömning. Lärarna upprättar i allmänhet planerna i samråd med eleverna, deras föräldrar och speciallärarna. Planerna utvärderas regelbundet. Elever som behöver särskilt stöd har rätt till specialundervisning. Om det utifrån en bedömning framkommer att en elev behöver särskilt stöd genomförs stödet i första hand så att undervisningen differentieras kraftigare inom elevens egen undervisningsgrupp. Om skolan inte klarar av att stödja eleven tillräckligt mycket för att eleven ska uppnå målen och det behövs ett mer bestående och starkare stöd, fattas beslut om att eleven behöver särskilt stöd.

Norge

I Norge har varje barn enligt lagen om grundläggande utbildning samma rätt att gå i skola i 13 år. Lagen gäller den grundläggande utbildning och undervisning på andra stadiet som ges i skolor och läroanstalter med offentliga huvudmän. I lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det separat om specialundervisning.

Den norska lagstiftningen framhäver lärmiljöns betydelse för elevernas välbefinnande och lärande. I lagen om grundläggande utbildning konstateras det att alla elever i grundskolan, på andra stadiet och i gymnasiet har rätt till en sund fysisk och psykosocial miljö som främjar elevens hälsa, välbefinnande och lärande. Skolorna ska systematiskt bevaka lärmiljön och vidta åtgärder för att uppfylla de villkor som anges i lagen om grundläggande utbildning.

Grundskoleelever har rätt att gå i den skola som finns på kortaste avstånd från deras bostadsområde. Vidare konstateras det i lagen att eleverna ska delas in i klasser eller undervisningsgrupper, som motsvarar deras behov av social samhörighet. Eleverna kan delvis också vid behov delas in i andra grupper. Eleverna får i regel inte delas in i grupper på basis av sin förmåga, sitt kön eller sin etniska bakgrund.

Enligt norsk lagstiftning är de elever som inte klarar av att prestera nöjaktigt i normal undervisning berättigade till specialundervisning. Skolan ska besluta utifrån en expertbedömning om en enskild elev har rätt till specialundervisning. Det centrala målet för daghemmen och skolorna i Norge är att stärka varje barns delaktighet. Specialundervisningen eller stödet ska utgöra en fast del av det allmänna utbildningssystemet och ges till de barn som behöver det i deras närskola.

Danmark

I Danmark är alla skolor (inkl. privata skolor) skyldiga att vid behov tillhandahålla specialundervisning. Dessutom fungerar en del av skolorna som specialskolor. Den danska lagstiftningen betonar skolornas skyldighet att differentiera undervisningen i syfte att beakta elevernas förutsättningar för lärande, bakgrund och behov. I Danmark kan skolorna vid behov också ge eleverna stödundervisning. Detta kan genomföras som ett ökat antal lektioner i grupp eller på individuell nivå, eller med hjälp av pedagogiska biträden och skolgångsbiträden. Beslutet om att eleven ska delta i stödundervisning fattas av skolan i samråd med föräldrarna. Det finns inget behov av en pedagogisk eller psykologisk bedömning, om hemmet och skolan tillräckligt tydligt kommer överens om stödundervisningen.

Enligt dansk lagstiftning är det möjligt för en elev att delta i specialundervisning, men endast om stödundervisning visat sig vara otillräcklig. Barn eller elever som behöver mer än nio timmar stödundervisning i veckan kan övergå till specialundervisning. Detta förutsätter en individuell bedömning med hjälp av pedagogiska och psykologiska tjänster, och föräldrarna ska delta i beslutsprocessen.

Specialundervisningen innefattar differentierad undervisning, rådgivning, praktiskt stöd och personligt stöd. Därför är det ofta också andra yrkespersoner än lärare som arbetar med eleverna. Barn med mycket svår funktionsnedsättning, vars undervisning inte kan ordnas i en vanlig grundskola, kan behöva placeras i en specialskola eller i en specialklass i grundskolan.

Island

Enligt isländsk lagstiftning har barn och unga med särskilda inlärningssvårigheter eller socioemotionella problem rätt att få särskilt stöd för lärande. Huvudprincipen är att specialundervisning ska ordnas i elevernas närskola. Om elevens föräldrar eller vårdnadshavare, lärare eller andra sakkunniga upplever att eleven inte får ändamålsenlig undervisning i sin närskola, kan föräldrarna eller vårdnadshavarna ansöka om en plats på en specialskola för eleven. Undervisningen kan ske individuellt eller i grupp, i en specialklass eller i en specialskola.

I Islands läropliktslag (2008) klargjordes för första gången kravet på elevernas utbildning i en inkluderande skola: enligt lagen ska utbildningen ordnas i elevens närskola oberoende av elevens fysiska eller psykiska förmåga. I läropliktslagen används begreppen stödsystem och stödtjänst i stället för specialundervisning. Enligt lagen ska skolorna också ha en plan för screening av elevernas stödbehov och för att säkerställa att de får det stöd de behöver.

I Island tillämpas en separat läropliktsförordning på läropliktiga som behöver särskilt stöd efter behovsprövning.

Syftet med förordningen är att garantera eleverna lika möjligheter både till utbildning och till ett aktivt deltagande i undervisning i enlighet med konventionen om barnets rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Genom denna reglering strävar man efter att säkerställa att de har samma rättigheter till jämlika utbildningsmöjligheter som alla andra elever.

5 Remissvar

Remiss

Utkastet till regeringens proposition var ute på remiss den 7 maj–den 18 juni 2024. Sammanlagt begärdes ett yttrande av 122 olika utbildningsanordnare, myndigheter, förbund, organisationer, föreningar och andra centrala aktörer, och 81 yttranden inkom.

Allmänt

Så gott som alla remissinstanser ansåg att totalreformen av stödet för lärande och skolgång är nödvändig och att propositionens struktur och lagförslagen är ändamålsenliga.

Enligt remissinstanserna har de riktlinjer som fastställts på högre nivå tolkats på olika sätt på det lokala planet, och de nationella riktlinjerna konkretiseras på mycket varierande sätt i de lokala läroplanerna. Av denna anledning uttryckte vissa remissinstanser en oro över att den nya

föreslagna helhetsstrukturen för stödet inte nödvändigtvis löser problemet med att det finns regionala och lokala skillnader i hur stödet för lärande genomförs.

I synnerhet utbildningsanordnarna påpekade att det inte finns tillräckligt med resurser för att ordna stöd för eleverna.

I vissa yttranden fästes också uppmärksamhet vid tillgången till lärmiljön, lärmiljöns tillgänglighet samt lärmiljöns säkerhet på fysisk, social och emotionell nivå.

Med tanke på verkställigheten efterlystes tydliga nationella anvisningar och utbildning samt stöd för verkställigheten. Tidsplanen för reformen ansågs vara för strikt med tanke på att den kräver ändringar i såväl förvaltningen och systemen som i kompetensen och läroplanen.

Förebyggande stödåtgärder

Allmänt taget understödde remissinstanserna idén om att tyngdpunkten i stödåtgärderna till eleverna förskjuts till förebyggande stöd. Det ansågs vara viktigt att man i planeringen av stödåtgärderna betonar betydelsen av pedagogiskt flexibla undervisningsarrangemang, undervisningsgrupper, samundervisning och strukturella lösningar i genomförandet av stödet. Begreppen förebyggande och elevspecifika stödåtgärder ansågs överlappa varandra och behöva förtydligas.

En del av remissinstanserna önskade att lagen skulle innehålla närmare definitioner av praktiska detaljer i anslutning till genomförandet av förebyggande stödåtgärder, t.ex. kriterier som gör det möjligt att konstatera när förebyggande stödåtgärder är otillräckliga för elever eller när stödundervisning ska ges.

På grundval av remissvaren har begreppet ”förebyggande stödåtgärder” ändrats till ”gruppspecifika stödformer”, som bättre beskriver bestämmelsens och reformens syfte.

Kontinuerligt stöd

Kontaktytorna mellan de förebyggande stödåtgärderna och de elevspecifika stödåtgärderna bör enligt remissvaren anges tydligt så att skolorna kan fatta jämlika elevspecifika beslut. Vissa remissinstanser ansåg att gränsen mellan förebyggande stöd och elevspecifikt stöd är oklar i propositionen. Enligt propositionen har eleven rätt att få elevspecifika stödåtgärder utan dröjsmål, om de förebyggande stödåtgärderna är otillräckliga. Av remissvaren framgick dock att begreppen tillräckliga eller otillräckliga möjliggör flera tolkningar av hur stödåtgärderna ska specificeras och begränsas.

Förskoleundervisningens ställning mellan småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen behöver alltså förtydligas.

Flera remissinstanser lyfte fram att ett kontinuum från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen inte uppnås genom propositionen, och att gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning, som revideras samtidigt, inte har samordnats tillräckligt väl i slutändan av läroplikten. Det finns en risk för att de föreslagna nya begreppen kommer att öka oklarheterna, förhandlingsbehoven och det administrativa arbetet, trots att syftet uttryckligen är att det ska minska.

Utifrån remissvaren har förskoleundervisningens ställning och de gruppspecifika stödformernas roll under förskoleundervisningen preciseras i propositionen.

Handlingar och administrativt arbete

Så gott som alla remissinstanser understödde de ändringsförslag som gäller stödhandlingar och förvaltningsbeslut. Förslagen ansågs som helhet leda till mindre administrativt arbete och ökade resurser för elevarbete. För att underlätta det vardagliga arbetet behövs det enhetliga blankettmallar, som är tydliga och lätta att använda och som finns i elektronisk form. Ett system med separata handlingar för bedömning och plan understöddes inte, utan det föreslogs att elevens behov av stödåtgärder för lärande i fortsättningen ska bedömas och registreras och genomförandet av dem planeras med hjälp av en enda handling. Denna handling kan sedan också fungera som plan för elevspecifika stödåtgärder och som stöd för uppföljningen av stödåtgärdernas verkningfullhet.

Nationella anvisningar om handlingarna efterlystes av många remissinstanser. För att trygga ett enhetligt anordnande av elevspecifikt stöd föreslog remissinstanserna att det på nationell nivå ska upprättas nationella handlingsmallar eller elektroniska blankettmallar med tillhörande anvisningar. Detta ansågs också underlätta insamlingen av data till stöd för beslutsfattandet. I remissvaren ansågs det också vara viktigt att man frångår ett tankesätt som kräver separat registrering av handlingar. Det vore viktigt att i högre grad utnyttja elektroniska elevhanteringssystem på de sätt som den moderna och allt mer avancerade tekniken möjliggör. Redan i nuläget används ett elevdatasystem för registrering och sammanställning av uppgifterna. Det ansågs inte vara ändamålsenligt att uppgifterna skrivs ut ur elevdatasystemet på en separat handling som sedan sparas i samma system.

Vissa remissinstanser ansåg att antalet förvaltningsbeslut kommer att öka i och med reformen, om de elever som för närvarande får intensifierat stöd i fortsättningen på bred front får elevspecifika stödåtgärder. Remissinstanserna hade delade åsikter om registreringen av förebyggande stödåtgärder: vissa ansåg att det är bra att det inte föreskrivs om registreringen av förebyggande åtgärder medan andra ansåg att även förebyggande stödåtgärder bör registreras. I flera remissvar lyftes det fram att fokus bör läggas på förmedlingen av information mellan olika aktörer och förvaltningsområden.

De remissvar som gällde handlingshelheten ansågs inte ge upphov till ändringar i regeringens proposition, eftersom beredningen och stödet för genomförande i anslutning till denna inte har samband med lagen om grundläggande utbildning utan med genomförandet och läroplansgrunderna.

Gruppstorlek

Enligt propositionen ska undervisningsgrupperna bildas så att det i en grupp inom den grundläggande utbildningen som undervisas av en lärare får finnas högst fem elever som får speciallärarundervisning eller specialklasslärarundervisning som en elevspecifik stödåtgärd.

Flera remissinstanser ansåg att den föreslagna gränsen på högst fem elever per grupp kan medföra ekonomiska och operativa utmaningar beroende på utbildningsanordnaren eller skolans storlek. Ett annat orosmoment som lyftes fram var risken för att en utbildningsanordnare kan försöka möta en elevs stödbehov genom otillräckliga, förebyggande stödåtgärder för att inte behöva bilda nya undervisningsgrupper. Det ansågs också finnas en risk för att tröskeln för att bedöma behovet av elevspecifika stödåtgärder och fatta de beslut som behövs blir för hög.

Det kan vara svårt för skolorna att ändra undervisningsgrupperna mitt under ett läsår, och det kan också strida mot barnets bästa. I flera yttranden konstaterades det att utbildningsanordnarna även i fortsättningen bör få bestämma om bildandet av undervisningsgrupper, varvid de gällande

bestämmelserna om gruppstorlek med vissa nödvändiga tekniska ändringar är tillräckliga med tanke på genomförandet av reformen.

Samtidigt betraktades de föreslagna nya bestämmelserna om gruppstorlek i många yttranden som ett nödvändigt undervisningsarrangemang som förbättrar och stöder lärandet.

Yrkesövergripande samarbete

Vissa remissinstanser ansåg att elevhälsotjänsterna och det yrkesövergripande samarbetet spelar en viktig roll när stödbehov framkommer. Enligt dem behöver elevhälsans roll i bedömningen av stödbehovet och genomförandet av stödet definieras närmare, så att ett yrkesövergripande samarbete kan uppnås till stöd för elevens skolgång. Samtidigt framhölls det att det tidigare lagstadgade kravet på samarbete med elevhälsotjänsterna i fråga om varje elev redan i samband med intensifierat stöd har belastat elevhälsotjänsterna onödigt mycket och t.o.m. lett till delvis tvivelaktig och oändamålsenlig praxis i skolorna.

Dessutom ansågs det att undervisningspersonalens och elevhälsotjänsternas samarbete med stödet för lärande och social- och hälsovårdstjänsterna bör beskrivas i närmare detalj i propositionen. Remissinstanserna önskade också att föräldrarna ska ges en aktivare roll i planeringen av stödet för eleven.

Principen om och skyldigheten till yrkesövergripande samarbete har utifrån remissvaren preciserats i propositionen.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Förslaget att foga en bestämmelse om konsultativ sjukhusundervisningstjänst till lagen väckte brett understöd. Tjänsten ansågs vara nödvändig. Remissinstanserna konstaterade att en lösning där förebyggande och korrigerande åtgärder planeras och genomförs via en konsultativ sjukhusundervisningstjänst möter ett konkret behov och skapar jämlikare möjligheter för eleverna att få stöd i form av sjukhusundervisning.

Vidare framfördes ett önskemål om att man i samband med reformen också bör se över Valteriskolornas konsultations- och handledningsbesök och det faktum att de är avgiftsfria. En annan aspekt som fördes fram i remissvaren var den nya tjänstens roll i förhållande till konsultativ specialundervisning och de aktörer som erbjuder sådan specialundervisning, såsom Elmeriskolorna, statens skolhemsskolor och andra läroanstalter för krävande särskilt stöd.

Med anledning av remissvaren preciserades skillnaderna mellan uppgifterna enligt 4 a och 39 § i lagen om grundläggande utbildning samt konsekvensbedömningen i propositionen. Den helhet bestående av Valteri center för lärande och kompetens, Statens skolhemsskola och Elmeriskolorna som lyftes fram av remissinstanserna utreds separat i ett senare skede.

Förlängd läroplikt

Den föreslagna begreppsändringen ansågs förtydliga situationen, eftersom begreppet förlängd läroplikt ofta har tolkats felaktigt som att läroplikten förlängs i slutändan.

En del av remissinstanserna ansåg att man inte bör slopa möjligheten att enligt 27 § i lagen om grundläggande utbildning inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts, liksom det föreslogs i den version som var ute på remiss.

Med anledning av remissvaren ströks förslaget avseende 27 § i lagen om grundläggande utbildning.

Behörighet

Utöver regeringspropositionen ombads remissinstanserna även yttra sig om ett utkast till förordning om behörighet för lärare. I fråga om behörigheten för lärare lyfte remissinstanserna fram behörighetsvillkoren för speciallärare och specialklasslärare. Det ansågs vara viktigt att speciallärarnas och specialklasslärarnas uppgifter och ansvar inte ändras och att behörighetsvillkoren inte luckras upp. Samtidigt konstaterades det att förslaget att specialklasslärarbehörighet endast ska krävas vid specialundervisning som sker i klassform är en förtydligande ändring.

Förslaget att skärpa behörighetsförordningen i fråga om undervisningen av elever med utvecklingsstörning betraktades å ena sidan som en nödvändig och å andra sidan som en onödig reform. Det ansågs att detta kan orsaka problem för utbildningsanordnarna i fråga om tillgången på speciallärare.

Eftersom remissvaren om behörighetsfrågan innehöll delvis sinsemellan motstridiga ståndpunkter ansågs det inte vara motiverat att göra ändringar i utkastet till förordning på grundval av remissvaren.

Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

Rådet för bedömning av lagstiftningen gav ett utlåtande om propositionen den 6 augusti 2024.

Regeringspropositionen har kompletterats med avseende på de brister och utvecklingsobjekt som rådet för bedömning av lagstiftningen lyft fram i sitt utlåtande när det gäller bedömningen av behovet av speciallärare, kostnaderna för utveckling och administration av systemen samt konsekvenserna för barn.

6 Specialmotivering

6.1 Lagen om grundläggande utbildning

1 §. Tillämpningsområde. I 2 mom., som föreskriver om lagens tillämpningsområde, införs de tekniska korrigeringar som behövs till följd av propositionen. Enligt det innehåller lagen bestämmelser om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen samt om morgon- och eftermiddagsverksamhet. Till momentet fogas ett preciserande tillägg om tillämpningsområdet för den föreslagna lagens 18 § och 20 i §. Den föreslagna lagens 18 a § tillämpas inte på förskoleundervisning, eftersom paragrafen föreskriver om avvikande ordnande av studier inom grundläggande utbildning för vuxna. Bestämmelsen i 20 i § tillämpas inte heller på förskoleundervisning, eftersom förskoleundervisningen inte har någon läroämnesindelning eller undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde.

4 §. Skyldighet att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning. I 1 mom. föreslås det att termen förlängd läroplikt ersätts med den nya termen tidigarelagd läroplikt. Kommunen är alltså skyldig att på samma sätt som nu ordna förskoleundervisning för 5- och 6-åriga barn som omfattas av tidigarelagd läroplikt. Dessutom preciseras det tydligare än för närvarande att kommunen ska ordna grundläggande utbildning för barn vars grundläggande utbildning med stöd av 27 § inleds ett år tidigare än vad som bestäms.

4 a §. *Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst.* Det föreslås att rubriken ändras för att bättre beskriva de föreslagna ändringarna i paragrafen. Rubriken kompletteras i enlighet med utvidgningen av paragrafen med ett tillägg om konsultativ sjukhusundervisningstjänst, som ska ordnas i förebyggande syfte även för andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård. Dessutom förtydligas rubriken så att den i fortsättningen täcker de två olika vårdmöjligheterna inom specialiserad sjukvård, dvs. patienter på sjukhus inom den specialiserade sjukvården och andra patienter inom den specialiserade sjukvården, dvs. i praktiken patienter inom den så kallad öppenvården. Den nya rubriken är Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst.

Den gällande paragrafen inkluderar undervisning för elever som redan är intagna för specialiserad sjukvård. Genom tekniska preciseringar i 1 mom. används i fortsättningen uttrycket ”den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns”, som redan för närvarande används i de övriga momenten. Dessutom preciseras det att ”andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård” avser andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus, i praktiken patienter i öppenvården. Preciseringen motsvarar bestämmelsens nuvarande innehåll och tolkningen av den, dvs. att patienter inom öppenvården redan för närvarande omfattas av bestämmelsen. I momentet stryks också bestämmelsen om att eleven ska vara läropliktig, eftersom paragrafen enligt början av momentet även gäller elever i förskoleundervisning (KuUB 10/2013 rd). Läroplikten har senare också utvidgats till att gälla fram till 18 års ålder, och bestämmelsen om läroplikt behöver även därför korrigeras.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. enligt vilket den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns utöver den egentliga sjukhusundervisning som avses i 1 mom. i fortsättningen också ska ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst i elevens egen skola eller plats för förskoleundervisning som bestäms enligt lagen om grundläggande utbildning. Tjänsten ska ordnas för elever som är eller skulle vara patienter inom den specialiserade sjukvården inom det område där sjukhuset eller verksamhetsenheten ordnar tjänster inom specialiserad sjukvård. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder för andra elever än sådana som är intagna på sjukhus för specialiserad sjukvård och vid behov även för andra elever än sådana som redan är patienter inom den specialiserade sjukvården. Syftet med tjänsten är att stärka lärarnas kompetens i närskolorna och förskoleundervisningen och ge dem stöd för att skapa en lärmiljö som är trygg och lugn för alla samt att stärka det förebyggande och tidiga stödet i skolornas och förskolornas verksamhetskultur. Dessutom stärker den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten de yrkes- och sektorsövergripande arbetsstrukturer som behövs för stödet till elever med behov av starkt stöd. Med konsultation avses i allmänhet förhandlingar mellan professionella och sakkunniga för att hitta en lösning eller få råd, och den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten riktas därför i första hand till lärare. Tjänsten avses vara tillgänglig både för lärare som undervisar elever som är intagna för specialiserad sjukvård och lärare som undervisar andra elever. Även kommuner där det finns en sådan annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som avses i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) kan ordna tjänsten. Den nya tjänsten ersätter inte de nuvarande stödåtgärderna enligt 3 mom.

Till 3 mom. fogas den nya konsultativa sjukhusundervisningstjänsten så att också den omfattas av det yrkesövergripande samarbetet. I momentet görs dessutom en teknisk precisering enligt vilken även elevens boningskommun ska höras när det gäller en elev som får sjukhusundervisning eller en elev för vilken den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten inriktas på planering och genomförande av stödåtgärder, och eleven i fråga saknar hemkommun.

Boningskommunen är i praktiken den kommun som får hemkommunsersättning för en elev som saknar hemkommun. Sådana kommuner är t.ex. kommuner som har en förläggning.

Det nuvarande 2 mom. blir 4 mom. I momentet görs dessutom en teknisk precisering enligt vilken elevens boningskommun ska omfattas av överenskommelsen när en elev som får sjukhusundervisning eller konsultativ tjänst saknar hemkommun.

Det nuvarande 4 mom. blir ett nytt 5 mom.

9 §. Undervisningens omfattning. I 2 mom. föreslås det att termen förlängd läroplikt ersätts med den nya termen *tidigarelagd* läroplikt. Omnämmandet av specialundervisning föreslås strykas som onödigt.

16 §. Stödundervisning och specialundervisning på deltid. Det föreslås att paragrafen upphävs. Paragrafen innehåller bestämmelser om elevers rätt till stödundervisning och specialundervisning på deltid. Bestämmelser om den finns i 20 b och 20 c § i den föreslagna lagen.

16 a §. Intensifierat stöd. Det föreslås att paragrafen upphävs. Paragrafen innehåller bestämmelser om intensifierat stöd, planen för elevens lärande i samband med stödet och framtagningen av den samt inledandet och ordnandet av intensifierat stöd.

I propositionen frångås begreppen intensifierat stöd och plan för elevens lärande. I stället för dem används i propositionen begreppen gruppsspecifik stödform eller elevspecifik stödåtgärd. Planen för genomförande av stöd tas upp i en separat paragraf i propositionen.

17 §. Särskilt stöd. Det föreslås att paragrafen upphävs. Paragrafen innehåller bestämmelser om vad det särskilda stödet består av samt hur det ordnas och om beslut om särskilt stöd. I paragrafen finns också en hänvisningsbestämmelse till 2 § i förordningen om grundläggande utbildning. Enligt den utfärdas bestämmelser om bildandet av undervisningsgrupper genom förordning av statsrådet.

I propositionen frångås begreppet särskilt stöd och specifikationen av det särskilda stödets nivåer. I stället används begreppet elevspecifik stödåtgärd. Propositionen har också en separat paragraf om beslutsfattandet. Det föreslås att 2 § om bildandet av undervisningsgrupper i förordningen om grundläggande utbildning förs över till lagen.

17 a §. Individuell plan för anordnande av undervisning. Det föreslås att paragrafen upphävs. Paragrafen föreskriver att en individuell plan ska tas fram för anordnande av undervisning för verkställigheten av ett beslut om särskilt stöd. I propositionen finns bestämmelserna om planen för genomförande av stöd i en separat paragraf.

18 §. Särskilda undervisningsarrangemang. Det föreslås att paragrafens rubrik och paragrafen ändras. Den nya rubriken är *Avvikande ordnande av grundläggande utbildning*. I 1 mom. föreskrivs det om möjligheten att ordna undervisningen för en elev delvis på något annat sätt, om det med beaktande av elevens tidigare studier eller hälsotillstånd är oskäligt att eleven fullgör lärokursen. Det blir aktuellt att tillämpa paragrafen när en elev övergår till undervisningen t.ex. från studier utomlands i ett så sent skede av den grundläggande utbildningen att det inte längre är tidsmässigt möjligt att fullgöra lärokursens mål. Tillämpning på grund av elevens hälsotillstånd blir aktuellt när eleven t.ex. konstateras lida av en långvarig sjukdom som förhindrar deltagande i undervisningen. I 1 mom. föreskrivs det också om möjligheten att låta bli att fullgöra lärokursen i ett läroämne eller lärokursen för årskursen, om

eleven har visat att han eller hon redan har sådana kunskaper och färdigheter som motsvarar lärokursen. Paragrafen tillämpas i sista hand t.ex. när en elev hoppar över en årskurs för att han eller hon redan har sådana kunskaper och färdigheter som målen för den aktuella årskursen förutsätter. Kunnandet visas t.ex. genom ett prov eller separat påvisande av kunnande.

Beslut om att ordna undervisningen delvis på annat sätt ska prövas med hänsyn till barnets bästa enligt 3 a § i denna lag. Vid prövningen beaktas också elevens rätt till en trygg studiemiljö. Paragrafen gäller inte stöd för elever, utan det tas upp i 4 a kap. Bestämmelser om att av hälsoskäl befria en elev från att fullgöra lärokursen i ett läroämne finns i den föreslagna lagens 20 h §.

I 2 mom. föreskrivs det att vårdnadshavaren kan ansöka hos utbildningsanordnaren om att undervisningen delvis ordnas på annat sätt eller att lärokursen inte behöver fullgöras. Utbildningsanordnaren fattar beslut i ärendet.

18 a §. Avvikande ordnande av studier inom grundläggande utbildning för vuxna. Paragrafen är ny och den föreskriver om ordnande av grundläggande utbildning för vuxna. I 1 mom. föreskrivs det att studier inom grundläggande utbildning för vuxna kan ordnas på något annat sätt än vad som föreskrivs i denna lag, om det i enlighet med 1 punkten med hänsyn till den studerandes förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att den studerande fullgör den grundläggande utbildningens lärokurs. För den studerande utarbetas alltid en individuell studieplan enligt 46 § där det fastställs vilket tidigare förvärvat kunnande som kan identifieras och erkännas och vilka kurser den studerande måste avlägga för att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs.

Enligt 1 mom. 2 punkten kan studierna också ordnas på något annat sätt, om det är motiverat av skäl som har samband med den studerandes sjukdom eller funktionsnedsättning eller något annat skäl som gäller hälsotillståndet.

I 2 mom. föreskrivs det att en studerande hos utbildningsanordnaren kan ansöka om avvikande undervisningsarrangemang i de situationer som avses i 1 mom. I fråga om studerande under 18 år kan ansökan göras av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare. I momentet föreskrivs det också att utbildningsanordnaren ska fatta ett förvaltningsbeslut om avvikande undervisningsarrangemang.

20 a §. Elevens rätt till stöd för lärande och skolgång. I paragrafen finns bestämmelser om elevens rätt att få gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder för lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen eller för fullgörandet av den grundläggande utbildningens lärokurs och deltagande i undervisningen inom den grundläggande utbildningen. Rätten omfattar de stödformer och stödåtgärder som behövs för både lärande och skolgång enligt principerna för inkludering. I paragrafen föreskrivs det uttryckligen om elevens rätt till stödåtgärder, inte till stödnivåer. Regleringen ställer konkreta stödåtgärder som utgångspunkt för ordnandet och genomförandet av stödet. Vid planeringen och ordnandet av samt beslutsfattandet om stödåtgärder ska barnets bästa beaktas i första hand i enlighet med 3 a § i lagen om grundläggande utbildning. Utredningen av barnets bästa förutsätter att elevernas åsikter i princip beaktas i alla frågor som gäller dem. Därför förutsätter ordnandet och genomförandet av stöd att barnet hörs och barnets åsikt beaktas i enlighet med barnets ålder och utvecklingsnivå.

I 1 mom. föreskrivs det att en elev som har svårt att klara av sina studier eller delta i undervisningen har rätt att få gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder som stöd för lärande och skolgång. Syftet med stödåtgärderna är att säkerställa att alla elever kan

uppnå de mål som ställts upp i läroplanen och, för den grundläggande utbildningens del, fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Utbildningen ska ordnas så att elevernas ålder och förutsättningar beaktas och så att elevernas sunda uppväxt och utveckling främjas (lagen om grundläggande utbildning 3 § 2 mom.). Den här bestämmelsen utgör grunden för planeringen och genomförandet av undervisningen och för stödet för lärande och skolgång. En elev har rätt till undervisning (30 §) och skyldighet att fullgöra studier som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs (26 §) eller året innan läroplikten uppkommer delta i ettårig förskoleundervisning eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås (26 a §). Syftet med stödet för elevens lärande och skolgång är att göra detta möjligt.

Med svårigheter avses t.ex. språkliga utmaningar i läsning, skrivning, matematik eller studier i främmande språk samt inlärningssvårigheter som framträder i form av icke-språkliga (t.ex. motoriska eller perceptuella) eller mer övergripande svårigheter. Förutom i lärandet kan eleven ha andra svårigheter på grund av utmaningar i sociala relationer, reglering av känslor, uppmärksamhet eller beteende. Långvarig forskning har visat att det i stödet för t.ex. önskat beteende är effektivare att satsa på förebyggande verksamhet i stället för korrigerande åtgärder. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att man genom att stödja lärandet planmässigt och på gruppnivå redan i ett tidigt skede och erbjuda eleverna i första hand grupp-specifika och förebyggande stödformer, och utöver dessa mer individuellt riktade elevspecifika stödåtgärder efter behov, delvis ska kunna förebygga uppkomsten av stödbehov som förutsätter elevspecifika stödåtgärder. Stödformer som inleds tillräckligt tidigt hjälper många elever att avancera i studierna tillsammans med undervisningsgruppen och förebygger behov av mer individuellt riktade stödåtgärder.

Utöver lagen om grundläggande utbildning är också syftet med lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) att främja de studerandes inlärning, hälsa och välbefinnande samt delaktighet och att förebygga problem. Med elevhälsa avses enligt den lagen främjande och upprätthållande av de studerandes studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödande verksamheter inom läroanstalten. Elevhälsan, som i första hand genomförs förebyggande i grupp som stöd för hela gemenskapen, är fortsättningsvis den centrala formen av stöd för skolgång och deltagande och med hjälp av den påverkas i första hand hela gemenskapens verksamhetskultur. Genom elevhälsotjänsterna stöds också efter individuella behov elevernas lärande och välbefinnande samt deras sociala och psykiska färdigheter. Om en anställd vid en läroanstalt bedömer att en elev utöver stöd för lärande och skolgång också behöver individuella elevhälsotjänster, är den anställda skyldig att hänvisa eleven till elevhälsotjänsterna enligt 16 § i lagen om elev- och studerandevård.

I 2 mom. föreskrivs det att en elev som har svårigheter att delta i undervisningen eller att framskrida i sina studier inom den grundläggande utbildningen har rätt till allmän stödundervisning samt till undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning och inom förskoleundervisningen till undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Stödundervisningen och undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning är grupp-specifika stödformer, och rätten till dem preciseras i sammanhanget. Med detta avses sådana tidigt och även på hela gruppens nivå observerade stödbehov och svårigheter som i första hand kan åtgärdas genom stödundervisning för en större grupp och inte för enskilda elever, eller genom stöd och undervisning som ges av en speciallärare som kompanjonundervisning.

I 3 mom. föreskrivs det att en elev i den grundläggande utbildningen som inte har tillräckliga kunskaper i undervisningsspråket för att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs har rätt till stödundervisning i undervisningsspråket. Denna stödform riktas förutom till elever med invandrabakgrund också till teckenspråkiga elever och vid behov till elever med störningar i

den språkliga utvecklingen (utvecklingsrelaterad språkstörning, frekvens cirka 7 % av åldersklassen) eller störningar i den språkliga utvecklingen som relaterar till utvecklingsstörning, blandad specifik utvecklingsstörning eller autismspektrum. Olika störningar i den språkliga utvecklingen inverkar övergripande på barnets och den ungas funktionsförmåga, deltagande och interaktion. Det kan vara svårt även för unga att förstå långa, abstrakta och komplicerade talade och skrivna meningar, och det påverkar lärandet. Stödundervisningen i undervisningsspråket föreslås vara en gruppsspecifik stödform, och rätten till den preciseras i sammanhanget. Med undervisningsspråk avses undervisningsspråket i den skolplats som utbildningsanordnaren bestämmer för eleven i enlighet med 6 § i lagen om grundläggande utbildning.

I 4 mom. föreskrivs det att en elev vars studier inte framskrider trots gruppsspecifika stödformer eller som trots gruppsspecifika stödformer har svårigheter att delta i undervisningen har rätt till elevspecifika stödåtgärder. Rätten till starkare elevspecifika stödåtgärder bestäms på basis av att de gruppsspecifika stödformerna inte är tillräckliga. När elevens lärare anser att gruppsspecifika stödformer inte är tillräckliga för att stödja elevens lärande och skolgång inleds en bedömning av elevens behov av elevspecifika stödåtgärder. Även vårdnadshavarna kan ge sina synpunkter på om gruppsspecifika stödformer räcker till. Undantagsvis kan de gruppsspecifika stödformernas otillräcklighet konstateras utifrån tidigare uppgifter redan när den grundläggande utbildningen inleds, när det är fråga om elever som behöver tolkningstjänster eller hjälpmedel för att kunna delta i undervisningen. Erhållandet av andra elevspecifika stödåtgärder förutsätter även i fråga om dessa elever att stödbehovet bedöms på grund av att gruppsspecifika stödformer inte räcker till. Bedömningen av behovet av elevspecifika stödåtgärder regleras i 20 d §.

Enligt det föreslagna 5 mom. kan avvikelser göras från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen med stöd av 20 h §, om eleven trots elevspecifika stödåtgärder inte klarar av studierna. Avvikelse från lärokursen eller målen är en åtgärd i sista hand, före vilken eleven ska få gruppsspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder. I momentet hänvisas till 20 h § i den föreslagna lagen, som reglerar villkoren för att avvika från den grundläggande utbildningens lärokurs eller från målen i läroplanen genom att av målen för årskursen bilda helheter av olika omfattning eller genom att avgränsa målen och innehållen i lärokursen i läroämnet.

20 b §. *Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer.* I 1 mom. föreskrivs det att utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och ordna gruppsspecifika stödformer som en del av skolans och förskoleundervisningens grundläggande verksamhet enligt 4 kap. i den gällande lagen om grundläggande utbildning. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande gäller all verksamhet inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Här avses t.ex. att undervisningsgrupperna bildas så att målen för undervisningen kan nås och läraren har möjlighet att beakta undervisningsgruppens behov tillräckligt bra, samt att klass- eller gruppvisa skolgångsbiträden eller skolgångshandledare anlitas som stöd för elevernas skolgång och deltagande i undervisningen. Med undervisningsarrangemang avses också undervisning som tar hänsyn till elevernas olika behov och förutsättningar samt pedagogiska lösningar såsom differentiering. Med hjälp av differentierad undervisning kan man förutom stödbehov också beakta elever som avancerar snabbare eller behöver mer omfattande mål för sina studier. Dessa pedagogiska metoder tillämpas redan nu och föreslås inte regleras i detalj.

Utbildningsanordnaren ska ordna gruppsspecifika stödformer på ett planmässigt sätt inom ramen för skolans grundläggande verksamhet. Genomförandet av gruppsspecifika stödformer

förutsätter samarbete mellan lärarna, t.ex. enligt principerna för kompanjonlärarskap, och vid behov konsultation som t.ex. utnyttjar speciallärarens specialpedagogiska expertis. Gruppsspecifika stödformer ska genomföras så att alla elever inom den grundläggande utbildningen kan fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och uppnå målen i läroplanen för den och så att eleverna inom förskoleundervisningen kan uppnå målen i läroplanen för förskoleundervisningen. De gruppsspecifika stödformerna syftar till att minska uppkomsten av behov av starkare stöd.

Gruppsspecifika stödformer kräver inte elevspecifik bedömning, förvaltningsbeslut eller planer, men genomförandet av dem ska planeras inom ramen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Med planmässighet avses i fråga om den grundläggande utbildningen att utbildningsanordnaren på förhand, under det föregående läsåret eller innan det nya läsåret börjar, planerar gruppsspecifika stödformer i alla grupper inom den grundläggande utbildningen så att de kan vidtas efter gruppens behov genom hela läsåret. Preciserande bestämmelser om detta finns i 3 mom. Utbildningsanordnaren ska beakta gruppsspecifika stödformer redan på förhand i sin tidsresurs och i lärarnas läsordning. Inom förskoleundervisningen ska man på motsvarande sätt se till att resursfördelningen till gruppsspecifika stödformer är tillräcklig.

Resurserna för gruppsspecifika stödformer fördelas per undervisningsgrupp och de ordnas och genomförs i gruppform, dvs. i regel för grupper. Gruppstorleken anges inte utan den grundar sig på det aktuella behovet och på flexibilitet. Stödåtgärder för grupper ger möjlighet att ta hänsyn till behoven hos en mindre elevgrupp eller hela undervisningsgruppen utöver enskilda elevers behov, så att resurserna kan användas effektivare. Stödformer i grupp möjliggör också kamratinlärning och är mindre stigmatiserande än åtgärder för enskilda elever.

I 2 mom. uppräknas de gruppsspecifika stödformerna, som inom den grundläggande utbildningen är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Med allmän stödundervisning avses undervisning i olika ämnen under stödundervisningstimmar som ordnas utöver den övriga undervisningen. Allmän stödundervisning kan innebära att eleven tar del av det han eller hon ska lära sig på förhand eller repeterar det. Allmän stödundervisning kan ordnas i alla läroämnen. Med hjälp av allmän stödundervisning kan man också svara på kortvariga stödbehov som beror på sjukfrånvaro. Allmän stödundervisning kan alltså förebygga svårigheter och säkerställa att eleven förstår det som lärs ut och att studierna framskrider. Allmän stödundervisning ska ordnas planmässigt och så ofta det behövs. Allmän stödundervisning kan ges antingen under de lektioner enligt elevens schema till vilka stödbehovet relaterar eller vid sidan av lektionerna. Stödundervisningen kan ges samtidigt med undervisningen i den vanliga undervisningsgruppen eller i en mindre grupp t.ex. i delad klass.

Med stödundervisning i undervisningsspråket avses stödundervisning som riktas främst på behärskan av undervisningsspråket, vilket ger eleven möjlighet att delta i undervisningen och framskrida i studierna. Stödundervisningen i undervisningsspråket jämföras med den övriga stödundervisningen när det gäller ordnande och genomförande, men innehållet inriktas uttryckligen på att stödja kunskaperna i undervisningsspråket så att eleven bättre kan följa undervisningen och framskrida i sina studier. Undervisningstimmar för stödundervisning i undervisningsspråket ska reserveras efter behov. Stödundervisningen i undervisningsspråket kan genomföras pedagogiskt sett mest ändamålsenligt när så många elever som möjligt kan dra nytta av den. Den kan ges antingen under lektioner enligt elevens schema till vilka stödbehovet relaterar eller vid sidan av lektionerna. Stödundervisningen kan ges samtidigt med undervisningen i den vanliga undervisningsgruppen eller i en mindre grupp t.ex. i delad klass.

Med undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning avses undervisning som ges av en speciallärare, som bygger på specialpedagogisk kompetens och som stöder förskole-, klass- eller ämnesundervisningen. Ordnande av sådan undervisning förutsätter samarbete inom personalen för undervisning och fostran. Inom förskoleundervisningen är undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning den primära gruppsspecifika stödformen. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning riktas som en gruppsspecifik stödform inte efter behoven hos enskilda elever utan efter behoven hos specifika elevgrupper eller hela undervisningsgruppen. När stödundervisningen genomförs av undervisningspersonalen i samarbete grundar den sig på lärarnas gemensamma syn på gruppens eller klassens stödbehov. Stödet är undervisning som ges av en speciallärare som kompanjonundervisning tillsammans med förskole-, klass- eller ämnesläraren, i regel på klassnivå och med hänsyn till hela undervisningsgruppens behov. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning kan också inkludera professionell speciallärarkonsultation för lärarna och övrig personal inom undervisning och fostran som arbetar med den aktuella klassen eller gruppen. Med konsultation avses i sammanhanget att undervisningspersonalen frågar råd och förhandlar sinsemellan för att hitta en lösning eller få råd samt att specialläraren ger råd till en annan lärare eller person som hör till den pedagogiska personalen i frågor som rör eleverna eller undervisningen.

I 3 mom. föreskrivs det att utbildningsanordnaren varje läsår i en plan som grundar sig på läroplanen ska reservera sammanlagt minst 0,122 undervisningstimmar per elev för allmän stödundervisning, för undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning och för stödundervisning i undervisningsspråket. Detta innebär t.ex. att minst 2,44 timmar i veckan ska reserveras för gruppsspecifika stödformer för 20 elever, 6,1 timmar i veckan för 50 elever och 12,2 timmar i veckan för 100 elever. Timantalet är ett minimum och gruppsspecifika stödformer ska ges i större omfattning när eleverna behöver det. Den föreslagna regleringen förutsätter att utbildningsanordnaren beaktar gruppsspecifika stödformer i sin timresurs och därigenom i lärarnas arbetsplaner. Regleringen harmoniserar minimiutbudet av stödformer nationellt och främjar på så sätt elevernas likabehandling. I och med regleringen blir det möjligt att följa upp genomförandet av gruppsspecifika stödformer och att utvärdera deras genomslag. Utbildningsanordnaren beslutar utifrån elevernas behov hur undervisningstimmar fördelas mellan allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare. Timresurserna ska fördelas så jämnt som möjligt och så att de olika stödbehoven blir beaktade. Inom förskoleundervisningen ska utbildningsanordnaren se till att speciallärarens undervisningsresurser är tillräckliga för att genomföra gruppsspecifika stödformer.

I 4 mom. föreskrivs det att Utbildningsstyrelsen utfärdar närmare bestämmelser om de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt om de gruppsspecifika stödformerna. Detta innebär att utbildningsanordnarna är skyldiga att specificera planeringen, utbudet och genomförandet av stödformer enligt nationellt enhetliga och entydiga principer och handlingsvägar.

20 c §. Elevspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana. I 1 mom. föreskrivs det att eleven har rätt att få elevspecifika stödåtgärder utan dröjsmål om de gruppsspecifika stödformerna är otillräckliga. Om eleven inte kan ges tillräckligt stöd genom gruppsspecifika stödformer, eller om det är nödvändigt att fortsätta med stödåtgärderna regelbundet, ska eleven ges elevspecifika stödåtgärder. I propositionen uppskattas den grupp elever som får elevspecifika stödåtgärder bestå av de nuvarande eleverna som får särskilt stöd och de elever inom det intensifierade stödet som får specialundervisning på deltid. För närvarande får cirka 76 procent av eleverna med intensifierat stöd specialundervisning på deltid. Alla elever med intensifierat stöd bedöms alltså inte höra till den grupp som ska få elevspecifika stödåtgärder.

Dessutom föreskrivs det att genomförandet av elevspecifika stödåtgärder förutsätter samarbete och vid behov konsultation mellan lärarna. Yrkesövergripande samarbete med t.ex. yrkespersoner inom elevhälsotjänsterna kan stödja planeringen av elevspecifika stödåtgärder, men föreslås inte vara ett krav för genomförandet av dem. De lärare som undervisar eleven ska samarbeta yrkes- och sektorsövergripande i synnerhet när de elevspecifika stödåtgärderna för lärande och skolgång inte räcker till för att stödja eleven och hans eller hennes situation som helhet, eller när den svåra situationen är en risk för elevens fysiska eller psykiska hälsa eller sociala välbefinnande. Elevspecifika stödåtgärder som genomförs av undervisningspersonal riktas alltid på att stödja lärande och skolgång och ersätter inte social- och hälsovårdstjänster. Syftet med stödåtgärderna för lärande och skolgång är att ge varje elev inom den grundläggande utbildningen möjlighet att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och eleverna inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen möjlighet att uppnå målen i läroplanen och delta i undervisningen. Totalt sett motsvarar den grundläggande utbildningen och de elevspecifika stödåtgärder som ingår i den och ordnandet av dessa inte sådana tjänster eller sådan bedömning av tjänstebehovet där organiseringsansvaret vilar på någon annan än utbildningsanordnaren, t.ex. välfärdsområdet. Vid planeringen av elevspecifika stödåtgärder kan man när situationen kräver det också utnyttja konsultation hos andra än den egna skolans eller förskolans speciallärare, såsom konsultation hos utbildningsanordnare som på beslut av undervisnings- och kulturministeriet enligt 39 § ska sörja för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som hör samman med undervisningen (t.ex. Valteri center för lärande och kompetens) samt konsultationstjänst för sjukhusundervisning enligt 4 a § 2 mom. i den föreslagna lagen.

I 2 mom. föreskrivs det att elevspecifika stödåtgärder är undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupper och i samband med annan undervisning, undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupper, undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass och tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleven med stöd av 31 § och som krävs för att eleven ska kunna delta i undervisningen.

Med regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupper och i samband med annan undervisning avses endast undervisning som ges av en speciallärare. Undervisning som ges av en speciallärare inom den grundläggande utbildningen kan genomföras i samband med den övriga undervisningen i elevens egen klass så att undervisningens gång planeras med utgångspunkt i elevens individuella behov. Undervisning som ges av en speciallärare kan också genomföras separat från klassundervisningen, varvid smågrupper avser grupper vars storlek kan bestämmas lokalt av utbildningsanordnaren, dock så att undervisning som ges av en speciallärare också enligt elevens situation och vid behov kan ordnas bara för en elev och så att gruppen inte är för stor med tanke på det faktiska genomförandet av stödet. Undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupper och i samband med annan undervisning innebär att t.ex. under hälften av lektionerna i ett läroämne kan ges av en speciallärare. Med undervisning som ges av en speciallärare eller en specialklasslärare i smågrupper avses undervisning i ett eller flera läroämnen helt och hållet i smågrupper. Undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass avser att undervisningen för eleven ordnas i en specialklass. Den omfattar också sådan specialklassundervisning där målen för undervisningen med stöd av 20 i § har fastställts enligt verksamhetsområde. Specialundervisning som ges elever inom den grundläggande utbildningen som specialklassundervisning ska även i fortsättningen ges av en specialklasslärare (8 § i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet, 986/1998), oberoende av vilken slags specialklass det gäller och på vilka grunder eleverna får specialklassundervisning. I förskoleundervisningen kan undervisning som ges av en speciallärare genomföras i elevens egen förskolegrupp i samband med annan undervisning med hänsyn till elevens individuella behov. Det är också möjligt att ordna förskoleundervisning i en specialgrupp, om elevens stödbehov kräver det.

Med elevspecifika tolknings- och biträdestjänster avses även i fortsättningen sådana tjänster som är en förutsättning för att eleven ska kunna delta i undervisningen samt uppnå målen i läroplanen och fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Med tolkningstjänster avses tolkningstjänster på teckenspråk eller med andra kommunikationsmetoder. Rätt till tolkningstjänst har synhjärselskadade, hörselskadade och talskadade, om dessa behöver tjänsten för att kunna delta i undervisningen. Via tolkningstjänsten kan eleven utöver taltolkning också få information om ljud och fenomen i omgivningen. Tolken kan beskriva ljud, varningsljud och eventuella andra händelser i omgivningen direkt översätta eller t.ex. för dövblinda elever som en beskrivning av verksamhetsmiljön med samtidig handledning i interaktion, mobilitet och aktivitet. Tolkningstjänster kan ordnas på olika sätt efter barnets eller elevens behov.

Inom den grundläggande utbildningen kan elevspecifika biträdestjänster bli aktuella när övriga undervisningsarrangemang inom ramen för skolans grundläggande verksamhet och ett eventuellt skolgångsbiträde för gruppen inte tillräckligt stöder eleven i att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och uppnå målen i läroplanen. Utbildningsanordnaren ska utreda elevens individuella behov i tillräcklig omfattning och utifrån det bedöma om de kan tillgodoses genom att planmässigt rikta in den klassvisa biträdestjänsten eller om eleven behöver elevspecifika biträdestjänster som ordnas individuellt. Inom förskoleundervisningen kan elevspecifika biträdestjänster bli aktuella när övriga arrangemang till stöd för lärande och deltagande inom ramen för förskolans grundläggande verksamhet och ett eventuellt biträde för gruppen inte tillräckligt stöder eleven i att delta i förskoleundervisningen och uppnå målen i läroplanen. Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få ett överklagbart beslut i ärendet som uppfyller kraven på förvaltningsbeslut enligt förvaltningslagen.

Med elevspecifika hjälpmedel avses hjälpmedel som eleven behöver för att kunna delta i undervisningen och som stöder elevens möjligheter att uppnå målen i läroplanen och fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Hjälpmedel som krävs för deltagande i undervisningen kan efter behov ordnas för eleven gruppvis, skolvis eller klassvis. Hjälpmedel som till sin natur är avsedda för fullgörande av lärokursen och deltagande i undervisningen, och därmed kan jämföras med läromedel, kan vid behov också ordnas individuellt. De elevspecifika stödåtgärderna omfattar dock inte hjälpmedel som hör till medicinsk rehabilitering och som behövs i skolan och i andra livssituationer. Bestämmelser om dessa ges separat i förordningen om medicinsk rehabilitering (1015/1991).

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det att elevspecifika stödåtgärder ordnas på basis av en bedömning enligt 20 d § och ett beslut enligt 20 f § med beaktande av elevens intresse i första hand i elevens egen skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 §.

I 4 mom. föreskrivs det att Utbildningsstyrelsen utfärdar närmare bestämmelser om elevspecifika stödåtgärder i grunderna för läroplanen. Detta innebär att utbildningsanordnarna är skyldiga att specificera planeringen, utbudet och genomförandet av elevspecifika stödåtgärder enligt nationellt enhetliga och entydiga principer och handlingsvägar.

20 d §. Bedömning av behovet av elevspecifikt stöd. I 1 mom. föreslås det att en bedömning ska göras av behovet av elevspecifikt stöd och för avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen. Vid bedömningen ska man utreda behovet av stöd för elevens lärande och skolgång, läget i fråga om studiernas framskridande, tidigare stödformer eller stödåtgärder samt stödåtgärder som är förenliga med elevens intresse och som bäst stöder eleven. Med behov av stöd för lärande och skolgång avses att inlärningssvårigheter eller svårigheter att delta i undervisningen ska beskrivas i den omfattning som behövs för stödåtgärderna. Bedömningen får inte ta upp information som inte är relevant för genomförandet av stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning. Med läget i fråga om studiernas

framskridande avses prestationer och vitsord som grundar sig på bedömning av eleven. Med tidigare stödformer avses gruppsspecifika stödformer.

Enligt 2 mom. utreds som en del av bedömningen av behovet av stöd också eventuellt behov av avvikelser från lärokursen eller från målen i läroplanen enligt 20 h §. Därtill bedöms behovet av elevspecifikt stöd när det ordnas undervisning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga i enlighet med 20 i §.

I 3 mom. föreslås det att bedömningen av behovet av stöd för eleven ska göras av elevens lärare. Om bedömningen av elevens behov av stöd förutsätter yrkesövergripande kompetens, kan den vid behov och på begäran utöver lärarna också involvera yrkesutbildade personer inom elevhälsotjänsterna eller andra sakkunniga. Andra sakkunniga kan vara yrkespersoner inom hälso- och sjukvården. Ett yrkesövergripande samarbete kan stödja bedömningen av behovet av elevspecifika stödåtgärder, avgränsade mål för den grundläggande utbildningen eller undervisningsarrangemang för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Yrkesövergripande samarbete eller ett medicinskt utlåtande eller en exakt diagnos som bifogas beslutet föreslås dock inte vara ett absolut villkor för beslutsfattandet eller genomförandet av stödet, om inte elevens bästa och behov av stöd kräver det.

I skötseln av elevens ärenden utförs yrkes- och sektorsövergripande samarbete alltid i första hand med familjen och med yrkespersoner från elevhälsotjänsterna enligt lagen om elev- och studerandevård (1287/2013), och utöver dem med elevens och/eller vårdnadshavarnas samtycke också med andra yrkespersoner som situationen kräver. Med yrkesövergripande samarbete avses samarbete som kombinerar olika yrkesgruppers kunskaper och färdigheter. Med sektorsövergripande samarbete avses verksamhet och samarbete som samlar olika förvaltningsområden och discipliner och som överskrider gränserna för dem. Om eleven t.ex. på grund av sitt hälsotillstånd, sina sociala förhållanden eller av någon annan orsak befinner sig i en livssituation som påverkar hans eller hennes lärande eller skolgång, ska undervisningspersonalen vid behov samarbeta planmässigt och sektorsövergripande även med hälso- och sjukvården, servicen för personer med funktionsnedsättning, socialvården eller andra parter som behövs för att åtgärda elevens situation. Yrkesövergripande samarbete ska i regel alltid utnyttjas när man bedömer behovet av att ordna undervisningen för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Då kan man utnyttja eventuella utlåtanden för tidigare lagd läroplikt eller annat samarbete med yrkespersoner från hälso- och sjukvården som genomförts tidigare eller som genomförs i samband med bedömningen. Vid bedömning av ordnandet av undervisningen för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga ska funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan granskas ur olika perspektiv som kompletterar varandra och som ger bättre insikt i elevens stödbehov och inlärningsmöjligheter. Bedömningen för ordnandet av undervisning och elevspecifika stödåtgärder ska grunda sig på en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs dels för att eleven ska kunna nå målen för lärokursen och delta i undervisningen, dels ändamålsenligheten i undervisningsarrangemangen. En viss medicinsk diagnos innebär inte automatiskt att vissa stödåtgärder ska genomföras eller beslut om ordnande av undervisningen fattas i enlighet med 20 i §. Eftersom stöd som ges av undervisningspersonal alltid fokuseras på lärande och skolgång, och målet är att ge varje elev möjlighet att uppnå målen i läroplanen, fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och delta i undervisningen, kan inte heller stödbeslut efter en bedömning endast grunda sig på en medicinsk bedömning. Undervisningen, de elevspecifika stödåtgärderna och ordnandet av undervisningen ersätter inte heller sådana tjänster där organiseringsansvaret vilar på någon annan än utbildningsanordnaren, t.ex. välfärdsområdet.

I 4 mom. föreskrivs det att elevens egna åsikter ska utredas och beaktas i samband med bedömningen på det sätt som elevens ålder och utvecklingsstadium förutsätter. Elevens vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare ska ges möjlighet att delta i bedömningen av elevens behov av stöd.

Enligt 5 mom. ges Utbildningsstyrelsen rätt att utfärda närmare bestämmelser om bedömningen av behovet av stöd i grunderna för läroplanen. Detta innebär att principerna och processen för bedömningen av behovet av stöd ska ges så tydliga och entydiga nationella specifikationer som möjligt och att dessa är bindande för utbildningsanordnarna. Bedömningen av behovet av stöd förutsätter inget separat bedömningsdokument.

20 e §. *Plan för genomförande av elevspecifikt stöd.* Enligt 1 mom. ska det utifrån bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd utarbetas en plan för genomförande av stödet. Planen utarbetas av elevens lärare. Planen ska tas fram i samarbete med eleven och vårdnadshavaren eller elevens andra lagliga företrädare. Det är dock också möjligt att utarbeta en plan när det finns ett uppenbart hinder för samarbete, t.ex. hinder som beror på vårdnadshavaren.

I 2 mom. föreskrivs det att genomförandet och uppföljningen av de stödåtgärder som baserar sig på bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd ska framgå av planen. När avvikelse görs från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen ska av planen dessutom framgå de elevspecifika målen och innehållen, hur studierna framskrider samt principerna för bedömningen av eleven.

I 3 mom. föreskrivs det att det vid behov, dock minst en gång per läsår, ska bedömas om genomförandet av planen och stödåtgärderna motsvarar elevens stödbehov. Om elevens behov så kräver ska bedömningen ske oftare.

I 4 mom. föreskrivs det att Utbildningsstyrelsen utfärdar närmare bestämmelser om planens innehåll i grunderna för läroplanen. Detta innebär att innehållet i planen för genomförande av stöd ska ges så tydliga och entydiga nationella specifikationer som möjligt och att dessa är bindande för utbildningsanordnarna.

20 f §. *Beslut om stöd.* I 1 mom. föreslås det att utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt beslut om elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c §, avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen enligt 20 h § eller ordnande av undervisning enligt 20 i § för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Beslutet ska fattas utan obefogat dröjsmål. Eftersom det är fråga om ett förvaltningsbeslut ska utbildningsanordnaren innan beslutet fattas höra eleven och vårdnadshavaren eller den lagliga företrädaren. Ingen bestämmelse om granskning av beslutet föreslås, men om det sker väsentliga ändringar i elevens situation och stödbehov, ska också beslutet till dessa delar vid behov ändras eller ett nytt stödbeslut fattas.

Bestämmelser om hur förvaltningsbeslut ska fattas och delges finns i förvaltningslagen (434/2003). I 6 kap. i förvaltningslagen föreskrivs det om avgörande av ärenden och hörande av part. I 7 kap. i den lagen föreskrivs det om avgörande av ärenden. Enligt 34 § i förvaltningslagen ska en part innan ett ärende avgörs ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Bestämmelser om när ett ärende får avgöras utan att en part hörs finns i den paragrafens 2 mom. Enligt 45 § i förvaltningslagen ska ett beslut motiveras. I motiveringen ska det anges vilka omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats. Motiveringen till ett beslut kan utelämnas endast i de situationer som anges i 45 § 2 mom. I 35 § i förvaltningslagen föreskrivs

det om hörande av huvudmannen och intressebevakaren eller vårdnadshavaren. Enligt 6 § 3 mom. i grundlagen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

Beslutet ska specificera de elevspecifika stödåtgärderna enligt bedömningen av elevens stödbehov. Elevspecifika stödåtgärder är enligt 20 c § elevspecifik undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupper och i samband med annan undervisning, undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupper, undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass och elevspecifika tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleven med stöd av 31 §. I planen för genomförande av elevspecifikt stöd, som grundar sig på bedömningen av stödbehovet, beskrivs vilka stödåtgärder som behövs och hur de genomförs. Beskrivningarna ska inte ingå i beslutet.

Det är viktigt att beslutet om undervisningen enligt 20 i § fattas före statistikföringsdagen den 20 september, så att eleven omfattas av finansieringen enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

I 2 mom. föreskrivs det att om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar elevspecifika stödåtgärder eller undervisning enligt 20 i §, fattas beslut om elevspecifika stödåtgärder eller om undervisning enligt 20 i § av elevens boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren. Regleringen gäller situationer där eleven får sin grundläggande utbildning av någon annan än kommunen och utbildningsanordnaren inte ordnar elevspecifika stödåtgärder eller undervisning enligt 20 i §. Då är det elevens boningskommun som ska fatta beslut om elevspecifika stödåtgärder eller undervisning enligt 20 i § för eleven. Framställningen görs av utbildningsanordnaren. Bestämmelsen motsvarar i sak 17 § 5 mom. i den gällande lagen om grundläggande utbildning.

20 g §. Bildande av undervisningsgrupper. Bestämmelser om bildandet av undervisningsgrupper finns i 2 § i förordningen om grundläggande utbildning. Det föreslås att 2 § i förordningen förs över till lagen och att paragrafens begrepp samtidigt uppdateras så att de motsvarar propositionens begrepp och innehåll.

I 1 mom. föreskrivs det om bildandet av undervisningsgrupper, och bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i förordningen. Enligt det bildas undervisningsgrupperna utgående från årskurserna. Om ändamålsenliga undervisningsarrangemang kräver det, kan elever i olika årskurser samt i förskoleundervisning dock undervisas i samma undervisningsgrupp eller meddelas undervisning tillsammans med en annan skolas eller läroanstalts elever. Utbildningsanordnaren föreslås besluta om bildandet av undervisningsgrupper i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen.

I 2 mom. föreskrivs det om antalet elever som får elevspecifika stödåtgärder i en undervisningsgrupp. Det föreslås att grupperna i den allmänna undervisningen bildas så att det i en grupp inom den grundläggande utbildningen som undervisas av en lärare finns högst fem elever som får speciallärarundervisning eller specialklasslärarundervisning som en elevspecifik stödåtgärd. Bestämmelsen förutsätter att antalet elever som behöver undervisning som ges av en speciallärare begränsas när undervisningsgrupperna bildas. I propositionen uppskattas denna grupp bestå av de nuvarande eleverna som får särskilt stöd och som inte studerar i smågrupper eller specialgrupper på heltid och av de elever inom det intensifierade stödet som för närvarande får specialundervisning på deltid, dvs. cirka 76 procent av eleverna inom det intensifierade stödet. På så sätt minskas de situationer där en grupp som undervisas av klass- eller ämnesläraren t.ex. har tio elever med olika stödbehov. Bestämmelsen ger möjlighet att genomföra stödet med större effekt, utjämnar skillnaderna mellan undervisningsgrupperna inom

skolan och ökar arbetsron. Maximiantalet fem elever får överskridas tillfälligt. Med tillfälligt avses situationer där en elev flyttar till skolan från en annan skola eller en annan utbildningsanordnarens skola mitt under terminen och det inte är ändamålsenligt att ombilda undervisningsgrupperna under terminen. I dessa fall får maximiantalet fem elever per undervisningsgrupp överskridas för högst den termin under vilken eleven flyttat till skolan. Bestämmelsen gäller inte grupper i förskoleundervisningen.

I 3 mom. föreslås det en bestämmelse om storleken på specialklasser som undervisas av en specialklasslärare. Bestämmelsen motsvarar den tidigare bestämmelsen så att maximiantalet elever i en specialklass som undervisas av en specialklasslärare är tio elever. Specialklassens maximistorlek får överskridas tillfälligt. Med tillfälligt avses situationer där en elev flyttar till skolan från en annan skola eller en annan utbildningsanordnarens skola mitt under och det inte finns plats i specialklassen. I dessa fall får specialklassens maximistorlek överskridas för högst den termin under vilken eleven flyttat till skolan. Bestämmelsen gäller inte förskoleundervisningen.

I 4 mom. föreslås det en motsvarande bestämmelse om gruppstorleken som i 2 § 3 mom. i den gällande förordningen om grundläggande utbildning när det i en specialklass finns elever som får undervisning enligt 20 i § och som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Gruppstorleken bestäms inte utifrån elevernas utvecklingsstörningar utan enligt om eleven studerar läroämnen (20 i § 1 mom.) eller enligt verksamhetsområde (20 i § 2 mom.). Indelningen motsvarar bestämmandet av tilläggsfinansiering för undervisnings- och kulturverksamhet. I undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass får det finnas högst åtta elever som deltar i läroämnesundervisning enligt 20 i § 1 mom. eller högst sex elever som deltar i undervisning enligt verksamhetsområde enligt 20 i § 2 mom. I momentet föreskrivs det också om gruppstorleken när elever med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga och elever som med stöd av 3 mom. får undervisning i specialklass som elevspecifik stödåtgärd studerar i samma grupp eller tillsammans. Då bestäms maximistorleken på undervisningsgruppen enligt vilket slags stöd merparten av eleverna i gruppen får. Om elever som avses i detta moment får undervisning i samma grupp som eller tillsammans med elever som avses i 3 mom. och som får undervisning i specialklass enligt beslut om elevspecifika stödåtgärder, bestäms gruppens maximistorlek enligt vilken bestämmelse stödet för merparten av eleverna baserar sig på: 3 mom. i denna paragraf, 20 i § 1 mom. eller 20 i § 2 mom. Om undervisningen för en elev som avses i detta moment ges tillsammans med andra elever än sådana som avses i detta moment eller i 3 mom., får undervisningsgruppen omfatta högst 20 elever.

20 h §. *Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen.* I 1 mom. föreskrivs det att utbildningsanordnaren med stöd av 20 e § kan besluta att avvikelse kan göras från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen, om eleven trots stödåtgärder enligt 20 b och 20 c § inte med godkänt resultat klarar av den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Avvikelse från lärokursen eller målen i läroplanen innebär att elevens grundläggande rättigheter inskränks. Trots det kan en avvikelse vidtas som en sista handsåtgärd för att elevens studier ska framskrida. Dessa åtgärder ska gälla endast en liten del av eleverna och de förutsätter prövning och noggrann avgränsning samt att tidigare stödåtgärder varit otillräckliga.

I 1 mom. föreskrivs det att en plan enligt 20 d § och ett beslut enligt 20 f § ska utarbetas över avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Av planen ska framgå de elevspecifika målen och innehållet för undervisningen, planen för studiernas framskridande samt bedömningen av lärandet. Planens mål och innehåll för undervisningen bestäms enligt respektive elevspecifika situation. En avgränsning av målen och innehållet enligt

2 mom. förutsätter t.ex. att målen och innehållet i den elevspecifika planen fastställs för eleven utifrån elevens förutsättningar, genom att utnyttja målen och innehållet i läroplanen. Specifikationen av principerna för bedömningen av eleven görs enligt riktlinjerna för elevbedömning i de gällande grunderna för läroplanen.

I 2 mom. föreskrivs det att avvikelser från målen i den lokala läroplanen kan göras för en elev genom att av målen för årskursen bilda målhelheter av olika omfattning, som ska fullgöras med godkänt resultat för att studierna ska kunna framskrida i läroämnet i fråga. Att bilda målhelheter avser undervisning och studier i enlighet med den gällande förordningen om grundläggande utbildning som inte är årskursintegrerade och där eleven studerar enligt en för honom eller henne utarbetad plan i stället för årskursvisa lärokursen i olika läroämnen. I den plan som utarbetas för eleven bildas mer eller mindre omfattande målhelheter av undervisningens mål och innehåll än de årskursspecifika målen och innehållen efter elevens behov. Eleven måste fullgöra målhelheterna med godkänt resultat för att kunna framskrida i sina studier. Detta gör det möjligt att framskrida både snabbare och långsammare i studierna än årskursens lärokurs. Eleven kan delta i undervisningsgruppen, som framskrider enligt årskurs, men hans eller hennes studier framskrider enligt målhelheter av olika omfattning i stället för de mål som ställts för respektive årskurs. Regleringen gäller elevspecifika beslut om framskridandet i studierna. I 3 mom. föreskrivs det att avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs i ett läroämne kan göras genom att avgränsa målen och innehållen i lärokursen i läroämnet. Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen avser att lärokursen i den grundläggande utbildningen avgränsas genom att man gallrar ut eller lättar på mål eller innehåll. Detta kan göras genom att ställa upp lägre mål för eleven enligt hans eller hennes förutsättningar eller genom att minska de innehåll som eleven studerar. Åtgärden innebär att lärokursen i läroämnet avgränsas så att eleven inte fullgör den allmänna lärokursen i det läroämnet. Avgränsningen av lärokursen ska grunda sig på den grundläggande utbildningens bedömningskriterier så att åtgärden övervägs först om eleven trots stödåtgärder inte kan förvärva det kunnande som krävs för vitsordet 5. Lärokursen kan avgränsas endast för elever som får undervisning av en speciallärare i en smågrupp eller av en specialklasslärare i en specialklass som elevspecifik stödåtgärd. En avgränsning av lärokursen påverkar elevens prestationer så att han eller hon inte kan få vitsord som är högre än 5, dvs. försvarligt. Avgränsningen har också följd för antagningen till studier på andra stadiet i enlighet med 19 § i undervisnings- och kulturministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande inom utbildningar för yrkesinriktade grundexamen (837/2021).

I 4 mom. föreskrivs det att utbildningsanordnaren med stöd av 20 f § kan besluta att en elev tillfälligt av hälsoskäl befrias från att fullgöra lärokursen i ett läroämne. Med hälsoskäl avses en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Med tillfällig befrielse avses att eleven under en kort eller viss tid inte deltar i undervisningen. Eleven kan befrias från att delta i de veckovisa lektionerna i ett enskilt läroämne under högst fyra månader. Om tillfällig befrielse inte räcker till ska undervisningsarrangemang enligt 20 i § tillämpas.

I 5 mom. föreskrivs det att Utbildningsstyrelsen utfärdar närmare bestämmelser om innehållet i avvikelser från lärokursen i ett läroämne eller målen i läroplanen i grunderna för läroplanen. I detta ingår också att bestämma i ärenden som rör planer enligt 20 e §.

20 i § *Ordning av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan.* Till lagen om grundläggande utbildning fogas enligt förslaget en ny paragraf om ordnandet av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan, den övergripande utvecklingen och uppnåendet av målen för den grundläggande utbildningen. En funktionsnedsättning kan t.ex. vara en syn- eller

hörselskada, intellektuell funktionsnedsättning, svåra utvecklingsstörningar eller omfattande inlärningssvårigheter. En sjukdom avser en sådan allvarlig sjukdom som påverkar elevens kognitiva färdigheter och funktionsförmåga och därigenom också elevens lärande och skolgång, ofta i omfattande utsträckning. Begränsad funktionsförmåga avser faktorer som på många sätt påverkar vardagskompetensen, delaktigheten och välbefinnandet och som orsakar eleven hinder för att delta eller omfattande behov av hjälp och stöd.

En kronisk sjukdom som inte påverkar barnets inlärningsförmåga kan beaktas genom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärandet enligt 20 b §. Till dessa hör bl.a. ett tillräckligt antal skolgångsbiträden enligt 37 § som kan stödja elevens skolgång och deltagande i undervisningen. Elever med kroniska sjukdomar som inte påverkar inlärningsförmågan, t.ex. diabetes, kan också beaktas genom andra arrangemang som inte tas upp separat i den här propositionen.

Ändringen är en del av reformen av den förlängda läroplikten där början av undervisningen i fortsättningen är tidigarelagd läroplikt som fullgörs i 5 och 6 års ålder i förskoleundervisningen. När eleven som 7-åring övergår till den grundläggande utbildningen kan undervisningen beroende på graden av funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga ordnas med hjälp av stödåtgärder enligt denna lag. Stödåtgärderna omfattar alla grupp-specifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder som anges i kapitlet om stöd. Eftersom stödåtgärderna också för de elever som omfattas av denna paragraf är desamma som för andra elever är syftet med 1 mom. att fastställa vilken undervisning som i fortsättningen kan fungera som grund för tilläggsfinansiering enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet i stället för det nuvarande finansieringskriteriet ”andra elever än elever med mycket svår utvecklingsstörning”. Specifikationen behövs också i samband med den föreslagna regleringen av gruppstorlekar i 20 g § i lagen om grundläggande utbildning. För det första kan en elev med tidigarelagd läroplikt vars stödbehov fortsätter i den grundläggande utbildningen komma att omfattas av undervisning enligt 1 mom. För det andra kan en elev som under den grundläggande utbildningen t.ex. på grund av en olycka konstateras ha en sådan funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och som i småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen skulle ha lett till tidigarelagd läroplikt komma att omfattas av undervisning enligt 1 mom. I 20 f § i lagen om grundläggande utbildning föreslås det att ett förvaltningsbeslut ska fattas om undervisning enligt 1 mom. Det är viktigt att beslutet fattas före statistikföringsdagen den 20 september, så att eleven omfattas av finansieringen enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Den medicinska bedömningens andel och nödvändighet när det gäller funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan beskrivs närmare i samband med paragrafen om bedömning.

Till 2 mom. fogas enligt förslaget en bestämmelse från 9 § 3 mom. i timfördelningsförordningen. Om eleven på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnena med avgränsade mål eller innehåll, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde, dvs. med avvikelse från läroämnesindelningen. Eftersom läroämnesundervisningen har företrädesrätt kräver en övergång till undervisning enligt verksamhetsområde att de övriga åtgärderna enligt kapitlet om stöd har konstaterats vara otillräckliga. Verksamhetsområdena enligt de gällande grunderna för läroplanen är motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, färdigheter för dagliga rutiner och kognitiva färdigheter. Utbildningsstyrelsen föreslås beskriva verksamhetsområdena, deras mål och innehåll i grunderna för läroplanen. I 20 f § i lagen om grundläggande utbildning föreslås det att ett förvaltningsbeslut ska fattas om undervisning enligt 2 mom. Det är viktigt att beslutet fattas före statistikföringsdagen den 20

september, så att eleven omfattas av finansieringen enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

26 a §. Deltagande i förskoleundervisning. I paragrafens 2 mom. föreslås ändringar i begreppen. Begreppet förlängd läroplikt slopas och ersätts med begreppet tidigarelagd läroplikt. I momentet föreslås inga ändringar i sak.

30 §. Rätt till undervisning. I 1 mom. föreskrivs det att den som deltar i utbildning under arbetsdagarna har rätt att få undervisning enligt läroplanen, elevhandledning och tillräckligt stöd för inläring och skolgång genast när behov uppstår. Eftersom det i propositionen föreslås att bestämmelser om elevens rätt till grupp-specifika stödformer tas in i 20 b § och rätten till elevspecifika stödåtgärder i 20 c §, stryks i 1 mom. uttrycket *tillräckligt stöd för inläring och skolgång genast när behov uppstår*.

31 §. Avgiftsfri undervisning. I 1 mom. föreskrivs det att undervisningen samt läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs vid undervisningen är avgiftsfria för eleverna. Dessutom föreskrivs det att handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd har rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt tjänster som ordnas med stöd av 39 § vilka är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen.

I momentet föreslås en ändring av teknisk natur. Begreppet handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd ersätts med begreppet elever som får *elevspecifika stödåtgärder*. Ändringen inskränker inte tillämpningsområdet för momentet.

33 §. Inkvartering. I 1 mom. föreslås det en begreppsändring så att förlängd läroplikt ersätts med det nya begreppet tidigarelagd läroplikt.

37 §. Personal. I paragrafen föreskrivs det om skolans personal. I 2 mom. föreslås det en mer förpliktande bestämmelse för utbildningsanordnaren, som enligt förslaget ska ha ett tillräckligt antal skolgångsbiträden. Enligt gällande lagstiftning ska en utbildningsanordnare med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster och lärare i arbetsavtalsförhållande. Dessutom kan utbildningsanordnaren ha timplärare och annan personal på samma sätt som hittills. Bestämmelsen fastställer inte de exakta beteckningarna eller anställningsförhållandets art för lärare, skolgångsbiträden eller annan personal, utan utbildningsanordnaren föreslås besluta om dessa.

39 §. Stöduppgifter i specialundervisningen. I paragrafen föreskrivs det om undervisnings- och kulturministeriets möjlighet att besluta att en utbildningsanordnare ska sörja för rehabilitering som ges i samband med elevspecifika stödåtgärder samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som hör samman med undervisningen.

I paragrafen görs en teknisk ändring i hänvisningsbestämmelsen. Paragrafen hänvisar till 17 § 1 mom. Hänvisningen till momentet och till särskilt stöd ändras till att gälla den föreslagna lagen så att paragrafen hänvisar till 20 c § om elevspecifika stödåtgärder.

40 §. Hemlighållande och behandling av personuppgifter. I paragrafen föreslås det ett nytt 3 mom. enligt vilket utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet också uppgifter som gäller bedömning av behovet av elevspecifikt stöd enligt 20 d § och uppgifter om genomförande av elevspecifikt stöd enligt 20 e § är sekretessbelagda.

Vid bedömningen av stödbehovet och i planen för genomförande av elevspecifikt stöd kan det bli aktuellt att behandla elevens personuppgifter, t.ex. hälsouppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter och uppgifter om elevens livssituation, och därför föreskrivs det att uppgifterna är sekretessbelagda.

I 10 § i grundlagen föreskrivs det om skydd för privatlivet. Enligt den paragrafen ska närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Den föreslagna regleringen preciserar sekretessbestämmelserna i offentlighetslagen.

42 §. Begäran om omprövning. I paragrafen föreskrivs det om omprövning hos regionförvaltningsverket av beslut som avses i denna lag. I 1 mom. uppräknas de beslut som omfattas av begäran om omprövning.

Det föreslås att 1 mom. 3 punkten ändras så att den hänvisar till den föreslagna 20 f §, som föreskriver om beslut om stöd för elevens lärande och skolgång. Enligt propositionen ska utbildningsanordnaren fatta beslut om elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c §, avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen enligt 20 h § och ordnande av undervisning enligt 20 i § för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Omprövning av dessa beslut får begäras hos regionförvaltningsverket. Tillämpningsområdet för 3 punkten utvidgas eftersom den gällande lagen endast föreskriver om begäran om omprövning av beslut om ordnande av särskilt stöd. Det är ändamålsenligt att på samma sätt kunna begära omprövning hos regionförvaltningsverket av alla beslut om stöd för elevens lärande och skolgång, avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs och avvikelser från målen i läroplanen.

I propositionen föreslås ingen ändring i den gällande 1 mom. 3 punkten avseende begäran om omprövning av beslut som gäller tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel enligt 31 §.

Omprövning av beslut om tjänster enligt 31 § i lagen om grundläggande utbildning som fattats i samband med andra beslut än beslut om stöd ska på motsvarande sätt som för närvarande begäras hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i 42 a § i lagen om grundläggande utbildning.

I hänvisningen i 4 punkten till rubriken för 18 § görs en ändring av teknisk natur. Eftersom den paragrafens rubrik *Särskilda undervisningsarrangemang* enligt förslaget ersätts med rubriken *Avvikande ordnande av grundläggande utbildning* hänvisas det i punkten till paragrafens nya rubrik.

I momentet föreslås en ny 5 punkt så att omprövning av en utbildningsanordnarens beslut om avvikande ordnande av studier i den grundläggande utbildningen för vuxna kan begäras hos regionförvaltningsverket. Ändringssökandet i fråga om undervisningsarrangemang för vuxna föreslås inte ändras i sak. Eftersom avvikande ordnande av grundläggande utbildning för vuxna inte längre regleras i 18 § som i den gällande lagen, utan i den föreslagna 18 a §, föreslås det att en ny 5 punkt fogas till paragrafen. Tillägget är av teknisk natur.

46 §. Grundläggande utbildning för vuxna. I 1 mom. föreslås det en teknisk korrigeringsparagraf. Paragrafen har hänvisat till de bestämmelser om den grundläggande utbildningen som tillämpas på grundläggande utbildning för vuxna. Eftersom det föreslås att en ny 18 a § om grundläggande utbildning för vuxna fogas till lagen om grundläggande utbildning fogas den paragrafen till momentet i fråga.

48 b §. Anordnande och omfattning. I 1 mom. föreslås det en teknisk korrigerings av laghänvisningen. Hänvisningen till den gällande lagens 17 § 1 mom. ändras till en hänvisning till de föreslagna 20 c och 20 i §, som föreskriver om elevspecifika stödåtgärder och ordnande av undervisning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Det betyder att om kommunen ordnar eller skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag, ska verksamheten erbjudas eleverna i årskurs ett och två i alla skolor i kommunen samt i fråga om övriga årskurser de elever som avses i 20 c och 20 i § i den omfattning kommunen beslutar.

6.2 Läropliktslagen

2 §. När läroplikten börjar och upphör. I 3 mom. föreslås det att den nuvarande förlängda läroplikten ändras till tidigarelagd läroplikt och, enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning, ordnande av undervisning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan, den övergripande utvecklingen och uppnåendet av de föreskrivna målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Tidigarelagd läroplikt fullgörs i förskoleundervisningen när barnet är 5 och/eller 6 år. Tidigarelagd läroplikt är ett tydligt begrepp eftersom det beskriver att läroplikten tidigareläggs uttryckligen i början av utbildningen. Det är också viktigt att precisera begreppen efter reformen av den utvidgade läroplikten, eftersom den förlängde läroplikten i utbildningens slutända. Kriterierna för tidigarelagd läroplikt är i princip mycket lika som för den nuvarande förlängda läroplikten, dvs. barnet behöver på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan mer tid för att uppnå målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Beslut om tidigarelagd läroplikt fattas alltså i princip när barnet är i daghems- eller förskoleåldern i samarbete med sakkunniga från småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Det föreslås att beslut om tidigarelagd läroplikt ska fattas av anordnaren av småbarnspedagogik eller förskoleundervisning senast när barnet är 5 år, så att läroplikten faktiskt kan tidigareläggas och barnet hinner få rätt till förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning redan i 5 års ålder. Det är viktigt att beslutet fattas före undervisnings- och kulturväsendets statistikföringsdag den 20 september. Beslutet kan inte fattas efter att den grundläggande utbildningen har inletts, utan då fattas vid behov beslut om ordnande av undervisningen enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning. Eftersom den nuvarande förlängda läroplikten enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet är verksamhet med tilläggsfinansiering föreslås det att ändringen ges en separat tidpunkt för ikraftträdandet.

3 §. Fullgörande av läroplikten i den grundläggande utbildningen. I 2 mom. görs en begreppsändring till följd av ändringen av 2 §.

24 §. Sökande av ändring. I 1 och 2 mom. görs en begreppsändring till följd av ändringen av 2 §.

6.3 Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

2 §. Tillämpning av lagen i vissa fall. I 2 mom. föreslås det en ändring så att momentet motsvarar de föreslagna ändringarna i läropliktslagen och i lagen om grundläggande utbildning i samband med reformen av den förlängda läroplikten. För klarhetens skull föreslås det att ett tillägg om barn som fyllt 6 år fogas till 4 punkten, till skillnad från 5-åriga barn som nämns i 3 a punkten.

5 §. Grunden för beräkning av finansieringen. I 1 mom. föreslås det en ändring så att momentet motsvarar de föreslagna ändringarna i läropliktslagen och i lagen om grundläggande utbildning i samband med reformen av den förlängda läroplikten. För klarhetens skull föreslås det att ett

tillägg om barn som fyllt 6 år fogas till momentet, till skillnad från 5-åriga barn som nämns separat i momentet.

29 §. *Priserna per enhet för förskoleundervisning och grundläggande utbildning.* I 1 mom. föreslås det en ändring så att momentet motsvarar de föreslagna ändringarna i läropliktslagen och i lagen om grundläggande utbildning i samband med reformen av den förlängda läroplikten. Det föreslås att finansieringen på rad 2 i tabellen i momentet ändras till att gälla förskoleundervisning vid tidigarelagd läroplikt i enlighet med 3 § 2 mom. i läropliktslagen. Grunden för finansieringen är i fortsättningen ett beslut om tidigarelagd läroplikt enligt den lagen. I jämförelse med nuläget preciseras att även 6-åringar omfattas av förskoleundervisningen. Kriterierna för utvecklingsstörning stryks ur finansieringen enligt rad 3 och 4 i tabellen. Grunden för finansieringen är i fortsättningen undervisning enligt 20 i § 1 eller 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning. Till följd av ändringen förnyas också KOSKI-datainsamlingen. Eftersom det nya indelningssättet inte helt motsvarar elevernas fördelning mellan olika koefficienter föreslås det att dessa ändras så att reformen kan finansieras inom ramen för den nuvarande statsandelsfinansieringen. Detta tas upp närmare under de ekonomiska konsekvenserna i propositionen.

Det föreslås att 2 mom. ändras till sina begrepp så att dessa så långt möjligt motsvarar reformen av den förlängda läroplikten. Den sista meningen i momentet stryks som onödig eftersom det i fortsättningen står klart att det utöver utbildningens pris per enhet endast är möjligt att få finansiering enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning för utbildning som handleder för examensutbildning.

50 §. *Beviljande och justering av finansiering.* I 3 mom. föreslås det en ändring så att momentet till sina begrepp motsvarar de föreslagna ändringarna i läropliktslagen och i lagen om grundläggande utbildning i samband med reformen av den förlängda läroplikten.

6.4 Lagen om statsandel för kommunal basservice

2 §. *Undantag från tillämpningsområdet.* Det föreslås att 2 mom. ändras till sina begrepp till följd av reformen av den förlängda läroplikten. Den förlängda läroplikten ändras i läropliktslagen och lagen om grundläggande utbildning så att den i fortsättningen består av tidigarelagd läroplikt som ordnas för 5- och 6-åringar och av ordnande av undervisningen för elever i årskurs 1-9 som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. För den tidigarelagda läroplikten föreslås en egen finansieringskoefficient i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och för undervisningen inom den grundläggande utbildningen två olika finansieringskoefficienter enligt huruvida eleven studerar enligt verksamhetsområde eller inte.

23 §. *Justering av kostnadsfördelningen.* I 2 mom. föreslås det motsvarande ändringar av begreppen som i lagens 2 §. Dessutom korrigeras laghänvisningen i 4 punkten till den upphävda 25 § i lagen om grundläggande utbildning till att gälla 2 § i läropliktslagen. För klarhetens skull föreslås det att ett tillägg om barn som fyllt 6 år fogas till 4 punkten, till skillnad från 5-åriga barn som nämns i 2 punkten.

24 §. *Driftskostnader som ska beaktas vid justering av kostnadsfördelningen.* I 1 mom. föreslås det motsvarande ändringar av begreppen som i lagens 2 § och en korrigerad av den finska felskrivningen i 2 punkten. För klarhetens skull föreslås det att ett tillägg om barn som fyllt 6 år fogas till 4 punkten, till skillnad från 5-åriga barn som nämns i 2 punkten.

34 §. Skyldighet att betala hemkommunsersättning. I 1 mom. föreslås det en motsvarande begreppsändring som i lagens 2 §.

35 §. Bestämmande av hemkommunsersättning. I 2 mom. föreslås det ett tillägg till följd av den konsultativa sjukhusundervisningstjänst som föreslagits i 4 a § i lagen om grundläggande utbildning. Även kostnaderna för en sådan tjänst ska dras av de faktiska kostnaderna som bestäms enligt 24 §. Dessutom görs i paragrafen begreppsändringar till följd av reformen av den förlängda läroplikten.

38 §. Ersättning för elever som är intagna för specialiserad sjukvård, får konsultativ sjukhusundervisningstjänst, får skolhemsundervisning eller är placerade av barnskyddsskäl. I paragrafens rubrik föreslås det ett tillägg till följd av den nya konsultativa sjukhusundervisningstjänst som föreslagits i 4 a § i lagen om grundläggande utbildning. Den nya rubriken lyder: Ersättning för elever som är intagna för specialiserad sjukvård, får konsultativ sjukhusundervisningstjänst, får skolhemsundervisning eller är placerade av barnskyddsskäl.

I 1 mom. görs en teknisk precisering enligt vilken skyldigheten att ersätta kostnaderna för sjukhusundervisning för en elev som saknar hemkommun åläggs elevens boningskommun. Behovet av denna precisering av lagstiftningen har uppdragats i och med situationen i Ukraina. Elevens boningskommun får hemkommunsersättning för sådana elever som saknar hemkommun och som avses i 36 §, och kan använda ersättningen för att ersätta sjukhusundervisningen. Till momentet fogas också en hänvisning till det föreslagna nya 2 mom. i 4 a § i lagen om grundläggande utbildning så att elevens hemkommun, eller i ovan avsedda situationer boningskommun, också ska ersätta kostnader för konsultativ sjukhusundervisningstjänst. De nya uppgifterna som uppkommer i och med den nya skyldigheten att tillhandahålla tjänster ersätts kommunerna genom ett tillägg i statsandelen för basservice.

6.5 Lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

13 §. Partiell vårdpenning. Det föreslås att 1 mom. ändras till följd av reformen av den förlängda läroplikten. I 1 mom. 3 punkten ändras hänvisningen till lagen om grundläggande utbildning till att gälla den föreslagna nya undervisningen enligt 20 i §.

6.6 Arbetsavtalslagen

4 §. Partiell vårdledighet. Det föreslås att begreppen i 4 kap. 4 § 1 mom. ändras till följd av reformen av den förlängda läroplikten.

6.7 Lagen om sjöarbetsavtal

5 §. Partiell vårdledighet. Det föreslås att begreppen i 5 kap. 5 § 1 mom. ändras till följd av reformen av den förlängda läroplikten.

6.8 Lagen om utbildning som handleder för examensutbildning

22 §. Beslut om särskilt stöd. Det föreslås att begreppen i 1 mom. ändras till följd av reformen av stödet enligt lagen om grundläggande utbildning. Lagens hänvisning till beslut om särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning ersätts med en hänvisning till den föreslagna 20 f §.

7 Bestämmelser på lägre nivå än lag

7.1 Förordningen om grundläggande utbildning

Det föreslås att 2 § i förordningen om grundläggande utbildning (852/1998) upphävs och förs över till lagen. Bestämmelser om bildande av undervisningsgrupper föreslås ingå i lagförslagets 20 g §.

I 5 § i förordningen föreskrivs det om ordnande av ersättande utbildning. I hänvisningsbestämmelsen i paragrafens 2 mom. görs en teknisk ändring. Enligt den hänvisas det till 18 § 1 mom. i stället för till 18 § 1 punkten.

I 9 b § i förordningen föreskrivs det om att anta en elev i flexibel grundläggande utbildning. Hänvisningen till lagparagrafen i 1 mom. ändras så att det i bestämmelsen hänvisas till den föreslagna nya paragrafen om stöd för lärande och skolgång. Därmed hänvisas det i momentet till en elev som får elevspecifika stödåtgärder enligt lagförslagets 20 c § i stället för till en elev som får särskilt stöd.

I förordningens 10 § föreskrivs det om bedömning under studierna. I 3 mom. föreslås en teknisk korrigering. Utbildningsstyrelsen ska skrivas med stor begynnelsebokstav. I 3 mom. 3 punkten konstateras det att verbal bedömning kan användas vid bedömningen av elever som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen. En korrigering av 3 punkten görs så att den överensstämmer med lagförslaget, varvid det i punkten hänvisas till undervisning enligt 20 i §. Verbal bedömning kan således användas vid bedömningen av en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga.

I förordningens 11 § föreskrivs det om framsteg i studierna och uppflyttning från årskursen. Enligt 3 mom. kan det *i läroplanen bestämmas att eleven kan gå vidare i studierna i de olika läroämnena enligt ett för eleven uppgjort studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs*. Eftersom det i lagförslagets 20 h § föreskrivs om avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen föreslås det att bestämmelsen om att det på läroplansnivå är möjligt för eleven att gå vidare i studierna i de olika läroämnena enligt ett för eleven uppgjort studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs ska upphävas. Vidare föreskrivs det i momentet att det i läroplanen bestäms om de *studiehelheter* som ska genomföras med godkänt resultat för att eleven ska kunna gå vidare i studierna. Det föreslås att momentet ska preciseras så att det i stället för studiehelheter föreskrivs om *helheter som bildas av målen för årskursen*.

I ikraftträdandet av förordningen beaktas också den tidpunkt för ikraftträdande som avsetts för reformen av den förlängda läroplikten.

7.2 Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen

Det föreslås att 9 § 2 och 3 mom. i förordningen om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012) stryks. I det gällande 2 mom. stryks den första meningen som gäller befrielse från studier i vissa läroämnena. Även den andra meningen, som gäller ämnesblock och delområden, stryks som oändamålsenlig. Bestämmelser om den undervisning som avses i 3 mom. ska i fortsättningen ingå i 20 i § i lagen om grundläggande utbildning.

I ikraftträdandet av förordningen beaktas också den tidpunkt för ikraftträdande som avsetts för reformen av den förlängda läroplikten.

7.3 Förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet

Bestämmelser om behörighet för speciallärare finns i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998). Behörighetsförordningen ska uppdateras på grund av de nya paragraferna om stöd. Syftet med ändringarna är att i behörighetsförordningen precisera bestämmelserna i lagen om grundläggande utbildning.

Det föreslås att det i paragraferna om stöd i lagen om grundläggande utbildning ska föreskrivas om behöriga lärare som en del av de nya paragraferna om stöd. Av behörighetsförordningen ska det på motsvarande sätt framgå vilka studier som ingår i den nämnda behörigheten. De föreslagna ändringarna förtydligar tolkningen av behörighetsvillkoren. Inga ändringar föreslås i de studier som ingår i behörigheten som speciallärare respektive specialklasslärare.

Det föreslås att bestämmelsen i 8 § 5 mom. i behörighetsförordningen, som gäller behörighet för lärare att ge undervisning för utvecklingshämjade elever, ska strykas. Syftet med den föreslagna ändringen är att det i fortsättningen ska tillämpas samma bestämmelser på behörigheten för lärare som undervisar elever med utvecklingsstörning som det tillämpas på behörigheten för lärare som undervisar andra elever. Arbetsmöjligheterna för personer som tidigare ansetts vara behöriga tryggas genom övergångsbestämmelser. I förordningsförslaget föreslås det vidare att bestämmelserna om behörighet för assisterande lärare ska strykas. De övriga föreslagna ändringarna i behörighetsförordningen är av teknisk karaktär.

Ändringarna i förordningen föreslås träda i kraft samordnat med ändringarna i lagen om grundläggande utbildning.

7.4 Undervisnings- och kulturministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande inom utbildningar för yrkesinriktade grundexamina

Det föreslås att en teknisk ändring ska göras i hänvisningsbestämmelsen i 19 § 2 mom. i förordningen om grunderna för antagning av studerande inom utbildningar för yrkesinriktade grundexamina (837/2021). I 19 § föreskrivs det om tillämpning av antagning som grundar sig på utbildningsanordnarens prövning. I 2 mom. konstateras det att på antagningen av studerande tillämpas vad som föreskrivs i 20 § i denna förordning, om sökanden med stöd av ett sådant beslut om särskilt stöd som avses i 20 e § i lagen om grundläggande utbildning har bedrivit studier enligt grunderna för läroplanen enligt en individualiserad lärokurs i matematik och modersmål, och sökanden i avgångsbetyget för den grundläggande utbildningen har en anteckning om detta för de ovan nämnda läroämnena.

8 Ikraftträdande

I propositionen föreslås det att lagen om ändring av lagen om grundläggande utbildning träder i kraft den 1 augusti 2025. En plan för lärande inom intensifierat stöd, ett beslut om särskilt stöd och en individuell plan för anordnande av undervisning inom särskilt stöd som gjorts innan lagen trätt i kraft, dvs. före den 1 augusti 2025, ska gälla till dess att de ses över i enlighet med det nya 4 a kap. senast den 31 augusti 2026. Vid sökande av ändring i ett beslut om särskilt stöd som fattats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Efter ikraftträdandet av denna lag kan ändring alltjämt sökas i beslut om särskilt stöd.

Ändringarna i 4, 9, 26 a och 33 § i lagen om grundläggande utbildning samt den nya 20 i § träder i kraft först den 1 augusti 2026, eftersom dessa paragrafer har samband med reformen av den förlängda läroplikten, för vilken en separat tidpunkt för ikraftträdande föreslås även i läropliktslagen. Detta leder till att gamla beslut om särskilt stöd som också innehåller ett beslut om förlängd läroplikt kan fattas i enlighet med den nya lagstiftningen först från och med den 1 augusti 2026. För undervisningen av elever med förlängd läroplikt betalas finansiering enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, och en senare tidpunkt för ikraftträdande möjliggör således en skälig tid dels för utbildningsanordnarna att granska alla beslut om särskilt stöd som innefattar förlängd läroplikt, dels för myndigheterna att se över datainsamlingssystemen för finansieringen. Bedömningar, planer och förvaltningsbeslut om den nya undervisningen enligt 20 i § kan dock börja beredas från och med den 1 oktober 2025, dvs. efter det att de sista uppgifterna om förlängd läroplikt har samlats in på statistikdagen den 20 september 2025 till grund för finansieringen för 2026. Nya beslut om undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning ska således fattas under perioden mellan den 1 augusti 2026 och den 31 augusti 2026. På statistikdagen den 20 september 2026 görs den första datainsamlingen som gäller uppgifterna enligt den nya modellen som grund för finansieringen av undervisnings- och kulturverksamhet 2027. Före den 1 augusti 2026 tillämpas således sammantaget den gällande lagstiftningen om förlängd läroplikt och förvaltningsbeslut som fattats i enlighet med den.

Enligt förslaget ska lagen om ändring av läropliktslagen träda i kraft den 1 augusti 2026, eftersom ändringarna i läropliktslagen gäller reformen av den förlängda läroplikten. På motsvarande sätt som beskrivs ovan kan även dessa gamla förvaltningsbeslut som innefattar förlängd läroplikt, och som behöver ändras till beslut om tidigarelagd läroplikt, börja beredas från och med den 1 oktober 2025 och avgöras mellan den 1 augusti 2026 och den 31 augusti 2026. När det gäller undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning följer en motsvarande granskningskyldighet av ikraftträdandet av lagen om grundläggande utbildning avseende ändringen av beslut om särskilt stöd, eftersom beslut om förlängd läroplikt i praktiken har fattats som en del av beslut om särskilt stöd enligt lagen om grundläggande utbildning. För tydlighetens skull ska granskningen nämnas i ikraftträdandebestämmelserna i bägge lagarna. På förvaltningsbeslut om förlängd läroplikt som fattats före ändringslagens ikraftträdande, dvs. före den 1 augusti 2026, och undervisning som omfattas av dessa tillämpas de bestämmelser i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) som gällde vid ikraftträdandet av ändringslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av denna. Detta avser exempelvis bestämmelserna om sökande av ändring och bestämmelsen om gruppstorlek enligt förordningen om grundläggande utbildning.

Lagen om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice avses träda i kraft den 1 augusti 2026, men dess 35 och 38 § ska med anledning av den konsultativa sjukhusundervisningstjänst som avses i 4 a § i lagen om grundläggande utbildning träda i kraft redan den 1 augusti 2025. I lagens övergångsbestämmelser ska det beaktas att de kostnader som ska justeras eller som orsakas under övergångsskedet ska innefatta såväl kostnader för förlängd läroplikt enligt den gällande lagen som de kostnader för tidigarelagd läroplikt och undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning som avses i den föreslagna nya lagstiftningen. Kostnaderna överlappar inte varandra, utan kostnaderna för förlängd läroplikt uppkommer innan den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 augusti 2026.

Lagen om ändring av 22 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning avses träda i kraft den 1 augusti 2025. De övriga lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026, eftersom de har samband med reformen av den förlängda läroplikten.

9 Verkställighet och uppföljning

Undervisnings- och kulturministeriet samarbetar tätt med Utbildningsstyrelsen i beredningen av ändringarna i lagstiftningen och även i beredningen av preciseringarna i läroplansgrunderna. En verkställighetsgrupp bestående av tjänstepersoner från undervisnings- och kulturministeriet samt Utbildningsstyrelsen har tillsatts med en mandatperiod som sträcker sig från den 1 december 2023 till den 31 december 2025. Målet är att lagstiftningen och läroplansgrunderna ska bilda en konsekvent normgrund för genomförandet av stöd.

Utbildningsstyrelsen fastställer med stöd av lagen om grundläggande utbildning grunderna för förskoleundervisningens läroplan och läroplanen för den grundläggande utbildningen. Grunderna uppdateras så att de motsvarar den föreslagna lagstiftningen. Läroplansgrunderna utfärdas i början av 2025, så att det finns tid att bereda uppdateringarna av de lokala läroplanerna. Både lagstiftningen och läroplansgrunderna bereds så entydigt som möjligt så att uppdateringarna av de lokala läroplanerna inte medför oskäligt mycket arbete. Utbildningsanordnarna ska utifrån de nationella riktlinjerna uppdatera de lokala läroplanerna före den 1 augusti 2025. Undervisnings- och kulturministeriet och Utbildningsstyrelsen utarbetar på hösten 2025 anvisningar om hur lagen och läroplanerna ska tillämpas i praktiken samt behövligt stödmaterial. I anvisningarna och stödmaterialiet beaktas de krav som ställs på informationssystemen i den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella lagstiftningen.

I lagstiftningsreformen är det av central betydelse att verkställigheten stöds på ett heltäckande sätt och på lång sikt. I syfte att säkerställa ett effektivt verkställande av stödreformen stärks alla lärares stödrelaterade kompetens genom riksomfattande fortbildning. Den stödrelaterade kompetensen ska stärkas även hos undervisningsväsendets och skolornas ledning. Utbildningarna genomförs i samarbete mellan de tjänstepersoner vid undervisnings- och kulturministeriet som berett lagstiftningen och de tjänstepersoner vid Utbildningsstyrelsen som berett läroplansgrunderna. Fortbildningarna genomförs långsiktigt för att möjliggöra ett så heltäckande deltagande som möjligt på nationell nivå.

Att utveckla stödet för lärande och skolgång inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen är en långvarig process. Undervisnings- och kulturministeriet inleder under 2025 en studie i syfte att följa upp verkställandet av den reviderade lagstiftningen och konsekvensbedömningen samt behoven av vidareutveckling.

Undervisnings- och kulturministeriet utvecklar dessutom datainsamlingen för statistik om stödet för lärande och skolgång så att den motsvarar den föreslagna lagstiftningen. Framför allt de nya koefficienterna som ersätter tilläggsfinansieringen för förlängd läroplikt, och elevantalen enligt dessa, följs upp.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Samband med andra propositioner

Ändringar i lagen om grundläggande utbildning föreslås också i en proposition som gäller en höjning av hemkommunersättningen för privata skolor. Riksdagen ombes beakta och samordna de två propositionerna.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Genom den föreslagna lagen stärks barnets rätt att få stöd inom sådan undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning. Centrala grundläggande fri- och rättigheter med tanke på förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen är de kulturella rättigheterna enligt 16 § i grundlagen, rätten till jämlikhet enligt 6 § i grundlagen, yttrandefrihet och offentlighet enligt 12 § i grundlagen och skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Vidare bedöms förslaget dels i perspektiv av rätten till social trygghet enligt 19 § 3 mom., rättsskyddet enligt 21 § och kravet på bestämmelser i lag enligt 2 § 3 mom. och 80 §, dels i förhållande till 121 § i grundlagen, som gäller kommunal självstyrelse.

Den föreslagna regleringen kan anses vara grundrättighetsbejakande och stödja barnets rättigheter. Propositionen har samband med konventioner om mänskliga rättigheter, varav de viktigaste är FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 59/60/1991, nedan barnkonventionen) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 27/2016, nedan funktionshinderkonventionen). Propositionen har också samband med den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976, nedan ESK-konventionen).

Vidare bedöms propositionen med tanke på behandlingen av personuppgifter i förhållande till den allmänna dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG).

11.1 Kulturella rättigheter

I 16 § i grundlagen föreskrivs det om kulturella rättigheter. Enligt 1 mom. i den paragrafen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. I samma moment konstateras det också att bestämmelser om läroplikten utfärdas genom lag. I momentet föreskrivs det enligt motiven till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna om vars och ens subjektiva rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Momentets första och andra mening är avsedda att höra samman så till vida att grundundervisningen avser den undervisning, som hör till läroplikten (RP 309/1993 rd, s. 68/1). Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om utvidgningen av läroplikten konstaterat att det i det aktuella förslaget inte har framförts några omständigheter som motiverar att man bedömer huruvida den utvidgade läroplikten hör till den grundläggande utbildningen på ett annat sätt än vad som uttryckligen har gjorts i förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna. Utskottet anser således att den undervisning som hör till läroplikten är sådan grundläggande utbildning som avses i 16 § 1 mom. i grundlagen (GrUU 43/2020 rd, s. 4). Grundlagens terminologi är autonom i förhållande till klassificeringar som görs i vanlig lagstiftning (GrUU 12/2015 rd, s. 3, GrUU 17/2018 rd, s. 2).

I 16 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs det att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, ska säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Enligt motiven till regeringens proposition om reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna täcker 16 § 2 mom., som gäller envars rätt att på enahanda grunder i enlighet med den egna förmågan och de egna särskilda behoven erhålla även annan utbildning än

grundläggande utbildning samt att utveckla sig själv utan hinder av medellöshet, allt från förskoleundervisning till den högsta undervisningen och vuxenutbildningen (RP 309/1993 rd, s. 68).

Småbarnspedagogiken, och innan läroplikten utvidgades även utbildningen på andra stadiet efter den grundläggande utbildningen, har behandlats av grundlagsutskottet i förhållande till grundlagens 16 § 2 mom., som gäller kulturella rättigheter (GrUU 17/2018 rd; GrUU 60/2014 rd). Förskoleundervisningen hör i allmänhet inte till läroplikten, varvid genomförandet av den kunde tolkas som fullgörande av det uppdrag som enligt 16 § 2 mom. i grundlagen hör till det allmänna. Syftet med förskoleundervisningen är att som en del av småbarnspedagogiken förbättra barnens inlärningsförutsättningar, och genomförandet av den kan således anses vara av betydelse för fullgörandet av den läroplikt som följer efter förskoleundervisningen, dvs. för att säkerställa att 16 § 1 mom. i grundlagen faktiskt realiserar. Elever med tidigarelagd läroplikt kan fullgöra sin läroplikt förutom i den grundläggande utbildningen även i förskoleundervisningen, varvid det i förskoleundervisningen är fråga om den subjektiva rätt som tryggas i 16 § 1 mom. i grundlagen.

Enligt grundlagsutskottets utlåtandep Praxis avser uttrycket "enligt sina särskilda behov" bland annat att det allmänna ska försöka undanröja de eventuella hinder för studier som hälsotillstånd eller funktionsnedsättning medför (GrUU 60/2010 rd, s. 3). I samband med att det föreskrevs om avvikelser från lärokursen eller läroplanen bedömdes dessa avvikelser inte som en inskränkning i elevens kulturella rättigheter. När det föreslogs att maximitiden för förvägrande av undervisning ska förlängas till att utöver den återstående arbetsdagen också omfatta följande arbetsdag, ansåg grundlagsutskottet att det var fråga om en inskränkning i de kulturella rättigheterna. Grundlagsutskottet ansåg att det var godtagbart att förlänga tiden för förvägrande av undervisning, så länge avsikten inte var att ändra principen om att nekad undervisning är avsedd för ytterst exceptionella situationer, om en elev äventyrar säkerheten för andra elever eller personer som arbetar i skolan eller andra undervisningsutrymmen eller om en elev uppträder så störande att undervisningen eller den verksamhet som hänförs till den försvåras orimligt mycket (GrUU 48/2021 rd). Grundlagsutskottet har bedömt inskränkningar i de kulturella rättigheterna också i de propositioner som utfärdades under covid-pandemin, men då har det varit fråga om inskränkningar i en rättighet med stöd av undantagsförhållanden enligt 23 § i grundlagen (GrUB 6/2020 rd; GrUB 14/2020 rd).

Enligt artikel 28 i FN:s barnkonvention erkänner konventionsstaterna barnets rätt till utbildning. Enligt artikel 28.1 e i konventionen ska konventionsstaterna vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott. Enligt artikel 29.1 a i barnkonventionen ska barnets utbildning syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga.

Enligt artikel 13 i EKS-konventionen erkänner konventionsstaterna rätten för var och en till utbildning. Utbildningen ska syfta till att till fullo utveckla människans personlighet och insikten om dess värde och att stärka respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Grundskoleutbildning ska vara obligatorisk och kostnadsfritt tillgänglig för alla; utbildning över grundskolestadiet ska tillhandahållas och göras tillgänglig för var och en genom alla lämpliga åtgärder och särskilt genom att gradvis göras kostnadsfri; högre utbildning ska göras lika tillgänglig för alla som har fallenhet för sådan utbildning genom alla lämpliga åtgärder och särskilt genom att gradvis göras kostnadsfri; grundläggande utbildning ska så långt som möjligt uppmuntras och intensifieras för dem som inte har genomgått eller avslutat grundskoleutbildning.

Enligt artikel 24.1 b i FN:s funktionshinderkonvention erkänner konventionsstaterna rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För att förverkliga denna rätt utan diskriminering och på lika villkor, ska konventionsstaterna säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet hos personer med funktionsnedsättning samt av deras mentala och fysiska färdigheter till deras fulla möjligheter.

För att förverkliga denna rätt ska konventionsstaterna säkerställa att personer med funktionsnedsättning ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet för att underlätta deras ändamålsenliga utbildning, och att ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder erbjuds i miljöer som erbjuder största möjliga akademiska och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering. (Artikel 24.2 d och e)

I propositionen stärks barnets rätt till grundläggande utbildning enligt 16 § 1 och 2 mom. i grundlagen och människorättsskyldigheterna genom att det föreskrivs att eleven har rätt att få stödåtgärder för att kunna fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och nå målen i läroplanen. Tyngdpunkten ligger på grupp-specifika stödformer, varvid eleven har rätt att få stödåtgärder i ett så tidigt skede som möjligt och med låg tröskel. När stödet ges i ett tidigt skede och med framförhållning är det också mer verkningsfullt jämfört med korrigerande åtgärder. Syftet med propositionen är att eleven ska få stöd för sitt lärande i ett så tidigt skede som möjligt och att avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen, dvs. inskränkningar i elevens kulturella rättigheter, ska tillämpas i sista hand. Förslagen är förenliga med principen om att rätten till grundläggande utbildning ska begränsas endast i ytterst exceptionella situationer (se GrUU 48/2021 rd, s. 3).

När fullgörandet av den grundläggande utbildningens lärokurs begränsas eller eleven befrias från att fullgöra lärokursen innebär detta samtidigt ett ingrepp i elevens grundläggande rätt att få grundläggande utbildning. I propositionen har det beaktats att det inte är möjligt att ingripa i en grundläggande rättighet genom beslut på lägre nivå än lag, utan ett ingripande i en grundläggande rättighet ska grunda sig på en noggrant avgränsad bestämmelse på lagnivå. Vidare är bestämmelserna om när det är möjligt att begränsa den grundläggande utbildningens lärokurs eller avvika från målen i läroplanen noggrant avgränsade i lagförslaget. Avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs eller avvikelse från målen i läroplanen ska alltid tillämpas i sista hand, och före detta ska eleven ha rätt att få stödåtgärder efter behov.

De föreslagna ändringarna i lagen om grundläggande utbildning stärker barnets rätt till grundläggande utbildning enligt 16 § i grundlagen, FN:s barnkonvention och funktionshinderkonventionen genom att effektivisera elevens möjligheter till stöd.

Det föreslås också att den nuvarande undervisningen av elever med förlängd läroplikt, som omfattat elever med en funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom, ska ses över. Enligt förslaget ska förlängd läroplikt i fortsättningen innebära tidigarelagd läroplikt och ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. I den nya lagstiftningen bygger den tilläggsfinansiering som fås för undervisningen inte längre på en diagnos om utvecklingsstörning.

En tidigarelagd läroplikt som tydligare inordnat sig i utbildningshelheten och ordnande av grundläggande utbildning för elever med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga kan skapa bättre möjligheter för sjuka barn och barn med funktionsnedsättning att få de stödåtgärder de behöver. Bestämmelserna kan i synnerhet främja ordnandet av stöd för elever vars funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsade funktionsförmåga uppkommer senare under den grundläggande utbildningen, eftersom en del

av dessa elever i nuläget kan ha fallit utanför den förlängda läroplikten. Det att det i fortsättningen föreskrivs på lagnivå om undervisning som anordnas enligt verksamhetsområde förbättrar situationen och rättigheterna för barn med funktionsnedsättning. De tre kriterier för tilläggsfinansiering som bevaras i finansieringen av undervisnings- och kulturverksamhet tryggar alltså att de tilläggskostnader som orsakas av undervisning som ordnas för barn med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga täcks.

Genom att en bestämmelse om konsultativ sjukhusundervisningstjänst tas in i lagstiftningen får eleverna i fortsättningen de tjänster som de behöver i förebyggande syfte och i rätt tid i sin egen närskola. På så sätt kan man undvika anhopningar av problem och relaterad skolfrånvaro.

De föreslagna ändringarna stärker barnets rätt enligt 16 § i grundlagen och funktionshinderkonventionen att få förskoleundervisning och grundläggande utbildning genom att barnet erbjuds behövligt stöd i sitt närdraghem och i sin närskola.

11.2 Jämlikhet

Enligt 6 § mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt det förbud mot diskriminering som ingår i 6 § 2 mom. i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Förteckningen över förbjudna diskrimineringsgrunder är inte avsedd att vara uttömmande, utan generalklausulen i slutdelen av momentet betonar att särbehandling är förbjuden förutom utifrån de diskrimineringsgrunder som nämns separat i bestämmelsen även av någon annan orsak som gäller en person.

Enligt 6 § 3 mom. i grundlagen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Syftet med bestämmelsen är att betona att barnet, trots sin minderårighet och omyndighet, är en jämlik rättsinnehavare.

Enligt artikel 2.1 i barnkonventionen ska konventionsstaterna respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt. Enligt artikel 23 erkänner konventionsstaterna att ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.

Grundlagsutskottet har lyft fram behovet att enligt jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen, konventionen om barnets rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning sörja för faktisk jämlikhet, i synnerhet mellan de barn och unga som har läroplikt (GrUB 14/2020 rd, s. 5).

Enligt FN:s barnkonvention ska vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (artikel 3.1). Enligt funktionshinderkonventionen ska i alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning barnets bästa komma i främsta rummet (artikel 7.2). I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation. I prövningen ska man beakta riktlinjerna om barnets rättigheter som utarbetats av FN:s kommitté för barnets rättigheter. Även grundlagsutskottet har i sin utlåtandepaxis betonat att barnets bästa ska

beaktas med avseende på enskilda barn i varje förekommande fall eller situation också när bestämmelserna tillämpas (GrUU 18/2020 rd, se även GrUB 14/2020 rd, s. 2, se GrUB 6/2020 rd, s. 3, GrUU 18/2018 rd, s. 3 och GrUU 17/2018 rd, s. 3).

Enligt artikel 4.1 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning åtar sig konventionsstaterna sig att säkerställa och främja fullt förverkligande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning utan diskriminering av något slag på grund av funktionsnedsättning. Enligt artikel 5 i funktionshinderkonventionen erkänner konventionsstaterna att alla människor är lika inför och enligt lagen och utan någon diskriminering berättigade till lika skydd och lika förmåner enligt lagen. Konventionsstaterna ska förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning och garantera personer med funktionsnedsättning lika och effektivt rättsligt skydd mot diskriminering på alla grunder. För att främja jämlikhet och avskaffa diskriminering ska konventionsstaterna vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att skälig anpassning tillhandahålls. Enligt artikel 7.1 i konventionen ska konventionsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder som behövs för att säkerställa att barn med funktionsnedsättning fullt åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn.

Begreppet inkludering är centralt med tanke på jämlikheten inom den grundläggande utbildningen. Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har i sin allmänna kommentar nr 4 konstaterat att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla som studerar. Inkludering är också en princip som värdesätter alla studerandes välbefinnande, respekterar deras inneboende värdighet och självständighet och erkänner individens krav och dennes förmåga att effektivt vara del av och bidra till samhället. Vidare är inkludering ett sätt att förverkliga andra mänskliga rättigheter och ett resultat som uppnås hinder till rättigheten till utbildning undanröjs tillsammans med förändringar av kultur, principer och praxis hos vanliga skolor för att tillmötesgå och effektivt inkludera alla studerande (allmän kommentar nr 4, punkt 10). Enligt artikel 24.1 ska konventionsstaterna säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer. För att förverkliga denna rätt ska konventionsstaterna säkerställa att skälig anpassning av lärmiljön erbjuds utifrån personliga behov. Kommittén anser att utbildningssystemets kapacitet att nå ut till alla inlärare måste förbättras (allmän kommentar nr 4, punkterna 8□9).

FN:s kommitté för barnets rättigheter, som övervakar genomförandet av barnkonventionen, har i samband med Finlands senaste periodiska rapport uttryckt sin oro över bl.a. att barn med funktionsnedsättning inte inkluderas i den allmänna undervisningen på ett framgångsrikt sätt. Kommittén har rekommenderat att Finland ska vidta kraftigare åtgärder för att säkerställa att alla barn med funktionsnedsättning inkluderas i den allmänna undervisningen bl.a. genom att anpassa läroplanerna och undervisningen, tillförsäkra ändamålsenliga resurser och förutsättningar samt placera speciallärare och yrkespersoner så att barn med funktionsnedsättning och inlärningssvårigheter får individuellt stöd och ändamålsenlig uppmärksamhet (Committee on the Rights of the Child, Concluding observations on the combined fifth and sixth reports of Finland [CRC/C/FIN/CO/5-6], punkterna 29 och 30).

Inom den grundläggande utbildningen kan formell jämlikhet anses innebära att alla elever ska bemötas på samma sätt när det gäller undervisning. Då beaktas dock inte att eleverna har olika förutsättningar och färdigheter för lärande och skolgång. Om dessa skillnader förbigås leder det till att elever som behöver stöd för sitt lärande eller sin skolgång och sitt deltagande behandlas på ett ojämlikt sätt och därmed indirekt diskrimineras. Syftet med propositionen är att se till att jämlikhet faktiskt uppnås inom den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och ordna grupp-specifika stödformer som en del av skolans verksamhet och elevens egen

undervisningsgrupp. Tyngdpunkten i ordnandet av stöd förskjuts därmed till att förebygga uppkomsten av större stödbehov genom att gruppsspecifika stödformer som gynnar flera elever börjar tillämpas i undervisningsgrupperna. Gruppsspecifika stödåtgärder ska tillhandahållas utan dröjsmål redan när ett mindre stödbehov uppdragas, utan att ett förvaltningsbeslut behöver fattas i ärendet. Begreppsändringen och möjligheten att ordna stöd i ett tidigt skede utan individuella beslut minskar också risken för att elever stämplas som ”specialelever”. På så sätt strävar man efter att främja alla barns lika rätt till lärande och att trygga lämpliga arrangemang och rimliga anpassningar så att undervisning kan ordnas för dem och så att deras behov av stöd för lärande kan mötas.

Inom den finländska utbildningspolitiken har en etablerad tolkning varit att inkludering handlar om en verksamhetsmetod där de elever som behöver stöd får den hjälp de behöver inom den allmänna undervisningen i sin närskola och i en allmän undervisningsgrupp. Principen om inkludering uppfylls av allt sådant stöd för lärande där eleven studerar i sin närskola och i en klass inom den allmänna undervisningen. Inkludering utesluter emellertid inte smågrupper och specialklasser som en del av det stöd som tillhandahålls. I propositionen har principen om inkludering beaktats genom att tyngdpunkten i lagstiftningen har flyttats till förebyggande åtgärder, varvid elever eller studerande som hör till samma undervisningsgrupp kan ges undervisning i enlighet med sina behov, som avviker från varandra, i elevens egen undervisningsgrupp.

Det föreslås att också den förlängda läroplikten ska ses över. Det att begreppet ändras till tidigarelagd läroplikt så att det hänvisar till den tidpunkt då läroplikten börjar och därmed förtydligas kan styra allt fler utbildningsanordnare till att fatta beslut i ett tidigt skede, vilket främjar barnens jämlikhet. Även det att den tilläggsfinansiering som fås för undervisningen enligt den nya lagstiftningen inte längre grundar sig på en diagnos om utvecklingsstörning förbättrar barnens jämlikhet, eftersom tillgången till stöd inte grundar sig på olika läkares och experters tolkningar, som kan avvika från varandra, eller regionalt varierande möjligheter att kunna delta i nödvändiga undersökningar eller bedömningar, utan snarare på en pedagogisk bedömning av stödbehovet.

Genom att en bestämmelse om konsultativ sjukhusundervisningstjänst fogas till lagstiftningen förbättras tillhandahållandet av förebyggande tjänster i rätt tid i elevens egen närskola. Med hjälp av tjänsten kan man undvika anhopningar av problem och relaterad skolfrånvaro. Enligt undervisnings- och kulturministeriets uppfattning har i synnerhet vårdköerna inom barn- och ungdomspsykiatri ökat. Alla barn och unga har således på grund av fördröjd tillgång till vård eller långa avstånd i nuläget inte en jämlik möjlighet att delta heller i sjukhusundervisning, t.ex. i vissa svenskspråkiga områden. Den förebyggande konsultativa sjukhusundervisningstjänsten bedöms förbättra jämlikheten mellan barnen, eftersom allt fler elever omfattas av den kompetens som finns inom sjukhusundervisningen i den kommun där verksamhetsenheten för specialiserad sjukvård är belägen.

De föreslagna ändringarna främjar således fullgörandet av 6 § i grundlagen.

Privata utbildningsanordnare som har fått tillstånd att ordna utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning är i nuläget inte skyldiga att ge särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning. I propositionen föreslås det att en motsvarande bestämmelse som finns i gällande 17 § 5 mom. ska bevaras i det nya 20 f § 2 mom. Skyldigheterna att ordna stöd enligt lagen om grundläggande utbildning utvidgas således inte i fråga om privata utbildningsanordnare genom denna proposition. På grund av de olika skyldigheter som gäller vid anordnande av stöd står de elever som deltar i en kommunal utbildningsanordnarens undervisning och de elever som får undervisning av en privat utbildningsanordnare de facto inte

i helt samma inbördes ställning. Det här är dock inte en situation som skapas genom denna proposition, utan den råder redan nu. Många privata utbildningsanordnare ordnar dessutom särskilt stöd trots att de inte är skyldiga att göra det enligt lag. Exempelvis de skolor vars undervisning bygger på steinerpedagogik har en anteckning om denna uppgift i sitt tillstånd för ordnande av utbildning. Denna fråga ska i enlighet med regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering behandlas som en del av en proposition om att höja hemkommunersättningen.

11.3 Social trygghet

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att dessa har möjlighet att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna omfattar barnets välfärd enligt 19 § 3 mom. i grundlagen både materiell och psykisk välfärd, vilket innebär att bestämmelserna ska granskas med hänsyn till andra grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, såsom de kulturella rättigheterna enligt 16 § i grundlagen. Skyldigheten att enligt 19 § 3 mom. stödja barnets individuella uppväxt innefattar ordnandet av utbildning (RP 309/1993 rd, s. 76).

Den föreslagna regleringen om barnets rätt stöder barnets rätt till lärande, utveckling och välbefinnande. Regleringen stöder således barnets individuella uppväxt enligt 19 § 3 mom. i grundlagen och familjernas uppfostringsuppgift samt de kulturella rättigheterna enligt 16 § i grundlagen. Den föreslagna regleringen stöder att barnets rätt till grundläggande utbildning faktiskt tillgodoses och att barnet när det växer upp kan fullgöra sin läroplikt och delta i annan utbildning som avses i 16 §. När barn får det stöd de behöver i förskoleundervisningen och i skolan kan deras övergripande välbefinnande förbättras. Detta inverkar på barnens liv också utanför förskoleundervisningen och skolan.

Genom att en konsultativ sjukhusundervisningstjänst tas in i lagstiftningen förbättras tillhandahållandet av förebyggande tjänster som sätts in i rätt tid, och på så sätt kan anhopningar av problem och relaterad skolfrånvaro förebyggas. Enligt undervisnings- och kulturministeriets uppfattning har i synnerhet vårdköerna inom barn- och ungdomspsykiatri ökat. Alla barn och unga har således på grund av fördröjd tillgång till vård inte en jämlik möjlighet att delta heller i sjukhusundervisning. Den förebyggande, konsultativa sjukhusundervisningstjänsten bedöms på lång sikt bidra också till ett minskat behov av egentlig sjukhusundervisning som ska ordnas i samband med specialiserad sjukvård. Det innebär att de elever som har det allra största behovet av sjukhusundervisning får bättre tillgång till sådan undervisning.

11.4 Rättsskydd

Tillgodoseendet av elevens rättsskydd i beslut som gäller stöd för lärande och skolgång

Enligt 21 § 1 mom. i Finlands grundlag har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en myndighet som är behörig enligt lag. Enligt 21 § 2 mom. i grundlagen hör bl.a. allas rätt att få motiverade beslut till de garantier för god förvaltning som tryggas genom lag. Förvaltningslagen (434/2003) konkretiserar den i 21 § i grundlagen föreskrivna rätten för var och en till god förvaltning. Förvaltningslagen innehåller allmänna bestämmelser om grunderna för god förvaltning och om förfarandet i förvaltningsärenden. I förvaltningslagen finns bestämmelser om bland annat utredning av ärenden, hörande av part, förvaltningsbeslutens innehåll, motivering av förvaltningsbeslut, rättelse av fel,

besvärshanvisning, delgivning och omprövningsbegäran. Procedurbestämmelserna i förvaltningslagen ska följas också när förvaltningsbeslut utarbetas enligt lagen om grundläggande utbildning, förutsatt att det inte separat föreskrivs om avvikelser från förvaltningslagens bestämmelser.

Enligt 6 § 3 mom. i grundlagen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

I lagförslaget föreskrivs det om förvaltningsbeslut som gäller stöd för lärande och skolgång i det föreslagna nya 4 a kap. Myndighetsbeslut kan enligt grundlagsutskottets praxis på det sätt som avses i 21 § 1 mom. i grundlagen anses gälla individens rättigheter, om lagstiftningen innefattar ett tillräckligt exakt kriterium för att det ska uppkomma en relation mellan den enskilde och det allmänna som kan betraktas som en rättighet. (GrUU 51/2010 rd, s. 2, GrUU 52/2002 rd, s. 3, GrUU 16/2000 rd, s. 4, GrUU 12/1997 rd, s. 1) Den föreslagna regleringen grundar sig på elevens rätt att få både grupp-specifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder som lämpar sig för elevens individuella situation. I lagen om grundläggande utbildning ska det tydligare föreskrivas om elevens rätt till en viss stödåtgärd, medan det tidigare i den lagen har föreskrivits om elevens rätt till stödnivåer. Förvaltningsbeslut behöver inte fattas om grupp-specifika stödformer, eftersom de utgör en del av skolans grundläggande verksamhet och pedagogiska undervisningsarrangemang. Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att ingen skyldighet att fatta ett överklagbart beslut föreligger när det är fråga om faktiska förvaltningsåtgärder. (GrUU 32/2012 s. 5, GrUU 51/2006 s. 6, GrUU 52/2005 s. 2.)

Lagförslaget innehåller noggrant avgränsade bestämmelser om de ärenden som kräver ett förvaltningsbeslut. Beslutet ska fattas utan dröjsmål. I syfte att minska det administrativa arbetet föreslås det att beslut om elevspecifikt stöd inte längre behöver granskas. Planen för genomförande av elevspecifika stödåtgärder ska dock bedömas minst en gång per läsår samt vid behov i enlighet med elevens stödbehov, vilket kan leda till ett nytt beslut, och således försvagas inte elevens rättigheter till följd av att det administrativa arbetet minskar. Lagstiftningen är till denna del mer exakt avgränsad, vilket kan betraktas som en fördel även med tanke på rättsskyddet. Tidigare har det inte funnits exakta bestämmelser om t.ex. beslut om förlängd läroplikt.

I lagförslaget tryggas barnens rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva samt deras rätt att yttra sig. I den föreslagna 20 d § föreskrivs det att elevens egna åsikter ska utredas och beaktas på det sätt som elevens ålder och utvecklingsstadium förutsätter i bedömningen av behovet av elevspecifika stödåtgärder. När elevspecifikt stöd planeras i enlighet med 20 e § i lagförslaget ska planen utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren eller vid behov med elevens andra lagliga företrädare.

I 20 b § föreskrivs det om undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och om grupp-specifika stödformer. Exempel på stödformer som ordnas i grupp är allmän stödundervisning och stödundervisning i undervisningsspråket samt undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Eftersom det i paragrafen föreskrivs om pedagogiska undervisningsarrangemang och stödformer som en del av skolans grundläggande verksamhet ska inget förvaltningsbeslut fattas om stödformerna. Tillhandahållandet av undervisning kan betraktas som en faktisk förvaltningsåtgärd. Vidare kan det konstateras att grunderna för god förvaltning ska tillämpas på faktiska förvaltningsåtgärder (RP 72/2022 rd). Bland annat med tanke på elevernas faktiska jämlikhet när det gäller kulturella rättigheter och barnets bästa förutsätts det att lärarna i sin dagliga verksamhet beaktar elevernas olika situationer, individuella skillnader och kunskapsnivåer. Att flexibelt beakta de ovannämnda

aspekterna i varierande situationer kan anses höra till sedvanligt undervisningsarbete, dvs. till faktiska förvaltningsåtgärder.

I lagförslaget beaktas också giltigheten av förvaltningsbeslut som i nuläget gäller elever med förlängd läroplikt samt elevens rättsskydd även vid övergången till det nya systemet med tidigarelagd läroplikt och undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning.

Lagförslaget bidrar också till att förbättra elevens rättsskydd genom att det tydligare föreskrivs om den bedömning som ska göras av eleven, beslutet och planen för genomförande av elevspecifika stödåtgärder och om vad dessa ska innehålla. Den föreslagna nya 18 a § gäller grundläggande utbildning för vuxna. Innehållsmässigt motsvarar 18 a § 1 mom. 1 och 2 punkten 18 § i den gällande lagen, som också har tillämpats på grundläggande utbildning för vuxna. I paragrafen föreskrivs det dock tydligare än tidigare att ordnandet av undervisning ska inledas på ansökan av den studerande. Ansökan kan också anhängiggöras av vårdnadshavaren till en person under 18 år.

Förutom att bestämmelserna preciseras i lagförslaget förs en del av bestämmelserna över från förordningar till lag. Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska det genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Det att bestämmelserna förs över till lag främjar fullgörandet av 2 § 3 mom. och 80 § 1 mom.

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs

Lagförslaget innehåller tydligare bestämmelser om möjligheten att avvika från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Avvikelse från målen i läroplanen kan göras genom att av målen för årskursen bildas helheter av olika omfattning, som ska fullgöras med godkänt resultat för att studierna ska kunna framskrida i läroämnet i fråga. Med dessa studiehelheter avses s.k. årskursintegrerad undervisning enligt den gällande förordningen om grundläggande utbildning samt studier där eleven studerar enligt en plan som utarbetats för honom eller henne i stället för lärokurserna i de läroämnena som fastställts för de olika årskurserna. Utbildningsanordnaren kan med stöd av 20 f § bestämma att en elev av hälsoskäl tillfälligt kan befrias från att fullgöra lärokursen i ett läroämne. Undervisnings- och kulturministeriet vet att motsvarande beslut om årskursintegrerade studier och befrielse från fullgörande av lärokursen i ett läroämne tidigare har fattats med stöd av 18 § i lagen om grundläggande utbildning och att rättsläget till denna del har varit otydligt. En mer exakt reglering kan anses vara till fördel med tanke på elevens rättsskydd.

I lagförslaget föreskrivs det om elevens rätt att låta bli att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs i vissa läroämnena eller gällande en viss årskurs. Paragrafen är avsedd att tillämpas t.ex. när en elev hoppar över en årskurs på grund av att eleven påvisat sig behärska de kunskaper och färdigheter som ingår i målen för årskursen i fråga. Det föreslås att det ska vara möjligt för en elev att låta bli att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs i något läroämne eller för någon årskurs endast på vårdnadshavarens ansökan. Särskilda undervisningsarrangemang har i vissa fall kunnat fastställas också i läroplansgrunderna, vilket inte har varit förenligt med legalitetsprincipen.

Avvikelse från lärokursen eller målen i läroplanen innebär en inskränkning av elevens grundläggande fri- och rättigheter. Ett ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna förutsätter att tryggheten av ett sådant intresse som anges i respektive begränsningsbestämmelse nödvändigt kräver det.

Enligt proportionalitetsprincipen (principen om lindrigare åtgärd) förutsätts det att åtgärden är nödvändig för uppnåendet av det syfte som avses i lagen och att man av de till buds stående åtgärderna alltid väljer den åtgärd som i den aktuella situationen minst begränsar barnets grundläggande fri- och rättighet.

Bestämmelsen om begränsning av elevens grundläggande fri- och rättigheter i lagförslaget är nödvändig. Avvikelse från lärokursen och målen i läroplanen ska alltid tillämpas i sista hand för att stödja eleven att gå framåt i sina studier. Begränsning av lärokursen kan endast komma i fråga om de elevspecifika stödåtgärderna konstaterats vara otillräckliga. I praktiken gäller dessa åtgärder endast en liten del av eleverna, och de förutsätter prövning. I dessa fall kan en begränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs anses vara nödvändig och förenlig med principen om proportionalitet, som utgör en förutsättning för begränsning av grundläggande fri- och rättigheter.

Sökande av ändring

Det föreslås att det ska vara möjligt att hos regionförvaltningsverket söka ändring i beslut om avvikande undervisningsarrangemang inom den grundläggande utbildningen för vuxna, beslut om elevspecifika stödåtgärder, beslut om avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål samt beslut om att en elev inte ska fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Ett beslut som gäller begäran om omprövning ska enligt 42 a § i den gällande lagen om grundläggande utbildning få överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Inga ändringar föreslås i rätten att söka ändring i ett beslut som gäller begäran om omprövning.

11.5 Skydd av personuppgifter

Den behandling av personuppgifter som hänför sig till den föreslagna regleringen omfattas av tillämpningsområdet för den allmänna dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (nedan den allmänna dataskyddsförordningen). När det gäller sådan behandling av personuppgifter som omfattas av dataskyddsförordningen är nationell speciallagstiftning möjlig i de fall då förordningen uttryckligen ger medlemsstaterna nationellt handlingsutrymme.

Enligt den allmänna dataskyddsförordningen ska behandling av personuppgifter ha en rättslig grund i enlighet med artikel 6 i förordningen. Det får utfärdas nationell lagstiftning som förtydligar dataskyddsförordningen bland annat när behandlingen av personuppgifterna har sin grund i artikel 6.1 c i förordningen, enligt vilken behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Eftersom behandlingen av personuppgifter bygger på en lagstadgad skyldighet kan närmare lagstiftning om behandlingen av kunduppgifter utfärdas nationellt och det nationella handlingsutrymmet kan utnyttjas.

Det hör till utbildningsanordnarens lagstadgade skyldigheter att ordna grundläggande utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning och att sörja för att eleverna kan fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och att eleverna har rätt att få det stöd de behöver. Eftersom behandlingen av elevuppgifter således grundar sig på en lagstadgad skyldighet kan närmare nationell lagstiftning än en förordning utfärdas om behandlingen av elevuppgifter, och handlingsutrymmet kan tillämpas. Vidare får den nationella lagstiftningen enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen innehålla mer specifika bestämmelser bl.a. om vilken typ av uppgifter som ska behandlas.

Eftersom personuppgifter behandlas vid bedömning av behovet av elevspecifika stöd och vid beslutsfattandet om och planen för stödåtgärderna har det i lagförslaget föreskrivits om de uppgifter som får behandlas i respektive skede av bedömningen. I enlighet med artikel 6.3 i dataskyddsförordningen är ett grundläggande krav för lagstiftning som grundar sig på en lagstadgad skyldighet att den ska uppfylla villkoret om allmänt intresse och stå i proportion till det legitima syfte som eftersträvas. Genomförandet av elevspecifikt stöd inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen uppfyller villkoret om allmänt intresse, eftersom stödet gynnar bl.a. eleven i fråga, de andra eleverna i klassen, skolgemenskapen och indirekt elevens familj. Det är inte möjligt att genomföra det elevspecifika stödet utan behandling av personuppgifter, och därför anses uppgiftsbehandlingen stå i proportion till det ovannämnda legitima syftet. Dessa uppgifter är nödvändiga och proportionerliga med tanke på användningsändamålet, dvs. anordnandet av stöd för en elev.

Planeringen, bedömningen och genomförandet av stöd omfattar behandling av personuppgifter även enligt gällande lagstiftning. De personuppgifter som ska behandlas enligt den föreslagna lagstiftningen anses inte vara mer omfattande än de personuppgifter och uppgifter om registrerade som behandlas enligt gällande lagstiftning. Propositionen går ut på att uppdatera behandlingen av personuppgifter när det gäller stöd. Speciallagstiftningen anses stå i proportion till det legitima syfte som eftersträvas.

Enligt propositionen ska nationell speciallagstiftning utfärdas när det gäller avvikande ordnande av grundläggande utbildning (18 §), avvikande ordnande av studier inom grundläggande utbildning för vuxna (18 a §), bedömning av behovet av elevspecifika stödåtgärder (20 d §), plan för genomförande av elevspecifika stödåtgärder (20 e §) samt beslut om stöd (20 f §), varvid det nationella handlingsutrymmet tillämpas.

För att den föreslagna 18 § ska kunna tillämpas i en situation där man på grund av orsaker som beror på elevens hälsotillstånd vill ordna undervisningen av en elev delvis på annat sätt än vad som annars föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning, är utbildningsanordnaren tvungen att behandla uppgifter som gäller elevens hälsotillstånd.

För att den föreslagna 18 a § ska kunna tillämpas i en situation där man vill ordna undervisningen av en studerande delvis på annat sätt än vad som annars föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning och detta är motiverat av orsaker som beror på sjukdom, funktionsnedsättning eller studerandens hälsotillstånd i övrigt, är utbildningsanordnaren tvungen att behandla uppgifter som gäller studerandens hälsotillstånd.

För den bedömning som avses i 20 d § anges det vilka typer av uppgifter som ska utredas i bedömningen av stödbehovet. Som exempel kan nämnas elevens behov av stöd för lärande och skolgång, läget i fråga om studiernas framskridande, tidigare stödformer eller stödåtgärder samt stödåtgärder som bäst stöder eleven och som är förenliga med elevens intresse.

I den föreslagna 20 e § föreskrivs det om en plan för genomförande av elevspecifikt stöd. Enligt förslaget ska det av planen framgå hur stödåtgärderna ska genomföras och följas upp. Vid avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen ska det i planen redogöras förutom för stödåtgärderna även för de elevspecifika målen och innehållen, studiernas framskridande och bedömningen av eleven.

I den föreslagna 20 f § föreskrivs det om beslut om stöd, som förutsätter behandling av personuppgifter. I paragrafen definieras det inte direkt vilka personuppgifter som får behandlas.

Den rättsliga grunden för behandlingen av personuppgifter påverkar de rättigheter den registrerade förfogar över. När uppgifter i enlighet med artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen behandlas för att fullgöra rättsliga förpliktelser, kan inga invändningar mot behandlingen göras med stöd av artikel 21 i förordningen.

Enligt artikel 9.1 i den allmänna dataskyddsförordningen är behandling av personuppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter förbjuden. Med uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter avses bl.a. uppgifter om en persons ras, etniska ursprung och hälsotillstånd. Behandling av särskilda kategorier av personuppgifter är emellertid tillåten, om kriterierna i något av leden i artikel 9.2 i den allmänna dataskyddsförordningen uppfylls. I propositionen tillämpas artikel 9.2 g, enligt vilken behandlingen ska vara nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen.

Enligt propositionen kan uppgifter om en elevs hälsotillstånd och motsvarande uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter behandlas för bedömning och genomförande av elevspecifika stödåtgärder. Eftersom elevens stödbehov kan bero t.ex. på en hälsorelaterad omständighet behöver nödvändiga hälsouppgifter om eleven kunna behandlas för att trygga att eleven kan fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och nå målen i läroplanen.

Bestämmelserna i 10 § i grundlagen tryggar vars och ens privatliv som en grundläggande rättighet. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas enligt paragrafens 1 mom. genom lag. Enligt grundlagsutskottets vedertagna tolkning ingår skyddet för personuppgifter delvis i skyddet för privatlivet, som tryggas i samma moment.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande GrUU 14/2018 rd ansett att det i princip räcker med att bestämmelserna om skydd för och behandling av personuppgifter är harmoniserade med dataskyddsförordningen. Tillgodoseendet av skyddet för personuppgifter ska enligt utskottet i framtiden i första hand garanteras med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lag som ska stiftas. I det sammanhanget bör man undvika nationell speciallagstiftning, som bör reserveras för situationer då den är dels tillåten enligt dataskyddsförordningen, dels nödvändig för att tillgodose skyddet för personuppgifter (se även GrUU 2/2018 rd s.5, GrUU 1/2020 rd s. 2 och GrUU 4/2020 rd s. 8).

Enligt grundlagsutskottet är det klart (se t.ex. GrUU 20/2020 rd) att behovet av nationell speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som också krävs i dataskyddsförordningen måste bedömas utifrån de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk behandlingen medför för en fysisk persons rättigheter och friheter, desto mer motiverat är det med en mer detaljerad reglering. Denna omständighet är av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter (se GrUU 14/2018 rd, s 5). Utskottet lägger vikt vid att det i den mån som EU-lagstiftningen kräver reglering på det nationella planet eller möjliggör sådan tas hänsyn till de krav som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ställer när det nationella handlingsutrymmet utnyttjas (se t.ex. GrUU 1/2018 rd, GrUU 25/2005 rd). Utskottet har därför framhållit att det finns anledning att särskilt i fråga om bestämmelser som är av betydelse med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna tydligt klargöra ramarna för det nationella handlingsutrymmet (GrUU 26/2017 rd, s. 42, GrUU 2/2017 rd, s. 2, GrUU 44/2016 rd, s. 4).

Grundlagsutskottet har särskilt påpekat att inskränkningar i skyddet för privatlivet måste bedömas utifrån de allmänna villkoren för inskränkningar av de grundläggande fri- och

rättigheterna (GrUU 14/2018 rd, s. 5 och de utlåtanden som nämns där). Det har varit relevant att enligt utskottets etablerade praxis begränsas lagstiftarens handlingsutrymme vid utfärdandet av bestämmelser om behandling av personuppgifter särskilt av att skyddet för personuppgifter delvis omfattas av skyddet för privatlivet som tryggas i samma moment i grundlagens 10 §. Lagstiftaren ska tillgodose denna rätt på ett sätt som kan anses vara godtagbart med avseende på de samlade grundläggande fri- och rättigheterna. Utskottet har därför särskilt bedömt att tillåtelse att behandla känsliga personuppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter som hör till privatlivet (GrUU 37/2013 rd, s 2/I). Enligt grundlagsutskottet är uppgifter om hälsotillståndet personuppgifter som bedöms som känsliga i konstitutionellt hänseende (se till exempel GrUU 20/2020 rd, GrUU 15/2018 rd), s. 35-43, GrUU 1/2018 rd). Enligt grundlagsutskottet bör det finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt. Bestämmelserna om behandling av personuppgifter måste vara detaljerade och omfattande, inom de ramar som dataskyddsförordningen tillåter (GrUU 20/2020 rd, s. 4, GrUU 65/2018 rd, s. 45, GrUU 15/2018 rd s. 40).

Enligt 12 § 2 mom. i grundlagen är handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Offentlighetslagen innehåller dock också i relativt stor utsträckning sekretessgrunder som skyddar privatlivet. Enligt den föreslagna 40 § om hemlighållande och behandling av personuppgifter ska de uppgifter som ingår i bedömningen av stödbehovet enligt 20 d § och i den plan för genomförande av elevspecifikt stöd som avses i 20 e § vara sekretessbelagda, eftersom de kan innehålla personuppgifter om en elev, t.ex. hälsouppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter och uppgifter om elevens livssituation. Den föreslagna regleringen preciserar de bestämmelser om sekretess som finns i offentlighetslagen. I 24 § 25 punkten i offentlighetslagen föreskrivs det om sekretess i fråga om en persons hälsotillstånd eller handikapp. Den föreslagna regleringen står inte i konflikt med denna punkt, utan preciserar den. Också utifrån ett riskbaserat perspektiv är det viktigt att bestämmelser om sekretess tas in i speciallagstiftningen. Vidare är regleringen förenlig med bestämmelserna om sekretess inom småbarnspedagogiken.

EU:s dataskyddsförordning

I de bestämmelser i lagförslaget som gäller känsliga uppgifter ska de i dataskyddsförordningen angivna kraven på behandling av särskilda kategorier av personuppgifter beaktas, liksom även grundlagsutskottets tolkningspraxis när det gäller känsliga uppgifter. Uppgifter som gäller en persons hälsotillstånd och motsvarande känsliga uppgifter kan enligt gällande bestämmelser lämnas ut endast när det är nödvändigt för att göra det möjligt för eleven att fullgöra sin läroplikt och för att undervisningen ska kunna genomföras. Det är dock den som lämnar ut uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av undervisningen som ska bedöma vilka uppgifter som den anser vara nödvändiga med tanke på ordnandet av undervisningen. Inga ändringar i fråga om utlämnande av uppgifter föreslås i den gällande lagstiftningen.

Elevspecifikt pedagogiskt stöd förutsätter inte vanligtvis behandling av konstitutionellt sett känsliga personuppgifter. Dessa uppgifter behandlas vanligtvis inom elevhälsotjänsterna, som regleras i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013). I denna proposition föreslås det inte att det ska föreskrivas om ändringar i de gällande rättigheterna att få uppgifter bl.a. inom elevhälsotjänsterna.

Propositionens konsekvenser för dataskyddet och informationshanteringen behandlas i avsnitt 4.2.6.

11.6 Kommunernas uppgifter

Enligt 121 § 2 mom. i grundlagen ska bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. Enligt 7 § i kommunallagen (410/2015) sköter kommunen uppgifter som den har åtagit sig med stöd av självstyrelsen samt de uppgifter som föreskrivs för den i lag.

Det centrala innehållet i propositionen går ut på att förtydliga helheten av stödformer som ges eleven, principerna för ordnandet av stöd samt praxisen och begreppen i fråga om stödet. Vidare föreskrivs det om de uppgifter som ska ingå i bedömningen och i planen för genomförande av stödet. En mer detaljerad reglering minskar kommunernas förvaltningsarbete och den tid som går åt till det.

I och med att tyngdpunkten flyttas från individuella stödåtgärder till gruppsspecifika stödformer minskar samtidigt lärarnas administrativa arbete. Förvaltningsbeslut behöver inte fattas om gruppsspecifika stödformer. Förekomsten av överlappande dokumentering och det administrativa arbetet minskar genom att antalet plan- och bedömningshandlingar minskar från fyra till två.

Grundlagsutskottet har i sin praxis poängterat att när kommunerna åläggs uppgifter genom lag ska det i enlighet med finansieringsprincipen också ses till att de har faktiska möjligheter att klara av sina förpliktelser (GrUU 29/2009 rd, GrUU 50/2005 rd, s. 2/I, GrUU 41/2002 rd, s. 3/II). Kravet på finansieringsprincipen för kommuner följer principen om kommunal självstyrelse enligt 121 § 2 mom. i grundlagen. Enligt 55 § 2 mom. i lagen om statsandel för kommunal basservice är statsandelen för nya och mer omfattande statsandelsåligganden 100 procent av de kalkylerade kostnaderna för nya och mer omfattande åligganden, om inte åliggandena minskas i motsvarande utsträckning.

Propositionens konsekvenser för kommunernas ekonomi har bedömts i avsnitt 4.2.1 *Ekonomiska konsekvenser*. De kostnader som kommunerna orsakas av de nya uppgifterna ersätts till fullo.

11.7 Skyldigheten att trygga grundläggande och mänskliga rättigheter

Enligt grundlagens 22 § ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Till de centralaste metoderna hör att stifta lagar som tryggar och preciserar utövningen av en grundläggande fri- och rättighet (GrUU 43/2020 rd, se RP 309/1993 rd, s. 75/II). De ovannämnda konventionerna om mänskliga rättigheter är förpliktande för staten. Enligt artikel 3.1 i barnkonventionen ska vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Staten ska aktivt främja tillgodoseendet av barnens rättigheter och skydda barn mot kränkningar av rättigheter, t.ex. genom att trygga deras rättigheter i lagstiftningen. Propositionen anses främja fullgörandet av 22 § i grundlagen.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 16, 16 a, 17 och 17 a §, sådana de lyder, 16 och 17 a § i lag 642/2010 samt 16 a och 17 § i lagarna 642/2010 och 1288/2013,
ändras 1 § 2 mom., 4 § 1 mom., 4 a §, 9 § 2 mom., 18 §, 26 a § 2 mom., 30 § 1 mom., 31 § 1 mom., 33 § 1 mom., 37 § 2 mom., 39 §, 42 § 1 mom. 3 och 4 punkten, 46 § 1 mom. samt 48 b § 1 mom.,
av dem 1 § 2 mom., 4 § 1 mom., 9 § 2 mom., 26 a § 2 mom. och 33 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1216/2020, 4 a § sådan den lyder i lag 1267/2013, 18 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 477/2003, 30 § 1 mom., 39 § och 48 b § 1 mom. sådana de lyder i lag 642/2010, 31 § 1 mom. sådant det lyder i lag 477/2003, 42 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i lag 163/2022, 42 § 1 mom. 4 punkten sådan den lyder i lag 959/2015 och 46 § 1 mom. sådant det lyder i lag 716/2022, samt
fogas till lagen en ny 18 a § och ett nytt 4 a kap., till 40 §, sådan den lyder i lagarna 642/2010, 1288/2013, 272/2015 och 686/2021, ett nytt 3 mom., varvid nuvarande 3□5 mom. blir 4□6 mom., och till 42 § 1 mom. en ny 5 punkt i stället för den 5 punkt som upphävts genom lag 1216/2020 som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller dessutom bestämmelser om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen samt om morgon- och eftermiddagsverksamhet. Om förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på ett sådant daghem eller i ett sådant familjedaghem som avses i 1 § 2 mom. 1 eller 2 punkten i lagen om småbarnspedagogik (540/2018), tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik eller i en förordning med stöd av den. Bestämmelserna i 18 a och 20 i § i denna lag tillämpas inte på förskoleundervisning.

4 §

Skyldighet att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning

Kommunen är skyldig att för i 26 § 1 mom. avsedda barn i läropliktsåldern som bor på kommunens område ordna grundläggande utbildning samt förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Kommunen är dessutom skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som omfattas av sådan tidigarelagd läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen och för barn som med stöd av 27 § i denna lag inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestäms samt grundläggande utbildning för barn vars grundläggande utbildning man

har beslutat att inleda ett år tidigare än föreskrivet med stöd av 27 § i denna lag. Kommunens skyldighet att ordna grundläggande utbildning upphör när eleven har fullgjort den grundläggande utbildningen på det sätt som föreskrivs i 26 § 1 mom. De tjänster som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av de anordnare av grundläggande utbildning som avses i 7 eller 8 §. Kommunen kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Kommunen svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas i enlighet med denna lag.

4 a §

Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Undervisning av en elev som får specialiserad sjukvård ordnas i första hand i den skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 § som eleven antagits till. Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns är dock skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till patientens hälsa. Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt denna eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en sådan annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som avses i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska därtill ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst i elevens egen skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 §. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder också för andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård. Även kommuner där det finns en sådan annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som avses i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) kan ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst.

Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten och ordna det stöd för ordnande av undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sådan undervisning som avses i 1 mom. och återgår till den tidigare undervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än elevens hemkommun under vårdperioden eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun ska även elevens hemkommun eller boningskommun höras. När skyldigheterna enligt 1 mom. upphört ska eleven kunna återgå till den undervisning som han eller hon deltog i före övergången till undervisning enligt 1 mom.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och elevens utbildningsanordnare samt elevens hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om ordnandet av undervisning enligt denna paragraf för eleven efter att först ha hört eleven, dennes vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare, elevens utbildningsanordnare samt de personer som svarar för elevens elevvård.

Om en överenskommelse inte nås fattas beslutet av den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns.

Elever som får specialiserad sjukvård har rätt till fri transport eller tillräckligt understöd enligt 32 § 1 mom. när de deltar i undervisning enligt denna paragraf.

9 §

Undervisningens omfattning

Förskoleundervisningen omfattar ett år. Förskoleundervisningen kan omfatta två år för elever som omfattas av sådan tidigarelagd läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen samt, med tillstånd av vederbörande ministerium, i sådan undervisning på främmande språk som avses i 10 § 4 mom. i denna lag.

18 §

Avvikande ordnande av grundläggande utbildning

Undervisningen för en elev kan delvis ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i denna lag, om det med hänsyn till elevens tidigare studier eller hälsotillstånd är oskäligt att eleven ska fullgöra lärokursen i läroämnet. Eleven kan låta bli att fullgöra lärokursen i ett läroämne i den grundläggande utbildningen eller lärokursen för årskursen om eleven har visat att han eller hon till någon del redan har sådana kunskaper eller färdigheter som motsvarar lärokursen.

Utbildningsanordnaren fattar beslut om att undervisningen delvis ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i denna lag eller om att lärokursen inte behöver fullgöras på ansökan av vårdnadshavaren.

18 a §

Avvikande ordnande av studier inom grundläggande utbildning för vuxna

Studier inom grundläggande utbildning för vuxna kan ordnas på något annat sätt än vad som föreskrivs i denna lag, om

- 1) det med hänsyn till den studerandes förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt för den studerande att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs, eller
- 2) det är motiverat av skäl som har samband med den studerandes sjukdom eller funktionsnedsättning eller något annat skäl som gäller hälsotillståndet.

En studerande kan hos utbildningsanordnaren ansöka om avvikande undervisningsarrangemang i de situationer som avses i 1 mom. I fråga om studerande under 18 år kan ansökan göras av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare. Utbildningsanordnaren ska fatta ett beslut om avvikande undervisningsarrangemang.

4 a kap.

Stöd för lärande och skolgång och avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs

20 a §

Elevens rätt till stöd för lärande och skolgång

En elev som har svårigheter att delta i undervisningen eller klara av sina studier har som stöd för lärande och skolgång rätt att få grupp-specifika stödformer enligt 20 b § 2 mom. och elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c § 2 mom.

En elev som har svårigheter att delta i undervisningen och att framskrida i sina studier har rätt till allmän stödundervisning samt till undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning.

En elev som inte har tillräckliga kunskaper i undervisningsspråket för att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs har rätt till stödundervisning i undervisningsspråket.

En elev vars studier inte framskrider trots grupp-specifika stödformer eller som trots grupp-specifika stödformer har svårigheter att delta i undervisningen har rätt till elevspecifika stödåtgärder.

Om en elev trots elevspecifika stödåtgärder inte klarar av studierna, kan med stöd av 20 h § avvikelser göras från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Avvikelse från lärokursen eller målen är en åtgärd i sista hand, före vilken eleven ska få grupp-specifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder.

20 b §

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och grupp-specifika stödformer

Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt ordna grupp-specifika stödformer som en del av skolans grundläggande verksamhet. Grupp-specifika stödformer ska ges planmässigt som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Genomförandet av grupp-specifika stödformer ska ske genom samarbete mellan lärarna.

Grupp-specifika stödformer är allmän stödundervisning som ges av en lärare och stödundervisning i undervisningsspråket samt undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning.

Utbildningsanordnaren ska varje läsår i en plan som grundar sig på läroplanen reservera sammanlagt minst 0,122 undervisningstimmar per elev per vecka för allmän stödundervisning, för undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning och för stödundervisning i undervisningsspråket.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt om de grupp-specifika stödformerna.

20 c §

Elevspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

En elev har rätt att få elevspecifika stödåtgärder utan dröjsmål om de gruppspecifika stödformerna enligt 20 b § 2 mom. är otillräckliga. Elevspecifika stödåtgärder ges utifrån individuella behov och regelbundet. Genomförandet av elevspecifika stödåtgärder ska ske genom samarbete mellan lärarna.

Elevspecifika stödåtgärder är elevspecifik undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupper och i samband med annan undervisning, undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupper, undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass och tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleven med stöd av 31 § 1 mom.

Elevspecifika stödåtgärder ordnas på basis av en bedömning enligt 20 d § och ett beslut enligt 20 f §, med beaktande av elevens bästa, i första hand i elevens egen skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 §.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om elevspecifika stödåtgärder.

20 d §

Bedömning av behovet av elevspecifikt stöd

Vid bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd ska det behov av stöd för eleven som avses i 20 c §, läget i fråga om studiernas framskridande, tidigare stödformer och de stödåtgärder som bäst stöder eleven och som är förenliga med elevens bästa utredas och beskrivas.

Som en del av bedömningen av behovet av stöd ska utöver stödåtgärderna också eventuellt behov av avvikelse från lärokursen eller från målen i läroplanen enligt 20 h § utredas. Därtill ska behovet av elevspecifikt stöd bedömas, om det ordnas undervisning enligt 20 i § för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga.

Bedömningen av behovet av stöd för eleven görs av elevens lärare. I bedömningen av behovet av stöd deltar vid behov och på begäran förutom lärarna även yrkesutbildade personer inom elevhälsotjänsterna eller andra sakkunniga.

Elevens egna åsikter ska utredas och beaktas på det sätt som elevens ålder och utvecklingsstadium förutsätter. Elevens vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare ska ges möjlighet att delta i bedömningen av elevens behov av stöd.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om bedömningen av behovet av stöd.

20 e §

Plan för genomförande av elevspecifikt stöd

Utifrån bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd ska det utarbetas en plan för genomförande av stödet. Planen utarbetas av elevens lärare. Planen ska tas fram i samarbete med eleven och vårdnadshavaren eller vid behov med elevens andra lagliga företrädare.

Av planen ska framgå genomförandet och uppföljningen av de stödåtgärder som baserar sig på bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd. Om avvikelse görs från den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål i enlighet med 20 h § eller om undervisningen ordnas i enlighet med 20 i §, ska av planen framgå de elevspecifika målen och innehållen, hur studierna framskrider samt principerna för bedömningen av eleven.

Det ska vid behov, dock minst en gång per läsår, bedömas om genomförandet av planen och stödåtgärderna motsvarar elevens stödbehov. Om elevens behov så kräver ska bedömningen ske oftare.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om innehållet i planen för genomförande av elevspecifikt stöd.

20 f §

Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt beslut om elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c §, avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen enligt 20 h § samt om ordnande av undervisning enligt 20 i § för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Beslutet ska fattas i enlighet med den bedömning som avses i 20 d § och utan obefogat dröjsmål.

Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar elevspecifika stödåtgärder eller undervisning enligt 20 i §, fattas beslut om elevspecifika stödåtgärder eller om undervisning enligt den paragrafen av elevens boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren.

Beslutet får verkställas utan att det har vunnit laga kraft.

20 g §

Bildande av undervisningsgrupper

Undervisningsgrupperna bildas utgående från årskurserna. Om ändamålsenliga undervisningsarrangemang kräver det, kan elever i olika årskurser samt i förskoleundervisning dock undervisas i samma undervisningsgrupp eller meddelas undervisning tillsammans med en annan skolas eller läroanstalts elever. Utbildningsanordnaren beslutar om bildandet av undervisningsgrupper i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen.

Undervisningsgrupperna bildas så att det i en grupp inom den grundläggande utbildningen som undervisas av en lärare finns högst fem elever som får speciallärarundervisning eller specialklasslärarundervisning som en elevspecifik stödåtgärd. Maximiantalet med fem elever kan överskridas tillfälligt.

I undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass får det finnas högst tio elever. Specialklassens maximistorlek kan överskridas tillfälligt.

I undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass får det finnas högst åtta elever som deltar i undervisning enligt 20 i § 1 mom. eller högst sex elever som deltar i undervisning enligt 20 i § 2 mom. Om undervisningen för en elev som avses i detta moment ges i samma grupp eller tillsammans med i 3 mom. avsedda elever, bestäms maximistorleken på undervisningsgruppen enligt vilket slags stöd merparten av eleverna i gruppen får. Om undervisningen för en elev som avses i detta moment ges tillsammans med andra elever än sådana som avses i detta moment eller i 3 mom., får undervisningsgruppen omfatta högst 20 elever.

20 h §

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen

Med stöd av 20 f § kan utbildningsanordnaren besluta att avvikelse kan göras från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen, om eleven trots gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder inte med godkänt resultat klarar av den

grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Beslutet förutsätter en bedömning enligt 20 d § och en plan enligt 20 e §.

Avvikelse från målen i läroplanen kan göras genom att av målen för årskursen bilda helheter av olika omfattning, som ska fullgöras med godkänt resultat för att studierna ska kunna framskrida i läroämnet i fråga.

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen kan göras genom att avgränsa målen och innehållen i lärokursen i läroämnet. Avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen kan göras endast i fråga om en elev som får undervisning av en speciallärare eller specialklasslärare i en liten grupp eller undervisning av en specialklasslärare i en specialklass som en elevspecifik stödåtgärd.

En elev kan tillfälligt befrias från att fullgöra lärokursen i läroämnet om eleven av hälsoskäl inte kan studera läroämnet.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om innehållet i avvikelser från lärokursen eller målen i läroplanen.

20 i §

Ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan

Om eleven har haft ett beslut om tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen och elevens stödbehov fortsätter i den grundläggande utbildningen som ett behov av elevspecifika stödåtgärder och avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen eller om en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och som framkommer under den grundläggande utbildningen är av sådan art att den hade lett till tidigareläggning av elevens läroplikt när eleven var 5 eller 6 år, kan elevens undervisning ordnas med stödåtgärder enligt detta kapitel.

Om åtgärderna enligt 1 mom. är otillräckliga och eleven på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnen, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde. Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om verksamhetsområdena samt deras mål och innehåll.

26 a §

Deltagande i förskoleundervisning

Bestämmelser om skyldigheten för ett barn som omfattas av tidigarelagd läroplikt att delta i förskoleundervisning finns i 3 § 2 mom. i läropliktslagen. Dessutom har ett barn som omfattas av tidigarelagd läroplikt rätt att få förskoleundervisning det år barnet fyller fem år.

30 §

Rätt till undervisning

Den som deltar i utbildning har under arbetsdagar rätt att få undervisning och elevhandledning enligt läroplanen.

31 §

Avgiftsfri undervisning

Undervisningen samt läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs vid undervisningen är avgiftsfria för eleverna. Elever som behöver elevspecifika stödåtgärder har dessutom rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt tjänster som ordnas med stöd av 39 § vilka är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen.

33 §

Inkvartering

Om skolresan för en elev i grundläggande utbildning eller för en sådan elev som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen som får förskoleundervisning inte kan ordnas på det sätt som föreskrivs i 32 § 2 mom. i denna lag har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och helpension.

37 §

Personal

En utbildningsanordnare ska med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande samt skolgångsbiträden. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare och annan personal.

39 §

Stöduppgifter i specialundervisningen

Undervisnings- och kulturministeriet kan besluta att en utbildningsanordnare ska sörja för rehabilitering som ges i samband med elevspecifika stödåtgärder som avses i 20 c § samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som hör samman med undervisningen.

40 §

Hemlighållande och behandling av personuppgifter

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är uppgifter som gäller bedömning av behovet av elevspecifikt stöd enligt 20 d § och uppgifter om genomförande av elevspecifikt stöd enligt 20 e § sekretessbelagda.

42 §

Begäran om omprövning

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, får omprövning av beslut som avses i denna lag begäras hos regionförvaltningsverket, om beslutet gäller

3) ett beslut enligt 20 f § och tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel enligt 31 §,

4) avvikande ordnande av grundläggande utbildning enligt 18 §,

5) avvikande ordnande av studier enligt 18 a §,

46 §

Grundläggande utbildning för vuxna

I grundläggande utbildning enligt denna paragraf kan man delta efter att fullgörandet av den grundläggande utbildningen enligt 26 § 1 mom. har upphört. På grundläggande utbildning för vuxna tillämpas 2 §, 3 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom., 10, 12–15, 18 a, 19 och 20 §, 4 a kap., 21, 22 och 29 §, 30 § 1 mom. samt 35, 37, 38, 40–42, 42 a–42 d, 43 och 44 §. Undervisning, läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för den studerande. I sådan utbildning som på basis av ett beslut av kommunen eller samkommunen eller en bestämmelse som ingår i ett tillstånd enligt 7 § har ordnats vid en internatskola, har den studerande rätt till avgiftsfritt boende och till avgiftsfria, tillräckliga måltider varje dag. De som studerar på heltid har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen förutsätter att den studerande är närvarande på ett utbildningsställe som utbildningsanordnaren anvisat. En studerande kan på de grunder som anges i 36 § 1 mom. ges en skriftlig varning eller bli avstängd för högst ett år. En läropliktig kan dock avstängas från läroanstalten för högst tre månader. Bestämmelser om fullgörande av läroplikten under tiden för avstängning för viss tid finns i 8 § i läropliktslagen. En studerande som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

48 b §

Anordnande och omfattning

Kommunen kan anordna och skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag. Om kommunen anordnar eller skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag, ska verksamheten erbjudas eleverna i årskurs ett och två i alla skolor i kommunen samt i fråga om övriga årskurser de elever som avses i 20 c och 20 i § i den omfattning kommunen beslutar.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 4, 9, 20 i, 26 a och 33 § träder dock i kraft först den 1 augusti 2026.

En plan för lärande inom intensifierat stöd och en individuell plan för anordnande av undervisning inom särskilt stöd som utarbetats och ett beslut om särskilt stöd som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag ska göras förenliga med 4 a kap. i denna lag senast den 31 augusti 2026.

Vid sökande av ändring i ett beslut om särskilt stöd som fattats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av läropliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läropliktslagen (1214/2020) 2 § 3 mom., 3 § 2 mom. samt 24 § 1 och 2 mom. som följer:

2 §

När läroplikten börjar och upphör

Om barnet på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan uppenbart behöver tilläggstid för att uppnå de mål som uppställts för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, tidigare läggs inledandet av förskoleundervisningen för barnet och barnets läroplikt börjar ett år tidigare än vad som föreskrivs i 2 mom. (*tidigarelagd läroplikt*). Anordnaren av småbarnspedagogik eller förskoleundervisning beslutar om tidigarelagd läroplikt innan den grundläggande utbildningen inleds. Om barnet inte deltar i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning fattas beslutet om tidigarelagd läroplikt av barnets boningskommun.

3 §

Fullgörande av läroplikten i den grundläggande utbildningen

Den som omfattas av tidigarelagd läroplikt ska det år läroplikten börjar delta i förskoleundervisning enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning.

24 §

Sökande av ändring

Omprövning av ett beslut som gäller tidigarelagd läroplikt, avbrytande av fullgörandet av läroplikten enligt 7 § eller anvisande av studieplats enligt 15 § får begäras hos regionförvaltningsverket inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Utbildningsanordnare får inte begära omprövning av ett beslut som avses i 15 §. På begäran om omprövning tillämpas i övrigt förvaltningslagen.

Ändring i beslut med anledning av begäran om omprövning får sökas genom besvär i förvaltningsdomstol inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Ovannämnda besvär ska behandlas skyndsamt. Ett beslut som regionförvaltningsverket har meddelat med anledning av begäran om omprövning i ett ärende som gäller anvisande av studieplats kan verkställas trots besvär, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ett beslut genom vilket förvaltningsdomstolen har avgjort besvär som anförts i ett ärende som gäller tidigarelagd läroplikt eller i 7 § avsett avbrytande av fullgörandet av läroplikten får inte överklagas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Ett beslut om förlängd läroplikt som fattats före ikraftträdandet av denna lag ska senast den 31 augusti 2026 ändras till ett beslut om tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i denna lag eller ett beslut om undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning.

På beslut om förlängd läroplikt som fattats före ikraftträdandet av denna lag och på undervisning som berörs av dem tillämpas de bestämmelser i lagen om grundläggande utbildning som gällde vid ikraftträdandet.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 2 § 2 mom. 3 a och 4 punkten, 5 § 1 mom. 3 punkten, 29 § 1 och 2 mom. samt 50 § 3 mom., sådana de lyder, 2 § 2 mom. 3 a punkten i lag 1486/2016, 2 § 2 mom. 4 punkten i lag 1220/2020, 5 § 1 mom. 3 punkten i lag 1114/2021, 29 § 1 mom. i lagarna 1114/2021 och 1126/2022, 29 § 2 mom. i lag 1128/2022 och 50 § 3 mom. i lag 1049/2023, som följer:

2 §

Tillämpning av lagen i vissa fall

Utan hinder av vad som bestäms i 1 mom., föreskrivs i denna lag om finansieringen av

3 a) förskoleundervisning för elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning och som fyller fem år det år som förskoleundervisningen inleds,

4) de tilläggskostnader som föranleds av förskoleundervisning för elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen och som fyller sex år det år som förskoleundervisningen inleds samt av undervisning enligt 20 i § 1 eller 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning,

5 §

Grunden för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftkostnaderna bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

3) för utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av grundläggande utbildning, förskoleundervisning för femåriga elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning, undervisning som ordnas utomlands, förskoleundervisning för sexåriga elever som grundar sig på tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen, undervisning enligt 20 § 1 eller 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning, skolhemsundervisning, grundläggande utbildning som ordnas vid en internatskola, förskoleundervisning under det första året av en tvåårig förskoleundervisning som omfattas av ett sådant tillstånd att ordna utbildning som avses i 7 § i lagen om grundläggande utbildning, flexibel grundläggande utbildning och inledandet av verksamhet som privat utbildningsanordnare på basis av antalet elever och det per elev bestämda priset per enhet, för sådan grundläggande utbildning som avses i 46 § i lagen om grundläggande utbildning på basis av antalet kurser och det per kurs bestämda priset per enhet och för förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen på basis av antalet närvaromånader och det per närvaromånad bestämda priset per enhet,

29 §

Priserna per enhet för förskoleundervisning och grundläggande utbildning

Priserna per enhet för de verksamheter som avses i 2 § 2 mom. 2, 3 a-, 3 b-, 4, 5 och 9 punkten och för utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av grundläggande utbildning fås genom att man från hemkommunsersättningens grunddel som finansministeriet bestämt i enlighet med 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice drar av 320,77 euro och multiplicerar skillnaden med följande koefficienter:

	per elev	per närvaromånad	per kurs
Utbildning som handleder för examensutbildning	1,22		
5- och 6-åriga elever i tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen	2,6		
Elever i årskurs 1-9 som studerar enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning	2,75		
Elever i årskurs 1-9 som studerar enligt 20 i § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning	4,76		
Tillägg för internatskola	0,46		
Skolhemsförhöjning	1,86		
Undervisning utomlands enligt lagen om grundläggande utbildning	1,23		
Förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen		0,186	
Annan grundläggande utbildning enligt 46 § i lagen om grundläggande utbildning än den som avses i 2 mom. i den paragrafen			0,046

Utöver priset per enhet för utbildning som handleder för examensutbildning får utbildningsanordnaren tilläggsfinansiering för undervisning enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning för de elever som omfattades av undervisning enligt det momentet när de slutförde den grundläggande utbildningens lärokurs och när den grundläggande utbildningen avslutades.

50 §

Beviljande och justering av finansiering

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 2 mom. justerar undervisnings- och kulturministeriet finansieringen av sådan utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av anordnare av grundläggande utbildning samt anknytande tilläggsfinansiering av undervisning enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning och tillägget för internatskola så att de före utgången av finansåret överensstämmer med det genomsnittliga antalet studerande den 20 september det år som föregick finansåret och den 20 september under finansåret.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 2 § 2 mom., 23 § 2 mom. 2 och 4 punkten, 24 § 1 mom. 2 och 4 punkten, 34 § 1 mom., 35 § 2 mom., rubriken för 38 § och 38 § 1 mom.,
av dem 34 § 1 mom. sådant det lyder i lag 701/2022, som följer:

2 §

Undantag från tillämpningsområdet

Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet innehåller bestämmelser om finansiering som utöver åldersklassbaserad statsandel beviljas för driftskostnaderna för undervisning som grundar sig på tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen, ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga samt för undervisning som ordnas i internat och i skolhem.

23 §

Justering av kostnadsfördelningen

De grundpriser som ligger till grund för de kalkylerade kostnader som avses i 6 § 12 § justeras på riksnivå som en helhet. Dessutom justeras följande finansiering som avses i 11 och 29 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet:

2) finansiering för förskoleundervisning för elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning och som fyller fem år det år då förskoleundervisningen börjar,

4) tilläggsfinansiering för förskoleundervisning för elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen och som fyller sex år det år som förskoleundervisningen börjar samt tilläggsfinansiering för ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga,

24 §

Driftskostnader som ska beaktas vid justering av kostnadsfördelningen

Vid justering av kostnadsfördelningen enligt 23 § beaktas kommunernas, samkommunernas och de andra utbildningsanordnarnas driftskostnader för statsandelsåligganden enligt 1 § som ligger till grund för statsandel samt driftskostnaderna för ordnande av följande uppgifter som finansieras med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet:

2) ordnande av förskoleundervisning för elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning och som fyller fem år det år då förskoleundervisningen börjar,

4) ordnande av förskoleundervisning för elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen och som fyller sex år det år som förskoleundervisningen börjar samt ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga,

34 §

Skyldighet att betala hemkommunsersättning

Om förskoleundervisning eller grundläggande utbildning som avses i 26 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning den 15 december året före det år som föregått finansåret ordnats av någon annan än hemkommunen för en elev, är elevens hemkommun skyldig att betala till kommunen i fråga eller till utbildningsanordnaren av annat slag hemkommunsersättning enligt 35-38 § i denna lag. Kommunen är inte skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som är under 6 år och fullgör tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen.

35 §

Bestämmande av hemkommunsersättning

De faktiska kostnaderna bestäms enligt 24 §, dock minskade med kostnaderna för stöd för undervisning enligt 4 a § i lagen om grundläggande utbildning för elever inom den specialiserade sjukvården eller för elever som får konsultativ sjukhusundervisningstjänst, kostnaderna för undervisning i fråga om tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen samt kostnaderna för ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga till den del kostnaderna överskrider den faktiska nivån på hemkommunsersättningen.

38 §

Ersättning för elever som är intagna för specialiserad sjukvård, får konsultativ sjukhusundervisningstjänst, får skolhemsundervisning eller är placerade av barnskyddsskäl

Den kommun som under vårdtiden är hemkommun enligt lagen om hemkommun för en elev som får i 4 a § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning avsedd förskoleundervisning eller

grundläggande utbildning eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun är skyldig att för eleven till den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom specialiserad sjukvård finns betala ersättning, som beräknas genom att antalet dagar under vilken den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ordnar undervisning för eleven multipliceras med de genomsnittliga faktiska årskostnaderna för en sådan undervisningsdag. Hemkommunen för en elev som får sådant stöd som avses i 4 a § 2 och 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun är skyldig att betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för stödåtgärderna till den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som tillhandahåller stödet finns.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 35 § 2 mom. och rubriken för 38 § samt 38 § 1 mom. träder dock i kraft redan den 1 augusti 2025.

Utöver den finansiering som avses i 23 § 2 mom. 2 och 4 punkten i denna lag tillämpas vid justeringarna av kostnadsfördelningen för finansåren 2027 och 2028 de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag om finansieringen av förskoleundervisning och grundläggande utbildning för elever som omfattas av förlängd läroplikt.

Utöver de kostnader som avses i 24 § 2 mom. 2 och 4 punkten i denna lag tillämpas vid justeringarna av kostnadsfördelningen de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag om beaktande av driftskostnaderna för ordnande av förskoleundervisning för elever som omfattas av förlängd läroplikt och som fyller fem år det år förskoleundervisningen börjar, till den del kostnaderna ingår i de kostnader som justeras.

Utöver vad som föreskrivs om bestämmande av hemkommunersättning i 35 § 2 mom. i denna lag tillämpas på avdrag från de faktiska kostnaderna de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag om kostnaderna för undervisning i fråga om förlängd läroplikt till den del kostnaderna ingår i de faktiska kostnaderna.

5.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 13 § 1 mom. 3
punkten, sådan den lyder i lag 1243/2020, som följer:

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, vars arbetstid på grund av
vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning

3) under barnets tredje läsår inom den grundläggande utbildningen, om barnet omfattas av
undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998),

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om ändring av 4 kap. 4 § i arbetsavtalslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i arbetsavtalslagen (55/2001) 4 kap. 4 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1237/2020, som följer:

4 kap.

Familjeledighet

4 §

Partiell vårdledighet

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. Om barnet omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020) eller undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), får partiell vårdledighet dock tas ut till utgången av barnets tredje läsår. En förälder till ett barn med funktionsnedsättning eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg kan få partiell vårdledighet till dess barnet fyller 18 år. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren ska göra framställning om partiell vårdledighet till arbetsgivaren senast två månader före ledighetens början.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av 5 kap. 5 § i lagen om sjöarbetsavtal

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011) 5 kap. 5 § 1 mom., sådant det lyder i lag
1238/2020, som följer:

5 kap.

Familjeledighet

5 §

Partiell vårdledighet

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. Om barnet omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020) eller undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning, får partiell vårdledighet dock tas ut till utgången av barnets tredje läsåret. En förälder till ett barn med funktionsnedsättning eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg kan få partiell vårdledighet till dess barnet fyller 18 år. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren ska göra framställning om partiell vårdledighet till arbetsgivaren senast två månader före ledighetens början.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

8.

Lag

om ändring av 22 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) 22 § 1 mom.,
sådant det lyder i lag 719/2022, som följer:

22 §

Beslut om särskilt stöd

Utbildningsanordnaren ska bedöma en studerandes behov av särskilt stöd när den studerande inleder sina studier och under studiernas gång om behov av sådant stöd uppstår. Om det för en läropliktig har fattats ett beslut om elevspecifikt stöd enligt 20 f § i lagen om grundläggande utbildning och beslutet gäller när den grundläggande utbildningen avslutas, ska utbildningsanordnaren utreda och bedöma den studerandes behov av särskilt stöd utifrån det beslut om elevspecifikt stöd som fattats under den grundläggande utbildningen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 23 september 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Undervisningsminister Anders Adlercreutz

1.

Lag

om ändring av lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 16, 16 a, 17 och 17 a §, sådana de lyder, 16 och 17 a § i lag 642/2010 samt 16 a och 17 § i lagarna 642/2010 och 1288/2013,

ändras 1 § 2 mom., 4 § 1 mom., 4 a §, 9 § 2 mom., 18 §, 26 a § 2 mom., 30 § 1 mom., 31 § 1 mom., 33 § 1 mom., 37 § 2 mom., 39 §, 42 § 1 mom. 3 och 4 punkten, 46 § 1 mom. samt 48 b § 1 mom.,

av dem 1 § 2 mom., 4 § 1 mom., 9 § 2 mom., 26 a § 2 mom. och 33 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1216/2020, 4 a § sådan den lyder i lag 1267/2013, 18 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 477/2003, 30 § 1 mom., 39 § och 48 b § 1 mom. sådana de lyder i lag 642/2010, 31 § 1 mom. sådant det lyder i lag 477/2003, 42 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i lag 163/2022, 42 § 1 mom. 4 punkten sådan den lyder i lag 959/2015 och 46 § 1 mom. sådant det lyder i lag 716/2022, samt

fogas till lagen en ny 18 a § och ett nytt 4 a kap., till 40 §, sådan den lyder i lagarna 642/2010, 1288/2013, 272/2015 och 686/2021, ett nytt 3 mom., varvid nuvarande 3□5 mom. blir 4□6 mom., och till 42 § 1 mom. en ny 5 punkt i stället för den 5 punkt som upphävts genom lag 1216/2020 som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Tillämpningsområde

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller dessutom bestämmelser om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen samt om morgon- och eftermiddagsverksamhet. Om förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på ett sådant daghem eller i ett sådant familjedaghem som avses i 1 § 2 mom. 1 eller 2 punkten i lagen om småbarnspedagogik (540/2018), tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som

Denna lag innehåller dessutom bestämmelser om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen samt om morgon- och eftermiddagsverksamhet. Om förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på ett sådant daghem eller i ett sådant familjedaghem som avses i 1 § 2 mom. 1 eller 2 punkten i lagen om småbarnspedagogik (540/2018), tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik

Gällande lydelse

föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik eller i en förordning med stöd av den.

4 §

Skyldighet att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning

Kommunen är skyldig att för i 26 § 1 mom. avsedda barn i läropliktsåldern som bor på kommunens område ordna grundläggande utbildning samt förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Kommunen är dessutom skyldig att ordna förskoleundervisning det år läroplikten uppkommer för barn som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen och för barn som med stöd av 27 § inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts. Kommunens skyldighet att ordna grundläggande utbildning upphör när eleven har fullgjort den grundläggande utbildningen på det sätt som föreskrivs i 26 § 1 mom. De tjänster som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av de anordnare av grundläggande utbildning som avses i 7 eller 8 §. Kommunen kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Kommunen svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas enligt denna lag.

4 a §

Undervisning för elever intagna för specialiserad sjukvård

För elever i förskoleundervisning eller grundläggande utbildning enligt denna

Föreslagen lydelse

eller i en förordning med stöd av den. *Bestämmelserna i 18 a och 20 i § i denna lag tillämpas inte på förskoleundervisning.*

4 §

Skyldighet att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning

Kommunen är skyldig att för i 26 § 1 mom. avsedda barn i läropliktsåldern som bor på kommunens område ordna grundläggande utbildning samt förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Kommunen är dessutom skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som omfattas av sådan tidigarelagd läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen och för barn som med stöd av 27 § i denna lag inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestäms samt grundläggande utbildning för barn vars grundläggande utbildning man har beslutat att inleda ett år tidigare än föreskrivet med stöd av 27 § i denna lag. Kommunens skyldighet att ordna grundläggande utbildning upphör när eleven har fullgjort den grundläggande utbildningen på det sätt som föreskrivs i 26 § 1 mom. De tjänster som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av de anordnare av grundläggande utbildning som avses i 7 eller 8 §. Kommunen kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Kommunen svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas i enlighet med denna lag.

4 a §

Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Undervisning av en elev som får specialiserad sjukvård ordnas i första hand i

Gällande lydelse

paragraf ges undervisning som har som mål att upprätthålla lärandet och skolgången och att genom en allomfattande rehabilitering stödja målen för den vård som eleven får. Undervisning av en elev som får specialiserad sjukvård ordnas i första hand i elevens skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 § som eleven antagits till. Den kommun där sjukhuset finns är dock skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till patientens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever i specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt denna eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en sådan annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som avses i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och elevens

Föreslagen lydelse

den skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 § som eleven antagits till. Den kommun där sjukhusets *verksamhetsenhet* finns är dock skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till patientens hälsa. Den kommun där sjukhusets *verksamhetsenhet* som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även *för andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård* på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt denna eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en sådan annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som avses i *hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010)* kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska därtill ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst i elevens egen skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 §. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder också för andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård. Även kommuner där det finns en sådan annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som avses i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) kan ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst.

Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för

Gällande lydelse

utbildningsanordnare samt elevens hemkommun enligt lagen om hemkommun ska tillsammans komma överens om hur undervisningen enligt denna paragraf ordnas för en elev efter att först ha hört eleven, hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare, utbildningsanordnaren samt dem som svarar för elevens elevvård. Om de inte når en överenskommelse fattas beslutet av den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som ansvarar för vården finns.

Eleven utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för ordnande av undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sådan undervisning som avses i 1 mom. och återgår till den tidigare undervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än elevens hemkommun under vårdperioden ska även elevens hemkommun höras. När skyldigheterna enligt 1 mom. upphört ska eleven kunna återgå till den undervisning som han eller hon deltog i före övergången till undervisning enligt 1 mom.

9 §

Undervisningens omfattning

Förskoleundervisningen omfattar ett år. Förskoleundervisningen kan i specialundervisning för elever som omfattas av sådan *förlängd* läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen samt, med tillstånd av vederbörande ministerium, i sådan

Föreslagen lydelse

vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten och ordna det stöd för ordnande av undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sådan undervisning som avses i 1 mom. och återgår till den tidigare undervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än elevens hemkommun under vårdperioden eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun ska även elevens hemkommun eller boningskommun höras. När skyldigheterna enligt 1 mom. upphört ska eleven kunna återgå till den undervisning som han eller hon deltog i före övergången till undervisning enligt 1 mom.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och elevens utbildningsanordnare samt elevens hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om ordnandet av undervisning enligt denna paragraf för eleven efter att först ha hört eleven, dennes vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare, elevens utbildningsanordnare samt de personer som svarar för elevens elevvård. Om en överenskommelse inte nås fattas beslutet av den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns.

9 §

Undervisningens omfattning

Förskoleundervisningen omfattar ett år. Förskoleundervisningen kan omfatta två år för elever som omfattas av sådan *tidigarelagd* läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen samt, med tillstånd av vederbörande ministerium, i sådan

Gällande lydelse

undervisning på främmande språk som avses i 10 § 4 mom., omfatta två år.

16 §

Stödundervisning och specialundervisning på deltid

Elever som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för inläring har rätt att få stödundervisning.

Elever som har svårigheter med inläring eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen.

16 a §

Intensifierat stöd

Elever som för sin inläring eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande. En sådan plan ska tas fram, om det inte finns ett uppenbart hinder för det, i samarbete med eleven och vårdnadshavaren samt vid behov med elevens övriga lagliga företrädare. Det intensifierade stödet innehåller särskilt sådana former av stöd som avses i 16, 31 och 31 a § samt nödvändiga pedagogiska arrangemang. I grunderna för läroplanen finns bestämmelser om det viktigaste innehållet i det intensifierade stödet och planen för elevens lärande.

Intensifierat stöd inleds och anordnas yrkesövergripande utifrån en pedagogisk bedömning i samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

17 §

Särskilt stöd

Det särskilda stödet består av specialundervisning och annat stöd som ges enligt denna lag. Specialundervisning ordnas, med beaktande av elevens bästa och

Föreslagen lydelse

undervisning på främmande språk som avses i 10 § 4 mom. i denna lag.

(upphävs)

(upphävs)

(upphävs)

förutsättningarna att ordna undervisning, i samband med den övriga undervisningen eller delvis eller helt i specialklass eller på något annat lämpligt ställe. Vid undervisningen av elever som avses i detta moment kan avvikelser göras från 11 § i enlighet med vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §.

Beslut om särskilt stöd ska fattas skriftligen av utbildningsanordnaren och beslutet granskas åtminstone efter årskurs två samt före uppflyttningen till årskurs sju. I beslutet om att ge särskilt stöd ska anges den normala undervisningsgruppen, eventuella tolknings- och biträdestjänster samt övriga tjänster som avses i 31 § och vid behov undantagsarrangemang i undervisningen enligt 1 mom.

Ett beslut om särskilt stöd får inte meddelas innan utbildningsanordnaren hört eleven och dennes vårdnadshavare eller lagliga företrädare enligt 34 § i förvaltningslagen (434/2003), fått en utredning om elevens framsteg vid inläringen av dem som ansvarar för elevens undervisning och en utredning genom yrkesövergripande samarbete tillsammans med yrkesutbildade personer inom elevvården om det intensifierade stöd eleven fått och om helhetssituationen för honom eller henne. Utifrån dessa uppgifter ska utbildningsanordnaren bedöma behovet av särskilt stöd (pedagogisk utredning). Den pedagogiska utredningen ska vid behov kompletteras med ett psykologiskt eller medicinskt expertutlåtande eller en motsvarande social utredning.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller medan sådan undervisning eller utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd för inläringen, om det av en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen av eleven till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar särskild orsak inte kan ordnas på annat sätt. I de situationer som

Gällande lydelse

avses ovan granskas beslutet om särskilt stöd så som föreskrivs i 2 mom.

Om någon annan utbildningsanordnare än kommunen inte ordnar stöd enligt 1 mom., beslutar den kommun där eleven är bosatt på framställning av utbildningsanordnaren om särskilt stöd för eleven.

Bestämmelser om bildandet av undervisningsgrupper där det ingår en eller flera elever som har fått ett beslut om särskilt stöd eller elever som omfattas av förlängd läroplikt utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 a §

Individuell plan för anordnande av undervisning

För verkställigheten av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan tas fram för anordnande av undervisning. Planen ska tas fram i samarbete med eleven och vårdnadshavaren eller vid behov med en annan laglig företrädare för eleven, om det inte finns ett uppenbart hinder för det. Av planen ska det framgå att undervisning eller annat stöd ges eleven i enlighet med beslutet om särskilt stöd. Planen granskas vid behov, dock minst en gång per läsår, i enlighet med elevens behov. Det centrala innehållet i planen bestäms i grunderna för läroplanen.

18 §

Särskilda undervisningsarrangemang

Studierna för en elev kan delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i denna lag eller med stöd av den, om

1) eleven anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs,

2) det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att eleven skall genomgå den grundläggande utbildningens lärokurs, eller

Föreslagen lydelse

(upphävs)

18 §

Avvikande ordnande av grundläggande utbildning

Undervisningen för en elev kan delvis ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i denna lag, om det med hänsyn till elevens tidigare studier eller hälsotillstånd är oskäligt att eleven ska fullgöra lärokursen i läroämnet. Eleven kan låta bli att fullgöra lärokursen i ett läroämne i den grundläggande utbildningen eller lärokursen för årskursen om eleven har visat att han eller hon till någon del redan har sådana kunskaper eller färdigheter som motsvarar lärokursen.

Gällande lydelse

3) detta är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Om elevens vårdnadshavare inte har gjort en framställning om att elevens studier skall ordnas så som avses i 1 mom. eller föreskrivs med stöd av nämnda moment, skall elevens vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörd innan ett beslut fattas. I undervisning för andra än läropliktiga skall eleven på motsvarande sätt ges möjlighet att bli hörd.

Föreslagen lydelse

Utbildningsanordnaren fattar beslut om att undervisningen delvis ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i denna lag eller om att lärokursen inte behöver fullgöras på ansökan av vårdnadshavaren.

18 a §

Avvikande ordnande av studier inom grundläggande utbildning för vuxna

Studier inom grundläggande utbildning för vuxna kan ordnas på något annat sätt än vad som föreskrivs i denna lag, om

1) det med hänsyn till den studerandes förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt för den studerande att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs, eller

2) det är motiverat av skäl som har samband med den studerandes sjukdom eller funktionsnedsättning eller något annat skäl som gäller hälsotillståndet.

En studerande kan hos utbildningsanordnaren ansöka om avvikande undervisningsarrangemang i de situationer som avses i 1 mom. I fråga om studerande under 18 år kan ansökan göras av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare. Utbildningsanordnaren ska fatta ett beslut om avvikande undervisningsarrangemang.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a kap.

**Stöd för lärande och skolgång och avvikelse
från den grundläggande utbildningens
lärokurs**

20 a §

**Elevens rätt till stöd för lärande och
skolgång**

En elev som har svårigheter att delta i undervisningen eller klara av sina studier har som stöd för lärande och skolgång rätt att få gruppspecifika stödformer enligt 20 b § 2 mom. och elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c § 2 mom.

En elev som har svårigheter att delta i undervisningen och att framskrida i sina studier har rätt till allmän stödundervisning samt till undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning.

En elev som inte har tillräckliga kunskaper i undervisningsspråket för att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs har rätt till stödundervisning i undervisningsspråket.

En elev vars studier inte framskrider trots gruppspecifika stödformer eller som trots gruppspecifika stödformer har svårigheter att delta i undervisningen har rätt till elevspecifika stödåtgärder.

Om en elev trots elevspecifika stödåtgärder inte klarar av studierna, kan med stöd av 20 h § avvikelse göras från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Avvikelse från lärokursen eller målen är en åtgärd i sista hand, före vilken eleven ska få gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder.

20 b §

**Undervisningsarrangemang som stöder
förutsättningarna för lärande och
gruppspecifika stödformer**

Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt ordna gruppspecifika stödformer som en del av skolans grundläggande verksamhet. Gruppspecifika stödformer ska ges planmässigt som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Genomförandet av gruppspecifika stödformer ska ske genom samarbete mellan lärarna.

Gruppspecifika stödformer är allmän stödundervisning som ges av en lärare och stödundervisning i undervisningsspråket samt undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning.

Utbildningsanordnaren ska varje läsår i en plan som grundar sig på läroplanen reservera sammanlagt minst 0,122 undervisningstimmar per elev per vecka för allmän stödundervisning, för undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning och för stödundervisning i undervisningsspråket.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt om de gruppspecifika stödformerna.

20 c §

**Elevspecifika stödåtgärder och ordnande av
sådana**

En elev har rätt att få elevspecifika stödåtgärder utan dröjsmål om de gruppspecifika stödformerna enligt 20 b § 2 mom. är otillräckliga. Elevspecifika stödåtgärder ges utifrån individuella behov och regelbundet. Genomförandet av

elevspecifika stödåtgärder ska ske genom samarbete mellan lärarna.

Elevspecifika stödåtgärder är elevspecifik undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupper och i samband med annan undervisning, undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupper, undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass och tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleven med stöd av 31 § 1 mom.

Elevspecifika stödåtgärder ordnas på basis av en bedömning enligt 20 d § och ett beslut enligt 20 f §, med beaktande av elevens bästa, i första hand i elevens egen skola eller plats för förskoleundervisning enligt 6 eller 28 §.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om elevspecifika stödåtgärder.

20 d §

Bedömning av behovet av elevspecifikt stöd

Vid bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd ska det behov av stöd för eleven som avses i 20 c §, läget i fråga om studiernas framskridande, tidigare stödformer och de stödåtgärder som bäst stöder eleven och som är förenliga med elevens bästa utredas och beskrivas.

Som en del av bedömningen av behovet av stöd ska utöver stödåtgärderna också eventuellt behov av avvikelser från lärokursen eller från målen i läroplanen enligt 20 h § utredas. Därtill ska behovet av elevspecifikt stöd bedömas, om det ordnas undervisning enligt 20 i § för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga.

Bedömningen av behovet av stöd för eleven görs av elevens lärare. I bedömningen av behovet av stöd deltar vid behov och på begäran förutom lärarna även yrkesutbildade personer inom elevhälsotjänsterna eller andra sakkunniga.

Elevens egna åsikter ska utredas och beaktas på det sätt som elevens ålder och

utvecklingsstadium förutsätter. Elevens vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare ska ges möjlighet att delta i bedömningen av elevens behov av stöd.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om bedömningen av behovet av stöd.

20 e §

Plan för genomförande av elevspecifikt stöd

Utifrån bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd ska det utarbetas en plan för genomförande av stödet. Planen utarbetas av elevens lärare. Planen ska tas fram i samarbete med eleven och vårdnadshavaren eller vid behov med elevens andra lagliga företrädare.

Av planen ska framgå genomförandet och uppföljningen av de stödåtgärder som baserar sig på bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd. Om avvikelse görs från den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål i enlighet med 20 h § eller om undervisningen ordnas i enlighet med 20 i §, ska av planen framgå de elevspecifika målen och innehållen, hur studierna framskrider samt principerna för bedömningen av eleven.

Det ska vid behov, dock minst en gång per läsår, bedömas om genomförandet av planen och stödåtgärderna motsvarar elevens stödbehov. Om elevens behov så kräver ska bedömningen ske oftare.

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om innehållet i planen för genomförande av elevspecifikt stöd.

20 f §

Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt beslut om elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c §, avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen enligt 20 h § samt om ordnande av undervisning enligt 20 i § för en

elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Beslutet ska fattas i enlighet med den bedömning som avses i 20 d § och utan obefogat dröjsmål.

Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar elevspecifika stödåtgärder eller undervisning enligt 20 i §, fattas beslut om elevspecifika stödåtgärder eller om undervisning enligt den paragrafen av elevens boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren.

Beslutet får verkställas utan att det har vunnit laga kraft.

20 g §

Bildande av undervisningsgrupper

Undervisningsgrupperna bildas utgående från årskurserna. Om ändamålsenliga undervisningsarrangemang kräver det, kan elever i olika årskurser samt i förskoleundervisning dock undervisas i samma undervisningsgrupp eller meddelas undervisning tillsammans med en annan skolas eller läroanstalts elever. Utbildningsanordnaren beslutar om bildandet av undervisningsgrupper i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen.

Undervisningsgrupperna bildas så att det i en grupp inom den grundläggande utbildningen som undervisas av en lärare finns högst fem elever som får speciallärarundervisning eller specialklasslärarundervisning som en elevspecifik stödåtgärd. Maximiantalet med fem elever kan överskridas tillfälligt.

I undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass får det finnas högst tio elever. Specialklassens maximistorlek kan överskridas tillfälligt.

I undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass får det finnas högst åtta elever som deltar i undervisning enligt 20 i § 1 mom. eller högst sex elever som deltar i undervisning enligt 20 i § 2 mom. Om undervisningen för en elev som avses i detta moment ges i samma grupp

eller tillsammans med i 3 mom. avsedda elever, bestäms maximistorleken på undervisningsgruppen enligt vilket slags stöd merparten av eleverna i gruppen får. Om undervisningen för en elev som avses i detta moment ges tillsammans med andra elever än sådana som avses i detta moment eller i 3 mom., får undervisningsgruppen omfatta högst 20 elever.

20 h §

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen

Med stöd av 20 f § kan utbildningsanordnaren besluta att avvikelse kan göras från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen, om eleven trots grupp-specifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder inte med godkänt resultat klarar av den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Beslutet förutsätter en bedömning enligt 20 d § och en plan enligt 20 e §.

Avvikelse från målen i läroplanen kan göras genom att av målen för årskursen bilda helheter av olika omfattning, som ska fullgöras med godkänt resultat för att studierna ska kunna framskrida i läroämnet i fråga.

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen kan göras genom att avgränsa målen och innehållen i lärokursen i läroämnet. Avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen kan göras endast i fråga om en elev som får undervisning av en speciallärare eller specialklasslärare i en liten grupp eller undervisning av en specialklasslärare i en specialklass som en elevspecifik stödåtgärd.

En elev kan tillfälligt befrias från att fullgöra lärokursen i läroämnet om eleven av hälsoskäl inte kan studera läroämnet.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om innehållet i avvikelser från lärokursen eller målen i läroplanen.

20 i §

Ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan

Om eleven har haft ett beslut om tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen och elevens stödbehov fortsätter i den grundläggande utbildningen som ett behov av elevspecifika stödåtgärder och avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen eller om en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och som framkommer under den grundläggande utbildningen är av sådan art att den hade lett till tidigareläggning av elevens läroplikt när eleven var 5 eller 6 år, kan elevens undervisning ordnas med stödåtgärder enligt detta kapitel.

Om åtgärderna enligt 1 mom. är otillräckliga och eleven på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnena, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde. Utbildningsstyrelsen bestämmer närmare i grunderna för läroplanen om verksamhetsområdena samt deras mål och innehåll.

26 a §

Deltagande i förskoleundervisning

Bestämmelser om skyldigheten för ett barn som omfattas av förlängd läroplikt att delta i förskoleundervisning finns i 3 § 2 mom. i läropliktslagen. Dessutom har ett barn som omfattas av förlängd läroplikt rätt att få

26 a §

Deltagande i förskoleundervisning

Bestämmelser om skyldigheten för ett barn som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt att delta i förskoleundervisning finns i 3 § 2 mom. i läropliktslagen. Dessutom har ett barn som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt rätt att få

Gällande lydelse

förskoleundervisning det år barnet fyller fem år.

30 §

Rätt till undervisning

Den som deltar i utbildning har under arbetsdagarna rätt att få undervisning enligt läroplanen, elevhandledning och tillräckligt stöd för inläring och skolgång genast när behov uppstår.

31 §

Avgiftsfri undervisning

Undervisningen samt läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs vid undervisningen är avgiftsfria för eleverna. *Handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd* har dessutom rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt tjänster som ordnas med stöd av 39 § vilka är en förutsättning för att de skall kunna delta i undervisningen.

33 §

Inkvartering

Om skolresan för en elev i grundläggande utbildning eller för en elev med sådan *förlängd* läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen som får förskoleundervisning inte kan ordnas på det sätt som föreskrivs i 32 § 2 mom. i denna lag har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och helpension.

Föreslagen lydelse

förskoleundervisning det år barnet fyller fem år.

30 §

Rätt till undervisning

Den som deltar i utbildning har under arbetsdagar rätt att få undervisning *och elevhandledning enligt läroplanen*.

31 §

Avgiftsfri undervisning

Undervisningen samt läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs vid undervisningen är avgiftsfria för eleverna. *Elever som behöver elevspecifika stödåtgärder* har dessutom rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt tjänster som ordnas med stöd av 39 § vilka är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen.

33 §

Inkvartering

Om skolresan för en elev i grundläggande utbildning eller för en sådan elev som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen som får förskoleundervisning inte kan ordnas på det sätt som föreskrivs i 32 § 2 mom. i denna lag har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och helpension.

Gällande lydelse

37 §

Personal

En utbildningsanordnare skall med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare, skolgångsbiträden och annan personal.

39 §

Stöduppgifter i specialundervisningen

Undervisnings- och kulturministeriet kan besluta att en utbildningsanordnare ska sörja för rehabilitering som ges i samband med det särskilda stöd som avses i 17 § 1 mom. samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som hör samman med undervisningen.

40 §

Hemlighållande och behandling av personuppgifter

42 §

Begäran om omprövning

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, får omprövning av beslut som avses i denna lag begäras hos regionförvaltningsverket, om beslutet gäller

Föreslagen lydelse

37 §

Personal

En utbildningsanordnare ska med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande *samt skolgångsbiträden. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare och annan personal.*

39 §

Stöduppgifter i specialundervisningen

Undervisnings- och kulturministeriet kan besluta att en utbildningsanordnare ska sörja för rehabilitering som ges i samband med *elevspecifika stödåtgärder som avses i 20 c § samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som hör samman med undervisningen.*

40 §

Hemlighållande och behandling av personuppgifter

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är uppgifter som gäller bedömning av behovet av elevspecifikt stöd enligt 20 d § och uppgifter om genomförande av elevspecifikt stöd enligt 20 e § sekretessbelagda.

42 §

Begäran om omprövning

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, får omprövning av beslut som avses i denna lag begäras hos regionförvaltningsverket, om beslutet gäller

Gällande lydelse

3) ordnande av särskilt stöd enligt 17 § och tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel enligt 31 § som ingår i särskilt stöd, (11.3.2022/163)

4) särskilda undervisningsarrangemang enligt 18 §,

5) punkten har upphävts genom L 30.12.2020/1216. (30.12.2020/1216)

46 §

Grundläggande utbildning för vuxna

I grundläggande utbildning enligt denna paragraf kan man delta efter att fullgörandet av den grundläggande utbildningen enligt 26 § 1 mom. har upphört. På grundläggande utbildning för vuxna tillämpas 2 §, 3 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom., 10, 12□15, 18□22 och 29 §, 30 § 1 mom. samt 35, 37, 38, 40□42, 42 a□42 d, 43 och 44 §. Undervisning, läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för den studerande. I sådan utbildning som på basis av ett beslut av kommunen eller samkommunen eller en bestämmelse som ingår i ett tillstånd enligt 7 § har ordnats vid en internatskola, har den studerande rätt till avgiftsfritt boende och till avgiftsfria, tillräckliga måltider varje dag. De som studerar på heltid har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen förutsätter att den studerande är närvarande på ett utbildningsställe som utbildningsanordnaren anvisat. En studerande kan på de grunder som anges i 36 § 1 mom. ges en skriftlig varning eller bli avstängd för högst ett år. En läropliktig kan dock avstängas från läroanstalten för högst tre månader. Bestämmelser om fullgörande av läroplikten under tiden för avstängning för viss tid finns i 8 § i läropliktslagen. En studerande som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

Föreslagen lydelse

3) ett beslut enligt 20 f § och tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel enligt 31 §,

4) avvikande ordnande av grundläggande utbildning enligt 18 §,

5) avvikande ordnande av studier enligt 18 a §,

46 §

Grundläggande utbildning för vuxna

I grundläggande utbildning enligt denna paragraf kan man delta efter att fullgörandet av den grundläggande utbildningen enligt 26 § 1 mom. har upphört. På grundläggande utbildning för vuxna tillämpas 2 §, 3 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom., 10, 12□15, 18 a, 19 och 20 §, 4 a kap., 21, 22 och 29 §, 30 § 1 mom. samt 35, 37, 38, 40□42, 42 a□42 d, 43 och 44 §. Undervisning, läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för den studerande. I sådan utbildning som på basis av ett beslut av kommunen eller samkommunen eller en bestämmelse som ingår i ett tillstånd enligt 7 § har ordnats vid en internatskola, har den studerande rätt till avgiftsfritt boende och till avgiftsfria, tillräckliga måltider varje dag. De som studerar på heltid har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen förutsätter att den studerande är närvarande på ett utbildningsställe som utbildningsanordnaren anvisat. En studerande kan på de grunder som anges i 36 § 1 mom. ges en skriftlig varning eller bli avstängd för högst ett år. En läropliktig kan dock avstängas från läroanstalten för högst tre månader. Bestämmelser om fullgörande av läroplikten under tiden för avstängning för viss tid finns i 8 § i läropliktslagen. En studerande som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

Gällande lydelse

48 b §

Anordnande och omfattning

Kommunen kan anordna och skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag. Om kommunen anordnar eller skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag, ska verksamheten erbjudas eleverna i årskurs ett och två i alla skolor i kommunen samt i fråga om övriga årskurser de elever som avses i 17 § 1 mom. i den omfattning kommunen beslutar.

Föreslagen lydelse

48 b §

Anordnande och omfattning

Kommunen kan anordna och skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag. Om kommunen anordnar eller skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag, ska verksamheten erbjudas eleverna i årskurs ett och två i alla skolor i kommunen samt i fråga om övriga årskurser de elever som avses i 20 c och 20 i § i den omfattning kommunen beslutar.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 4, 9, 20 i, 26 a och 33 § träder dock i kraft först den 1 augusti 2026.

En plan för lärande inom intensifierat stöd och en individuell plan för anordnande av undervisning inom särskilt stöd som utarbetats och ett beslut om särskilt stöd som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag ska göras förenliga med 4 a kap. i denna lag senast den 31 augusti 2026.

Vid sökande av ändring i ett beslut om särskilt stöd som fattats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av läropliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läropliktslagen (1214/2020) 2 § 3 mom., 3 § 2 mom. samt 24 § 1 och 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

2 §

När läroplikten börjar och upphör

När läroplikten börjar och upphör

Om barnet på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom uppenbart inte på nio år kan nå de mål som ställts för den grundläggande utbildningen i lagen om grundläggande utbildning, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som anges i 2 mom. (*förlängd läroplikt*).

Om barnet på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan uppenbart behöver tilläggstid för att uppnå de mål som uppställts för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, tidigareläggs inledandet av förskoleundervisningen för barnet och barnets läroplikt börjar ett år tidigare än vad som föreskrivs i 2 mom. (*tidigarelagd läroplikt*). Anordnaren av småbarnspedagogik eller förskoleundervisning beslutar om tidigarelagd läroplikt innan den grundläggande utbildningen inleds. Om barnet inte deltar i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning fattas beslutet om tidigarelagd läroplikt av barnets boningskommun.

3 §

3 §

Fullgörande av läroplikten i den grundläggande utbildningen

Fullgörande av läroplikten i den grundläggande utbildningen

Den som omfattas av *förlängd* läroplikt ska det år läroplikten börjar delta i förskoleundervisning enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning.

Den som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt ska det år läroplikten börjar delta i förskoleundervisning enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning.

Gällande lydelse

24 §

Sökande av ändring

Omprövning av ett beslut som gäller *förlängd* läroplikt, avbrytande av fullgörandet av läroplikten enligt 7 § eller anvisande av studieplats enligt 15 § får begäras hos regionförvaltningsverket inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Utbildningsanordnare får dock inte begära omprövning av ett beslut som avses i 15 §. Bestämmelser om begäran om omprövning i övrigt finns i förvaltningslagen.

Ändring i beslut med anledning av begäran om omprövning får sökas genom besvär i förvaltningsdomstol inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Ovannämnda besvär ska behandlas skyndsamt. Ett beslut som regionförvaltningsverket har meddelat med anledning av begäran om omprövning i ett ärende som gäller anvisande av studieplats kan verkställas trots besvär, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ett beslut genom vilket förvaltningsdomstolen har avgjort besvär som anförts i ett ärende som gäller *förlängd* läroplikt eller i 7 § avsett avbrytande av fullgörandet av läroplikten får inte överklagas genom besvär.

Föreslagen lydelse

24 §

Sökande av ändring

Omprövning av ett beslut som gäller *tidigarelagd* läroplikt, avbrytande av fullgörandet av läroplikten enligt 7 § eller anvisande av studieplats enligt 15 § får begäras hos regionförvaltningsverket inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Utbildningsanordnare får inte begära omprövning av ett beslut som avses i 15 §. På begäran om omprövning tillämpas i övrigt förvaltningslagen.

Ändring i beslut med anledning av begäran om omprövning får sökas genom besvär i förvaltningsdomstol inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Ovannämnda besvär ska behandlas skyndsamt. Ett beslut som regionförvaltningsverket har meddelat med anledning av begäran om omprövning i ett ärende som gäller anvisande av studieplats kan verkställas trots besvär, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ett beslut genom vilket förvaltningsdomstolen har avgjort besvär som anförts i ett ärende som gäller *tidigarelagd* läroplikt eller i 7 § avsett avbrytande av fullgörandet av läroplikten får inte överklagas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Ett beslut om förlängd läroplikt som fattats före ikraftträdandet av denna lag ska senast den 31 augusti 2026 ändras till ett beslut om tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i denna lag eller ett beslut om undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning.

På beslut om förlängd läroplikt som fattats före ikraftträdandet av denna lag och på undervisning som berörs av dem tillämpas de bestämmelser i lagen om grundläggande utbildning som gällde vid ikraftträdandet.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 2 § 2 mom. 3 a och 4 punkten, 5 § 1 mom. 3 punkten, 29 § 1 och 2 mom. samt 50 § 3 mom., sådana de lyder, 2 § 2 mom. 3 a punkten i lag 1486/2016, 2 § 2 mom. 4 punkten i lag 1220/2020, 5 § 1 mom. 3 punkten i lag 1114/2021, 29 § 1 mom. i lagarna 1114/2021 och 1126/2022, 29 § 2 mom. i lag 1128/2022 och 50 § 3 mom. i lag 1049/2023, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Tillämpning av lagen i vissa fall

Utän hinder av vad som bestäms i 1 mom., föreskrivs i denna lag om finansieringen av

3 a) förskoleundervisning för elever som omfattas av *förlängd* läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning och som fyller fem år det år som förskoleundervisningen inleds

4) de tilläggskostnader som föranleds av förskoleundervisning och grundläggande utbildning för elever med mycket svår utvecklingsstörning och andra som omfattas av sådan förlängd läroplikt som *avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen och 26 a § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning,*

5 §

Grunden för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnaderna bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

3) för utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av grundläggande utbildning, förskoleundervisning för femåriga elever som omfattas av *förlängd* läroplikt enligt 26 a § i

Föreslagen lydelse

2 §

Tillämpning av lagen i vissa fall

Utän hinder av vad som bestäms i 1 mom., föreskrivs i denna lag om finansieringen av

3 a) förskoleundervisning för elever som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning och som fyller fem år det år som förskoleundervisningen inleds,

4) de tilläggskostnader som föranleds av förskoleundervisning för elever som omfattas av *tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen och som fyller sex år det år som förskoleundervisningen inleds* samt av undervisning enligt 20 i § 1 eller 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning,

5 §

Grunden för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnaderna bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

3) för utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av grundläggande utbildning, förskoleundervisning för femåriga elever som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt

Gällande lydelse

lagen om grundläggande utbildning, undervisning som ordnas utomlands, undervisning som grundar sig på *förlängd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen, skolhemsundervisning, grundläggande utbildning som ordnas vid en internatskola, förskoleundervisning under det första året av en tvåårig förskoleundervisning som omfattas av ett sådant tillstånd att ordna utbildning som avses i 7 § i lagen om grundläggande utbildning, flexibel grundläggande utbildning och inledandet av verksamhet som privat utbildningsanordnare på basis av antalet elever och det per elev bestämda priset per enhet, för sådan grundläggande utbildning som avses i 46 § i lagen om grundläggande utbildning på basis av antalet kurser och det per kurs bestämda priset per enhet och för förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen på basis av antalet närvaromånader och det per närvaromånad bestämda priset per enhet,

29 §

Priserna per enhet för förskoleundervisning och grundläggande utbildning

Priserna per enhet för de verksamheter som avses i 2 § 2 mom. 2, 3 a-, 3 b-, 4, 5 och 9 punkten och för utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av grundläggande utbildning fås genom att man från hemkommunsersättningens grunddel som finansministeriet bestämt i enlighet med 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice drar av 320,77 euro och multiplicerar skillnaden med följande koefficienter:

Föreslagen lydelse

26 a § i lagen om grundläggande utbildning, undervisning som ordnas utomlands, förskoleundervisning för sexåriga elever som grundar sig på *tidigarelagd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen, *undervisning enligt 20 § 1 eller 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning*, skolhemsundervisning, grundläggande utbildning som ordnas vid en internatskola, förskoleundervisning under det första året av en tvåårig förskoleundervisning som omfattas av ett sådant tillstånd att ordna utbildning som avses i 7 § i lagen om grundläggande utbildning, flexibel grundläggande utbildning och inledandet av verksamhet som privat utbildningsanordnare på basis av antalet elever och det per elev bestämda priset per enhet, för sådan grundläggande utbildning som avses i 46 § i lagen om grundläggande utbildning på basis av antalet kurser och det per kurs bestämda priset per enhet och för förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen på basis av antalet närvaromånader och det per närvaromånad bestämda priset per enhet,

29 §

Priserna per enhet för förskoleundervisning och grundläggande utbildning

Priserna per enhet för de verksamheter som avses i 2 § 2 mom. 2, 3 a-, 3 b-, 4, 5 och 9 punkten och för utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av en anordnare av grundläggande utbildning fås genom att man från hemkommunsersättningens grunddel som finansministeriet bestämt i enlighet med 35 § i lagen om statsandel för kommunal basservice drar av 320,77 euro och multiplicerar skillnaden med följande koefficienter:

	per elev	per närvaromånad	per kurs
Utbildning som handleder för examensutbildning	1,22		
Förlängd läroplikt, förskoleundervisning för femåringar	1,41		
Tilläggsfinansiering för den förlängda läroplikten, elever med mycket svår utvecklingsstörning	4,76		
Tilläggsfinansiering för den förlängda läroplikten, andra elever än elever med mycket svår utvecklingsstörning	2,97		
Tillägg för internatskola	0,46		
Skolhemsförhöjning	1,86		
Undervisning utomlands enligt lagen om grundläggande utbildning	1,23		
Förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen		0,186	
Annan grundläggande utbildning enligt 46 § i lagen om grundläggande utbildning än den som avses i 2 mom. i den paragrafen			0,046

Utöver priset per enhet för utbildning som handleder för examensutbildning får utbildningsanordnaren en tilläggsfinansiering som motsvarar tilläggsfinansieringen för förlängd läroplikt för de elever som omfattades av den förlängda läroplikten när de slutförde den grundläggande utbildningens

	per elev	per närvaromånad	per kurs
Utbildning som handleder för examensutbildning	1,22		
5- och 6-åriga elever i tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen	2,6		
Elever i årskurs 1-9 som studerar enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning	2,75		
Elever i årskurs 1-9 som studerar enligt 20 i § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning	4,76		
Tillägg för internatskola	0,46		
Skolhemsförhöjning	1,86		
Undervisning utomlands enligt lagen om grundläggande utbildning	1,23		
Förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen		0,186	
Annan grundläggande utbildning enligt 46 § i lagen om grundläggande utbildning än den som avses i 2 mom. i den paragrafen			0,046

Utöver priset per enhet för utbildning som handleder för examensutbildning får utbildningsanordnaren tilläggsfinansiering för undervisning enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning för de elever som omfattades av undervisning enligt det momentet när de slutförde den grundläggande

lärokurs och den grundläggande utbildningen avslutades. *Detta gäller dock inte elever med mycket svår utvecklingsstörning.*

utbildningens lärokurs och när den grundläggande utbildningen avslutades.

50 §

Beviljande och justering av finansiering

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 2 mom. justerar undervisnings- och kulturministeriet finansieringen av sådan utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av anordnare av grundläggande utbildning samt anknytande tilläggsfinansiering för den förlängda läroplikten och tillägg för internatskola så att de före utgången av finansåret överensstämmer med det genomsnittliga antalet studerande den 20 september det år som föregick finansåret och den 20 september under finansåret.

50 §

Beviljande och justering av finansiering

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 2 mom. justerar undervisnings- och kulturministeriet finansieringen av sådan utbildning som handleder för examensutbildning och som ordnas av anordnare av grundläggande utbildning samt anknytande tilläggsfinansiering av *undervisning enligt 20 i § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning* och tillägget för internatskola så att de före utgången av finansåret överensstämmer med det genomsnittliga antalet studerande den 20 september det år som föregick finansåret och den 20 september under finansåret.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 2 § 2 mom., 23 § 2 mom. 2 och 4 punkten, 24 § 1 mom. 2 och 4 punkten, 34 § 1 mom., 35 § 2 mom., rubriken för 38 § och 38 § 1 mom.,
av dem 34 § 1 mom. sådant det lyder i lag 701/2022, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Undantag från tillämpningsområdet

Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet innehåller bestämmelser om finansiering som utöver åldersklassbaserad statsandel beviljas för driftskostnaderna för undervisning som grundar sig på *förlängd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen samt för grundläggande utbildning som ordnas i internat och i skolhem.

23 §

Justering av kostnadsfördelningen

De grundpriser som ligger till grund för de kalkylerade kostnader som avses i 6□12 § justeras på riksnivå som en helhet. Dessutom justeras följande finansiering som avses i 11 och 29 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet:

2) finansieringen av förskoleundervisning för elever som omfattas av *förlängd* läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande

Föreslagen lydelse

2 §

Undantag från tillämpningsområdet

Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet innehåller bestämmelser om finansiering som utöver åldersklassbaserad statsandel beviljas för driftskostnaderna för undervisning som grundar sig på *tidigarelagd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen, *ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga* samt för undervisning som ordnas i internat och i skolhem.

23 §

Justering av kostnadsfördelningen

De grundpriser som ligger till grund för de kalkylerade kostnader som avses i 6□12 § justeras på riksnivå som en helhet. Dessutom justeras följande finansiering som avses i 11 och 29 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet:

2) finansiering för förskoleundervisning för elever som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande

Gällande lydelse

utbildning och som fyller fem år det år då förskoleundervisningen börjar,

4) tilläggsfinansieringen för förskoleundervisning och grundläggande utbildning för elever som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning,

24 §

Driftskostnader som ska beaktas vid justering av kostnadsfördelningen

Vid justering av kostnadsfördelningen enligt 23 § beaktas kommunernas, samkommunernas och de andra utbildningsanordnarnas driftskostnader för statsandelsåligganden enligt 1 § som ligger till grund för statsandel samt driftskostnaderna för ordnande av följande uppgifter som finansieras med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet:

2) ordnande av förskoleundervisning för elever som omfattas av *förlängd* läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning och som fyller fem år det år då förskoleundervisningen börjar,

4) ordnande av förskoleundervisning och grundläggande utbildning för elever som omfattas av *förlängd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen,

Föreslagen lydelse

utbildning och som fyller fem år det år då förskoleundervisningen börjar,

4) tilläggsfinansiering för förskoleundervisning *för elever som omfattas av tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen och som fyller sex år det år som förskoleundervisningen börjar samt tilläggsfinansiering för ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga,*

24 §

Driftskostnader som ska beaktas vid justering av kostnadsfördelningen

Vid justering av kostnadsfördelningen enligt 23 § beaktas kommunernas, samkommunernas och de andra utbildningsanordnarnas driftskostnader för statsandelsåligganden enligt 1 § som ligger till grund för statsandel samt driftskostnaderna för ordnande av följande uppgifter som finansieras med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet:

2) ordnande av förskoleundervisning för elever som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning och som fyller fem år det år då förskoleundervisningen börjar,

4) ordnande av förskoleundervisning för elever som omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen *och som fyller sex år det år som förskoleundervisningen börjar samt ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga,*

Gällande lydelse

34 §

Skyldighet att betala hemkommunsersättning

Om förskoleundervisning eller grundläggande utbildning som avses i 26 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning den 15 december året före det år som föregått finansåret ordnats av någon annan än hemkommunen för en elev, är elevens hemkommun skyldig att betala till kommunen i fråga eller till den utbildningsanordnare av annat slag som avses i 1 § 2 mom. hemkommunsersättning enligt 35 § 38 §. Kommunen är inte skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som är under 6 år och fullgör *förlängd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen.

35 §

Bestämmande av hemkommunsersättning

De faktiska kostnaderna bestäms enligt 24 § dock minskade med kostnaderna för stöd till sådan undervisning för elever intagna för specialiserad sjukvård som avses i 4 a § i lagen om grundläggande utbildning och med kostnaderna för undervisningen för elever som omfattas av förlängd läroplikt till den del kostnaderna överskrider den faktiska nivån på hemkommunsersättningen.

Föreslagen lydelse

34 §

Skyldighet att betala hemkommunsersättning

Om förskoleundervisning eller grundläggande utbildning som avses i 26 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning den 15 december året före det år som föregått finansåret ordnats av någon annan än hemkommunen för en elev, är elevens hemkommun skyldig att betala till kommunen i fråga eller till utbildningsanordnaren av annat slag hemkommunsersättning enligt 35 § 38 § i denna lag. Kommunen är inte skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som är under 6 år och fullgör *tidigarelagd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen.

35 §

Bestämmande av hemkommunsersättning

De faktiska kostnaderna bestäms enligt 24 §, dock minskade med kostnaderna för stöd för undervisning enligt 4 a § i lagen om grundläggande utbildning för elever inom den specialiserade sjukvården *eller för elever som får konsultativ sjukhusundervisningstjänst, kostnaderna för undervisning i fråga om tidigarelagd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen samt kostnaderna för ordnande av undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga* till den del kostnaderna överskrider den faktiska nivån på hemkommunsersättningen.

Gällande lydelse

38 §

Ersättning för elever som är intagna för specialiserad sjukvård, får skolhemsundervisning eller är placerade av barnskyddsskäl

Den kommun som under vårdtiden är hemkommun enligt lagen om hemkommun för en elev som får i 4 a § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning avsedd förskoleundervisning eller grundläggande utbildning är skyldig att för eleven till den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom specialiserad sjukvård finns betala ersättning, som beräknas genom att antalet dagar som den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ordnar undervisning för eleven multipliceras med de genomsnittliga faktiska årskostnaderna för en sådan undervisningsdag. Hemkommunen för en elev som får sådant stöd som avses i 4 a § 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning är skyldig att betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för stödåtgärderna till den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som tillhandahåller stödet finns.

Föreslagen lydelse

38 §

Ersättning för elever som är intagna för specialiserad sjukvård, får konsultativ sjukhusundervisningstjänst, får skolhemsundervisning eller är placerade av barnskyddsskäl

Den kommun som under vårdtiden är hemkommun enligt lagen om hemkommun för en elev som får i 4 a § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning avsedd förskoleundervisning eller grundläggande utbildning eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun är skyldig att för eleven till den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom specialiserad sjukvård finns betala ersättning, som beräknas genom att antalet dagar under vilken den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ordnar undervisning för eleven multipliceras med de genomsnittliga faktiska årskostnaderna för en sådan undervisningsdag. Hemkommunen för en elev som får sådant stöd som avses i 4 a § 2 och 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun är skyldig att betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för stödåtgärderna till den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som tillhandahåller stödet finns.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 35 § 2 mom. och rubriken för 38 § samt 38 § 1 mom. träder dock i kraft redan den 1 augusti 2025.

Utöver den finansiering som avses i 23 § 2 mom. 2 och 4 punkten i denna lag tillämpas vid justeringarna av kostnadsfördelningen för finansåren 2027 och 2028 de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag om finansieringen av förskoleundervisning och grundläggande utbildning för elever som omfattas av förlängd läroplikt.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Utöver de kostnader som avses i 24 § 2 mom. 2 och 4 punkten i denna lag tillämpas vid justeringarna av kostnadsfördelningen de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag om beaktande av driftskostnaderna för ordnande av förskoleundervisning för elever som omfattas av förlängd läroplikt och som fyller fem år det år förskoleundervisningen börjar, till den del kostnaderna ingår i de kostnader som justeras.

Utöver vad som föreskrivs om bestämmande av hemkommunsersättning i 35 § 2 mom. i denna lag tillämpas på avdrag från de faktiska kostnaderna de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag om kostnaderna för undervisning i fråga om förlängd läroplikt till den del kostnaderna ingår i de faktiska kostnaderna.

5.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 13 § 1 mom. 3 punkten, sådan den lyder i lag 1243/2020, som följer:

Gällande lydelse

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, vars arbetstid på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning

3) under barnets tredje läsår inom den grundläggande utbildningen, om barnet omfattas av förlängd läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020).

Föreslagen lydelse

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, vars arbetstid på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning

3) under barnets tredje läsår inom den grundläggande utbildningen, om barnet omfattas av undervisning enligt 20 i § i *lagen om grundläggande utbildning* (628/1998),

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 4 kap. 4 § i arbetsavtalslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i arbetsavtalslagen (55/2001) 4 kap. 4 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1237/2020, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap

4 kap

Familjeledighet

Familjeledighet

4 §

4 §

Partiell vårdledighet

Partiell vårdledighet

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. Om barnet omfattas av *förlängd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020), får partiell vårdledighet tas ut till utgången av barnets tredje läsår. En förälder till ett handikappat eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg kan få partiell vårdledighet till dess barnet fyller 18 år. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren ska göra framställning om partiell vårdledighet till arbetsgivaren senast två månader före ledighetens början.

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. Om barnet omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020) *eller undervisning enligt 20 i § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998)*, får partiell vårdledighet dock tas ut till utgången av barnets tredje läsår. En förälder till ett barn med funktionsnedsättning eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg kan få partiell vårdledighet till dess barnet fyller 18 år. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren ska göra framställning om partiell vårdledighet till arbetsgivaren senast två månader före ledighetens början.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 5 kap. 5 § i lagen om sjöarbetsavtal

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011) 5 kap. 5 § 1 mom., sådant det lyder i lag
1238/2020, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap

5 kap

Familjeledighet

Familjeledighet

5 §

5 §

Partiell vårdledighet

Partiell vårdledighet

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. Om barnet omfattas av *förlängd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020), får partiell vårdledighet dock tas ut till utgången av barnets tredje läsår. En förälder till ett handikappat eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg kan få partiell vårdledighet till dess barnet fyller 18 år. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren ska göra framställning om partiell vårdledighet till arbetsgivaren senast två månader före ledighetens början.

En arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst sex månader under de senaste 12 månaderna kan få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det andra läsåret för barnets grundläggande utbildning. Om barnet omfattas av *tidigarelagd* läroplikt enligt 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020) eller undervisning enligt 20 i § i *lagen om grundläggande utbildning*, får partiell vårdledighet dock tas ut till utgången av barnets tredje läsår. En förälder till ett barn med funktionsnedsättning eller långtidssjukt barn som är i behov av särskild vård och omsorg kan få partiell vårdledighet till dess barnet fyller 18 år. Barnets båda föräldrar eller vårdnadshavare får hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod men inte samtidigt. Arbetstagaren ska göra framställning om partiell vårdledighet till arbetsgivaren senast två månader före ledighetens början.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 22 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) 22 § 1 mom.,
sådant det lyder i lag 719/2022, som följer:

Gällande lydelse

22 §

Beslut om särskilt stöd

Utbildningsanordnaren ska bedöma en studerandes behov av särskilt stöd när den studerande inleder sina studier och under studiernas gång om behov av sådant stöd uppstår. Om det för en läropliktig har fattats ett beslut om särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning och beslutet gäller när den grundläggande utbildningen avslutas, ska utbildningsanordnaren utreda och bedöma den studerandes behov av särskilt stöd utifrån det beslut om särskilt stöd som fattats under den grundläggande utbildningen.

Föreslagen lydelse

22 §

Beslut om särskilt stöd

Utbildningsanordnaren ska bedöma en studerandes behov av särskilt stöd när den studerande inleder sina studier och under studiernas gång om behov av sådant stöd uppstår. Om det för en läropliktig har fattats ett beslut om *elevspecifikt* stöd enligt 20 f § i lagen om grundläggande utbildning och beslutet gäller när den grundläggande utbildningen avslutas, ska utbildningsanordnaren utreda och bedöma den studerandes behov av särskilt stöd utifrån det beslut om *elevspecifikt* stöd som fattats under den grundläggande utbildningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .